

קול התאחדותינו

יו"ר ע"י התאחדות האגרכים דחסידי סאטמאר

גנשיאות כ"ק פון רגענו הגהיק שליט"א

גני ברק יצ"ו

היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו

מלא התפעלות והשתוממות הסתובב הכפרי בעיירה הגדולה, על סקרנותו היה בולט שהוא אינו מן הסביבה וזוהו פעם הראשונה שהוא פוסע לו במרכז השוק המרכזי ההומה אנשים, בקושי פילם לו נתיב בין עגלות עמוסות מלאות בסחורה, ומשפשף עיניו בתימהון מול בנינים רבי הקומות.

ולפתע קול זעקה פילחה את הלל השוק, קול תרועה הולך וחזק מאוד, ויחרד כל העם אשר במחנה, ובין רגע נהפך כל השוק כמרקחה, אנשים נשים ומפן אצו רצו כבהלה ילדים דוחפין את הזקנים, כי האות ניתנה ששריפה פרצה בעיירה וכולם כאחד רצו לשאוב מים כדי להציל את הרחובות הסמוכות שלא יודבקו מהלהבות המאיימות לשרוף את כל הבא לידו,

אמנם הכפרי הלז אשר לא ידע פשר הזעקה, נעמד בתוך השוק והתחיל להפליא בלבו את קול הזקן היוצא ממגדל העיר, ומרגע לרגע עלתה התפעמותו כשראה שהקול מתחזק והולך, עד שא' מבני העיר זעק לעברו "שוטה! האינך מבין שאנחנו בסכנה עצומה? חיש הבא מים להציל את העיר מן הדליקה.

והנמשל מובן מאליו, בהתקרב ובא יום הדין אשר כל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, ומלך במשפטו יעמיד ארץ, ואחד מהסגולות לעורר עצמינו לתשובה, וכן בו בזמן להמתיק הגזר דין, הוא ע"י תקיעת שופר, וכפי שרמז הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) ברמז מצות תקיעת שופר, כלומר עוררו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדומתכם, על כן בוודאי החכם שענינו בראשו יודע את אשר לפניו, ובהשמע קול שופר לבו נתעורר בהרדה גדולה לתשובה ולמעשים טובים, כי מבין ומאזין לקול התקיעה הזועק וצועק שובו בנים, הקיצו משינתכם כי אנו זקוקים לרחמי שמים מרובים !!!!

והימים ימי חודש אלול שבהם תוקעין ומריעין בשופר, והזמן גרמא כאשר עת הזמיר הניע וקול השופר נשמע בתוכינו, אשר מטרתו הוא לעורר את העם מתרדמתו לשמוע קול שופר שפרו מעשיכם, לכן איש הירא ורך הלבב יקה מוסר לעצמו להתעורר ולעורר לבו לתשובה ושיפור המעשים, וידאג שלא קול נגינה וצפצוף יישמע לאזנו, אלא תכלית התקיעה שבא לעורר ישנים ולהקיץ נרדמים לקרוא אל ה' ולשוב אליו בלבב שלם.

הקב"ה יהא בעזרתינו, שנוכל להתעורר מתרדמתינו, בתשובה ותיקון לשפר מעשינו, ובספרן של צדיקים גמורים יכתבינו, ונזכה במהרה לגאולתינו ופדות נפשינו, בשמחת עולם על ראשינו, וקול השופר הגדול ישמע בארצינו, כביאת משיח צדקינו, ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו, אכיה"ר.

תוכן הענינים

- א. דקח טוגר.....
- ב. דבש תפרים - לקיחת תפרים.....
- ג. קדו"ש יא"פר צ"ו.....
- ד. גשפני צדיקים - לשון חכמים.....
- ה. פרפראות להכפה - דורש טוגר.....
- ו. שבה' רפכ'ן.....
- ז. פנט' יקרת.....
- ח. חוקים להורדות.....
- ט. פשי' בהלכה.....
- י. היולא דצדיקא.....
- יא. דבר בעת.....
- יב. פשוה'ן פלכים.....
- יג. דבר'ה קודש.....

אבות פרק ו'

ה' ישפור צאתנו ונאנו לחיים ולשלום

שמירה

לימי הקיץ ולכל ימות השנה.

מירגנטט נישט:
 קול חיים מכל השנה
 תורה ומצוות בכל יום
 מוסר ומעשים טובים
 חיים ושלום לכל המשפחה
 חיים ושלום לכל המשפחה

שקל הקודש
 ותרומת
 ותרומת

1888-REB-MEIR
 (1888-1988)

להכנסת מודעות, מול טוב, הנצחת שם, לעיני, אפשר לפנות:
 להד"ר אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש הי"ו

052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

ליקוטים יקרים, לפי סופרים וספרים, ע"ד מוסר והסידות נאמרים

שלו ויתפלל רק בעבור כביכול, כאמרם ז"ל בשעה שישראל בצער, שכונה מה לשון אומרת קלנו מראשי, כי אם הוא מתפלל להשי"ת להסיר צערנו כמה מקטרגים עומדים כנגדו, "אבל אם הוא מתפלל להסיר את צער השכינה המצטערת בצערנו אז נפתם פי המקטרגים". ולכן כשבני ישראל בשעת המלחמה אינם משגוחים על צערם רק על צער השכינה כביכול, ואין המלחמה אלא בעבור כבודו יתברך שמו, הוא הוא מדרגת ישראל בשעת "קריאת שמע", שמכבדים רצונם וצרכיהם מפני רצון הבורא, ובודאי "כדאי אתם שיושיע אתכם".

שם משמאל

כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך המעלה מארץ מצרים. וברשי"ל: "עם רב ממך בעיניך הוא רב, אבל בעיני אינו רב". נראה לבאר כוונתו על פי מה שפירשו בספ"ק מה שנאמר "עם רב ממך" הכל הוא ממך, שעל ידי שהאדם חוטא ופוגם ה', מזה נבראים קליפות המתלכשים בגופות של אומות העולם והם באים ונלחמים עמו. והנה עיקר פגם זה בא על ידי העינים, שהרי עינא וליבא הם תרי סרסורי דעיבירה, שהעין רואה ועי"ז הלב חומד ומהרהר ר"ל, וכמו שהזהיר הכתוב "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". וזהו שפירש"י: "בעיניך" אם אתה הולך אחרי עיניך ומסתכל כאוות נפשך כי מדמה אתה אשר עיניך שלך המה, ותשכח ה' עושיך, אזי אתה גורם ל"עם רב", אבל "בעיני" אם אתה זוכר תמיד שענין אינם שלך אלא עיני ד' המה והוא נתן לך את הוש הראיה, ואינך מעיין להכעיס את בוראך ולפגום בהם, אז "אינו רב" שהרי אז כל הניצוצות שהיו בהם באומות העולם, הוזרים אל הקדושה.

אמרי נועם

תרדוף תמיד אחר שלימות יותר ויותר, למען תחיה

צדק צדק תרדוף למען תחיה. יש לפרש, כי האדם נברא לתקן כל העינים, אך צריך לראות א"ע כאלו עדיין לא תיקן מכל וכל וצריך לחזור אחר יתר שלימות, שכיון שתיקן את הכל בלי שום חסרון אזי צריך להסתלק מזה העולם, כי מה יש לו עוד לעשות בעוה"ז. וזהו פירושו: "צדק צדק תרדוף" אף שאתה צדיק, תחיה רודף ומחור להיות צדיק יותר, כי אם תעלה בדעתך שאינך צריך עוד לתקן שום דבר אזי מה יש לך לעשות עוד בזה העולם. לכן לא ידמה לך שאתה (כבר) שלם בלי שום חסרון וזהו: "למען תחיה".

ליקוטי מהר"ל

לא תקח שוחד מהיצה"ר לקרר אותך מהתלהבות

שופטים ושוטרים תתן לו ככל שעריך וגו'. פירוש, בכל שיעורין בכל שערים שלך תתן לך שופטים ושוטרים; ולא תקח שוחד מהיצר הרע, כי לפעמים הנשמה נוגשת לעשות טוב, ואי אפשר לדחותה לגמרי, מה עושה היצה"ר שמתוירא שישב ללמוד בהתמדה וכדומה מצות גדולות (שממחין את) היצה"ר, כמשאח"ל (קדושים 5) 'אם אכן הוא נימוח, לכן מוזמין לו איזה מצוה, כדי שע"ז יקרר את עצמו מהתלהבות ולא יבוא לעשות דבר גדול יותר טוב, כי יסבור שכבר הוא טוב בהמצוה הזאת.

רע קודש

שופטים ושוטרים בכל שעריך, עיקר גדול לתשובה

בהתחלת אלול קורין תמיד סדר שופטים ושוטרים תתן לך וכו', שזהו התחלת התשובה ועיקרה, אשר הבעל תשובה מחויב להשיב שופט ושוטר אצל כל שעריך, דהיינו כל החושים אשר המה שערים באדם, שפתחם הבורא ית"ש להשתמש עמהם, כגון: עינים ואזנים והוּמם ופה וראש הגויה, מחויב האדם להשיב הדעת לשופט, אצל כל שער ישפוט בצדק את אשר ישתמש בחושים ואת אשר יניה, ושוטר הוא אשר יעניש את העובר, כמו כן ישיב האדם שוטר את אשר יעניש, היינו אם יזדמן אשר יסתכל בעיניו בדבר האסור, או ידבר בפיו את אשר לא ירצה לה, יקבל על עצמו עונש, הן בממוץ לצדקה, והן בגוף בסיוג ותענית וכיוצא (וכמו שנהגו תלמידי הרמ"ק ז"ל) וזהו עיקר גדול לתשובה.

כני ישכר

מעלת קדושת קריאת שמע, ביטול רצון העצמי

שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם. וברשי"ל ז"ל: "אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם". עומק הדברים יבואר במה שיש להתבונן, אמאי נקראת "קריאת שמע" עול מלכות שמים, הלא היא דבקות ואהבה אל השי"ת ואין לך תענה גדול מזה, ולמה אם כן היא נקראת 'עול'. אך התירוץ הוא שעיקר מצות ק"ש הוא שלא יעשנו בעבור האהבה והתענוג שיש לו, אלא מהמת צווי השי"ת, וזו היא קבלת עול מלכות שמים שמבטל רצונו ההשתוקקות שיש לו אל המצוה, מפני רצון השי"ת שעושה זאת רק משום שכך הוא רצון הבורא. וזאת היא זכות מצות קריאת שמע העומדת להם לישראל בעת מלחמה, כמו שכתב הרבי מלוברין וצללה"ה, "שכשיש לאדם איזה צער רח"ל ובא להתפלל לפני השי"ת ישליך מנגד את הצער

זהרורי אורה
מספרים הקדושים
קפדשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאפץ ידים גבוהות איתנים
בהורה והפילה עמודי עולמים
הצרכים היוזק כל הימים

תורה

לימוד התורה באופן שיביא לתשובה ותיקון המעשים

ע"י דביקות האדם לתורה התורה נדבכת אליו ביותר,
והעוסק בה בעוה"ז זוכה לעסוק בה בעולם העליון

וכתב לו ספר התורה הזאת כו', והיתה עמו כל ימי חייו
הוא הענין שאחז"ל כי יותר מה שאדם מחבב את התורה
והמצות התורה מתקרבות אצלו, כענין שכתוב (משלי ד, ה)
'לסליה ותרוממך תכבדך כי תחבקנה', ונאמר (שה"ש א, ב)
'ישקני מנשיקות פיהו', והיינו דכתיב 'היתה עמו' כמו
שהוא מקרב עצמו לתורה כן התורה מתדבקת אצלו ועמו,
ואחז"ל (אבות פ"ג, מ"ט) 'בהתהלכך תנחה אותך' בעולם הזה,
'חקיצות היא תשיחך' לעוה"ב, ועוד אמרו (ביב"י ע"ג)
'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו', כי העוסק בתורה
בעוה"ז זוכה לעסוק בתורה בעולם העליון, וז"ש 'היתה
עמו וקרא בו כל ימי חייו'.

פנים יפות

אף שלמוד מקרא ומשנה מקדשין ומטהרין ביותר את
האדם ונשמתו, אבל לשמירה שלימה מחיצר צריך לנגמרא

שלוש ערים תבדיל לך. אבוא בקצרה מה שפירשתי בזה,
דהנה אחז"ל (קידושין 5) לעולם ישלש אדם שנותיו שליש
במקרא כמשנה בתלמוד, וידוע כי שלשתן לבטל היצר אם
פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש כו' ובעסק המקרא
בלבד סגי' לזה ומגונה ומצלת, ומכ"ש שהוא לא ירדוף
אחר היצה"ר, אמנם לשיתקיים בו לא יאונה לצדיק כל און
שלא יודמן לו בלא דעת דבר איסור לזה צריך דביקות
בעסק המשנה אותו' נשמה שהיא מזככת הנפש ומקרבה
לה' ומקדשה ביותר, אך מ"מ אפשר שיבוא לידו איסור
בכונה רצוי' כי יאמר מותר כי המורה הוראה מתוך
משנתו ממבלי עולם, לזה צריך עסק התלמוד וכו', וע"ז
כתיב 'שלוש ערים תבדיל לך' שלשה מתעוררים תבין לך,
'ישלשת גבול ארצך' שיהי' שנותיו משולשים בזה במקרא
משנה ותלמוד, 'לנום שמה רוצח הורג נפש בשגגה' מי
שמתהו יצה"ר להרוג נפשו בשגגה, ינום שמה וחי,
משכחו לביהמ"ד, ואמר אם יהרוג' בלי דעת' היינו שגגת
תלמוד הנ"ל (לחשוב איסור להיות), ועוד 'נרחה ידו בגרזן' הוא
רמו למי שנודמן לו דבר איסור במקום היתר, ו[לא] כחמורו
של ר"פ בן יאיר שאין הקב"ה מביא תקלה על ידו כו',
'אשר ירדוף גואל הדם' הוא היצה"ר 'את הרוצח', לזה
מחני עסק התלמוד.

התם סופר

למען ילמד ליראה וגו'. הנ"ל לבאר עפ"י מה שאמרו
בגמרא (ברכות ה, א) פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה.
דלכאורה תמוה מה זה פשפש ולא מצא הלא נראה לעין
שלא למד. אכן יבואר עפ"י מ"ש (בתפילת שחרית) והאר
עינינו בתורתך. שהאדם צריך ללמוד באותו בחי' שיהי'
כה בלימודו להורות לו דרך הישרה ולעורר לבבו להעלות
על זכרונו לתקן כל פגם וחטאים אשר עשה מעודו כל ימי
חייו. וז"ש (דברים א, א) אלה הדברים אשר דבר משה. דברים
הם דברי תוכחה שיהי' כה בד"ת שלו להביאו לתוכחת
מוסר. וז"ש בפרקי אבות (אבות ג, א) כל הלומד תורה לשמה
זוכה לדברים הרבה. ר"ל לדברי תוכחת מוסר. דאם אינו
לומד לשמה הנה דרך היצה"ר לסמוות עיניו לכל ידע דרך
נכחה ודרכו ישר בעיניו. כמ"ש בפסוק (תהלים קי"ז, ז) 'לי
בעיני ואני אראה בשונאי'. כי עד"ז התפלל דוד המע"ה
שהש"ת יחי' בעורו נגד היצה"ר המסמא את עיניו ונראה
לו שעושה הכל בדרך מצוה ואינו מביין שהוא עבירה. ואני
אראה בשונאי. כמה שהיצה"ר מסיתו לעבירה ונראה
בעיניו שדרך לא טובה הוא. זאת אוכל לראות בעצמו
להנצל מתאוות היצה"ר. כו'. וז"ש 'זהאר עינינו בתורתך'.
שעל ידי לימוד התורה תאיר עיני לראות מה שפגמתי
ועשיתי עד כה שלא כהוגן. אבל בלימוד שלא לשמה. הנה
אי' ובוטל מדברי תורה. אף שהוא לומד בהתמדה הוא כמו
שאינו כלל כמו בחמין שהוא בעין ומדאורייתא בביטול
בעלמא סגי ואינו עושה פירות כלל. וזה שאמרו בגמ' יתלה
בביטול תורה (א"ה היינו הדחיבה שלא מצא בעצמו מה לתקן הוא
מחמת שלמד לקנטר שלא לשמה) כמו שאינו כלל.

ונחזור לביאור הכתוב 'קרא בו כל ימי חייו'. בשעה שהוא
לומד וקרא בתורה יהיו כל ימי חייו עומדים נגד עיניו
לראות מה שעשה שלא כהוגן כאשר כה התורה להורות
לו תוכחת מוסר כמ"ש בזה"ק 'אורייתא קא מודעת לי'
חובי'ה'. 'למען ילמד ליראה' כו' שיהי' כה הלימוד להביאו
לידי וראת שמים יותר אחר הלימוד מאשר הי' מקודם
כמובא במ"א. וזה הענין הרמוז על ימי הרצון חודש אלול
שנקרא תשובת השנה. שיהי' כה בהאדם להביא הרצון
בהרהר תשובה לנכון לתקן מה שפגם בכל השנה. אכ"ר.

תפארת שלמה

תפילה

ע"י ריבוי תפילות ותחנונים בהשתוקקות, אף אם לא השיגו שלימות העבודה הקב"ה מקבלו באהבה

ומאמר הו"ל (הגינה ב.) 'סומא באחת מעיניו פטור מן הראייה, כי האדם צריך לפקוד עיניו, אחד להסתכל על גבהות הבורא ב"ה ורצונו בעבודת שוכני בתי חומר, והשני לזכור קטנות עצמו עד אשר יעמוד בחיל ורעדה ולקיים לפניו נעבוד ביראה ופחד בו, רק יהיו יחדיו תמים על ראשו.

והגם שיודע האדם את ערכו הנמוכה, אל יחדל מלעמוד לפני ה' ולעשות רצונו, כמו"ש הכתוב (דברים ב, א) 'כי תצא למלחמה על אויבך, הוא היצח"ר שאינו מרחם על הבריות והוא האויב האמיתי. יראית פנים ורכיב, הוא דבר ונוקבא שבקליפה שנתגברו על ידי מעשיך. עם כל זאת לא תירא מהם כי ה' אלהיך עמך, כי ימינו פשוטה לקבל שבחים ועוזר דלים, וכמאמר הכתוב (שם ב, ג) 'שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה אל תיראו וגו', ופירש רש"י אפילו אין בככם זכות רק שאתם אומרים שמע ישראל אתם נצולים, וכן יהיה בלב אדם לומר לעצמו כל זמן שנשמת ישראל בקרבו מוכתה אני שיקבל תשובתי, והגם שעשיתי הרע בעיני ה' עד מאוד הסרו ואמתו אל יעזבוני.

ואח"כ מרמז הכתוב דרך התשובה כאשר הבעל תשובה חושב את דרכיו ואשר פגם. וז"ש 'כי ימצא בך איש אשר יעשה את הרע בעיני ה' אלהיך לעבור בריתו, כי עיקר התיקון מה שפגם באות ברית קודש וכו', והתיקון על זה יוציאת את האיש ההוא וסקלתו באבנים, דהיינו שצריך להרוג הקליפות באבנים, הם אותיות הידיו והבכי והצעקה, כמו"ש (הבקות ב, יא) אבן מקור תזעק, דהיינו מקורות לכו תזעק אל ה' ושב ורפא לו.

עבודת ישראל

ע"י שיודע שכל התעוררות ושער שנפתח לו הכל מאת ה', ומודה ומשבח ע"ז, ע"ז מפריד החיצוניות והחיצונים

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתת לך. אא"ז מו"ר ז"ל פי' שידע כל אדם כי כל מה שנפתח לו מעט שער כל חד לפנים שיעורין דליבוי, הכל אשר ה' נתת לך כו'.

וגם הפי' כפשוטו להיות שופט ושוטר משגיח על כל הרגשה מפתחת הרצון והחשק שבלב. שזה נקרא שער ופתח בפנימיות האדם יהי' רק לה' בלבד. ושלא להיות בהגילות תוך הטבע רק בישוב הדעת. והאמת כי כפי הישוב הדעת והידיעה שהוא רק ממנו ית'. כמו כן זוכה להיות נפתח לו השער. כמו"ש 'אומר בשבחין למיזעל גו פתחין' כי השבח להשי"י מסיר ההסתר מחיצוניות וזה ענין פסקי דומרה קודם התפלה לגרש הסט"א.

שפת אמת

וכי יבוא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל אשר הוא גר שם ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה' ושרת בשם ה' אלקיו ככל אחיו הלויים העומדים שם לפני ה'. ר"ל מי שהוא גר ומתגורר מרחוק וא"א לבוא בעצמו ולעבוד בגופו ממש עבודת ה' רק 'אך בכל אות נפשו ותאותו והשקו הוא משתוקק והפיץ לעבוד ה' ומתפלל וקורא בשם ה' בהפיץ והשק הרבה, אזי יהיה מחשבתו הטובה נרצית ככל הלויים העומדים שם בפניו לפני ה' וק"ל.

התם סופר

דרך העבודה בתשובה ותפילה

ולא תקח שוחד. דהיינו שדרך היצח"ר לפתות בני אדם ולהפילם ברשת החטא ועון, ואח"כ הוא מתנחם ועושה מצוה או לומד תורה ואומר בלבו שנתכפר לו העבירה עד שימלאנו לכו לשוב לעשות הרע, ולכן הזהירה התורה מדרך הזה כי הוא כעין שוחד המעורר עיני חכמים, כי לא כן הדבר שכר מצוה לחדו ועונש העבירה לחדו. ואין העבירה מתכפרת רק עם התשובה האמיתית אשר על ידה לא ישוב עוד לכסלה.

והנה יש עוד מכשול על הדרך, הגם שאדם מתחרט כראוי ומתחיל לשוב לה' והוא מתפלל איזה תפלה כראוי או שלומד קצת תורה ועושה מצוה לשמה, בפתע פתאום היצח"ר בעור בו כתנור בגסות רוח ובא לידי גאות חלילה ומחמת זה מתקלקל כל דרך טוב. ואמרו הו"ל (פוסה ד ע"ג) כל המתנאה כאלו עובד עבודה זרה. וכן הזהירה התורה כאן 'לא תטע לך אשרה אצל מזבח ה' אלהיך ולא תקום לך מצבה, לך דייקא, דהיינו אתה בעצמך ובמחשבתך של גאות נדמית כאשרה וכמצבה אשר שנה ה' אלהיך.

והנה דרך העבודה הנכונה להסתכל תמיד על גדלות הבורא ב"ה אשר ברא השמים ושמי השמים וכל צבאם, ומכולם עיקר רצונו בעבודת האדם השפל אחרי אשר יטהר ויזכה את יצרו הרע ויעסק בתורה ובעבודה זו תפלה מעומק הלב וערבה לה' מנחתו. ובכל זאת צריך לזכור שפלותו וחטאתו מימי קדם ולהכניע ולהיות לו רוח נשברה, ועל פי שני אלה הדרכים תכון העבודה לה'. אמנם מי שמתפלל ועובד לה' רק במחשבת גדלות הבורא ואינו מקטין את עצמו אשר על ידי כן הוא מתנאה ברוחו לאמר ב"ה אני מתפלל ועוסק בתורה ובמצוות, או להיפך מי שמסתכל על עצמו שהוא אין ואפם, רק שהוא בבהינת מרה שחורה שמתמרמר כל כך עד שלא יאמין שהקב"ה ישמע לתפלתו, ואם כן למה יתפלל בהנח, הנה תועבת ה' גם שניהם, ועל זה איתא בסוף ספר תיקוני זוהר הק' רמז

דבש תמרים

פנינים יקרים, פלאר הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

יגידו לך, מטעם שנים אני מסכים על ידם, וראה לזה ימין
ושמאל, היינו ימין ושמאל של יעקב, שנאמר וישלח
ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים וגו', והקביה
הסכים על ידו, שנאמר ביום השביעי נשיא לבני אפרים
וביום השמיני נשיא לבני מנשה.

(ייטב לב)

צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ וגו'.
ונראה בהקדם מה שפי הרמב"ם אלו דברים שאדם אוכל

פירותיהן בעוה"ז והקן
קיימת לעוה"ב, הענין
המצות נחלקין על שני
חלקים האי במצות
שבינו לבין קונו כגון
ציצית ותפילין, והחלק
השני הינו במצות
התליות בתועלת בני
אדם כגון אזהרה על
הגניבה וכו', וכשיעשה
אדם מצות המיוחדת
לנפשו יקבל שכר עליהם
לעוה"ב, וכשיעשה מצות
התליות בתועלת בני
אדם תחשב לו לצדקה
מצד המצוה, וימצא
טובה בעוה"ז כעבור
שנהג הטובה בין בני
אדם ע"ש, וזשיה צדק
צדק תרדוף, מצוה שיש
בה ב' צדקות להי הינו
שעושה רצונו יתב, וצדק
שנומל טוב
לבריות ואם כה תעשה,
למען תחיי רייל בעוה"ב
שהוא חיי נצחית,
וירשת את הארץ היינו
עוה"ז ויהיה טוב והסד
בה ובכא.

(קדושת יו"ט)

שופטים ושומרים תתן לך בכל שעריך וגו'. כי כלי
החושבים הם שערים לאדם להכניס הנראה והנשמע
ולחוציא קול ודיבור, והנה צרך האדם לשום שומרים על
השערים, רייל לדחות מה שאין ראוי להכניס, דלכל נברא
עפעפים לעינים ואליה לאוין ושפתים ושינים חומת הפה,
ושופטים היינו אף מה שיכנסם ישפוט לברר האוכל מתוך
הפסולת, ע"כ נכתב בלשון יהוד, ומסיים ושפטו את העם
משפט צדק דמו שהוא כגדר זה יוכל לשפוט צדק כי
ראוי להשראת השכינה אשר משפט צדק ארי"א בלעדו,

ולכן אמר ושפטו את
העם בלשון גנאי לרמוז
אמרם ז"ל דכשבעיד
עומדין לפניך יהיו
בעיניך כרשעים.

(ישמח משה)

לא תסור מן הדבר
אשר יגידו לך ימין
ושמאל. ויובן לפי דברי
המדרש לא יאמר אדם
אינו מקיים מצות זקנים
הואיל ואינן מן התורה,
אמר הקבי"ה בני כל מה
שגוזרים עליכם תהיו
מקיימין, שאף על
דבריהם אני מסכים
שהרי יעקב בשעה
שברך מנשה ואפרים,
עשה הקטן קודם לגדול,
וקיים הקבי"ה גזרתו,
אימתי בקרבנות
הנשיאים שהקריב שבט
אפרים תחלה, והנה
איתא בגמ' לענין נר
חנוכה המדליק מברך
אשר קדשנו במצותיו
וצונו, והיכן צונו, מלא
תסור, והפסוק מרמוז
לדברי המדרש ולזה אמר
לא תסור מן הדבר אשר

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

ימין על שמאל במלבושים משפיע על חפץ הלב להטות לימין

על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור
מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. מרגלי בפומא דאבא מרן
זצוקלה"ה לומר בכל עת להורות לעם דרכי ה' הדרך אשר ילכו
והמעשה אשר יעשו, אשר בכל הענינים צריך להתעורר אברים
החיצונים להגביר בכל עת הימין על השמאל, כי ישראל המה
מסטרא דימינא, וזהו התעוררת החיצונית, כמו בענין המלבושים
שיהי' מימין על שמאל, ע"ד הנאמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך
ימין ושמאל, כי אף שידמה לך מואי איכפת לי אם אלך בהמלבושים
מימין על שמאל או להיפך, אכן לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין
ושמאל, כי על ידי זה מה שאתה מוגביר ימין על השמאל זהו התעוררת
והחפץ לתשוקת הלב, וכמו כן בכל ענינים.

קדושת יו"ט (פי' תצוה, ד"ה וזה הדבר)

לשנן בעל פה הפסוק תמים תהיה עם ביאור רש"י ז"ל

תמים תהיה עם ה' אלקיך. תמים תהיה עם ה' אלקיך. ברש"י:
"התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא נל
מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו". כאשר ישב
מרן רביה"ק מסאטמאר ז"ע על כסא הרבנות בעיר קראלי יצ"ו,
ובחן פעם את תלמידיו בפרשת השבוע של פרשת שופטים, בחן את
כל התלמידים דברי רש"י ז"ל, וצוה להם לומר דברים אלו בעל פה, כדי
שיכנסו דברים אלו בלבם.

מבאר רבותינו (שנה ג' גלי מ"ח)

שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם. וכרש"י כתב אפ"י אין בכם זכות אלא קריאת שמע כדאי אתם שיושיע אתכם, ויבואר לפי דברי התפארת שלמה כי מחמת גודל היראה של הצדיק יפול פחד הי על כל הקרוב על כל הקרב הקרב אליו, עכמ"ש וראו כל העמים כי שם הי נקרא עליך ויראו ממך, וכן במרדכי כתיב כי נפל פחד מרדכי עליהם, וכענין הזה היה יראת מרע"ה שנאמר ויראו מגשת אליו, פ"י שהשיגו מעלת היראה מחמת הגשתם אליו נפל יראת הי עליהם ע"כ, והיו הביאור אפ"י אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם והנה מבואר בשו"ע שצ"ד לקרות קריאת שמע באימה ביראה ברתת זיוע, ובכ"כ באם יקראו ישראל קריאת שמע כראוי באימה וביראה, אזי ישפיעו יראת הי על סביבותיהם ואף האויבים הבאים עליהם למלחמה יתלבשו ביראת הי ולא ילחמו עמהם.

(ברך משה)

שופטים ושומרים תתן לך וכו' צדק צדק תרדוף, וצ"ב

כפל הלשון, ואפשר לומר כביאור הענין בהקדם מה שכתב בספח"ק תפארת שלמה (פרשת בשלח) על הפסוק ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביעי את בני ישראל לאמר פקוד יפקוד אלוקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם, והקשה אהרדי על מה דכתיב בספר יהושע (כ"ד) ואת עצמות יוסף אשר העלו בניי ממצרים קברו בשכם דמזה נראה שבניי העלו את עצמות יוסף ולא משה, ועוד תמחו הראשונים למה לא ציזה יוסף את בניו שישאחוו ליקבר בא"י מיד כמו שצ"ה יעקב, וכתב שם דכוננת יוסף היתה לתועלת בניי שע"י כה קדושת עצמותיו של יוסף הצדיק שנשארו

עמהם במצרים הנה זה שזכו בניי לגאולה, כי זה כחינת יוסף שנקרא גואל ובזכות עצמותיו נגאלו, וכתב שם כי כן הוא גדול כח קדושת הבלא דגרמי של הצדיק שאף לאחר פטירתם הם משפיעים כל טוב לבניי, ולכן כתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו, כי משה רבינו ע"ה היה יודע את כל אשר נעשה בשביל העצמות האלה שגרים להם הגאולה כמ"ש כי השבע השביעי את בניי לשון שביעה להשפיעם כל טוב, לכן לקחם עמו בכל המסעות של בניי, ומה שנאמר בספר יהושע ואת עצמות יוסף אשר העלו בניי, הכי פירושו שעצמות יוסף הם העלו את בניי ממצרים כי בזכותם נגאלו עכ"ל. ועפ"י הדברים האלה יש להבין דברי חכמים וחידושים (פנהר"ק ל"ב) ת"ר צדק צדק תרדוף הלך אחר בי"ד יפה, אחר רבי אליעזר ללוד, אחר רבי יוחנן בן זכאי לברור היל, וכו' ולדרכינו הכוונה דהנה בוודאי בחיים חיותם של כל הני תנאים היי זכ"י גדולה לכל בר ישראל לילך לאורם ולהנחות מאור תורתם, אך כוונת הברייתא הוא אחר רבי אליעזר ללוד, ואחר רבי יהושע לפקיעין וכו', דהיינו שאף אחרי הסתלקותם של

התנאים לחיי העולם הבא הוא ענין גדול ללכת לעירם ומקום מנוחת עצמותיהם הקדושים, ח"ש צדיק צדיק תרדוף כדרשת הו"ל הלך אחר בי"ד יפה אחר רבי אליעזר ללוד דהיינו לרדוף אחרי הצדיק הן בחיים חיותם והן לאחר הסתלקותם, והיו למען תחיי וירשת את הארץ דהיינו כמו שנשפע ע"י עצמות יוסף שבוכותו נגאלו ממצרים ובזכותו גם שנשפע שפע ברכה, להחיות את ישראל להשפיע שפע רב מכל טוב, וכן להושיבן על אדמתן שנזכה על ידם לגאולה שלימה, והבן.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

ועינינו לא ראו גם כן מעיקר הוידוי כאשר עיני העדה עושין עצמם כאינם רואים

וענו ואמרו ידינו לא שכנו את הדם הזה ועינינו לא ראו. הרה"ג רבי ברוך קאפלאן ז"ל (מנהל בית יעקב דאמריקע) ביהד עם הרה"ג רבי יעקב קאמענעצקי ז"ל ר"מ דישיבה תורה ודעת באו לבקר את רבינו, ובתורה"ד שאל רבינו: היתכן שהרבנים ד"אגודת ישראל דאמעריקע" הכריזו שכל אחד מחוייב לעלות לדור בארץ ישראל, מאין לכם פסק הלכה זו. וענה הרה"ג רבי יעקב ז"ל שהוא לא נתן חתימתו על פסק זה, אבל מנהיגי האגודה הם הכריזו פסק זה. ואמר להם רבינו דמצינו בפרשת עגלה ערופה, וענו ואמרו ידינו לא שפס את הדם הזה ועינינו לא ראו, דלכאורה צ"ב דהרי הא דעינינו לא ראו אינו בכלל הוידוי, וא"כ מה זה שייכי להוידוי של ידינו לא שפסו את הדם הזה. אמנם נראה דזה ג"כ בכלל הוידוי, דהכוונה דועינינו, היינו "עיני העדה" המנהיגים עשו עצמם כאלו אינם רואים מהנעשה תחת ידיהם, ומה נעשה עם חתימת שמים, ועל זה בוודאי צריכין להתוודות. ורבינו נתן לו אז במתנה ספרו ויואל משה' שיצא לאור עולם, ולאחר זמן כששוב באו לבית רבינו, שאל לו רבינו מה הוא אומר להדברים הנתבאר בספרו ויואל משה, ענה רבי יעקב ז"ל הנה זאת אוכל להגיד לרבינו, דמה שכבודו כתב בהקדמה "ואם יעלה בידי שאזכה להוציא מהממוכה בדעה הרעה כואת אף אחד מישראל הכל כדאי", גם אני קצת בכלל זה.

זכר צדיק לברכה (ח"א אות ר"ט)

קדוש יאמר לו

פנינים לתורתך של פרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ע חספר "קדושת יואל" אשר על חבש הדפוס

נמסר לנו בתש"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורח"

מאד שיהיה שם 'אונועריגער', שעל די שיהיה 'אונועריגער' בתוך הממושלה יוכלו לפעול הרבה לטובת בני ישראל בכל העולם, השיב הגר"ז, אמת, נחון מאד שיהיה שם 'אונועריגער' אבער אז ער איז דארט אינועווייניג איז ער שוין ניט קיין אונועריגער.

כשמוע רבינו דבריו אלו צהלו פניו, (ואף באישון לילה הכרתי שממש פניו מאירים, שמיים הקמת המדינה היו פניו נבוכים, שבור ורצוץ, ומעט שעלה שמימיל על שפתיו בימים ההם), ונהנה מאד מאימרא זו. וחזר על זה ואמר, 'אז ער איז דארט אינועווייניג איז ער שוין נישט קיין אינועריגער'.

והמשיך ואמר שעכשיו מבין תמיה שהיה קשה לו מעולם, דפרשתן כתיב על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת, ודרשו על זה בגמרא (פסות ה) שאם הוזהר עד אחד נסתר כל העדות כולו, אף מאה עדים. ולכאורה, למה לא מציעו דין אף בבית דין, שאם אחד מן הדיינים אינו כשורה יבוטל כל הבית דין, ומאי שנא כח הבית דין מכה העדות.

אמנם עכשיו עלה בדעתי, שבאמת הדבר מבואר בהתורה הקדושה בפרשתן, כתיב כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים, ולכאורה אם מקבל שוחד כבר אינו צדיק, אלא הכוונה שהאחד המקבל שוחד הוא יסלף דברי שאר הדיינים שהם באמת צדיקים. וזה הוא כוונת הבריסקער רב, שאם יושבים בבית דין עם רשעים אי אפשר להיות צדיק. והוסף רבינו, עם וועט ברענגען אזא חורבן – רחמנא ליצילן.

והמשיך רבינו ואמר, אמרו חז"ל (הולין פה) לא לחנם הלך זרויר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו. ומה ראו הוכחה שהזרויר הוא עוף טמא, ולכאורה הלא חכמינו ז"ל ראו הכל ברוח קדשם, ולמה הוצרכו לסימן זה. אמנם תורה לא בשמים הוא, וכדי ללמד אותנו לימוד זה, שאם הלך הזרויר אצל העורב זהו סימן שהוא בעצמו מין טמא, וסיים דבריו בקול חוצב, זהו סימן שמצא מין את מינו, וכל שכן כשהוא בעצמו מין, וזען ער אליין איז א מין.

דקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אב בו (יז)
פ. פירש"י מלמד שצית המקדש גבוה מכל המקומות.
והקשה החתם סופר ז"ל צמורת משה צפרשמן, דהרי החוש מעיד דליתו קן.

ןוהוא ז"ל ציאר, כי העולם עגול כעין כדור, וההרים והגבעות שעליו המה צולטים כמו צליטות צאתרוג, והלא צלמת צדצר עגול לא שייך לומר גבוה יותר, שהרי אין לו מקום התחלה, ואם תתפוש אותו על זד האחר יהיה דבר ההוא גבוה. אבל לפי קבלתנו שמקום צית המקדש שמשם השותת העולם (יומא מד:) והוא הנקודה האמצעית (רש"י שם ד"ה מן ה'הדדן נבל),

ולא תקח שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים (טו יט). יש לעיין צאומרו ויסלף דברי צדיקים, הלא כיון שלוקח שוחד שוב אינו צדיק, שהרי עבר על איסור תורה דקבלת שוחד.

אלא הכוונה הוא שלא ישבו הדיינים ציחד אם אדם אחר שלוקח שוחד, כי אז אפילו הדיינים הם צדיקים אמתים, מכל מקום יסולף דעת תורה שלהם, כיון שהם יושבים איתו ציחד, וכעוצדא ידענא אשר אירע אל הגה"צ מברסק ז"ל, דכאשר צאו אליו אנשי האגודה צעת שהתכוונו ליכנס בהממשלה, וטענתם צפיהם כי הוא דצר נחון להיות להם אחד משלהם בהממשלה, השיב להם הגה"צ מברסק ז"ל, אמת שהוא דצר נחון להיות שם אחד משלנו, אבל אם יהיה שם, כבר לא יהיה משלנו.

ןראמר רביה"ק צלשונו הטוור: אמת עס איז זייער וויכטיג אז עס זאל דארט זיין אן אונועריגער, אבער אז ער איז דארט איז ער שוין ניט קיין אונועריגער. וסיים רבינו דבריו: דאס אריינגיין זיין מיט זיי וועט נאך צרענגן אזא חורבן, רחמנא ליצילן.

וזהו המשך כוונת הכתוב, ולא תקח שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים, היינו כי הצדיקים לא ישבו אם אדם אחר שלוקח שוחד, כי עכס ישיבתם איתו ציחד יגרום להם שיסולף דעת תורה שלהם.

מוצט"ק שופטים תש"ט מאנטיסעלא יצ"ו

סיפר הרה"ר ח"י דוד הויער ע"ה בשנת תש"ט פרשת שופטים הוזמן הרב הוירש ז"ל, שהיה ממועריצי רבינו, את רבינו לבא ולשבות אצלו לשבת קודש בביתו בעיר מאנטיסעלא, ואני הייתי במחנה סמוך לו (ראווענס), ואתנו היה הגה"צ אב"ד שארמאש זצ"ל, ובמושי"ק עברנו לשלש סעודות של רבינו.

אחר הברלה יצא רבינו לחון לשאוף אויר צח, והיה שם על שבת קודש שד"ר מתלמידי הגר"ז מברסק זצ"ל, והיה אז המדובר בעולם אם יכנס האגודה לתוך הממשלה, או לא, ורבינו שאל את האורה השד"ר, מסתמא בא ראש האגודה להרב מברסק לבקש המלצה ליכנס להממשלה, מה השיב לו הרב מברסק?

סיפר השד"ר, אכן לפני שבועיים בא משלחת אנשים מהרב מברסק לשכנע אותו שישכים שאגודה יכנס להממשלה, ואמרו לו שנחון

ולכן ההר העומד שם עליה הוא הגבוה מכולם, לכן נאמר וקמת ועלת].

ויש לומר על פי מה דמצינו (גיטין נו.) דארץ ישראל נקרא ארץ הצבי (דניאל יא מא), מה צבי זה אין עורו מחזיק את צפרו, אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רוחא וזומן שאין יושבין עליה גמלא. ואם כן יתכן כי צעת שהיה המקדש על תילה צנויה, והיו ישראל שרוין על אדמתן, אזי היה צאמת גבוה מכל המקומות, אמנם עכשיו שאין ישראל שרוין על אדמתן, נתכוון הארץ, ושזב אינו גבוה מכל המקומות.

וברן למשה (תולדות משין החתים וצ"ל) אות כב בהג"ה

וזה לשונו שם: בהיות פה הרב הגאון הצדיק וכו' מו"ה יואל ט"ב שליט"א (האבד"ק סאטמאר יצ"ו) לפני איזה שבועות (שב"ק פ בהר) ודרש בביתכ"ס הגדולה, הזכיר ג"כ ממרן החתם סופר זצ"ל איזה דברים, ובתוכם מה שהקשה בהא דרז"ל וקמת ועלית וכו'.

אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם אל ירך לבבכם אל תיראו וגו' מפניהם (כ ג). פירש"י אין אלו אחיכם וכו', אלא על אויביכם אתם הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה. יש להצין דהלא הכא הוצרך הכהן לחזק את העם שאל ירך לצבם מחזק המלחמה, והא צדכרים אלו הרי הפחידם, שהרי הודיעם שהם אויביהם.

ונראה לפרש כי צאמת היו גם דברים אלו דברי התחזקות, דהנה דרכן של צדיקים וישראל הכשרים שאינם נחפזים וממהרים לצאת אל המלחמה, כי הם דואגים תמיד אם מעשיהם מרוצים לפני ארון קן, ואם הוא צאמת לרצון לפני השי"ת לצאת למלחמה, ואף כשכבר יוצאים למלחמה עדיין אינם צטוחים בעצמן, כי בכל עת ובכל זמן המה שוקלים צפלא מואזנים אם מעשה המלחמה אשר הם מתכוונים עכשיו לעשות, הוא גם כן לרצון לפני השי"ת או לא, על כן אי אפשר להם ללחום בצבירות הלצ כל כך, ובכן קרובים הם להנצח על פי הטובע מאשר לנצות.

לזה הודיעם הכהן המשיח מראש, כי עליהם לדעת צודאי דזה המלחמה הוא לרצון לפני ה', שהרי אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם שהם אויבי ה', ואתם לוחם כנגדם צעניני הדת, ואז אל ירך

לצבכם, וצוה חזק את לצבם והפית צהם חזק ואצירות הלצ להיחם מוכנים ומזומנים ללחום מלחמת ה' ציד רמה.

שיח זקנים ח"ז עמוד רלו

וכתב שם בזה"ל: סיפר לי הרבה"ה ר' בערל ווייס (כ"י ז"ל, ששמע מהרה"ק מסאטמאר זצ"ל ביום ו' אלול יומא ההילולא של זקינו הרבה"ק הייטב לב זצ"ל וכו'. ועיי' בדברי יואל לחנוכה ח"ב אות קיח.

וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה (מא ז). ומקשינן צגמרא (סוטה לח:) וכי על לבנו עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא לא צא לידיע וכו' והנחנוהו צלא לוייה. וצריך ציאור הא מה שלא היו מלויים אותו הוא רק צצצ ואל תעשה, ולמה יתצצ זה כשפרכת דמים שהוא צקום ועשה. אמנם ידוע (שם מו:) כי סגולת מצוה לוייה הוא שלא יהיה ניווק האדם על אם הדרך, נמצא דכשלא היו מלויים את האדם, לא עשו די הצורך שיהיה לו שמירה על הדרך, שלא יצאו שודדים להזיקו צקום ועשה, על כן נחצצ זה גם כן כשפרכת דמים צקום ועשה.

ס"ג ויש תשט"ז

וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו, בפר לעמך ישראל וגו' (כא ז-ח). יש לעיין, דכיון שלא ראו צעיניהם כל הענין, למה צריכים הם לכפרה. אף הכונה הוא, כי הצית דין צריכים לראות ולדעת כל מה שמתרחש צין צני ישראל, ולכן אף לא ראו צעיניהם כל הענין, אין זה אמתלא טצא, דאדרבה זה גופא קושיא הוא, למה לא ראו מה שמתרחש צעירם, ועל כן המה אשמים צזה וצריכים כפרה.

ל"ג בעומר תרצ"ט בעיר קראלי יצ"ו

רבינו אמר דברים אלו כלפי מה ששמע כי בעיר קראלי הלכה ילדה אחת בתו של אחד מחסידי רבינו זצ"ל, ללמוד בבית יעקב, שהשתיין לאגדת ישראל, וכיון שהיה לה כשרונות מבורכות, נתמנה להיות פרעוידענט מיניסטער של הבית חינוך, וכשמע זאת רבינו שלח לקרוא את אביה, והוכיחו על פניו עבור שהרשה לבתו ללכת ללמוד בבית חינוך כזה, ועוד נעשתה שם ממנהגייה. והלה ניסה להתנצל שבתו הלכה שמה בלי ידיעתו, וכשנתודע לו מזה כבר איחרה השעה למנוע אותה ממנה. על זה השיב לו רבינו בפירוש הג"ל, וסיים דבריו: וכמו כן אב צריך לדעת ולראות כל מה שהילד שלו עושה, ולא מהני לומר שלא ידע, כי זה גופא קושיא הוא, למה באמת לא ידע מזה, למה באמת לא ראה כל זה. וע"ע בחידושים אות ז' באריכות.

סיפורי צדיקים, בגיאור הפסוקים הפלאים יז ונוגה לפיקים

ולא תקח שוחד

דיין אחד בק"ק לבוב, ריננו אחריו שאינו מונע עצמו מלקחת שוחד, פעם אחת בעת שהתפלל בבית הכנסת וקרא קריאת שמע עם הציבור, ראה רב העיר הגה"ק בעל הישועות יעקב זצ"ל איך שאותו דיין מאריך יותר מדי בתיבת "אחד", לאחר התפילה פנה אליו הישועות יעקב בשאלה: הגידו נא לי מדוע הארכתם כל כך ב"אחד" לא מצא הדיין כל מענה ... אמר לו הישועות יעקב אני אומר לכם פשר הדבר: הנה חז"ל אמרו "כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית", א"כ נמצא דיין שאינו לוקח שוחד לא נקרא כביכול הקב"ה אצלו "אחד", אחר שדיין זה נעשה לו שותף, אבל דיין הלוקח שוחד, אם כן לא נעשה שותף להקב"ה והרי הקב"ה "אחד" ואין שני לו... (שפתי חכמים)

היתה עמו וקרא בו כל ימי חייו

בעת החתונה של הרה"ק ר' יצחק מבאיאן זי"ע בן הרה"ק מסאדיגורא זי"ע שנערכה בעיר חאטין שברוסיה והשתתפו בה רבבות אלפי ישראל, ומכיון שכבר עברו קרוב לשלושים שנה שהאחים הק' לבית רוזין לא נכנסו לרוסיה, מאחר שאביהם הרה"ק מרוזין זי"ע הוכרח לברוח משם בשנת תקצ"ט, והחתונה התקיימה בשנת תרכ"ז, ונאסר עליהם עפ"י החוק להכנס לרוסיה, ואעפ"כ הגיעו כל החמש אחים הק' זי"ע, והנה למחרתו של החתונה הוכרח הרה"ק מסאדיגורא לברוח בחשאי, כי נודע דבר היותו ברוסיה, והלשינו עליו כי הוא עבר על פקודת המלך והוא נמצא בגבולם, ונשלח טעלעגראם אל המפקד של הגבול בעיר נאוויסלאוויץ, לסגור ולשמור היטב על הגבול, לא ליתן לו לצאת אלא למסור אותו בידם, ומאיך גיסא נעשה השתדלות גדולה לראות את הרבי כבר מהצד השני של הגבול, ונשלחו שליחים גדולים להמפקד ונשאו חן בעיניו, ונתפתה לקבל מהם הון כסף שלא יגלה מהטעלעגראם עד שיעבור הרה"ק את הגבול, ושזה יהיה התירוץ שלא עיכב אותו כי לא נודע לו מכל זה רק אחרי

כי ימצא חלל

בתקופת מלחמת העולם הראשונה שבעוה"ר נהרגו אז הרבה מאחב"י אמר פעם הרה"ק רבי משה יהודה ליב מחעלים זי"ע (נכד המגיד הק' מטריסק זי"ע) הנה מצאנו בסוף פרשת שופטים שהכתוב מדבר מעניני מלחמה כדכתיב כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב וגו' ואחר כך בתחילת פרשת כי תצא שוב מדבר הכתוב בענין מלחמה כדכתיב כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך וגו', ובאמצע הפרשיות הפסיק הכתוב לדבר בפרשת עגלה ערופה ללמדך חשיבותו של נפש אחת מישראל שאפילו בזמן כזה שמלחמה שורר בעולם ואנשים נהרגים לרוב בלי הרף, עם כל זאת חשובה עד מאוד כל נפש ונפש מישראל. (ילקוט מאורי אור)

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומיטרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך וגו' ושפטו את העם משפט צדק. מיד לאחר שהרב הגה"ק בעל ערוגת הבושם זצ"ל הגיע להומא, התחיל לחזק עניני הדת שבעיר, והציע אז לקבל חסיד מפורסם לשו"ב, הערוגת הבושם אמר אז בדרך צחות: שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך וגו' ושפטו את העם משפט צדק, הכוונה כאשר בא איש נכרי מעיר שאינו מכיר את אנשי המקום, ואינו יודע מהותם של אנשי העיר, אם רואה את הרב והשו"ב שהם יראים ושלמים, מזה דן שמוסתמא כל בני המקום הם גם כן יראים ושלמים, וכן בדיון, כי גופא בתר רישא גריר, על כן נחזין מאוד לבני העיר שיהיו על הרב והשו"ב שיהיו אנשי שם, וזה שאמר הכתוב שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך, אז על ידי זה ושפטו את העם משפט צדק. תולדות ערוגת הבושם

פרפראות לחכמה

מצלמים נחלדים. ע"ד דרוש ליוסדים, כפתור ופרה לשוקדים

הטעם עפ"י החגיגה דלצורבא מרבנן דמעביר במילי ומחל על כבודו מוסיפין על שנותיו ואי בגמי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול וזה שהרבנות מקברת בעלי כיון דלדידי אי אפשר להוסיף על שנותיו כיון דאינו יכול לעבר במילי ולמחול על כבודו עיי"ש, והנה נ"ל לומר ולחלק דזהו באמת דוקא באותן מלכים שמוזמן להם ענינים כאלה שצריכין לעבור על מידותיהם ואינם יכולים מכח שאינם רשאים למחול על כבודם לאלה אין יכולים להוסיף על השנים כנ"ל, אולם לאותם שאין להם הזדמנות שיהיו מוכרחים למחול על כבודם הלא אלו יכולים להיות עונים באמת ולהיות בלבם בבחינה זו שיעברו על מידותיהם בכח וברצון ורחמנא לבא בעי ואין הקב"ה מקפח שכרם באמת לאלו מוסיפין על שנותיהם, ואי בגמרא (ברכות ו.) כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, ואי"כ מלך שהוא ירא שמים באמת בודאי דבריו נשמעים וממילא לא יזדמן לו בשום פעם שיהי צריך לעבור על מידותיו, שהרי כל מה שצוה ישמעו לו ואי"כ גם מלך כזה יכול להיות עניו בלבו ולעבור על מידותיו בבחינה זו ויכולים להוסיף על שנותיו, והוה מדויק בפ"י הכתובים, והיתה עמו וגו' למען ילמד ליראה את ה' וממילא יהי דבריו נשמעין, ואי"כ יכול להיות בלתי רום לבבו מאחיו שיהי יכול להיות עניו ולא יזיק לו מה שהוא עניו כי בין כך דבריו נשמעין, ובוה יזכה למען יאריך ימים על ממלכתו שלא יהי בכלל אותן שהרבנות מקברת אותן רק אדרבה שיאריך ימים ויוסיפו לו שנות חיים.

יכולים להוסיף על השנים כנ"ל, אולם לאותם שאין להם הזדמנות שיהיו מוכרחים למחול על כבודם הלא אלו יכולים להיות עונים באמת ולהיות בלבם בבחינה זו שיעברו על מידותיהם בכח וברצון ורחמנא לבא בעי ואין הקב"ה מקפח שכרם באמת לאלו מוסיפין על שנותיהם, ואי בגמרא (ברכות ו.) כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, ואי"כ מלך שהוא ירא שמים באמת בודאי דבריו נשמעים וממילא לא יזדמן לו בשום פעם שיהי צריך לעבור על מידותיו, שהרי כל מה שצוה ישמעו לו ואי"כ גם מלך כזה יכול להיות עניו בלבו ולעבור על מידותיו בבחינה זו ויכולים להוסיף על שנותיו, והוה מדויק בפ"י הכתובים, והיתה עמו וגו' למען ילמד ליראה את ה' וממילא יהי דבריו נשמעין, ואי"כ יכול להיות בלתי רום לבבו מאחיו שיהי יכול להיות עניו ולא יזיק לו מה שהוא עניו כי בין כך דבריו נשמעין, ובוה יזכה למען יאריך ימים על ממלכתו שלא יהי בכלל אותן שהרבנות מקברת אותן רק אדרבה שיאריך ימים ויוסיפו לו שנות חיים. (שללי אודות)

כי השוחד יעוור עיני חכמים. וצ"ב מהו המידה כנגד מידה בכך שהדיין נעשה עיוור ואינו רואה, אמנם יבואר עפ"י החידה שאומרים העולם, שיש דבר אחד בעולם שכל אדם רואה אותה בכל עת מימי חייו, והמלך אינו רואה את הדבר הזה כי אם לפרקים, אבל השי"ת אינו רואה את הדבר הזה לעולם, והפי"ה הוא כך, היינו שאיש המוני רואה איש כמוהו בכל יום ויום, אבל המלך אינו רואה דוגמתו מלך כמוהו כי אם לפרקים אבל לא בכל עת,

אבל השי"ת שאין דוגמתו בעליונים ובתחתונים כלל, ע"כ אינו רואה דוגמתו לעולם, ובוה יבין הנ"ל, דאיתא כל דיין שדן דין אמת לאמתו נעשה בראשית, להקב"ה במעשה בראשית, ונמצא שאם אינו מקבל שוחד ודן דין אמת לאמתו הוא דוגמת הקב"ה כביכול, ומשום זה הקב"ה ג"כ רואה כביכול דוגמתו היינו את הדיין הלו, אבל אם הוא מקבל שוחד ומטה הדין אינו כלל דוגמת הקב"ה, ועושה עין של מעלה כאינו רואה מה שבי"ו רואה וכנ"ל, על כן מעניש אותו הקב"ה מידה כנגד מידה שיעוור את עיניו והוא ג"כ לא יראה דוגמתו בעולם כלל.

(בשם הרה"ק רבי' מרדכי דוב מהארנאסטייפל ז"ש)

☆

והיה כשבתו על כסא ממלכתו וגו' והיתה עמו וגו' למען ילמד ליראה את ה' אלקיך וגו' בלתי רום לבבו מאחיו וגו' למען יאריך ימים על ממלכתו וגו' לבאר המשך הכי י"ל עפ"י שמהבאתי בספרי ילקוט האורים בשם ס' צנצנת מנחם על מאמרו"ל אי לה לרבנות שמקברת את בעלי"ו כי

דורש טוב

וכל העם ישמעו ויראו ולא יידון עוד. [בדין קן ממרא, והיינו חכם יחיד שעוקר פסק הסנהדרין]. פירש רש"י מוכאן שממתינים לו עד הרגל וממתינים אותו ברגלי' [כדי שיראו כל העם] עכ"ד. כתב הרא"ם (ריבנו אליהו מורח, מפרש רש"י) הדקשו המפרשים אמאי שינה רש"י הפי' הכא ופירש ד"ל ישראל ישמעו היינו שממתינים עד הרגל. ומאי שנא מיבן סורר ומורה: דהתם ג"כ כתיב "וכל ישראל ישמעו ויראו" ופי' רש"י שם דהיינו שצריך הכרזה בב"ד פלוני נסקל על שהיה בן סורר.

וי"ל דהיינו טעמא, דלפי סברת רש"י והרמב"ם דמלאכת חול המועד דאורייתא. וא"כ ודאי יש איסור לדון בו דיני נפשות. אלא עיקר ההיתר לזה בחול המועד הוא משום דאתי האי עשה ודחי לא תעשה דמלאכת חוה"מ.

אמנם נראה מהגמרא בכתובות (דף מ) דהכלל דעשה דוחה לא תעשה, היינו דוקא במצות עשה כזה שאי אפשר שיפקע חיובו, היינו שאין מציאות שיתבטל החיוב באיזה אופן. אבל מצות עשה כזה שאפשר שיפטר מחיובו באיזה דרך, הוי "עשה גרועה", ומצות עשה כזה אינו דוחה לא תעשה שבתורה.

והנה בסנהדרין (פרק הנהקת דף פ"ה) איתא, דבן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו, מוחלין לו אין מענישין אותו. אבל זקן ממרא אין כח ביד בית דין למחול לו, [והטעם שהחמירו בזה הוא שלא ירבו מחלוקות בישראל פירש"י דהיינו שגדרו גדר בזה שלא יהיה דבר קל אצל דעת יחיד בב"ד, לחלוק על דעת הרבים. (סנהדרין פ"ה)].

והשתא נחא, דגבי בן סורר ומורה שאם רצו אביו ואמו למחול, מוחלין לו. ונפטרים אז הב"ד מהחיוב של המצות עשה להמית את הבן סורר ומורה, וא"כ הרי עשה גרועה היא. ולכן לא דחי לאו דמלאכת חול המועד (לשי' רש"י והרמב"ם כנ"ל). ולכן אי אפשר לרש"י לפרש דהיינו שממתינים בו עד הרגל להמיתו, והוצרך רש"י לפרש דכל ישראל ישמעו ויראו היינו דצריך הכרזה בב"ד, אבל הכא גבי זקן ממרא דאין הב"ד יכולין למחול לו, ע"כ המ"ע דדין הזקן ממרא דוחה הל"ת דמלאכת חוה"מ, ולכן פירש רש"י וכל העם ישמעו ויראו כפי הפשטות - דהיינו שיימיתוהו בעת התאספס יחד כולם כאחד בעלות כל ישראל להרגל.

בנין אריאל

כִּי יִפְלֵא מִמֶּךָ דָּבָר לְמִשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דְּבָרֵי רִיבַת בְּשַׁעֲרֶיךָ וְקִמַּת וְעֵלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: (פרק יז פסוק ח)

דברי ריבת בשעריך. שיהו חכמי העיר חלוקים בדעה, זה מטמא וזה מטהר, זה מחייב וזה מזהר, לשון רש"י, והוא דעת אנקלוס. ואינו נכון^א. אכל כפי מדקדו וכו', דברי ריבת, השקאת הסוטה ועריפת העגלה, וטהרת המטרע. והנה טעמו וזין^ב. וכו'.

נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כְּמוֹנֵי יָקִים לְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֲלֵיו תִּשְׁמָעוּן: (פרק יח פסוק טו)

נביא מקרבך מאחיד כמוני^א. טעם "מקרבך" לרמוז שאין נבואה אלא בארץ ישראל^ב ולכן יאמר בה הכתוב (ישעיה כב א) משא גיא חזיון וכמו שהזכירו רבותינו (פספי קטז) וכן טעם "מאחיד" כי השם נתן לך מעלה על כל העמים ולא יתן דוחו רק עליכם^ג. "כמוני". שאני מקרב אחיד יקים לך תחת, וכן מנביא לנביא, לשון רש"י^ד. וכי אברהם אמר כמוני שאני נביא השם, לא מעונן וקוסם^ה. ויתכן^ו שיהיה "מקרבך" לומר שתוכל לבטוח בדבריו שהוא מאחיד מקרבך. וכן על דעתי "כמוני" שיהיה נאמן לנביא לה' ותאמין בו כאשר אתה מאמין בו, ועוד אכרח זה בעזרת ה':

מועשה הש"ב

^א פירוש 'מאחיד', היינו שלא ישרה הקב"ה שכיתו אלא בישראל. ^ב חטעם שפירוש רש"י איננו נכון, דלפירוש רש"י קשה דדבר זה כבר נכלל ברישא דקרא 'כי יפלא ממך דבר, דהיינו שמכוסה ההלכה, מכיון שנחלקו בזה חכמי הדור. ולמה הוצרך לכתוב עוה"פ 'דברי ריבת בשעריך'.

^ג עוד אפ"ל הלשון 'ריב' מצאנו במחלוקת וקטטה בין אנשים, כלשון הכתוב (בראשית יג ז) "ויהי ריב בין רעי מקנה אברהם", (שמת כא יח) "וכי יריבין אנשים", (דברים כה א) "כי יהיה ריב בין אנשים", אבל כשנחלקו חכמי העיר בהלכה, זה מטמא וזה מטהר, זה מוכח וזה מחייב, לא מצאנו הלשון 'ריב'. רק הלשון 'נחלקו חכמי ישראל', שהרי אין זה ריב וקטטה, רק חילוקי דיעות.

^ד ששלש דברים אלה באים ע"י ריב: 'השקאת סוטה' – ע"י ריב שבינה לבעלה. 'עריפת עגלה' – החלל נהרג ע"י מריבה. 'וטהרת המצורע' – שהרי ננעים באים על ידי ריב של לשון הרע. ולפי"ז פירוש של 'דברי ריבת', כאלו נאמר זבין דברי ריבת, שהוא דבר בפני עצמו. ולא כפי רש"י שדברי ריבת קאי על הנאמר קודם.

^ה משה רבינו מזהיר את ישראל, שלא לדרוש אל מעוננים ואל קוסמים כמו הגוים, רק לדרוש בנביאים, ואמר שבכל דור דור יהיה נביאים, ואומר בזה ג' לשונות: א. 'מקרבך'. ב. 'מאחיד'. ג. 'כמוני'. ורבינו לא הפרש הני ג' לשונות.

^ו פ"י 'מקרבך', מיירי מהמקום, שאין נבואה אלא בארץ ישראל. ומציין להספרי שדרש 'מקרבך', ולא מחו"ל. וכן דרש בספרי עה"כ 'מקרב אחיד תשים עליך מלך', 'מקרבך', ולא בחו"ל.

תמצית השיטות	מקרבך	מאחיד	כמוני
רש"י / ספרי	מארץ ישראל (ספרי)	מישראל (ספרי)	כמו משה רבינו שהוא מישראל (רש"י)
אבן עזרא	"	"	כמו משה רבינו שהיה נביא השם, ולא מעונן ומכסף
רבינו	שיוכלו לבטוח בדבריו, שהוא מקרבך	"	כמו משה שהיה בו שני המעלות דלעיל, לבטוח בו, והוא מישראל

וְאִם יִרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁפַּע לְאַבְתְּיָךָ וְנָתַן לְךָ אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לְתֶיךָ לְאַבְתְּיָךָ: כִּי תִשְׁמַר אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הַזֹּאת לַעֲשׂוֹתָהּ אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָהּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ וְלִלְכֶת בְּדַרְכָּיו כָּל הַיָּמִים וְיִסְפַּתְ לְךָ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֲלֵה: (פרק ט פסוקים ח – ט)

... והטעם כזה כי היה הרצון לפניו יתברך שינהיל אותם בימיו ויהאשע השבעה אשר הכתיבם במצרים וכמדובר, כי היה גלוי לפניו שנתגייס וזאת לכך, ומפני זה חייב אותם בכל המצוות בירושפה של אלו, וחייב אותם בשש ערי מקלט והגדלים יהושע, אבל על השלשה הנשארים התנה 'כי תשמור את כל המצוות לאהבה את השם וללכת בדרכיו וגו', והוא לומר שיקיימו כולם כל התורה כולה. ואין שום מצוה תלויה בכך וזוהי שלש הערים האלה.^א

ומה טעם לומר, כי תשמור ללכת בדרכיו כל הימים וסוף כך שלש הערים, כי מי יודע מה יהיה אחרי כן כל הימים?^ב ואמר רבי אברהם, כל הימים, כלי הפסק ביניהם. ואינו נכון. אבל כי תשמור, כאשר תגייס וזאת שתשמור כל המצוות, לאהבה את השם, אהבה שלמה קיימת לעולם, שיהיה גלוי לפניו שלא תחטא עוד לעולם. אז ירחיב את גבולך ויתן לך כל העמים. והוא לימים אשר אמר (Deh ב 1) ומה ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך, ו"לכך זרעך" יורה על כל הימים העתידיים לנצח. וכענין שנאמר בקבלה (וימיה בל טו ט) ונתתיה להם לב אחד ודבר אחד ליראה אותי כל הימים לטוב להם ולבניהם אחריהם. וכתיב להם ברית עולם אשר לא אשוב מאחריהם להטיבי אותם ואת יראתיה אתן כלבבם כלבתי סוד מעליו ואז כאשר יכרות להם ברית עולם ידלילו שלש הערים האלה:

וְדַרְשׁוּ הַשְּׁפָטִים הַיָּטִב וְהַנָּה עַד שְׁקָר הָעֵד שְׁקָר עֲנָה בְּאִחֲרָיו: (פרק ט פסוק יח)

ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד. לא פירש הכתוב איד יודע שהא' עד שקר, כי כהיות הענין בשני עדים שמעידין על הדבר, אפילו יבואו מאה וכחישו אותם לא יתברר שקר ענו. ולא נוכל לומר שזה הרגו כנגליו, כי לא יאמר כזה ודקשו השופטים היטב. ועל כן כלה ההכלה הגאמנת, ופירשה כי ההזמה תהיה כשיאמרו והלא כיום פלוני עמנו הייתם (מסכת ט). והטעם מפני שהעדות הזו היא על גופם של עדים, והם אינם נאמנים על עולמם לומר לא עשיתו כך. שהרי יכולים הללו לומר עליהם שהרגו את הנפש או שחללו את השבת.^א

מעשה הש"ב

וזה לשון רבינו שם "וזהו מה שאמרו רבותינו ז"ל 'זיהגינו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ, אלו ימות המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה, כי בימי המשיח לא יהיה באדם חפץ. אבל יעשה בטבעו המעשה ההוא הראוי, ולפיכך אין בהם לא זכות ולא חובה, כי הזכות והחובה תלוים בחפץ', עכ"ל.

ולפירש רבינו שפיר מרומם בקרא הזמן שיתקיימו תנאים אלו, היינו בימות המשיח. ובה נתפרש הכתוב 'כל הימים' כפשוטו, דהיינו שלא יחטאו כל הימים.

הנה בעדים וזממין האמינה התורה לעדים השניים, ולכאורה צ"ב מאי שנא בין עדים 'מכחישים' זה את זה, שאין כת עדים אחד חזק מהכת עדים השני.

ע"ז מבאר רבינו החילוק בין עידי 'הכחשה' לעידי 'הזמה', דהנה בעידי הכחשה שני כתי עדים מעידים על אותו מעשה, כגון אחד אומר כן לוזה, ואחד אומר לא לוזה. ולכן הם שנים כנגד שנים, ויש להם אותו נאמנות. ואין אחד חזק מהשני.

משא"כ בעדים זוממין, עדות הראשונה מעידה על עצם המעשה, כגון שכן לוזה, אבל עדות השניה אינם מעידים על 'עצם' העדות שהעידו הראשון, והם יכולים להודות על עצם הלואה, הם רק מעידים על 'גוף' העדים הראשונים, שעמנו הייתם באותו יום במקום אחר. נמצא עדות שניה הרי הוא עדות חדשה, וכנגד העדות החדשה, אין שני עדים המכחישים, שהרי העדים הראשונים בוודאי אינם נאמנים לומר על עצמם שכן היו באותו מקום באותו יום.

שהרי כששנים מעידים על שני אנשים אחרים שהם חללו את השבת, והם עצמם מכחישים את העדים שלא חללו את השבת, גזירת הכתוב 'על פי שנים עדים יקום דבר', שמאמינים את העדים אע"פ שיכול להיות שהם שקרנים. וכמו שכתב רבינו (פרק יח פסוק כא בסופו) "כמו שנצטוונו לחתוך הדין ע"פ שנים עדים כשרים. ואע"פ שאפשר שהעידו שקר, הואיל וכשרים הם אצלינו מעמידין אותן בכשרותן וכו'".

רבינו מפרש הכתובים כדלהלן: בפסוקים א – ב מבואר שלאחר ירושה וישיבה בארץ ישראל, יש להפריש שלוש ערים לשמש כערי מקלט לרוצחים בשגגה. ובפסוק ח' כתיב 'ואם ירחיב ה' אלקיך את גבולך וגו', והכוונה שיקבלו ישראל גם את ארץ קניז קניז וקדמוני, או מבואר בפסוק ט' ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה, שיש להפריש עוד שלשה ערי מקלט, על השלש האלה שבארץ ישראל.

ומבואר בכתוב התנאי שיתקיים שירחיב ה' את גבולך, כי תשמור את כל המצוות הזאת לעשותה וגו' וללכת בדרכיו כל הימים, ומפרש רבינו היינו כאשר יקיימו כל ישראל את כל התורה כולה, ובתנאי שלא יחטאו עוד ישראל לעולם.

כוונת רבינו להקשות, שאינו מבואר בכתוב באיזה תקופה יתקיימו תנאים אלה שישמשו כל ישראל את כל התורה, ושוב לא יחטאו לעולם. שאז יצטרכו לקיים מצוה זו, להפריש עוד שלשה ערים. ועוד, דהרי מי יודע מה יהיה אחרי כן כל הימים, וא"כ לעולם לא נדע מתי יקיים מצוה זו. וכן שלא מבואר בקרא, וכן לעולם לא נוכל לדעת מה יולד יום נמצא שלא יוכלו לקיים מצוה זו.

האבן עזרא מבאר כוונת הכתוב 'כל הימים', היינו שישמרו ישראל את התורה בלי הפסק ביניהם. ע"ז אומר רבינו 'זאינו נכון', מכיון שלא מבואר בקרא כמה זמן צריכים לשמור בלי הפסק. וכן לפי האבן עזרא אינו מבואר בכתוב באיזה תקופה יתקיים תנאי זה, ואז יתחייבו להפריש עוד שלשה ערים.

רבינו מפרש הכתובים כדלהלן: 'כי תשמר את כל המצוות הזאת אשר אנכי מצוה היום לאהבה את ה' אלקיך, - היינו התנאי שיקיימו כלם את כל התורה, ויזכו לאהבת השם אהבה שלמה קיימת לעולם, וכוונת הכתוב 'וללכת בדרכיו כל הימים' היינו כפשוטו, שיהיה גלוי לפני ה' שלא יחטאו לעולם. ומתי יגיעו כלל ישראל למדרגה זו, היינו לתעיד לבוא בימות המשיח, כאשר יקויים הפסוק (להלן פרק ל פסוק 1) 'ומה ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך', וכוונתו למש"ב שם שלעתיד לבוא תתבטל הבחירה, ושוב לא יוכלו עוד לחטוא.

וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך בו

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשת פ' שופטים מצינו את מאמר הכתוב (דברים יז, ה) 'וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך בו, וברש"י פי' 'מלמד שבית המקדש גבוה מכל הארצות'. ויסוד הדברים מבואר במס' קידושין (ט. ט.) ובמס' סנהדרין (פו:): דבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל דכת' 'וקמת ועלית', וארץ ישראל גבוה מכל הארצות דכתיב (ירמיהו כ"ג ו-ה) 'לכן הנה ימים באים נאם ה', ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם וישבו על אדמתם, דהיינו מדכתיב' אשר 'העלה' מכל הארצות, משמע דמכל הארצות 'עולין לארץ ישראל'.

וכן איתא ב'ספרי' (דברים פ"טקא כ"ג, פסוק כ"ה): "ויקחו בידם מפרי הארץ וירדו אלינו, מגיד שארץ כנען גבוה מכל הארצות כענין שנאמר עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה, ויעלו ויתרו את הארץ, ויעלו בנגב, ויעלו ממצרים" ע"ש. וכן מבואר

הוא, ע"ש. וכ"כ רש"י במס' תענית (י. ד"ה עילאי ותנאי), דבארץ ישראל כיון דגבוה מכל הארצות ע"כ מתפללין ביום השישים לתקופה כמו לאחר שישים על גשמים כיון דצריכין יותר, ע"ש, וכ"כ תוס' בבכורות (נ"ג. ד"ה אק המים) ע"ש, ועוד ראשונים.

ובספר 'כפתור ופרח' לרבינו אשתורי הפרחי (פרק ו) האריך בזה, וז"ל: "אמרי וקמת ועלית אל המקום מלמד שארץ ישראל גבוה מכל הארצות ובית המקדש גבוה מארץ ישראל, משה ותורתו אמת, ודברי חכמינו אמונה ישרה שאין ספק שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות וירושלים גבוהה מכל חלקיה" וכו', ע"ש.

הנוגע להלכה בראש וראשון הוא לגבי שאילת מטר בברך עלינו כמבואר בשו"ע (או"ח קי"ז סעי' א') דבארץ ישראל שואלין מז' חשון ובחול' בס' ימים אחר התקופה, וביאר הטו"ז שם (סק"א) "ועוד משום דארץ ישראל גבוה מכל הארצות, לכן בעינין שם יותר גשמים" ע"ש. וכן הוא נוגע לגבי נדרים, דאם נדר 'לעלות מארץ ישראל לשאר ארצות' הרי זה שבועת שוא ולוקה מיד דהא א"א לעלות משם יותר, מכיון דהוא גבוה מכל הארצות כמבואר ביש"ש (קידושין פ"א א) ע"ש, ועי' באחרונים בזה.

אולם ה'מהר"ל' (בחיזוי אגדות) שם במס' קידושין ביאר, דכל כדור יש לה גובה כידוע, וארץ ישראל לקדושתה מניחין ראש הכדור לארץ ישראל, וז"ל: "זוה כי

שם בפרשת עקב: "נאמר אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו כרם היה לידידי בקרן בן שמן (ישעיה ה' א), מה שור זה אין בו גבוה מקרניו כך ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות", ע"ש. וכן שם בפרשת האזינו: "ירכבה על במתי ארץ זו ארץ ישראל שגבוהה מכל הארצות כענין שנאמר עלה נעלה וירשנו אתה, ואומר שם ויעלו ויתרו את הארץ וכו' ויעלו בנגב, ואומר (בראשית מה, כה) ויעלו ממצרים".

וב'לקח טוב' פרשת ויגש כתוב בזה"ל: "ויהי כי עלינו (בראשית מה, כד) שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, ובהמשך כתב שם: נאמר מהרו ועלו אל אבי לפי שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות", ע"ש. וכן רש"י בכמה מקומות בפירושו בתורה ונביאים מזכירו, וכן הוא בראשונים.

ובדברי הראשונים מבואר דהדבר הוא כפשוטו ממש דארץ ישראל גבוה מכל הארצות ולכן אין בה הרבה מים של גשמים שיוורדין משם לכל הארצות, דהא מים יורדין ממקום גבוה למקום נמוך, כמבואר במס' בבא בתרא (קמז.) ברבינו גרשום (ד"ה הא לך והא להו) דבבל לא צריכין מים דיתבו במצולה, אבל ארץ ישראל כיון דגבוה מכל הארצות יבישה

ארץ ישראל קדושה מכל הארצות, ובית המקדש קדוש מכל ארץ ישראל, ודבר שהוא קדוש, עליון הוא והחמרי הוא שפל, לכך אף אם תאמר כי כל הארץ הוא ככדור והכדור הוא שווה בכל צד, מתיחס אל ארץ ישראל הגבוהה, דהיינו שיש להניח ראש הכדור ארץ ישראל עד שתהיה ארץ ישראל בגובה, אע"ג שכל כדור יכול להניח הראש בכל מקום מן הכדור, מ"מ יש להניח ראש הכדור ארץ ישראל מפני מדריגת קדושתה שהוא מתעלה על שאר הארץ, ומפני זה יאמר כאשר הולך אל ארץ ישראל שהוא עולה, ויותר נקרא עלי' כאשר הולך לבית המקדש, שכל דברים אשר אין להם קדושה נקרא שפלים, והקדושים נקרא גבוהים, ולפיכך ראוי שיניח ראש הכדור מן הארץ ארץ ישראל למעלת הארץ וקדושתה, וכאשר יניח ראש הכדור ארץ ישראל, א"כ ארץ ישראל הוא בגובה, ודבר זה בהנחה בלבד, וזה מבואר, ע"ש.

וכן כתב המהר"ל ב'באר הגולה' (באר השישי) וז"ל: 'ועוד כי ראוי לגמרי להיות ארץ ישראל אמצעי, כי הארץ שהיא כדורית, האמצעי שהוא בכדור אין לו מקום מיוחד כלל, ובכל מקום מן הכדור נופל שם האמצעי כאשר אין לו מקום מיוחד, ולפיכך יש לשום אמצעי ושוה, ואינו נוטה אל הקצה, וזהו ארץ ישראל, הנה ארץ ישראל הוא אמצעי בעולם לגמרי, וכן אמרו במס' סנהדרין (פז): על ארץ ישראל שהוא גבוה מכל הארצות, מטעם זה שנקרא ארץ ישראל אמצעי, כי אי אפשר שתשים גובה הכדור רק דבר שהוא אמצעי בכדור, ולא מקום זולת, זה הגובה בכדור הוא אמצעי בין כל הצדדין הארבע שהם שפלים ממנו, וכבר שמנו המקום האמצעי הוא ארץ ישראל, ולא שאר מקום, א"כ ראוי להניח ארץ ישראל להיותה הגובה ג"כ, ולפיכך מוכרח שארץ ישראל הוא הגובה מן הכדור, אף כי שהארץ היא כדורית וכל דבר שהוא כדור תוכל לעשות האמצעי מזה מקום שתצא, מכל מקום אחר שאמרנו כי לפי חלופי הצדדין שהם מחולקים אין אמצעי רק ארץ ישראל שהוא אמצעי בעצמו שהוא ארץ שיש בה המיצוע, ואינו יוצא מן השווה, לכך ראוי להניח ארץ ישראל באמצע העולם, ולא נאמר זה על קו המדה כלל, ולא עלה על דעתם רק כי הארץ הקדושה לפי מעלתה יש לה המיצוע ואינו נוטה אל שום קצה ולפיכך יש להניח המקום האמצעי מן העולם ארץ ישראל דוקא, כי הארץ הוא כמו כדור שזה לגמרי, כי ארץ ישראל הקדושה מפני שהיא אמצעי בין שני חלופי הצדדין והיא אמצעי בעצמה יש להשים ג"כ אותה האמצעי בכדור, אף כי בכדור בכל מקום אפשר לומר שהוא אמצעי רק מפני שארץ ישראל היא אמצעי בעצמה כמו שאמרנו ראוי הי' להיות האמצעי בכדור ג"כ, ומזה הטעם שייך בה עלי' ג"כ

כי כאשר הונח ארץ ישראל אמצעי בכדור, האמצעי בכדור הוא גבוה מהכל ושייך בו עלי' ג"כ מטעם אשר התבאר, ולכך תמצא (בראשית מ"ז) אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, ומצרים בדרומו של ארץ ישראל, וכתוב (ירמ' כ"ג) חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון, הרי שבכל צד נאמר עלי' לארץ ישראל, שהדברים ברורים מאוד כי לפי מהות העולם ארץ ישראל באמצע מטעם אשר אמרנו, ויש להניח בשביל זה, כי גובה הכדור הוא ארץ ישראל וכל אדם מבין במדע יודע שהדברים האלו ברורים מאוד, ע"ש.

אולם תלמידו של המהר"ל ר' דוד גאנז ז"ל בספרו 'נחמד ונעים' [על חכמת התכונה] (שער ג, סימן ז) כתב לבאר ענין זה, וז"ל: 'גם יש לתמוה על מאמרם במס' קידושין (סז) בפסוק 'וקמת ועלית' מכאן שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוה מכל ארצות וכו', שלא יתכן לומר גבוה בכדור כי לכל אדם בכל מקום אשר הוא יושב שם, שם הוא גבוה מכבואר בסמוך, דאף אם נלך בדרך המחקרים שכל הנוטים מקו השוה לקוטב הצפוני נקרא להם כהולך להגובה, לערך המרחיקים ממנו, מפני שכפי המרחק האדם מקו השוה לצד צפון, ככה יגבה לו ציר הצפוני ממעל לאופקו, וכמו שכתב הרב 'אבן עזרא' בפסוק וירד יהודה וגו' (וישב לה, ב) וז"ל: 'הבא מצפון העולם לדרומו הוא יורד, וחכמי המחקרים יבינו שזה אמת, עכ"ל. ותאמר לפי זה מאחר שירושלים רחוקה מקו השוה לצד ציר הצפוני נקראת גבוה'. גם זה לא יתכן שהרי מאקלים הרביעי להלאה נמצאו עוד שלשה אקלימים שהם יותר קרובים אל ציר הצפוני.

ונראה שאין כוונת רז"ל שלא יהיו נמצאים הרים או מדינות שהם יותר גבוהים במעלה מכל ארצות, ויפה דיבר בעל 'מאור עינים' שדרך הכתוב לקרוא מהלך אדם שפל אל החשוב, עלי', כדבר דתן ואבירם (במדבר טז, יב) לא נעלה, וכן (שמואל א, ז) ויעלו את ארון ה'.

ומצינו 'ירידה' שהוא עלי' כמו (שופטים יא, לז) ו'ירדתי' על ההרים, וכן מצינו 'עלי' שהוא ירידה' שנאמר בצדקיהו (מלכים ב' - כה, ו) 'ויעלו' אתו אל מלך בבל וכבר ידענו שבבל הוא ארץ מצולה ונמוכה, שנאמר בפרשת נח (בראשית יא, ב) וימצאו בקעה, ואפי' הכי אמר הכתוב 'ויעלו', והטעם 'לגדולת המלך בבל' אשר הוא שם. וכן ביהושע (ז, כד) אמר הכתוב 'ויעלו' אתם עמק עכור, והטעם 'לגדולת וכבוד יהושע וישראל שהיו שם בעמק'. ובזה הכונה אמרו רז"ל ארץ ישראל גבוה, רצה לומר במעלה וכבוד יותר מכל ארצות, ע"ש.

המשך המאמר בשבוע הבא בע"ה.

חוקים להורותם

הלכות דינים. מפסיק הראשונים והאחרונים. עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

ני"ג ע"י הרב האגון דומ"ץ דקדולתנו שליט"א

תקיעת שופר בחודש אלול

קודש, אות ע"ג) דענין התקיעות, ע"ד שאי בשם הארז"ל דצריך לקרות ק"ש קטנה דקרבות קודם התפלה, עפי"מ דקיי"ל בשו"ע (סימן ק' סעי' א) שצריכין להסדיר הדברים בפיו קודם התפלה [כמו שמבואר (זמא י"ח)]. גבי עבודת כה"ג ביה"כ דמעבירין לפניו פרים ואילים כדי שיהא רגיל ומכיר בעבודה], וזהו המנהג לתקוע בחודש אלול קודם התקיעות דר"ה כדי להתלמד ויהא רגיל ומכיר בעבודה, עיי"ש, והוסף ע"ז הגה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זצ"ל בשם אביו הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצ"ל, דלולי דתוקעין בחודש אלול שעיי"ז מתרגלים אנו מעט לעבודה, לא הי' אפשר לתקוע בר"ה מגודל הפחד, דהאיך היו יכולים מפחד הי' לקחת השופר בר"ה ביד, וה'אבני נור"ז הי' הוסיף בשם החידושי הר"מ (נאות דשא ח"ג אלול) דלא רק התוקע לבד צריך להתרגל, אלא גם השומע צריך להכין את לבו, דענין התקיעות בחודש אלול הוא להכין את לב האדם, כדי שנוכל לקבל הקולות של ר"ה והוא רק הכנה לר"ה, ועפי"ז מיישב האבנ"ז הקושיא למה אין מברכין על התקיעות בחודש אלול, אמנם מאחר שהוא רק הכנה לתקיעות דר"ה כדברי החי"מ אין מברכין עליהם.

המנהג לתקוע מיום ב' דר"ה ואילך.

בלבוש (שם) הביא דיש מתחילים לתקוע כבר מר"ה, והמ"א (סק"ב) כתב בשם כמה אחרונים דיש להתחיל לתקוע מיום ראשון דר"ה אלול, דאז הוי מ' יום שלפני יוה"כ כמו שעלה משה בהר, והביא מהמט"מ בשם מהרי"ל דהנהגים להתחיל ביום שני טעמיהו כדי לתקוע ל' יום עם ב' ימים של ר"ה, והמ"א כתב דהטעם כמ"ש התוס' (בב"ק דף פ"ב ד"ה כדי) בשם התנחומא דמשה עלה ביום שני דר"ה אלול רק שעברו לאלול דהאי שתא, וא"כ אין לזוז מהמנהג להתחיל ביום שני ע"כ.

והנה ברובק (סי' ר"ח) כתב דיש לתקוע מ' יום עד יוה"כ כיון דמשה היה מ' יום בהר, ואמר לתקוע כל יום בכדי שלא

תוקעים בשופר בכל יום לאחר תפילת שחרית.

בפרקי דר' אליעזר (פמ"ו) איתא בר"ח אלול אמר הקב"ה למשה רבינו עלה אלי ההרה לקבל לוחות האחרונות, והעבירו שופר במחנה משה עלה להר, והקב"ה נתעלה באותו שופר, לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בר"ח אלול בכל שנה ושנה ע"כ, והרא"ש (סוף ר"ה) והטור (ריש סי' תקפ"א) העתיקו דבריו, והוסיפו שתוקעין כל החודש כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה שנאמר (עמוס ג' ו') "אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו", ובכדי לערבב את השטן ע"כ, ובב"י עמד אמאי בעינן שני דרשות לטעם התקיעות, גם משום שתקעו כשעלה למרום, וגם לתשובה ועיי"ש מה שתיירץ, ובחי' מהר"ח וכן בפרישה ביארו דצריך שני הלימודים דמשופר שתקעו במדבר היה צריך לתקוע רק בר"ח כמו שתקעו כשעלה למרום שהיה בר"ה, ובכדי לעורר לתשובה ולערבב השטן לזה תוקעים כל החודש, ובלבוש (רס"י תקפ"א) הביא סמך לדבר ונעתיק דבריו וז"ל "תקעו בחודש שופר" דמשמע שיתקעו חדש שלם, והוא כדי לעורר העם שיעשו תשובה על הראשונות, ויהיו גם חרדים על דבר הי' לעשות להבא להיותם חרדים על דברו, כי קול שופר מהריר ומעורר שנאמר "אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו", מלשון "וחרד על דברי" (ישעיהו ס"ו ב), שהוא חרד לעשות מצוה יותר מבשאר ימות השנה, והטעם שמזכירין ליום הדין שנאמר "ביום ההוא יתקע בשופר גדול", ועוד כדי לערבב השטן שלא ידע מתי יום ראש השנה ויקטרג, ועוד שע"י קול השופר הוא מתערבב לפי שזוכר גם יום דינו ע"כ.

ובמנהגים ממהר"ם מרוטנבורג מובא עוד טעם, דכיון שהשטן הטעה את ישראל וגרם שעשו את העגל, לכן בר"ח אלול כשעלה לקבל לוחות אחרונות אמרו נעשה תקנה שלא יטעה אותנו עוד ונתקע כדי לערבבו, ועושים זכר לזה, ועוד טעם הביא דזהו בכדי ללמוד ולחנך במצות, כדאי שואלין ודורשין ל' יום קודם החג, וכן העלה הגאון רבי יחיאל מיכל היבנער זצ"ל (אבד"ק ניוזב בספרו הדרת

שו"ת שיח יצחק (שם), דהשואל (אחיו הגה"צ ר' שעפטיל אב"ד שימאני) רצה לחדש דאין צריך לתקוע ביחידות, והוא השיב בדאמת זה תלוי בטעמי התקיעה, דלטעם לזכור תקיעה שתקעו במחנה כשעלה משה להר, אזי צריך רק כשיש מניין, דמחנה אינו אלא מאה או עשרה כדמבואר בירושלמי (סופ"ק דעירובין), אולם לטעמים דהוא משום תשובה, אזי אף כשאין מניין יש לתקוע ע"כ, אולם בתשובה"נ (ח"ד סי' קל"ג) כתב דהמנהג לתקוע בחדש אלול זהו בציבור דוקא, דומיא דתקיעות דמוסף דר"ה על סדר הברכות, דהוא בציבור דוקא.

לתקוע באמצע התפילה

העומד באמצע התפילה, בין באמצע פסוד"ז ובין באמצע ברכות קרי"ש, יכול להפסיק ולתקוע בשופר לצורך ציבור שכבר סיימו התפילה, אם אין שם מי שיודע לתקוע.

בא"א (בוטשאטש, תניא ריש סי' נ"א) כתב דמותר לתקוע אפי' באמצע ברכות קרי"ש, כיון דתקיעות לחוד אינם הפסק כלל, ואינם אלא כמי שעושה נשימות בלי שום הברה, וכלי שום אות כלל, והקול נעשה רק ע"י השופר ומידו אין כאן רק כנשימה בלי שום הברה, ובשו"ת מהר"ם בריסק (ח"ג סי' כ"ו) כתב ג"כ להיתר מטעם אחר, דהוא כתב דבעצם התקיעה הוי הפסק, אלא דהתירו כן או משום דהוי קצת מצוה, וכמו דמצינו דבין הפרקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב לכל אדם, ה"נ דאיכא קצת מצוה, או משום כבוד הציבור, וכמו דמי שיושב במהכ"נ ומתבייש לישב בלא טלית, לכו"ע יכול לברך עליו בין הפרקים, אלמא דהיכא דשיך כבוד או בזיון יכול להפסיק בין הפרקים, ואין לך בזיון גדול מזה שהציבור מתפללים ואין תוקעים, וזהו בזיון יותר מלישב בלא טלית, ואף שביכלתם להמתין עד שהתקוע יסיים תפילתו, וזהו גופא איננו כבוד לציבור ע"כ.

והנה מה שכתב בא"א דאינו הפסק כלל, לכאור' מצינו בכמה מקומות דאפי' קול בעלמא ואפי' פחות מזה כגון רמזיה בעיניו או בידיו נחשב להפסק, כדמבואר בבאה"ט ובמשנ"ב (בסי' כ"ה ס"ק כ"ט) לגבי הפסק בין תפילין ש"י לתש"ר, וכן כתב בשו"ת מנח"י (ח"ז סי' ט) דניגון חשיב הפסק בין המוציא לאכילה, אולם יש לחלק בין היכא שאסור להפסיק במעשה בין הברכה לעשיית המצוה או להחנאה מהחפץ שבידך עליו, להיכא שמפסיק באמצע ברכה או באמצע תפילה, דאז קיל דאז לא חשיבא מעשה

למעט בע"ז, אולם כתב דבזה המלכות אין תוקעין כי אם עד ר"ה, ובלקוטי חבר בן חיים כתב (ח"ב ריש הל' ר"ה, ומובא בשו"ת שיח יצחק סי' רס"ד) דלכן אין תוקעים אחרי ר"ה כיון דיש בזה חשש דנראה ככל תוסיף, כיון דמעט שהגיע זמן המצוה, אם מוסיפים יש בזה משום בל תוסיף, משא"כ לפני שהגיע זמן המצוה, אזי ליכא בל תוסיף.

יש נוהגין לתקוע סדר "תשר"ת" לחוד, ויש נוהגין לתקוע "תשר"ת תש"ת תר"ת".

במט"א (סי' תקפ"א) כתב לתקוע "תשר"ת", ובב"ח (סוסי' תקצ"ב) כתב דהיה צריך לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת, כמו דמצינו דאף ביחיד התוקע בר"ה בציבור צריך לתקוע כל הסדר, בכדי שלא יבואו למעט שיוצאים גם בסדר אחד לחוד, לכן גם התקיעות בחדש אלול צריך לתקוע כהסדר שתוקעין בר"ה, אולם הב"ח מסיים דלא נהגו כן, ובספר מנהגי פראנקפורט איתא שבכל חודש אלול נהגו לתקוע תשר"ת, תש"ת, תר"ת, ובדרכי חיים ושלום (אות תר"צ) מובא שהגה"ק ממונקאטש זי"ע נהג לתקוע כל הסדר, וכן נהג רביה"ק מסאטמאר זי"ע.

ובתשובה"נ (ח"ד סי' קל"ג) כתב והואיל ועיקר התקנה היתה בר"ח אלול, ע"כ הנהיג בקהלתו דבר"ח אלול דוקא יתקעו תשר"ת תש"ת תר"ת, שהרי יש ספק מהו תרועה, ולרמב"ם ועוד הרבה קדמונים ספיקא דאורייתא היא, וע"כ ראוי בר"ח אלול שהוא עיקר התקנה לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת כדי שתהא כהלכה, ואמנם בכל החודש סומכין על ר"ת דס"ל דבדיעבד יוצאין תמיד בתשר"ת גם מדאורייתא, וע"כ כשאינו אלא מנהג מקילין טובא, אבל בר"ח שחזיב טפי אין להקל.

בשעת התקיעות יתעורר כל אחד לתשובה ויפשפש במעשיו.

דהרי זהו אחד מטעמי התקיעות, וכ"כ בספרי המוסר, ועי' קב הישר (פרק מ"ח).

המתפלל ביחידות

המתפלל ביחידות או במקום שאין מניין, נכון גם כן לקיים המנהג לתקוע אחר התפילה.

ואם בעל השופר נמצא שם בוודאי צריך לבקש ממנו רשות.

כפי שהביא המשנ"ב (שם) בשם הפמ"ג, דאם הבעה"ב נמצא שם צריך לבקש ממנו רשות, כיון דאין סומכין על החזקה במקום שיכולים לברר בקל.

דוקא באותו ביהמ"ד שנמצא בו השופר, אבל להוציא מבית לבית אחר אסור בלא רשות.

עפ"י מש"כ במשנ"ב (בסי"ד סק"ג) לגבי טלית של חבירו דפסק המוח' דמותר להשתמש בו בלא ידיעת חבירו, וכתב המשנ"ב דזהו דוקא באותו בית אבל להוציא מביתו לביהכ"נ או איפכא אסור, דאפשר דזה הבעה"ב מקפיד עליו ואסור.

ואם יש להסתפק שמא בעה"ב מקפיד שלא יתקעו בשופר שלו [כגון מי שמקפיד כמגע הפה שלא ישתמש בו אחרים], או אין לתקוע בלא רשות.

אין לתקוע בשופר של חבירו בלא רשות אלא לשם מצוה ולא בכדי להתלמד.

ח"א (כלל ק"מ סעי' ז"ח).

תקיעות בלילה

יש אומרים דאין לתקוע בלילה אפילו בכדי להתלמד.

בערוה"ש (סעי' י"ט) כתב דאין לתקוע בלילה אפי' בכדי להתלמד, דאין לעשות התעוררות בלילה, והתקיעות מעוררים המידות העליונות, אולם ברמ"א (סעי' א') איהא דיש מקומות שתוקעין גם בערבית, וכ"כ במט"א (סעי' ז'), ויש הרוצים לומר דכוונת הרמ"א במקומות שהתפללו מעריב מבעו"י וצ"ע, וגם דבאלף למטה (סק"ה) הביא מהא"ר דבפראג נהגו לתקוע בלילה, וכתב דגם במוצ"ש תקעו במערב, ועכ"ל דזה היה כבר בלילה, דהא ביום אסור לתקוע מחמת איסור שבת.

כל דהו להפסק, ובשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' ק"ז) הביא ראייה ליסוד זה מהמג"א (סי' ה' סק"ז) דכתב דלכך הנכנס למבואות המטונפות מפסיק מלקרא וכשיוצא מהן גומר ממקום שפסק, דלא ההליכה ולא שינוי מקום השיבי הפסק, לפי שהוא עומד באמצע הקריאה ע"כ, ולמעשה באם יש באפשרות לתקוע ע"י אחר עדיף טפי, לחוש דשמא הוי הפסק.

והנה הא דמצינו בסי' תק"צ (סעי' ז' ח') דתקיעות שלא לצורך הוי הפסק באמצע סדר התקיעות, כגון שעשה תרועה באמצע תש"ת דהוי הפסק בין התקיעה לשברים, וצריך לחזור ולעשות תקיעה, ולכאוי מבואר להדיא דתקיעות נחשבים להפסק, דין זה אינו דומה להכא, דההפסק שם הוא דין מיוחד בתקיעות, דדוקא התם דיש סדר מיוחד בדני התקיעות כדילפי' מקראי, ואם מפסיק באמצע הסדר בתקיעה אחרת, נמצא דתקע שלא כפי הסדר ולכן זה נחשב להפסק, משא"כ בשאר מקומות שאסור להפסיק, אפשר דאין זה נחשב להפסק.

תקיעה בשופר של חבירו

מותר ליטול שופר של חבירו בלא ידיעתו, לתקוע בו לצורך תקיעות של מצוה.

במשנ"ב (סי' תקפ"ו סק"ט) הביא בשם אחרונים דמותר לתקוע בשופר של חבירו בלא ידיעתו, דניחא ליה לאיניש למיעבד מצוה בממוניה, ומותר לתקוע אפילו כל המאה קולות כיון דנהגו לתקוע ק' קולות, ולכאוי ה"ה דמותר לתקוע תקיעות דחודש אלול כיון שהמנהג לתקוע.

ובעצם הדין דמותר לתקוע בשופר של חבירו אפילו בכדי לצאת בו התקיעות בר"ה אף דכתיב בהו' "לכם", והיה צריך ללמוד דבעי דוקא משלכם כמו בלולב, כתב בחיי אדם (כלל קמ"ט סעי' י"ח) דיוצאין אפילו לכתחילה ומברכין עליו, אף על גב דכתיב (במדבר כ"ט א') יום תרועה יהיה לכם, ובלולב דכתיב (ויקרא כ"ג ז') ולקחתם לכם קיימא לן (סוכה מא, ב') דאין יוצאין בשאול, שאני התם דלכם קאי על ולקחתם, משמע שהלקיחה יהיה משלכם, וכן בציצית תעשה לך (דברים כ"ב, י"ב), אבל הכא קאי לכם על התרועה, ולא שייך לומר שיהיה משלכם, דאם כן הוי ליה למימר ולקחתם לכם שופר, ולכן שאול כשר.

דיני ברכת התורה (ה)

- א** מותר לעשות ולקיים כל מצווה לפני ברכת המזון כגון להתעטף בטליתו או להניח תפילין ^(א)
- ב** לאנשי מעשה ראוי להחמיר שלא לעשות מצוות לפני אמירת ברכות התורה ^(ב)
- ג** מותר להרהר בדברי תורה קודם ברכת התורה ^(ג) ויש מחמירים דאסור להרהר בדברי תורה קודם ברכת התורה ^(ד)
- ד** יש מי שמביא עצה למי להרוצה להרהר בדברי תורה ואין ברצונו עדיין לברך ברכת התורה שיהרהר הברכות בלבו ואז מותר לו להרהר בדברי תורה ^(ה)
- ה** מה שמותר להרהר בדברי תורה קודם ברכת התורה הוא רק באופן שחושב ומהרהר בעל פה שלא מתוך הספר אבל אסור לעיין מתוך הספר אע"פ שאינו מוציא דיבור מפיו ^(ו)
- ו** מותר לפסוק דין ולהשיב שאלה בלי נתינת טעם לדבריו אפילו קודם ברכת התורה ^(ז)
- ז** כל ההיתר הוא רק לפסוק דין לשואל שאינו דרך לימוד אבל אסור ללמוד דין והלכה פסוקה מתוך ספר קודם שמברך ברכת התורה אף שאינו לומד את טעם הדבר ^(ח)

ביאורים והוספות

- (א)** משנ"ב סק"ז שו"ת בצל בחכמה (ח"ד סימן קנ"ט) ואע"ג דבשעת מעשה מהרהר בהלכותיו ולדעת הגר"א יש איסור אפי' בהרהור קודם ברכת התורה מכל מקום כיון שאינו מתכוון ללימוד א"צ ברכה אפי' לשיטת הגר"א כ"כ המשנ"ב וכבר העירו עליו ממה שכתב בסימן תקפ"ח סעיף ב' בביאור הלכה (ד"ה שמת) שאסור לתקוע בשופר כשגופו אינו נקי או במקום שאינו נקי והקשה שם דהיך מצינו שיהיה אסור ללבוש טלית של ארבע כנפות כשגופו או המקום אינו נקי ותיירץ דאפשר שהטעם הוא כיון שקיימא לן שצריך כונה לצאת ידי המצווה שצונו השם יתברך וזה גופא ג"כ נחשב לדברי תורה ולא גרע מהרהור בדברי תורה עיי"ש ומבואר מזה שלא כדבריו כאן.
- (ב)** בספר בכורי יעקב (סימן תרמ"ד סק"א) כתב בשיש לברך ברכת התורה קודם נטילת הלולב ובארוחות חיים (ספינקא סימן מ"ו סק"א) מביא בשם ספר יפה ללב דאין להניח תפילין קודם ברכת התורה וכבר דנו הרבה בכוונת הבכורי יעקב דלכאורה איזה איסור יש בקיום מצווה לפני ברכת התורה ועיין בספר פסקי תשובה (סימן שני"ג אות ג) שמביא תיקוני זוה"ק דמצוות של יו"ט הוי כהנהגה ולפי"ז עדיין יש לומר דבמצוות ד' מינים שאני שהוא מצווה של יו"ט ובספר מכתבי תורה (גור סימן ל') שמביא מזה"ק פרשת צו דצורבא מרבנן קיום מצוות שלו הרי הם כלימוד תורה ולשון הזה"ק "מצוות דאורייתא דמקיימין לה רבנן תורה איהו לגבייהו" ועיין בשו"ת בצל החכמה שם (אות ו) דמסתבר כי הזה"ק מצינו דאורייתא דמקיימין לה רבנן תורה איהו ולפי"ז מצוות של יו"ט לכו"ע אין לקיימן קודם שביך ברכת התורה ובשאר ימות השנה לכו"ע מותר ולצורבא מרבנן אסור ועיין בשו"ת ארץ צבי (ח"א סימן ט"ו) ובשו"ת מהר"ם שק (או"ח סימן מ') דיש פוסקים דברכת התורה הוא ברכה גם על עסק קיום המצוות ובפרט על אלו שלא תיקנו עליהם ברכה כמו מצוות צדקה וכיבוד אב ואם ועיין בשו"ע (סימן מ"ו סעיף ה) אשר קדשנו במצוותיו וצונו על דברי תורה וכתב במג"א (סק"א) דנוסחא אשכנזית הוא לעסוק בדברי תורה דקאי על עסק התורה אבל על דברי תורה המשמע דקאי נמי על עסק המצוות עיי"ש וא"כ לנוסחת הראשונים והשו"ע קאי ברכת התורה גם על עסק קיום המצוות א"כ מסתבר שיברך ברכת התורה קודם קיום כל מצווה.
- (ג)** כן הוא דעת הגר"א וכ"כ בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"ב סימן ק"מ) וכתב שאף הבית יוסף חזר בו בבדק הבית ובארוחות חיים (ספינקא סק"ו) מביא להחמיר משו"ת בנך עולם (סימן ו) ובביאור דעת הגר"א עיין בביאור הלכה (ד"ה המהרהר) דגם הגר"א מודה דגם בתורה הרהור לא כדיבור אלא שסובר שגם הרהור הוא מצווה כדכתיב "והגית" בו יומם ולילה והיינו הרהור הלב כמו שנאמר והגיתן ליבי וכיון שהמהרהר בדברי תורה מצינו ש לברך ע"ז ברכת התורה
- (ד)** ועיין בנשמת אדם (כלל יי אות ד) שכתב דאף שמקיים מצוות ת"ת בהרהור מ"מ לא תיקנו ע"ז ברכה דברכת התורה ילפינן מקרא דכי שם ה' "אקרא" וקריאה היינו דיבור וגם רבנן לא תיקנו ברכה על הרהור לפי שאינו ניכר וכ"כ בשאגת אריה (סימן כ"ה) ולמעשה ודאי שאין לברך ברכת התורה על הרהור כיון שהגר"א עצמו נשאר בצריך עיון.
- (ה)** לקט הקמח החדש (סקי"ט) בשם אחד מתלמידי חת"ס ששמע מפיו והטעם בזה הוא דממה נפשך אם הרהור לאו כדיבור הרי לא עשה כלום ואם הרהור נחשב כדיבור הרי ביך ברכת התורה במחשבה.
- (ו)** כ"כ במור וקציעה דמהרהר מתוך הספר הוי קבע וחשיב כדיבור.
- (ז)** רמ"א סעיף ד' והטעם לפי שטעמי הפסק הלכה אינו אלא מהרהר בליבו ועל הרהור א"צ לברך ברכת התורה ובמשנ"ב סק"ז מביא דלדעת הגר"א יש להחמיר בזה דלשיטתו גם על הרהור יש חיוב ברכת התורה עיי"ש אמנם אם ברור אצלו שאינו מהרהר כלל בטעמי הפסק כי תשובתו ידועה ושגורה בפיו ורק עונה בפיו אם הוא מותר או אסור כשר או פסול בזה מותר לכו"ע.
- (ח)** משנ"ב סק"ו בשם מטה יהודה.

הגה"ק רבי יקותיאל יודא טייטלבוים זי"ע בעל "ייטב לב"

רבינו נולד בשנת תקס"ח לאביו הרה"ק רבי אלעזר ניסן אב"ד דראהביטש, בנו יחידו של מרן רבינו משה איש האלקים בעל 'ישמח משה' זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת רויזא בלימא ע"ה בת הגאון רבי אהרן זצוק"ל אב"ד חאדרוב מתלמידי הרבי ר אלימלך מליזענסק זי"ע, במגילת יוחסין שערך הגה"צ רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים חתן רבינו וכן אחיו, מביא את אשר שמע מפי זקנתו הצדיקת, אם רבינו, שסיפרה "אשר איזה שנים אחר נישואיה היתה שכולה מבנים רח"ל, שנעדרו בעודם קטנים, והיה להם צער גדול בנים רח"ל, ופתאום בא מכתב מאת חותנה הגה"ק הישמח משה זללה"ה וכתב, לאשר כי יש לה אב זקן שהוא הגאון מו"ה יקותיאל זלמן זללה"ה, שהוא זקנה, והיה אב"ד הראשון דק"ק דראהביטש, על כן תשתטח על קברו ותבקש רחמים שם, ותבטיח לו כאשר תלד בן זכר תקרא אותו על שמו, וכן עשתה כאשר צוה לה, ונולד לה בן וקראה את שמו 'יקותיאל יהודא' ה"ה רבינו הייט"ל ומוסיף 'ואולי הוסיפה לו השם 'ליב' על שם זקניה ר' ליבלי חסיד מלבוב" [תהלה למשה, ועיי"ש ובהערות אודות גדלותם וצדקתם של צדיקים וקדושים אלו] בהיותו כבן עשר שלחו אביו הקדוש אל זקינו מרן הישמח משה, ועל ברכיו נתחנך ונתעלה, אחר שזקנו הק' לא זז מחבבו, השפיע עליו מחכמתו וקדושתו ומסר לו רוב תורתו, כפי שתחזינה עינינו בספריו הקדושים, שמרבה להביא משמו אמרות טהורות ופסקי הלכה. לימים זכה להתעסק בקדשים, לסדר כתבי זקנו ולהעלותם על מזבח הדפוס. ואמנם זקנו נחשב עליו כרבו המובהק. כן היה מרבה להסתופף בצל צדיקי הדור הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ והרה"ק הרבי רבי הערש מרימינוב, ולימים אצל הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא, ומרן הקדוש מצאנז, ועוד מצדיקי הדור, זכות כולם יגן עלינו. בהגיעו לפרקו בנה את ביתו עם הצדיקת מרת רחל בת הרה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשווא זי"ע, והיה סמוך על שולחן חותנו, שהראה לו חיבה יתירה [כפי שניתן לראות מצוואתו הק' שנדפסה בראש ספרו 'באר שבע'], ובאהלו המית עצמו על התורה ועל העבודה, למרות הדחקות העצומה שהיתה מנת חלקו, ונוראות מסופר על כך, כשהיה בן כ"ה שנה, בשנת תקצ"ג, נקרא לכהן כאב"ד סטראפקוב. שם הקים את ישיבתו הראשונה, בה הרביץ תורה למאות תלמידים. בשנת תר"א, עם פטירת זקינו מרן הישמח משה' בכ"ח תמוז, הוכתר למלאת מקומו באוהעל. ברם לא ארכו לו שם הימים, גלל גודל ההתנגדות שם לדרך החסידות, כפי שמספר על כך הרה"ק רבי מענדל מדעעהש בעל 'מעגלי צדק' במכתב לאחיו הרה"ק רבי חיים בצלאל (בעל דרך יבחר) עד שמחמת מלשינות נאלץ לברוח מן העיר בערב ר"ה שנת תר"ז, ובהוראת והמלצת הרה"ק מצאנז נתקבל לכהן בק"ק גארליץ. לאחר הסתלקות אביו הגדול בח' תשרי תרט"ו, נסע לדראהביטש למלא מקומו (ונד' בשו"ת שו"מ מהדו רביעאה ח"א סי' כ"ד) אך גם שם סבל מרדיפות שונות, ובשנת תרי"ח עבר לכהן פאר כרב ואבדק"ק סיגוט, בה כיהן כ"ה שנה, עד עת פטירתו. תיכף אחר ביאתו שם הקים בה ישיבה גדולה, ועד מהרה היתה סיגוט לתל תלפיות, ותלמידים הרבה למאות ולאלפים נהרו אליה לקבל תורה וחסידות מפי הצדיק השוכן בקרבה. משם הפיץ אורה זו תורה, ועמד בעוז על משמרת חומת כרם בית ישראל לבל יחדרו דרכה זמורות זרות. המוני בית ישראל, ובהם אדמו"רים וצדיקים מפורסמים, באו להסתופף בצל קדשו, להנות ממנו עצה ותושיה ולהתברך בדבר ישועה ורחמים, בהיותו נודע כעמוד צלותהון דישראל ופועל ישועות בקרב הארץ, זאת בנוסף לתשובות הרבות אשר השיב בדבר ה' זו הלכה לרבינו וגאוני דורו, אשר הביאו אליו כל הדבר הקשה, ונקבצו ובאו לרוב בספריהם ובספר תשובותיו 'אבני צדק'. בליל שב"ק, ו' אלול תרמ"ג, באמצע תפילת ערבית, באמרו התיבות "על כן ה' אלקינו בשכבנו ובקומונו נשיח בחוקיך", יצאתה נשמתו הטהורה ועלתה למרום, לדאבון כל בית ישראל. תולדותיו אחריו, המה הקדושים אשר בארץ, בניו רבי אברהם אהרן אב"ד קאלבסוב (חתן הרה"ק ר' יחיאל מקאלבסוב בהרה"ק רא"מ מראפשיץ), בנו ומ"מ מן בעל קדושת יום טוב, בנו רבי משה יוסף אב"ד זבארוב סטראפקוב ואוהעל, (חתן הרה"ק ר' דוד מקשאנוב מן מרן הקדוש מצאנז), בנו רבי אליהו בצלאל אב"ד טעטש (חתן הרה"ק ר' פנחס יוסף שפירא, חתן ה'תורת חיים' מקאסוב). וחתניו רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים אב"ד וואלאווא בן אחי רבינו הרה"ק רבי שמואל מגארליץ, הרה"ק רבי ברוך מגארליץ מן מרן הק' מצאנז, הרה"ק רבי משה מראזוואדוב בהרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב. זצוק"ל. השאיר אחריו ברכה לדורות, חיבוריו הק' ייטב לב עה"ת על שמו נקרא, ייטב פנים על המועדים, שו"ת אבני צדק על ד"ח השו"ע, רב טוב עה"ת (ע"ש אמו רויזא בלימא ט"ב) זי"ע

בפי ישרים תתרומום

מאמרים מלוקטים מדרומות מעלותיו בקודש

נתמלא הבית אורה

כשהי' בן י"ד שנים שלח אביו הרה"ק רבי אלעזר ניסן זללה"ה קויטל להרה"ק הרבי מלובלין זללה"ה כשקרא החווה שמו של הייטב לב אמר "עם שיינט עם שיינט".

ישמח משה במתנת חלקו

"שבאם שיהי באפשרי שתקבע אהלך כעת אצל אחיך הרב הגדול החריף ובקי ותמים במעשיו נ"י, הי' טוב מאוד מאוד, רק באופן ובתנאי שתשמע לקולו בכל אשר יאמר כי הוא זה, ואל תט ימין ושמאל מדבריו, כי אז תצליח בעוה"י את דרכך ואז תשכיל, כי אחיך נ"י הוא איש נבון ומשכיל ומתן, וכל פינותיו לשם שמים, ומשתוקק מאוד מאוד לזכות לכל איש ישראל אשר יוכל לזכותו, ומכ"ש לאחיו אשר כנפשו".

מ"ן בעל הישמח משה ז"ל במכתב מ"ג שבט תקצ"ה, לנכדו רבי שמואל אב"ד גארלין ז"ל, אחיו הצעיר של רבינו הייטב לב, [מן הנכון לציון שמרן הייטב ז"ל היה אז אבר"ך בן ז"ך שנה]. נדפס בראש ספר ישמח משה על מועדים, ובספר 'מליצי אש' (כ"ב אב)

בחבורתא קדישתא

פעם אחת בל"ד בעומר, עת התכנסו צדיקי הדור ברימונוב אצל הרה"ק רבי צבי הירש, לכבוד יומא הילולא של הרה"ק הרבי רמ"מ מרימונוב ז"ע, והיו שם הרה"ק רבי שמעון מיערוסלב זקן החבורה, הרה"ק ר' אשר ישע"י מראפשיץ ועוד, ובעיצומה של סעודת הילולא הסתודדו ביניהם בסוד שיח שרפי קודש, ובלשון חסידים נמסר שהצדיקים התקשרו אז בחבורה אחת והתנו ביניהם שכל מי שיבוא לעלמא דקשוט לאחר אריכות ימים ושנים, יצאו האחרים לקראתו לקבל פניו. באותה שעה עמדו בחוץ הרה"ק ר' שלום מקאמינקא והרה"ק מצאנו והרה"ק הייטב לב, שהיו עדיין אברכים צעירים ולא הרהיבו להיכנס לפני ולפנים. לאחר מכן, כשהבחין בהם הרה"ק מיערוסלב פנה אליהם ואמר: אם אברכים אלו יעמדו על השולחן 'מעד' גם יוכנסו להאי חבורתא. מובן שאלו מיהרו לעשות כדבריו. עובדא מופלאה זו, שמובאת בכמה

מספרי חסידים קדומים, מזכירה רבינו בשו"ת 'אבני צדק' סי' כ"ב "זוכרני מנעורי שכך נורקה מפי החבורה באסיפת חכמים זה זמן רב בהיותנו על היא"צ ברימאנאב ביום ל"ד בעומר" וכן נזכרה באזהרות שכתב נדפסו בהגש"פ מראה יחזקאל עיי"ש. וי"א שפע"א טרם פטירתו לחה"ע היתה דעתיה של מרן הייטב לב' בדיחא, והתבטא אז, שהוא הרויח ב"עסק" זה יותר מכולם, יען כי הוא היה זעירא דמן חברי"א והאר"ך ימים על פני כולם, ואליו יבואו הכל לקבל פניו]

ופעם אחת בהיותם ברימונוב איתרמי שראהו הרה"ק מראפשיץ זללה"ה בעת שנתנו, ונענה הרה"ק מראפשיץ ז"ל האתם יודעים מי זה השוכב כאן, ונענה בעצמו "א בארג סיני" ליגט דא.

פאר וכבוד

דמות דיוקנו של רבי

זכה וזיכה את הרבים, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים לאלפים תלמידי חכמים ויראי השם, וכל רואיהם יכירום כי המה מתלמידי הקדושים, ולא נוכל להעריכם על הגליון גדול אהבתו בהשגחה רבה על התלמידים שיגדלו והיו לאנשים בתורה ויראה ללמדם דרך ה', שיוכו לעצמם וישתדלו לזכות את הרבים ללמוד וללמד, והי' להם לאב רחמן ונשאם על כנפיו כאשר ישא האומן את היונק, והשגיח עליהם בפרטיות שילמדו תורה בקדושה וטהרה והשתדל למצוא עזרם סמוך לפרקם, כמה וכמה אלפים הוציא על תלמידיו להיות צדיק מושיע להם בכל צרכם, והי' פתוח פתוח בכל עת לתלמידיו ואף לקטן שבהם אשר הי' לו דבר הן בלימודו הן בשאר צרכיו, ובא אליו כבן לאביו, וכמעט רגע לא הסיר דעתו מהם, חקר ודרש בכל עת אחרי התנהגות תלמידיו בביתם בינם לבין עצמם, ופ"א אמר לתלמידיו באמצע לימוד האם תדמו כי לא אדע מה מעשיכם אף בהסתר אשר אין עין בשר ודם רואה, הלא פניכם תענה ותאמר אף הרהורי לבבכם, כי הוא חרוט על צורתכם, וקורא אני מעלליכם מעל פניכם, וסוד הי' ליראיו, אך אקוה כי תורתני תאיר לכם מחשכת הלילה ולילה כיום יאיר בנר מצוה ותורה אור, וכל התלמידים כשמעם דברי קדשו אחזם רעדה ופלצות יבעתוהו אשר דבריו חוצב להבות אש וכחצים שונים ירדו חדרי לבבם, ותיכף ומיד התחיל להביט בהם בפנים שוחקות וצהלו פניו, אשר שמתו וגילו ברעדה תלמידיו היקרים, חתנו הגה"צ מוואלאווא ז"ל בספר תהלה למשה

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים וסיפורי נפלאות וישועות

פועל ישועות בקרב הארץ

"ראיתי מעשה נפלא אצל כ"ק רבינו הגאון הגדול בעהמ"ח ספר ייטב לב, עת זכיתי להסתופף בצל קדושתו בחג השבועות שנת תרמ"א, ואז היתה צרה גדולה לישראל אודות עלילת הדם בט"עסלאר. ובעת שישבנו על הסעודה של יו"ט בא אחד לבית המדרש בפנים צוהלות ובשמחה ומכתב - העת בידו, בבשורה טובה אשר גוף הנערה הערלית, אשר בעבורה העלילו האיובים, נמצאת מתה בנהר

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא,
ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

אמונה היינו דייקא למעלה מראיה והשגה

יוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וגו'. והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. אבל אנו יושבי תבל ושוכני ארץ קרוצי חומר, נבוא לבחינת השגה על פי דרכים שונים, א' בבחינה שמיעה וקבלה מאבות לבנים כו'. ב, ע"ד המחקר, שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, ג, בעשותו יתברך נוראות לעינינו נסים ונפלאות עד אין מספר כו'. ולכאורה מי שמשגי בחקירתו מכה השכל, וכל שכן מי שרואה עין בעין נסים ונפלאות, שוב אין צריך לאמונה וקבלה כלל. אבל האמת, סוף דבר הכל האמונה והקבלה, כי אם יספיק במעט אשר השיג בשכלו או מכה שראה בעיניו ישועות גדולות נסים ונפלאות, הרי הוא ח"ו נותן קצבה לגדולתו, לפי קוצר השגתו וראייתו, ובאמת השי"ת רם על כל רמים נשא על כל נשאים לגדולתו אין חקר, רק העיקר לשמוע ולהאמין יותר ויותר ממה שהשיג וראה בעיניו, כי גדולתו ית' בלתי תכלית ואין סוף. וזה אצלי מה שנאמר באברהם: "הבט נא השמימה" וגו', ואמרו (בר"ד מד, יב) אין הבטה אלא מלמעלה למטה, מלמד שהגביהו הקב"ה למעלה מכיפת הרקיע, ואם כן ראה גדולתו ית' בגבהי מרומים עין בעין, ואחר כך אמר כי לא הספיק בראיה זו, כי אם שבא למדריגת "והאמין בה", שהאמין בה' שלגדולתו אין סוף ואין מספר וחקר, ויותר ממה שראה בעיניו, ועל זה: ויחשבה לו השי"ת צדקה.

מעלת בני עליה הוא שאיין מחשבין עצמן לכלום

ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותנו אלקים. "הנה, עינינו רואות, דמי שעובד ה' באמת, נראה בעיניו כי איננו כלום, ולמה נחשב הוא, ומי לנו גדול ממשה, ואעפ"כ אמר 'נחנונו מה'. ומי שאינו עובד ה' באמת, ידמה בעצמו בעיניו לאדם חשוב. והטעם, איתא בספרים, כי ידוע שכל מצוה שהאדם מקיים בלא דחילו ורחימו לא פרכת לעילא (תיקון כה), ואם כן נשארת המצוה כאן למטה, ולכן נדמה בעיניו שעשה מצוות ומעשים טובים, אמנם מי שעובד ה' באמת בדחילו ורחימו, הרי המצוות שלו פורחות לעילא, ולא נשאר פה מאומה, ולכן נדמה בעיניו כאילו לא עשה כלום (עי' באר משה פר' נח ע"פ ויהי מקץ ארבעים יום בשם הבעש"ט). והנה, ידוע שבני עליה נקראים בשם "אדם", והמון עם מכונים בשם "בהמה" (חולין דף ה). וזהו שאומרים בתפילה: "ומותר האדם (בני עליה) מן הבהמה (המון עם) אין" כמה שהם מחזיקים עצמם כ"אין". וזהו שאמר: "ויתהלך חנוך את האלקים" ואיננו כלומר, שהיה נחשב בעיניו כאין, ולא היה חשוב בעיניו למאומה, ואמר הטעם: "כי לקח אותנו אלקים", כלומר, כל מצוותיו ומעשיו הטובים לקח אלקים למעלה, שהיו פורחות לעילא ולא נשאר אצלו מאומה.

שהי"ם, בגוף שלם בלי שום פצע וחבורה, ונתגלה השקר של העלילה. ונעשה שמחה גדולה בין כל המסובין. אולם רבינו הקדוש הנ"ל לא הראה שום אות של שמחה, אדרבה, הליכנו פניו כאיש מרעיד ומפחד ודואג ועיניו לשמים, ובמעמד זה היה בהמשך איזה רגעים. ואח"כ פתח פיו הקדוש ואמר: כתיב (שיר השירים ד, ח): 'תשורי מראש אמנה', ויש לפרש על פי מה שאמרו חז"ל 'עתידין ישראל לומר שירה לעתיד לבא'. וקשה כפל הלשון 'עתידין לעתיד לבא'. ותיירץ השל"ה הק דהכי פירושו, דהנה, אם אומרים ישראל שירה על הישועה שבאה כבר, אין זה רבותא כל כך, כי אם לא יאמרו אזי הם כפויי טובה, אבל המאמין האמתית הבוטח בה' אומר שירה גם קודם שבאה הישועה, ע"ש הישועה שבוודאי תבא מאת ה', ובעת הגאולה שיתבער רוח הטומאה מן העולם או ודאי כן יהיה בישראל. וזהו שאמרו בגמרא: 'עתידין ישראל שיאמרו שירה לעתיד לבא' כלומר על הישועה שעתידיה לבא, אף שעדיין לא באה. וזהו שאמר שלמה המלך ע"ה: 'תשורי מראש כלומר, קודם ביאת הישועה 'אמנה' מכה האמונה שתבא. לכן גם אנו נאמר שירה על הישועה העתידיה לבא. וצוה לנגן את הקפיטל קי"א בתהלים 'הללו-ה' אודה ה' בכל לבב'. אחד כך באמת נתוהו כן, שזאת לא היתה עדיין הישועה, אדרבה, גדלה הצרה כי הגדיל אויב, ושונאי ישראל עשו בשקר, אשר אם הנערה וכל רואיה שהכירו אותה מקודם ואמרו שזו היא הנערה הנאבדה, והם פעלו אצלם על ידי איומים הרבה וכדומה שיחזרו מדבריהם ויאמרו כי אין זאת, וע"י מכות ויסורין שאין לשער פעלו אצל אנשים שיעידו שקר, אשר גויית המתה זו הביאו ישראל ממקום רחוק כדי להטעות את בעלי המשפט שדנו על זה, והצרה הלכה וגדלה עד מאוד, עד שנתקיים בנו 'זהו חיך תלואים לך מנגד', עד שריחם ה' עלינו ועל כל ישראל עמו, ועל ידי שלוחי דרחמנא, הם המליצי יושר, ועל ידי הרופאים היותר גדולים מעיר הבירה, נתגלה אצל המשפט שבאמת זו הנערה הנאבדה, ואותם שישבו במאסר יותר משנה ביסורים גדולים נפרו ממאסריהם, ונתגלה השקר של העלילה, וכל האויבים שהיה להם חלק בעלילה זו היתה להם מפלה רבה מאת ה' מן השמים עד שנאבדו מן העולם בבזו וקלון רב. כן יאבדו כל אויביך ה', ואוהבי כצאת השמש בגבורתו.

ובמעשה זה יבואר מה שהביא החיד"א בספרו "נחל קדומים" בשם רבינו אפרים לבאר סמיכות תחילת פרשתנו לסיום הפרשה הקודמת ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה'. כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שבו. וכתב: כי תעשה הישר וסמך ליה כי תצא שצריך לומר שירה על התשובה; 'הישר' אותיות 'שירה' וכן כתיב ביהושפט (דה"ב, כב): 'זבעת החלו ברנה ותהלה נתן ה' מארבים על בני עמון מואב וגו', עכ"ל. וצריך ביאור לכאורה, דאיך שייך לומר שירה קודם התשובה בשעת יציאה למלחמה. ברם על פי דברנו תתיישב היטב תמיהה זו, דבאמת צריך לומר שירה על התשובה קודם שבאה, והיינו מכה האמונה, ובזכות זה באמת תבא הישועה. וזהו שאמר: 'הישר כי תצא למלחמה על אויביך' ובזכות זה זנתו ה' אלקיך בידך' וזהו שנאמר גם כן ביהושפט 'זבעת החלו ברנה כלומר, שאמרו שירה ברא"ש בשעת היציאה למלחמה מכה האמונה שתבא הישועה, ולכן נתן ה' מארבים וגו'.

נפש יהונתן

כי הלבישני בגדי ישע

הגה"צ מוויטצען ז"ל בהקדמה לספרו מקדשי ה' (דיא. שער מחמדים את י"ב, דף י"ז ואילך) מספר נסים ונפלאות שהיה לו בעת המלחמה הנוראה, שתלה בזכות שלבש העטרה מטליתו של הייטב לב ז"ע, וזה לשונו שם: אמרתי לספר לדורות נס ופלא שהי לי בשבוע האחרון טרם כלות המלחמה, הנה על הטלית שלי הי' העטרה של כ"ק זקיני הגאון הקדוש מסיגעט ז"ע בעהמ"ס ייטב לב, אשר קבלתי במתנה מכ"ק חותני הראשון הגה"צ מלימאנוב ז"ל, וכמובן שהיתה יקרה לי מאד מאד, ובעת שהרוצחים הוציאו אותי ואת ב"ב מביתי חוצה להוביל לאושוויץ, לקחתי בידי הטלית עם העטרה הנ"ל, בהיות לבי בטוח שתהי' לי לסגולה ושמירה, שכל זמן שהנני מתעטף בו הנני שמור מן המזיקין ומכל מיני פורעניות המתרחשות לבוא לעולם ועל כן היתה כל מגמתי ושאיפתי בשעת הרס עולם להתעטף בטלית זו, בכדי להנצל מחרב הרוצחים השפלים ימ"ש. אמנם כשנלקחנו למחנה אושוויץ לקחו מכולנו את כל חפצינו, וממילא הוצרכתי בעל כרחי להפריד גם מטליתי עם העטרה אהובי לדאבון ושברון לבי ונפשי, ותיכף בבואי למחנה העבודה חקרתי ודרשתי על המקום שהחפצים והבגדים מונחים שם ועלה בידי להגיע למקום הלז בתואר לעבוד שם לסדר החפצים טובים אשר שלחו משם למדינתם, (מאווישוויץ שבפולין לדייטשלאנד) ובתוך העבודה מצאתי גם הטלית שלי, ובקושי גדול עלתה בידי להכניסו להבלאק שהייתי שוכן בתוכו, אך היות שבתנאים שבמחנה עם השומרים הקאפ"ס הרשעים לא הי' שום אפשרות להיות בטלית גדול כזה אפי' תחת הבגדים, ובכן חתכתי אותו ועשיתי ממנו טלית קטן, ואותו לבשתי מאז כל הזמן, עד איזה ימים טרם השחרור הסופי ע"י האמעריקאנער. וגם לבישת טלית קטן כזה היתה כרוכה פעמים בסכנה, מפני שכולנו היינו מלובשים במלבוש השוה לכל אסירי המחנה, וע"י לבישת טלית קטן כזה התנפחה צורתני החיצונית, והי' ניכר השינוי, ואם היו תופסים אותי בצורה כזה הייתי עלול לקבל עבור זה מכות רצח, עד לנפוח נשמתו ח"ו. וכך אירע פ"א כשיצאתי מבית המרחץ, ועמד ראש השומר "פעניקס" ימ"ש שהי' ראש, ועבור חטאיו קבל תפיסה לכל ימי חייו, ועתה נתמנה לשומר עלינו, וכאשר הביט בנפוח היתר שגרם הטלית קטן שלי צוה עלי לגשת אליו בכדי שיוכל לברר מה גורם לכך, ובמשש את בגדי מצא הטלית קטן שלי, ומיד חמתו בערה בו כי מעולם לא ראה בגד בצורה כזה, ושאל אותי מה זה ועל מה זה, וכדי שלא יחשב שגנבתי זאת אמרתי לו שזה מלבוש אלוקי איין גאטטעס קלייד" שהבאתי עמי עוד מביתי, והתחיל תיכף ומיד להוריד על ראשי ועל גופי מכות רצח בזעקות גדולות עלי, וצוה עלי בא אתי להחדר שלי, ושמה אלמוד אותך קצת אודות הרבש"ע. בשמעני את הפקודה הנוראה הזאת הסתמרו בי שערות ראשי, כי כל אחד הי' יודע את הפירוש של אותה פקודה מן הראש הצורר הזה, שפירושה ח"ו מות בטוח תחת ידיו הגסות ע"י מכות רצח אכזריות. אולם מה יכולתי לעשות, נאלצתי ללכת אחריו לחדרו, ושם התחיל בהכאה חדשה מלא כעס ורציחה ומאריך שם בפרטי המעשה ומסיים אשר זכות החפץ דקדושה של זקיני הק' חפפה עליו ופתאום התחיל הצורר לדבר עמו ואחר דין ודברים נשא חן בעיניו ואמר לו: תוכל ללכת מכאן לשלום, ומהיום והלאה תוכל לבוא לבלאק שלי ותקבל מהמאכלים הטובים שבבלאק שלי, נוסף על

הבניה והתפילה על הגאולה יהיה בשמחה

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וגו', "לפנות ערב" ב' במסורה: כאן, ואיך "והיה לפנות ערב ירחץ במים". יש לרמוז בפירוש המסורה על פי מה ששמעתי ממוזלה"ה (מרן בעל 'שמח משה' ז"ע) כי רבינו הקדוש מלובלין ז"ל הורה לו הדרך ילך בו, ואמר לו: הגם כי נאמר בשו"ע (א"ח סי' א' סי"ג) ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש, אבל כבר אמר החכם (חובת הלבבות שער הפרישות) הפרוש צהלתו בפניו ואבלו בלבו, וגם בעת שאומר [תיקון] חצות בבכי ותחנונים ופליגי מים, עכ"ז ראוי להיות בשמחה באותו שעה, והוא עפ"י משל למלך שנשבה והגיע לעמוד ולפוש אצל אחד מאוהביו ומיודעיו, וכראותו את המלך במעמדו בשיבה, הלך ובכה, עכ"ז שמח כי המלך נתאכסן אצלו. והנמשל מובן. ואיתא במדרש על מה שאמר יצחק אבינו: "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'" וז"ל: "מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי; 'ריח ריח בני' הרי בניו, כדכתיב 'ריח ניחוחי תשמרו'; 'כריח שדה' הרי חרב, כמד"א ציון שדה תחרש; 'אשר ברכו ה'" בני ומשוכלל לעתיד לבא, כענין שנאמר (תהלים קל"ג א) "כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם". והוה הרמז: "ויצא יצחק לשוח בשדה להתפלל, בשביל שראה חורבן ביהמ"ק וציון שדה תחרש, "לפנות ערב", ובודאי הרבה בבכי ותחנונים ופליגי מים ירדו עיניו, ועכ"ז היה בשמחה, כי כן מורה שמו יצחק, שהוא לשון צחוק ושמחה. וזהו רמז המסורה: "היה" לשון שמחה (בר"ר מב. ג), "לפנות ערב" בעת שהתפלל יצחק, הגם כי "ירחץ במים", בבכי ודמעות, עכ"ז היה בשמחה.

אין נתבע מהאדם רק לעשות מה שבחכו לעשות

כי תשא את ראש וגו' ונתנו איש כופר נפשו לה' וגו'. זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש וגו' מחצית השקל תרומה לה' ענין מחצית השקל הוא, לרמוז כי עיקר עבודת האדם הוא, לשעבד מחשבות לבו וכל חושי וכחותיו ותנועותיו להשי"ת, ועליו לעשות התחלת העבודה, אבל גמרה הוא בידי השי"ת, על דרך "בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקב"ה עזרו לא היה יכול לו" (סוכה נב.) וכן אמרו ז"ל (שבת קד.) "הבא ליטרה מסייעין אותו". נמצא, שהאדם אין צריך לכפרה כי אם על מה שלא התחיל כלל להיכנס בגדר העבודה, כי אלמלי היה מתחיל ובה ליטרה, אזי היה הקב"ה גומר את המלאכה. הרי שעבודת האדם היא רק מחצה, וכדי לכפר על מחצית זה, מה שלא נכנס לבחינת 'מחצית' כלל, על כך אמר: "זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל" וגו'. ומפרש הכתוב למה צריך כפרה רק על המחצית, כי "מחצית השקל" כלומר המחצית השניה, והיינו הגמר, היא "תרומה לה'", כי אי אפשר בכח אנושי לגמור כלל, כי אנא בשרא והוא נורא (ע"פ קידושין פא.) ולכן הדגיש הכתוב ואמר: "ונתנו איש כופר נפשו" כלומר, בעבור היותם איש ולא מלאך, על כן צריכים ליתן כופר נפשו, ודי במחצית השקל, כאמור.

תפילת הצדיק, אל יבושו בי ויושעו בזכות אמונתם

"שעל ידי שהם מאמינים בה' ובצדיקים, שיושעו על ידי תפלתם, על ידי זה נעשו כלי מוכן לקבל הטובות. ומעתה הבאים אל האדם שמחזיקים אותו לצדיק, ומחכים לה' להוושע בזכותו, לו יהיה כי אינו כפי דמיונם, על כל פנים הם מאמינים בה' כי הוא שומע תפלתו ותפלת צדיקים, ובידו למלא משאלותם [של הצדיקים] לשנות טבע העולם. ובזכות אמונה זו הם נושעים וכו'. וזה"פ "אל יכלמו בי מבקשיך אלקי ישראל", כי הם מאמינים בך, ומבקשים על ידי ישועה מאתך, היינו מבקשים על ידי הצדיק, ישועה מהש"י, על כן הם כדאי להוושעים וכו', כי עיקר הישועה על ידי האמונה, שזה האיש מאמין בה' להיות נושע בזכות תפלתו של הצדיק. וכן מקובלני מפי קדשו של מורי זקני זלה"ה, ומפי כמה צדיקים, שהכל תלוי בזכות האמונה של המבקש להתפלל בעדו וכו', אם מאמין בה' להוושע בתפלתו של הצדיק.

שמחת החג ושמח"ת, כפי התשובה באלול ועשי"ת

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם וגו'. "יתבאר, כי לפעמים היצר הרע מטעה את האדם ומראה לו סימן טהרה על ענין עבירה, עד שידמה בעיניו שהיא מצוה, ואינו מבין על עצמו. והבחינה לזה, אחרי עשות כולה או מקצתה, הנה 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', ואם ירח לבו ויתחרט, זה מורה שהיתה עבירה וכו'. אמנם אם יגלו וישמחו אחר עשות המעשה, זה לאות ומופת, כי עשה מצוה, לבעבור זה ישמח לבו ויגל. והבר זה מבורא ב'בינה לעתים' טעם על ענין 'שמני עצרת', להורות על שמחת הרגל, שלא יהיה שמחתו כאחד הריקים, בשביל הבלי עולם, אלא שמחה מעולה לשם שמים, על הצלחת הנפשות המושגת לנו בימים ההם, והמופת על זה, שאחר כך אין לנו שום עצבות וחרטה על העבר, אדרבה אנו שמחים ועושים מחדש חג שאנו ששים ושמחים, עיי"ש. וזהו שנאמר: 'יהיה' לשון שמחה (בר"ר מב, ג), 'עקב' אם בסוף המעשה תהיו ששים ושמחים, זהו לאות כי 'תשמעון וגו' ושמרתם ועשיתם'.

להתפלל שנוכה להתפלל ולומר שירה כראוי

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר וגו'. יש לפרש על פי מה שמפרש האלשיך הק' בפר' ואתחנן את הפסוק: "ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר", ע"ד מה שמקדימים לומר קודם התפילה הפסוק (תחלים נא) "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", כי האדם שיתבונן קודם התפילה לפני מי הוא עומד וכו', אזי יאחזנו יראה ורעד, עד שלא יוכל לפתוח פיו ולהתפלל לפניו ית"ש מגודל הפחד והבושה, ולפיכך מבקשים קודם התפילה: "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך". ובוה פירש הפסוק: "ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר", היינו שיהא בכוחי ויכולתי "לאמר: אתה החילות וגו' עיי"ש. וזהו הפירוש ג"כ כאן: "אז ישיר משה ובני ישראל" אז כשראה הנס, עלה בלבם שישירו (כפירש"י), אך מגודל היראה, הפחד והבושה, עמדו ולא יכלו דבר דבר, ולפיכך: "ויאמרו" תחלה ובקשו רחמים: "לאמר" שיהא בכוחם וימלטם לאמר את השירה.

בעצמו כאילו הוא תולש מקרבו את הקרב והכרעים, והגדיל לבכות ביותר, בינתיים נכנסה הרבנית הצדיקת ע"ה וכראותו איך הוא פורץ בבכיות גדולות קראה ואמרה אל בעלה, לאז אים שוין גיין דעם בחור ושוב חדל מלעוררו לבכי, ומני אז לא הרגיש כלום (ופ"א תחת אחד השיחים עם נכדו כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ע ספרתי לפניו את הסיפור הנ"ל, ואמר לי כי ג"כ שמעו וידע מה).

גדולת יהושע ח"א אות נ"ז

עניו מאד מכל האדם

היה עומד רבו הק' בדרשתיו ושופך שיח לפני שומע תפלה בבכיות נוראות שוברות כל לב, וממליץ טוב על ישראל עם קדושים ומוסר נפשו עבורם, ולא נחה דעתו עד שחירף וביזה עצמו לפני קהל ועדה כשפל הנבראים. ובהיותו ילד בן י"ג שנה זכיתי לשמוע דרוש ל"ג מדות מפיו, ואמר שלפי שהוא חטא הוא מסוגל יותר להוכיח אחרים, כי אם צדיק שלא חטא יוכיח ויאמרו השומעים הוא לא טעם מעולם מתיקות טעם החטא, כדכתיב (משלי ט, י) 'מים גנובים ימתקו' וכו', ופירש בזה הפסוק (תהלים מ"ח ט) 'אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי. לעשות רצונך אלקי חפצתי וגו'. בשרתי צדק בקהל רב' וגו', והכוונה כל מגילת ספר עונות שאני מוכיח לאחרים כתוב עלי, פירוש גם אני נכשלתי בהם, אבל מהיום והלאה: לעשות רצונך חפצתי, והנני שב בתשובה, על כן בשרתי צדק בקהל רב, אני מסוגל יותר להוכיח אחרים מאחר שגם אני טעמתי ערבות העבירות, ומאחר שאני מתחרט על מעשי ומקבל עלי מהיום והלאה לעשות רצונך ית', על כן גם אתם תעשו כמוני"

בבעת שאול

כי בן זקונים הוא לו

הגה"ק מקאלאשין הפליג מאוד את דודו הגה"ק מטשעחוויב ואמר: איתא בזה"ק שהבן נמשך ממוח האב, והיות שאחז"ל שתלמידי חכמים כל זמן שמוקנים דעתן מתישבת עליהן, נמצא שבנו של התלמיד חכם הנולד לו לעת זקנתו עדיף הוא מן הבנים שנולדו בצעירותו,

ובכן דודי מטשעחוויב שהי' בנו הצעיר של זקני הגה"ק מצאנו, אע"פ שגדולת אחיו הגדולים נראית לעין כל מ"מ בפנימיות דפנימיות גדול הוא מיתר האחים.

גם הרה"ק מצאנו בעצמו העיד על שבעת בניו שהם שבעת הכולבים של העולם, ובדברו אודות בניו הגדולים והצעירים אמר: הבנים הצעירים צריכים לכבד את הגדולים כמובן, אבל גם הגדולים צריכים לכבד את הצעירים כי הם נולדו בקדושה יתירה.

ופעם אמר הרה"ק מצאנו על בנו הרה"ק מטשעחוויב: יגעת להמשיך לו נשמה קדושה ורמה מאוד, חתרתי חתירה בכל העולמות וחפשתי עד שמצאתי אותה".

ארי בר חכים הוא לי

מרן הק' מצאנו השתעשע הרבה בבן זקוניו, ופע"א כשביקר אצלו הרה"ק רבי יוסף מניישטאט זצוק"ל

הידוע בתוארו "דער גוטער יוד" קראו אל החדר שהיה הפעוט מונח בעריסה, באמר: בואו ותראו רבי מעריסתנו".

ויסופר שפע"א נסע הרה"ק רבי דוד מדינוב לקרעניץ ונסע דרך צאנו לבקר בהיכלו של מרן הד"ח, ואמר לו הרה"ק מצאנו הייתי גם צריך לנסוע לקרעניץ אבל איני יכול, על כן אבקש לקחת את שני בניו הקטנים (ה"ה הרה"ק מראצפערט והרה"ק מטשעחוויב) להשיג עליהם, ולקחם הרה"ק מדינוב ונסע אתם לשם, באחד הימים כששניהם השתעשעו במשחקם עלה רעיון במוחו של ר' ישעילע, הוא התחפש כדורך לקח פיסת נייר בה רשם כמה מילים, ונכנס במוצא לבית הרה"ק מדינוב תוך כדי

ג' אלול

הגה"ק רבי יצחק ישעי' מטשעחוויב זי"ע
בן מרן הק' מצאנו זי"ע

ואלה תולדות יצח"ק

הגה"ק רבי יצחק ישעי' נולד בשנת תרכ"ד כבן זקונים לאביו מרן הגה"ק בעל "דברי חיים" מצאנו זי"ע, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת רעכיל דבורה ע"ה (בת הרה"צ רבי צבי הירש מטארנא זצ"ל בנו של הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זצוק"ל) שהיתה מחברתו השלישית של הרה"ק מצאנו וילדה לו ששה בנים והוא היה הצעיר מכולם.

ג' אלול

- רבי ישכר בער מנאדבורנא ב"ר יצחק מקאליש - תר"ח
- רבי משולם זוסיא מזינקוב ב"ר יצחק מאיר - תרכ"ד
- רבי אברהם צבי אייזענשטאט (פתחי תשובה) ב"ר יעקב - תרכ"ח
- רבי ברוך מקונסטאנצין ב"ר יוסף מאוסטילא - תרנ"א
- רבי צבי הירש מלאמאז ב"ר דוד מקאצק - תרפ"ו
- רבי יצחק ישעי' מטשעחוויב ב"ר חיים מצאנו - תש"ב
- ובנו רבי יעקב צבי הלברשטאם מסוכא - תש"ב

ד' אלול

- רבי צבי הירש אב"ד בערלין ב"ר ארי' לייב מאמסערדאם - תק"ס
- רבי ישעי' מפשעדרוז ב"ר מאיר - תק"צ
- רבי נתנאל הכהן פריעד אב"ד אויוואראש ב"ר יחיאל מויכל (פני מבין) תרע"ו
- רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק ב"ר שמוען קלמן (אור שמח) - תרפ"ו

ה' אלול

- רבי מנשה מקאזניץ ב"ר דוד - תקע"ד
- רבי יוסף הלוי ראטנבערג מקאזיווע ב"ר אהרן לייב - תרי"ד
- רבי דוד צבי שלמה מלעלוב ב"ר אלעזר מנחם מענדל - תרע"ח

הרה"ק מנאסויד זצ"ל הי' מספר שראו אצל הרה"ק מצאנו הכנה רבה מיוחדת במינה לקראת הכנסתו של ר' ישעי' לע בריתו של אאע"ה וכמותה לא ראו כשנולדו לו בניו הקודמים, ולמרות זקנותו שכבר הי' בגיל למעלה משבעים שנה, וכבר פסק מלמול, שינה עתה את מנהגו והתכונן למול את הילד בעצמו, ורכש לו לכבוד זה סכין מילה חדש.

הרה"ק מצאנו הי' המוהל וקרא שמו בישראל "יצחק ישעי" על שם הגאון האדיר ר' איציקל האמבורגער, ועל שם הרה"ק ר' ישעי' מפשעדרוז זצוק"ל.

האיש מקדש

עוד בחיי אביו בא בקשרי השידוכין עם הרבנית פריידא בת הרה"ק רבי יחיאל העשיל מקריליוויץ (בן הרה"ק רבי יצחק מאיר מוינקוב בן הרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא), חתן הרה"ק מהר"י מבעלזא ז"ע, אשר בא להשתתף בשמחת התנאים שהתקיימו בצאנו, וגם שבת את שבתו שם.

ביתיים נסתלק מרן הק' מצאנו ויהי כעבור כמה שנים קבעו את זמן החתונה על יום ח' טבת, אור ליום ו' ערש"ק פרי' ויגש שנת תרמ"א.

לפני החופה שאל הגה"ק מהר"י מבעלזא את החתן: האם בקשת את אביך לבוא על החתונה, והוסיף, בעת היותי על התנאים שלך בצאנו הבטיח לי אביך ז"ל שיהיה על החתונה, אבל רצון הקב"ה היתה אחרת, אבל כידוע מה דאי' בזה"ק שנשמות האבות בנן עדן באים לעולם הזה בעת שמחת צאצאיהם, ואז בעת התנאים אמר לי אביך ז"ל עליך שלדעתו תהי' "ערליכער יוד" ולחש לי באזני כמה טעמים ברורים על זה, לכן בני יקירי היום הוא הזמן שתתפלל לה' שתהי' לך שייכות לאביך ז"ל, וכשהיו העם שומעים דברים אלו יוצאים מפי הגה"ק מהר"י מבעלזא נמס לבכם כמים.

לאחר חתונתו נשאר בעיר בעלזא, והיה סמוך על שולחן חותנו זקינו כמה שנים, שם ישב על התורה ועל העבודה, כשהוא מתחמם נגד אורו של זקינו הגדול, שם למד בחברותא עם דודו הגה"ק מהר"י מבעלזא, ע"פ מעשה שהי' שפע"א בא מרן הרה"ק בחלום הרה"ק מהר"י ובקשו שילמד עם בנו האברך, כי הוא נתייתם בילדותו וצריך סעד לתמכו, ומאז התחיל ללמוד עמו שיעור קבוע משך זמן רב.

אך לא ארכו לו שם בבעלזא ימי שמחה ושלוה ופגעה בו מידת הדין בפטירת אשת נעוריו אשר לאחר שילדה לו שלשה ילדים שבקה חיים לכל חי, כאש היא רק בת כ"ז שנים, לאחר פטירתה המשיך לישב שם בבעלזא זמן מה, ואח"כ עקר דירתו משם ועבר לגור בעיר סאטמאר, שם הקימו לו חסידי צאנו בימה"ד שהנהיג כל זמן שהותו שם.

לאחר תקופה מסוימת נפטר הרה"צ ר' ירחמיאל טייטלבוים זצ"ל בנו בכורו של הגה"ק ר' משה יוסף טייטלבוים מאוהעל (שהי' חתנו של הרה"ק מקשאנוב זצ"ל אחיו של ר' ישעילעל), ומאחר שמת בלא בנים הווקעה אשתו לחליה, ובראש הבי"ד שערכו את החליצה ישבו האחים הקדושים

ו' אלול

- רבי גרשון שמואל יו"ט ליפמאן ב"ר נתן העלער זצ"ל (תס"ו י"ט) - תר"ד
- רבי יקותיאל יודא ב"ר אלעזר ניסן זצ"ל אב"ד סיגוט (י"טב לב) - תרמ"ג

ז' אלול

- רבי משה סופר ב"ר יעקב שלום אב"ד מיסאפירעד (מהר"ם סופר) - תרע"ז
- רבי מרדכי ב"ר יוסף זצ"ל אויסטילא - תרל"ז

ח' אלול

- רבי אבא מרי ב"ר אלי הלפן - שמ"ו
- רבי אברהם שמשון מראשקוב ב"ר יעקב יוסף מפולנאה - תקנ"ט

ט' אלול

- דן בן יעקב - ב"א שי"ה
- רבי ישוע קאשמאן ב"ר פיוויש זצ"ל (נחלת יחשע) - תקצ"א
- רבי צדוק הכהן ב"ר יעקב ראבינאוויטש זצ"ל (שו"ת תפארת צבי) - תר"ס

קריאת "טעלעגראם", טעלעגראם", הוא מסר את הנייר להרה"ק מדינוב ויצא חיש מהר חזרה למשחקיו, הרה"ק מדינוב נטל את הפתק ומצא רשום בה כאילו הרה"ק מצאנו מודיע שהיום הוא אמור לבוא לקרעניץ, הרה"ק מדינוב העלה בת שחוק על שפתיו מרעיונותיו של הילד, אולם מה מאוד השתומם כאשר לא יצאו שעות ספורות, והרה"ק מצאנו הגיע לפתע לראות את שלום בנו, הרה"ק מדינוב נתפעל מאוד וסיפר

להרה"ק מצאנו מהטעלעגראם שקיבל מבנו, ענה הרה"ק מצאנו ואמר: אם אמנם עתה הוא עדיין בעל מופת אבל עוד יהיה בעל מופת בעתיד.

כי אבי ואמי עזבוני

בהיותו עלם צעיר לימים כבן שנתיים מתה עליו אמו ממגיפת החולי-רע שהשתוללה אז בעיר צאנו בהותירה אחריה ששה יתומים רכים, וסיפר ר' ישעילעל שכשהלך ללווית אמו לקח אותה אביו ואת אחיו ר' שלום אליעזרל מראצפערט ואמר להם: בני, היודעים אתם מה שתאמרו היום, להוי ידוע לכם שמהיום הלאה תאמרו בכל תפילה קדיש, שזהו "יתגדל ויתקדש שמיא רבא", ואם כן בואו ואלמדכם פירוש תפילה זו, ונתלהב מאוד בעבודתו זו כל כך כמו בליל הסדר בשעה שהתחיל לתרץ את ה"מה נשתנה" והיה ממש לפיד אש עד כלות הנפש.

אחרי זמן מה שבת הרה"ק מצאנו את שבתו בעיר סטראפקוב, בעת התפילה קיפל את דפי הסידורים של בניו הצעירים לסמן להם איפה לומר את ה"קדיש", אחרי התפילה נכנס אליו האב"ד הרב הגאון ר' יוסף חיים זצ"ל בעמח"ס "טיב גיטין וקידושין" והתאנה, ושפך לפניו הרה"ק מצאנו את רגשי לבו ואמר לו: אתה רואה הרב מסטראפקוב, נשארתי לעת זקנתי אבא ליתומים צעירים, תתפלל נא בעדי שאוכה לאיכות ימים ושנים, שמי נקרא "חיים בן מרים", וגם שמך כן בהוספת השם "יוסף".

אך לא עבר זמן רב וביום כ"ה ניסן שנת תרל"ז בו ביום נחשכו המאורות ואביו עלה בסערה השמימה, עכשו לקה בכפליים כאשר נשאר עתה יתום מאב ואם, לאחר הסתלקות אביו הק' עבר ר' ישעילעל למשכנם של אחיו הגדולים, ונתחנך בעיקר על ברכי אחיו הק' משינאווא ומגארליץ ז"ע.

הגה"ק משינאווא זצוק"ל והגה"ק מקשאנוב זצוק"ל.

הרבנית אשת הנפטר ר' ירחמיאל הנ"ל היתה הצדקנית מרת אסתר מרים, בתו של הגה"ק ר' יעקב צבי מפאריסוב זצוק"ל בעמח"ס "עטרה לראש צדיק", מיד בסיום החליצה פנה אליה הרה"ק משינאווא בהצעה להינשא לאחיו האלמן ה"ה הגה"ק ר' ישעילע, והוסיף בהוסיפו: כי באם יבוא השידוך לידי גמר, יעלוזו אבי ואביך בגן עדן, כאשר הסכימה להשידוך, שלח הגה"ק משינאווא טעלעגראם להודיע לאחיו ולקבל את הסכמתו, כששמע הגה"ק ר' ישעילע הצעה זו שלח את בן אחיו הגה"ק מציעשנוב לשמוע חוות דעת חותנו הגה"ק מהר"י מבעלז, כיון שהגה"ק מבעלזא רצה שינשא את אחד משאר צאצאיו, וכשנכנס לשאול את פי חותנו נתן את הסכמתו המלאה ושיבח מאוד את הדבר, וכך נעשה ונגמר הדבר בכי טוב.

על כס הרבנות

בשנת תרמ"ג בתקופת מגורו בבעלזא השתדל אחיו הגה"ק משינאווא והשיג עבורו הצעת רבנות בעיירת טשעחויב, ברם לא אסתייע מילתא ור' ישעילע לא קבע עדיין את משכנו שם, ובינתיים עברה עליו צרת אשתו ונידודו לעיר סאטמאר כנ"ל, ולאחר שנשא את הרבנית השניה חזר ונתעורר ענין הרבנות ועבר לגור שם.

טשעחויב היתה עיר קטנה ואנשים בה מעט הגה"ק ר' ישעילע מצא בה בקעה להתגדר ולהנהיג את העיר כרצונו, בתיוקן תקנות מועילות והוספת גדרים וסיגים, אך הנהגתו ביד רמה ועמידתו האיתנה בעניני דת ודין משכה עליו שנאה מאנשים התקיפים שבעיר אשר התחילו להקניט ולרדפו ומררו את חייו עד שהי' לו קשה מנשוא, והחליט לעזוב את העיר לאחר ששימש בה כמה שנים ונד בכד גם לעזוב את כל משרת הרבנות ולהשתקע בעיר הגדולה קראקא.

בחודש ניסן שנת תרנ"ג עבר הגה"ק מטשעחויב לקראקא ופתח שם בית מדרשו, שם בקראקא ישב במנוחה ושלחה ועבד את השי"ת באין מפריע, והיה נערץ ונקדש על כל בני העיר שידעו והכירו כי גדול בקרבם קדוש ישראל.

ויסופר שפע"א נפגש אביו הרה"ק בעל דברי חיים עם הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע אמר הרה"ק מפרעמישלאן: "צאנוער רב איך בעהט אייך, מאכט נישט אלע אייערע קינדער רבנים", והשיב לו הרה"ק מצאנו הלא כבר כל בניי הם רבנים ומשמישים בכתר רבנות, והרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט הוסיף ואמר: כאשר נולדנו הגיד לנו אבינו הקדוש, כי בטח עלינו התכוון הרה"ק מפרעמישלאן בדבריו, ועל כן לא נתמנתי לרב ואב"ד מעולם ומעולם לא אהי', וכן אחי הרב מטשעחויב אשר באמת כן נתמנה לרבנות דק"ק טשעחויב עכ"ז אינו רב שם כי כל ימיו הי' גר בקראקא, והשם טשעחויבער רב היא רק כשם כינוי בעלמא.

עם מרן רביה"ק זי"ע

כידוע שררה בין הגי' תרי צדיקים קדושים ידיחת עזה, רבי

ישעילע אמר פעם לרבינו: ומסופר שפע"א נפגש רבינו עם הרה"ק ר' ישעי' מטשעחויב זי"ע בן זקניו של מרן הד"ה, ונשק את רבינו על מצחו, ואמר לו: "הלא ידעתם כי אחים אנחנו, כי הדי נולדתם מברכתי של אבי הק' זל"ל". וכשרבי ישעילע הי' פעם על אם הדרך ועבר את העיר קראלי, בעת שרבינו כיהן שם כאב"ד, קיבל רבינו את פניו אצל מרכבת הברזל, ורבי ישעי' מרוב התרגשות אמר לרבינו: קראלער רב, איך ווייסט נישט פארוואס איך האב אייך אזוי ליב" ונשק את רבינו על מצחו.

פ"א כשהי' רבינו במרחץ מארינבאד, הי' שם בעת ההיא גם הרה"ק ר' ישעילע מטשעחויב זצוק"ל, ור' פייבוש משב"ק של רבינו הלך לשולחנו של הרה"ק מטשעחויב ואח"כ הלך ר' ישעילע אתו, ואמר שרוצה לשמוע הקידוש מרבינו וישב אצל שולחו עד גמירא. פע"א הי' רבינו בקראקא מקום מגורו של ר' ישעילע והלך רבינו לבקרו, וכשנפטר ממנו ליווה אותו ר' ישעילע עד סוף הרחוב, ושאלו אותו למה שינה מהרגלו ללות עד סוף הרחוב והלא דרכו ללות עד פתח ביתו, השיב להם "הרב הזה הוא גברא רבא ולגדולות נוצר להיות רבן של כל בני הגולה".

כשנשא רבינו ביו"ש בא ר' ישעילע מטשעחויב לקראקא וערך סעודות שבע ברכות לכבודו של רבינו, ולפני הסעודה יצא רבינו מבין המסובין ושהה קצת והיו אנשים שחרה להם הדבר, וכששמע ר' ישעילע דבריהם הכריז, מי שרוצה יכול לילך מכאן אינני מעכבו, "אבל תדעו שהרב סאטמאר הוא צדיק הדור וצריך שיהי' לכם דרך ארץ בפני צדיק הדור ואני מתגעגע הרבה פעמים לראותו".

על קידוש ה'

כמה ימים טרם פרוץ המלחמה ברח הגה"ק ר' ישעילע לעיר לעמבערג, מלעמבערג שב לעירו קראקא ודר בגעטא, בקיץ תש"ב עבר מקראקא לגעטא באכניא, שם נשאר יותר משנה עד להעלותו על קידוש ה'.

רביה"ק והרה"ק רבי שלום אליעזר זי"ע אספו יחדיו סכום עצום של מאה אלף פענגאס לטובת הצלתו של רבי ישעילע ורצו להבריחו מהגעטא ולהביאו לאונגארין, כמו שעשו להגה"ק מבעלזא זי"ע שגם כן הי' בגעטא ההוא.

אבל לדאבון לבם לא עלה להם הדבר, וביום ג' אלול תש"ג מצאו הרשעים את מקום המחבוא בה הסתתר רבי ישעילע עם עוד כעשרים נכדי הגה"ק מצאנו זי"ע, הרשעים אמרו להגה"ק ר' ישעילע ברגעים האחרונים מה הוא מבקש, ואמר שרצונו להתעטף בטלית ולהניח תפילין שהי' לו בירושה מאביו הק', וכך כשהי' מעוטר בטליתו ובתפילין חבוש על ראשו ירו בו המורים ונעקד על קידוש השם, יחד עם כל שאר המחבוא, הי' יקום דמם.

כשהגיעו לאוני רבינו הבשורה הנוראה שהדייטשן תפסו את רבי ישעילע והרגו אותו, הספידו מספד גדול ומר בסאטמאר ובתוך הדברים צעק ובכה: "מען קען נישט אויסאלטן די גזירות רעות וואס מען הערט, מען האט צוגענומען פון אונו דעם היליגן רבי'ס א קינד, אשר אמרנו בצלוח נחיי בגוים"...

ד' אלול

הגה"ק רבי ישעי' מפשעדרבורז זי"ע

הגה"ק רבי ישעי' מפשעדרבורז זי"ע נולד בשנת תקי"ח לאביו רבי מאיר ז"ל בעיר לאסק, בהיותו תינוק נתייתם מאביו ואמו גדלתו והכנסתו לתורה ולחופה, בעודו נער ורק בשנים נודע בשם "העילוי מלאסק" ושם שקידתו ודריפותו בתורה יצא לתהילה, בהיותו עלם צעיר כבן י"ד שנים זכה בו אחד מנגידי פשעדרבורז מו"ה דן לוינבערג שלקחו לחתן לבתו בהבטיחו להחזיק בו למען יוכל לישב ולהגות בתורה באין מפריע.

אחר נישואיו ישב באהלה של תורה בצוותא עם רבה של פשעדרבורז הגה"ק רבי נתן נטע אייבשיץ וכשנסתלק קנה לו רב וחבר את הגה"ק רבי אריה לייב היילפרין זי"ע ובישיבתו למד בצוותא עם ידידו ורעו היהודי הק' מפרשיסחא זי"ע, לאחר מכן גלו למקום תורה אל ישיבתו של הגה"ק רבי דוד טעביל מליסא זי"ע, שם נתיידד עם אברך צעיר שלימים נתפרסם כגאון הדור רבי עקיבא אייגער ויחדיו שקדו על תלמודם וידידתם נמשכה גם כאשר נתקרב ר' ישעי' לדרך החסידות, לימים כאשר ניסו אנשי ריב ומדון לדבר סרה לפני הגה"ק רבי עקיבא אייגער על החסידים שאינם יודעים לתלמוד, דחה אותם באמרו להם: הן ר' ישעי' הוא גאון וחסיד...

כאמור התרועע בפשעדרבורז עם היהודי הק' ויחדיו עסקו בתורה, באחד הימים הגיע לשם הרה"ק ר' דוד מלעלוב זי"ע בשליחות רבו הק' מלובלין שפקד עליו לקרב את שני האברכים, וגופא דעובדא הכי הוה: ביום אחד בהיותם שקועים בלימודם, ניגש היהודי הק' לעיין בספר ביומך לארון הספרים, לפתע פנה אליו הרה"ק מלעלוב ואמר לו: "דע לך בני, כי אם אין מכירים את הרבי מלובלין, לא יתכן ללמוד ולהבין אפי' דף גמרא כראוי", כעבור מספר דקות ניגש גם הרה"ק מפשעדרבורז לשם, ואף לו אמר הרה"ק מלעלוב אותם הדברים, ואם כי בשעת מעשה לא שמו לב כלל לדבריו מאחר שחזוהו לאיש פשוט, אך כשעזב אותו צדיק את בית המדרש נכנסו הדברים ללבם, ולא יכלו להמשיך בלימודם, עד שהחליטו לצאת לרחוב ולחפש את האיש הפלאי שהצית בלבם אש קודש, אלא שלא הצליחו למצוא, רק למחרת כשהמשיכו בלימודם, ראוהו לפתע נכנס לביהמ"ד, מיד מיהרו אליו והודיעו לו כי גמלה בלבם ההחלטה לנסוע ללובלין, שם נתקבל בחיבה יתירה ע"י הרה"ק מלובלין ואף שימש שם כמורה הוראה בבית מדרשו של החוזה.

בשנת תקמ"ח נלב"ע חותנו ר' ישעי' נשאר ללא משען, אעפ"כ נשאר ללמוד מתוך הדחק, עד שלימים סיים יום אחד את ארבעה טורים עם הנישואי כלם, באותו לילה נתגלה אליו בחלומו רבי נתן נטע אייבשיץ ז"ל רבה של פשעדרבורז ואמר לו: דע שאני נותן לך את משרת הרבנות של העיר פשעדרבורז במתנה, ואכן בהקיצו משנתו הגיעו טובי העיר וכתב הרבנות בידיהם. כט"ז שנה הנהיג את עדתו, וביום ד' אלול שנת תקצ"א בשנת הע"ג לחייו עלתה נשמתו הטהורה לשמי מרום.

ט' אלול

הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע

נולד כ"ב שבט שנת תקפ"ג בעיר קרייזבורג לאביו הגאון ר' יעקב הכהן רבה ואב"ד של העיר, ולאמו הצדקנית מרת יוטא שהיתה מגזע השל"ה הק' וממשפחת הגר"א מווילנא ובעל שאגת אריה וצוק"ל.

כבר משחר טל ילדותו נתפרסם לילד פלא, בגיל שנה כבר בידך - כפי עדותו של ר' צדוק בעצמו - ברכת "שהכל", בגיל שנתיים התפלל כל התפילות מתוך הסידור בטרם הלך לאכול, וכשהי' רק בן שלוש וחצי בשעה ששאר ילדים בגיל כזאת מתחילים לומר אל"ף בי"ת אבל ילד פלא זה כבר למד גמ' תוס'.

כשהי' בן שש שנים נתייתם מאביו ל"ע וכשאמו נישאה בשנית עבר לעיר קריניק תחת חסותו של דודו (אחי אביו) הגאון ר' יוסף הכהן ראבינאוויץ וצ"ל בעל ה"כפות זהב", מקום שם עלה ונתעלה בתורה, גדולי הדור היו משתעשעים עמו בדברי תורה בעודו ילד רך, והביעו התפעלותם מגאונותו, וכמו שמשופר על אחד מגדולי הדור הגאון ר' יצחק אלחנן מקובנא זי"ע שבחן אותו פעם בגיל הפעוטות והשתומם על דריפותו ובקיאיותו, עד שהתבטא כי עתיד הוא להיות מגדולי הדור.

אם כי נתייתם מאביו עם כל זאת לא הפריע לו היתמות מללמוד תורה ולא פסק פומיה מגירסא, והי' לומד שעות על גבי שעות רצופות בקול גדול ובעמידה דווקא, לפעמים הי' יכול ללמוד י"ב שעות רצופות, ולא הי' להילד היתום כסף די מחסורו ובגלל זה לא הי' לו כסף לקנות לו נרות שיאיר לו בלילה, אז יצא בחוץ ולמד לאור הירח כל הלילה עד אור הבוקר, וגם הרעב שסבל לפעמים שלא הי' לו כסף לקנות לו אוכל, לא הפריע את התמדתו בהתורה הקדושה, וכבר מאז נתפרסם שמו בשם "העילוי מקריניק".

מסופר שפ"א באותו זמן ששהה בבית דודו כשהי' בן שבע שנים, עזב דודו את ביתו ונדד למרחקים לקבץ מעות קדימה עבור ספרו "כפות זהב" שרצה להדפיס, והנה עברו שש חדשים מעת עזבו את ביתו, ולא שמעו ממנו כלום, ובני הבית דאגו מאד עליו והיו בצער גדול, והוא לא הי' יכול לראות את צערם, עשה השבעת חלום וגילו לו מן השמים היכן נמצא דודו, וכך הרגיע את רוחם.

במכתב לידיד נעוריו מעיד ר' צדוק על עצמו וז"ל: "בשנת הי"ב לימי חיי, בראשית שנת תקצ"ה, החלפנו כתבינו במשא ומתן של הלכה, בענין חיבת ישיבת ארץ ישראל בזמן הזה, וזה היה תחילת עיסוקינו בשר"ת בכתב" ומסיים שם מכתבו בענות קדשו "ואם היות דברי אז משיחת הילדים ושעשוע תשב"ד בעלמא, מכל מקום לא יצאו מכלל פטטיא דאורייתא".

כשנעשה בן שלש עשרה למצוות חיבר קונטרס חידו"ת ענינים מופלאים על מצות עשה ולי"ת ועוד, וציין בתחילה: "אלו הכתבים כד הינא טליא כבן י"ג כתבתי כרך זה", אף את הדרשה לבר מצוה שדרש בשבת פרשת שקלים (בשבת לפני

שנעשה בן י"ג ביום ה' כ"ב שבט תקצ"ו) חיבר הוא בעצמו והתחיל אז דרשתו בדברי דרוש בענין גדול המצווה ועושה אח"כ רצה להתחיל בדברי שמעתתא ואמר שאינו יודע ממה להתחיל אם מפרשת השבוע או מענייני דיומא עיני תפילין ונכנס בפלפול עמוק בענין תדיר ומקודש במסכת זבחים, ואחרי שהאריך בענין זה יצא שצריך מקודם לדרוש בפרשת השבוע שהוא תדיר ודרש אז לפלפול עמוק בסוגיא דבשר וחלב שהיה מענייני פרשת השבוע דאז, ואח"כ המשיך מענייני דיומא בענייני תפילין (והיא לו נדפסה בסוף ספר "משיב צדק", ולא יאומן כי יסופר שנער בן י"ג ערך אוצר בלום זה).

בשנת ת"ד בהיותו כבן י"ז שנה רשם על גליון "היום סיימתי את הש"ס בשנת ט"ב לימי חיי, שנת ת"ד", וכך הדליק הכהן את המנורה שעתידה להאיר את עיני ישראל בכל מקצועות התורה.

האיש מקדש

כבר בהיותו בגיל צעיר התחילו הרבה נגידים לנסות ליכות להכניס בביתם את העילוי, ובהיותו בן חמש עשרה שנה זכה הגביר רבי שמואל הכהן מעשירי העיר וואלדאווקא בהעילוי שהיה לחתנו, רבי שמואל ידע להעריך את גודל ערכו של חתנו, ויחד לו חדר מיוחד בדירתו, ובי ישב ר"צ על התורה ועבודה, ועלה ונתעלה מאד, הנהגותיו ודרכיו היו בקדושה ובטהרה, הקפיד על כל דבר שבקדושה, היו מדקדק מאד על כשרות בכלל ובחג פסח בפרט שהיו דקדוקיו מאד אשר היו לשם דבר החג הפסח שלו, בעצמו הכין מאכלי פסח והכניסם לחדרו ולא נתן לשום איש ליכנס אליו לחדרו רק אם בדקו בקפדנות אי איכא חשש של משחו חמץ, בדיקת חמץ שלו התארכה לשעות רבות ביגיעה ובדקדוקים רבים, ושכר אנשים להזיז את ארונות הספרים הכבדים שבחדרו שהיו גדושים בספרים כדי שיוכל לבדוק תחתיהם בכל חור וסדק, ושמעו ודרכיו הקדושות הלכו למרחוק.

יסופר שפ"א בהיותו אברך סמוך על שלחן חותנו, בא גבאי צדקה אחד אל בית חותנו לאסוף מצרכים לעניי העיר לחג הפסח, וחותנו לא היה אז בבית, רק ר"צ היה אז בבית, אמר לו ר"צ בצער אין אני יכול לתת לך מאומה כי סמוך על שלחן חותני ומונע עצמי מלתת בלי רשותו, אבל בכל זאת ברצוני לתרום למצוה גדולה זו, בידו של הגבאי היה סל עם ביצים שאסף לצורך העניים, אמר לו ר"צ אומר לך כמה ביצים יש בסל זו ועיי כך אחסוך ממך את הטירחא מלמנות אותם אחר כך וזאת תהי תרומתי, כשחזר הגבאי צדקה לביתו ומנה את הביצים ראה שאכן כיון ר"צ את המספר של הביצים.

וסיפור דומה מסופר שפעם אחת ישב עם חבריו תחת צילו של אילן, אמר לחבריו שיוכל לומר להם כמה עלים יש על האילן, ולאחר התבוננות מועטת נקב במספר העלים, שאלו לו חבריו מהיכן אנו יודעים שאכן כך היא המספר, אמר להם שיורידו כמה עלים מהאילן מבלי שארע כמה הורידו, והוא יאמר להם כמה עלים נשאר על האילן, וכן עשו.

ביקש הצדיק לישב בשלוחה אך רבו אנשי מדון שקינאו

בחמיו שזכה להיות חותן המלך והללו הצליחו להפרידו מבית חותנו בעלילות שוא עד שהחליט להתגרש, וכשמיאנה לקבל גט פטורין נדר לגדולי חורו על מנת לקבל היתר מאה רבנים ואז אנג טלטולא דאורחא נתקרב אל רבותה"ק גדולי החסידות כפי שיסופר בהמשך דברינו.

זיוונו השני היה האשה החשובה מרת חנה דבורה, והתיישב עמה בטשכוב פרבר של העיר לובלין, אהבת התורה של הרבנית היתה אין לשאר, אחר פטירת חותנו נשאר ר"צ בעירום ובחוסר, ורצו אז החסידים להנות אותו אבל הוא עמד איתן בדעתו לא לקבל שום מתנת בשר ודם, אשתו הצדקנית פתח חנות קטנה לממכר בגדים ישנים, ומהכנסה הדלה התפרנסו עצמם בדוחק גדול, אבל בשמחה רבה שזכו להנות מיגיעת כפם, ר"צ העריך מאד את גדולת נפשה באהבתה לתורה והסתפקותה במועט, מסופר שלאחר פטירתה בכה ר"צ מאד במספר תמרורים והיו משבחה שהקדישה כל ימי חייה למען התורה הקדושה, ובהיפרדו מקברה אמר: "תורתו מידך באה לי, חצי שכרי בעולם הבא נתון לך, הנה לפניך קחהו מדיי".

לאחר פטירתה רצו החסידים לתמוך בו אבל הוא סירב לקבל מהם בכל תוקף, עד שאחד מהחסידים התנדב להמשיך לסחור בחנות אשתו, ולכך הסכים הצדיק רק אם יתן לו רק כדי צרכו שהיו מועטים מאד, סעודה אחת ליום שאכל את זה בערב. ועיקרון זאת לא ליהנות משלחנם של אחרים, נהג גם לאחר שהתמנה למנהיג העדה שאז גם לא רצה לקבל מהחסידים את הפדיונות, רק מ"פדיון" אחד קיבל והוא מ"פדיון הבן", באמרו שהתורה זכתה לו כסף זו בתורת כהן, ומכספי פדיון הבן קנה ספרים, ולא היו משתמש בכסף זה לצרכים אחרים.

כשנשא את אשתו השלישית אמר קודם החופה לחותנו הרב ר' פישל מסטוקצין שהגד"ק מקאצק ז"ע כשנשא את אשתו השנייה אמר לגיסו בעל ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל הרי המקדש את האשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו, אבל מי שמקדש אשה על מנת שהוא רבי, ואינו רבי, הרי הקידושין אינם קידושין ואם כן מה עלי לעשות, הרי היא חושבת שאני רבי ולכך נתרצתה להתקדש לי, ואני יודע שאני לא רבי, הרי יש חשש בהקידושין, השיב לו ה"חידושי הרי"ם" לאמיתו של דבר אין לה נפקא מינה אם הוא רבי או לא אלא שהיא רוצה להינשא לו מפני שכל העולם חושבים אותו לרבי וזה הרי אמת שהעולם לא יחדלו מלקרוא לו רבי, ולכן אין כאן חשש בהקידושין, אבל סיים ר"צ זה היה נכון אצל הרה"ק מקאצק ז"ע שהיו מוחזק בעיני כל לרבי, אבל אני מלבד מה שבאמת איני רבי, גם בעיני העולם איני נחשב לרבי ואם כן יש חשש גמור בהקידושין, ולכן אבקש מכבודו שידוע לבתו בפירוש לפני הקידושין שאני רבי כלל.

באהלי צדיקים

כשהיו בן עשרים שנה כחמש שנים אחר נשואיו, יצא מביתו לבקר בהיכלם של גדולי הדור של עולם הרבנות, והרבה

גדולי הדור ביקר ה"ה הגאון ר' יעקב אורנשטיין בעל ה"ישועות יעקב" רבה של לעמבערג ז"ע, הגאון ר' צבי הירש חיות ז"ע, הגאון ר' יוסף שאול נאטאנאהאן בעל ה"שואל ומשיב" ז"ע, הגאון ר' שלמה קלוגער ז"ע, ועוד, והפליא מאד את גדולי הדור בחריפותו ובגאונותו.

מסופר כשבא אל הגאון ר' יעקב אורנשטיין זצ"ל בעל ה"ישועות יעקב" רבה של לעמבערג, נכנס לביתו לחדרו בלא נטילת רשות, לבנו של הגאון שהי"ג גאון ה"ה ר' מרדכי זאב הפריע מאד התנהגותו של האברך ר"צ, והביע תרעומתו לאביו, קדמו הגאון בתוכחת מגולה האם תדע אברך לפחות את הש"ס בעל פה שאתה מרשה לעצמך התנהגות כזו, ענה לו ר"צ ומה גרועותא אם אדע רק חצי ש"ס בעל פה, שאלו הגאון אמור לי איזה חצי ש"ס, ענה ר"צ איזה שתרצו, ונתפתח משא מתן של הלכה בן הגאון ובין ר"צ שהפליא מאד את הגאון, ופטרו לשלום מתוך חיבה ואהבה, וביכור"י ענני"ם הזאת הי' התחלת הקשר עם גדולי עולם שנשא עמהם במשא ומתן של הלכה לימים רבים.

בקהל חסידים

מקור מחצבתו ויניקתו וגידולו של ר"צ הי' מתנגד מובהק לדרך החסידות, שהי' נצר למשפחה של גאונים ורבני ליטא, וגם ר"צ התנהג כך בכל דרכיו, עד שבמסגרת נדודיו ביקר בהיכלי צדיקי דורו ונגה עליו אור החסידות, בהתוודעו אל רבוה"ק ענקי החסידות הלא המה הגה"ק השר שלום מבעלזא ז"ע, הגה"ק בעל דברי חיים ז"ע, הרה"ק ר' מאיר מפרימעשלאן ז"ע, המגיד הק' מטריסק ז"ע, הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל ז"ע.

לימים כשביקר אצלו הגאון בעל צפנת פענח מראגטשוב ז"ע ובא אליו להתפלפל בדברי תורה, והוא כבר נהג באדמור"ת, נמנע מלפלפל עמו והסביר את נימוקו: "כי אנשי כנסת הגדולה שתיקנו בתפילה לומר ברכת אתה חונן לאדם דעת, לא התכוונו לכך שהאדם יוכיח מי שיכול ללמוד יותר, אני או אתם, אמנם מה' מצעדי גבר כוננו, ויכול להיות שלבן באתם אלי על זה, ואם הגאון הוא עילוי, עליו לדעת שאני הייתי עילוי, ובקטנותו ניצחתי את כל הגדולים שפלפלו עמי, ובכל זאת נוכחתי לדעת שא"א לזכות לכתרה של תורה, עד שנאחזים בכף המנעול של דלת תלמידי הבעש"ט ז"ע, שנים רבות לאחר מכן עוד שח הגאון מראגטשוב בהתרגשות מדברים אלו ששמעם מפי כהן הגדול.

בעל רבו הק' מאיזביצא ז"ע

בין השאר ביקר ר"צ אצל הרה"ק רבי מרדכי יוסף ליינר ז"ע האדמו"ר הזקן מאיזביצא בעל "מי השלוח", וכמו שכותב נכדו הגה"צ ר' ירוחם ליינער זצוק"ל וז"ל: "הרב הגאון קדוש ה' מטובד כהן הגדול רבינו צדוק הכהן ז"ל מלובלין הוא היה פלאי גאון כביר שלא נולד ונתגדל בין חסידים ולא ידע חסידות מה היא, ועל פי סיבה מאת סיבת הסיבות (הכוונה להיתר מאה רבנים הנ"ל) עבר דרך איזביצא, ונכנס לבית מדרשו של אאומור"ד ושמע ממנו שיעור בגמרא, כדרכו בקודש לומר בכל

לילה שיעור גמרא בבית מדרשו, ומיד כששמעו נכנסו דברי תורתו בלבם, ותצלח עליו רוח ה' ונהפך לאיש אחר".

להלן הוא כותב "שמאמרי רבו המה אצלו קדושים כמו מאמרי חז"ל, וכל ספריו בנויים על יסודי קבלתו מה שקיבל מרבו, ומזכיר תמיד בלשונו שמעתי וכי' ופעם כותב: וקיבלתי ממי שנגלה לו מסוד ה' ליראיו", כמו"כ הוא מעיד "כי כשהיה מזכיר את רבו היה ממש מירתע כל גופיה, ואף לאחר שעברו יותר מיובל שנים מפטירת רבו, כשדיברו עמו אודותיו געה בכביה בתוך השיחה".

פגישה זה עשה לו תמורה בחייו, ר"צ הציג ונפגע ונפתח לפניו עולם חדש עולם החסידות ונתדבק בכל נימי נפשו ברבו הק', ואהבה רבה שררה בין התלמיד להרב ולעומתו בין הרב להתלמיד, תמורה זו חלה בכל דרכי התנהגותו, וגם אופן לימודו שהי' עד כה בהתלהבות וברעש גדול, עכשיו עשה הכל בהסתר ובהצנע לכת, והוסיף טהרה על טהרתו וקדושה על קדושתו, לא אכל אלא מסעודת מצוה, ומשום כך נהג לסיים כל יום מסכת ולעשות סיום סעודת מצוה, פ"א אידע שלא עלתה בידו לסיים מסכת ולא רצה לאכול, אמרו לו שבבית המדרש יש איש אחד שעושה סיום מסכת, אמר שיקראו לפניו את האיש, וכשבא שאלו כמה פעמים נזכר אמורא זו במסכת זו, והוא לא ידע לענות, אמר זה אינו סיום אצלי, ולא אכל.

שבע שנים הסתופף בצל רבו הק' מאיזביצא, בז' טבת שנת תרי"ד נסתלק רבו הגדול ואז התפלגה עדת חסידיו, היו שקיבלו עליהם את בנו הרה"ק רבי יעקב ז"ע בעל "בית יעקב", ואילו ר"צ ושאר זקני החסידים התדבקו אחרי הגה"ק ר' יהודה לייב אייגר זצ"ל בעל ה"תורת אמת" נכדו של גאון הדור רבי עקיבא אייגר ז"ע, והיה נוהג לבוא אל שולחנו בכל שבת מברכים ויומא דפגרא, ר' יהודה לייב כיבדו ביותר והושיבו לידו בראש השלחן כך שר"צ הי' לו כתלמיד חבר, ומסופר כי כאשר ישבה חברת חסידים לפני ה"תורת אמת", ושיחתם נסבה אודות גדולי הצדיקים, פנה אליהם הרבי בשאלה: "האם שכחתם מהכהן, הכי הוא רק כאחד מהגדולים, הלא הוא כולו רוחניות שהוא מופשט מגשמויות לגמרי", כמו"כ קיים בו רבו מצוות מתנות כהונה והיה שולח לו את הזרוע והלחיים והקיבה, ר' יהודה לייב נהג בנשיאות כשלושים וארבע שנים עד כ"ב שבט שנת תרמ"ח, אותו הזמן הסתגר עצמו ר"צ לתוך עצמו בעבודה פנימית בהזדככות ובהתעלות יתירה, ותקופה זו ידועה בשם "תקופת השתיקה" של רבי צדוק.

נשיאותו

בשנת תרכ"ז אחר הסתלקותו של הגאון ר' יהושע העשל אשכנזי זצ"ל אב"ד לובלין רצו בני העיר שהוא ימלא את מקומו להיות אב"ד דשם אבל כיון שהציעו לו ללמוד את שפת המדינה מיאן בדבר באמרו שאינו רוצה לטמא את פיו בשפות זרות, ובמקומו נתקבל הגאון האדיר בעל ה"תורת חסד" שהיה ממעריציו הגדולים של ר"צ וידידות עצומה שררה ביניהם. בשנת תרמ"ח לאחר הסתלקותו של בעל ה"תורת אמת" נאלץ ר"צ - אחרי שגברו עליו בקשתם של זקני החסידים -

ישראל שלאחר חתימת התלמוד, וכך כתב כל ימי חייו מאות ספרים בכל מקצועות התורה והיהדות, בהלכה, במחשבה, בתורה ובחסידות, ממש אין שטח בעולם היהדות שר"צ לא האיר אותו, ולא פלס בו דרך, ועשרות מהם נשארו לנו לפליטה גדולה להאיר עניני בתורת ה' ובעבודת ה'.

"כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא" פסוק זה תואם את הספרים הרבים של הכהן הגדול, בכל מקצועות התורה, בנגלה ובנסתר בהלכה ובאגדה, וכבר הגדירו אותם צדיקי הדורות האחרונים בתור: "שולחן ערוך של חסידות".

רק לאחר הסתלקותו זרח אורם של ספריו הרבים וכאשר נשאל פעם הרה"ק בעל אמרי אמת מגור זי"ע אודות הדפסתם היתה תשובתו: "על דברי קדשו אין לשאול מה להדפיס ומה לא, רק הכל צריך להדפיס" רק הוסיף "שדברי תורתו הק' שאמרו בשבת להם משפט הקדימה להדפיסם", ואכן ראו אור ספה"ק "פרי צדיק" ע"ת בחמשה כרכים, ואף אלו שלא נמנו על דגל החסידות שחו בצמא את דבריו, ודברי קדשו הם כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק.

קצרה היא הדיעוה, אך מהענין לציין דבר נפלא שהובא ב"פרי צדיק" ז"שמענו בשם המגיד הק' דקאזוניץ זצ"ל שאמר פעם אחת בערב יוה"כ פ"ש שגם אז בזמנו נמצא כח ג' האבות הק', ואמר על הרה"ק מאפטא בעל אוהב ישראל זי"ע שהוא בחינת אברהם, ועל הרבי מלובלין זי"ע שהוא בחינת יצחק, ואת עצמו ששמו היה ישראל, חשב כנגד בחינת יעקב, רק חסר הכבש להקריב ואמר שהוא מכיון כל אותן הכוונות של הכהן הגדול בהקרבתם, ור"צ מוסיף שם על זה "כי בכל דור יש צדיקים כאלו, ואף שאין לנו הקרבנות מכל מקום כשנוכח נוכל לתקן על ידיהם, שהם יכוונו המכוון של הקרבנות, ולתקן הכל ביוה"כ פ", כמו שהיה מקו הכהן הגדול בהיכנסו לקודש הקדשים, וכדברי המגיד הק' זצ"ל".

כמו"כ זכה ונתגלו לו גילויים עילאיים רזי תורה מן השמים אותם העלה על הכתב בקונטרס מופלא בשם "דברי החלומות", ובהקדמה מציין "רשימת דברים שנתגלו לי בעז"ה בחלום הלילה ממה שעלה בזכרוני" וכדרכו בקודש בלול הוא הקונטרס בהלכה ואגדה קבלה וחסידות ויסודות עמקי החכמה אותה שתה בצמה וקיבל מרבו הגדול בהיותו מסתופף בצלו.

נפלאים ביותר הם דברי קדשו "חלם לי בהיותי באיזביצא, שהיו מגלים לי איזה ברים משרש נשמת, ובכלל הדברים היו אומרים לי כי הדור של משיח, יהיו אותם הנפשות עצמן של דור המדבר, ומשיח נשמת משה רבינו ע"ה, והדור של משיח יהיה בסוד "תתחדש כנשר נעוריכי" שיהיה ג"כ אותו הדור של חסד נעורים".

זכותו הגדול תעמוד לנו ולכל ההוגים בתורתו, ובמהרה נזכה לראות בקיום דברי קדשו בספרו "ישראל קדושים" וז"ל: "יוסף הכל אמת מארץ תצמח, ויבורד האמת לעין כל, דורע יעקב כולו זרע אמת, שהוא מידת האמת ליעקב הנשלך ארצה, וצומח ועולה בכל דור ודור, עד עת קץ ישעלה האמת מהארץ" בב"א.

לקבל עליו את הנשיאות, ומסופר שר"צ אמר אז "אם שמי נמצא ברשימה של דור דור ודורשיו אנוס אני לקבלו ואם לאו הריני מתפלל שלא אמצא חן בעיני בני אדם ולא יבוא אלי", כמו"כ אמר כי כל ימיו היה מתפלל שה"תורת אמת" יאריך ימים בכדי שלא יצטרך להנהיג, אבל כנראה ששמו ה" בין הדור דור ודורשיו, ור"צ נתקבל להנהיג את העדה, ונהג את נשיאותו ברמה, ואלפי חסידים התדבקו אליו בכל נימי נפשותיהם והוא השפיע אליהם מהודו.

גם כאשר עלה על כס הנהגה לא שינה מהנהגתו המופלאה בהיותו העניו מכל האדם בדורו, ולא רצה להנות מאחרים ולא מתמיכתם של חסידיו ומהפדיונות שלהם, מלבד כסף פדיון הבן כנ"ל, וכאמור נהג לסיים בכל יום מסכת, ומדי שבת בשבתו סיים את שתי המסכתות שבת ועירובין, וסיפרו כי בשבת קרנו פניו ולא הכירוהו ממש, במוצאי שבת היו צריכים לשפוך עליו מים להשיב את נפשו, כי לא יכלה נשמתו להיפרד מקדושת השבת, וכמעט כלתה נפשו עם צאת השבת.

כמו"כ נתפרסם שמו לבעל מופת, ומסופר שפ"א בא לפניו אחד מחסידיו ואמר לו שכוואב לו מאד שן אחד, בקש ממנו ר"צ שיראה לו את השן שכוואב לו והניח ידו עליה ונתרפא ושוב לא הרגיש שום כאב.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

קרוב ליי"ג שנים נהג בנשיאות עד יומו האחרון עליו אדמות, בשנה האחרונה לחייו שנת תר"ס נחלש, סמוך לפטירתו רמז לבנו וחתנו החורגים שנתחנכו וגדלו אצלו מילדותם, כי רצונו שידפיסו ויפיצו את כתביו, והבטיח להיות מליץ טוב עבור המסייעם לכך, בדבריו הזכיר ציואת הגאון רבי לייבוש חריף אב"ד פלוצק שהבטיח לעשות טובה לכל המסייעים בהדפסת ספריו, בהעידו עליו שקיים הבטחתו, ורמז בזה שאף הוא יקיים מה שהבטיח.

ביום ט' אלול שנת תר"ס בשנת העזי לחייו עלתה נשמתו הטהורה למרום, בשעת הלילה ההמונית הספידו רק בנו חורגו שקרא עליו את הספרו שהספיד הארזי"ל את רבינו הרמ"ק שפ"י את הפסוק בפרשתן "וכי יהיה לאיש חטא משפט מות ותלית אותו על עץ" דנהג חטא הוא מלשון חסרון, שאם יחסר לאדם סיבה וטעם על מיתתו, דהא לא היה בו חטא, אזי ותלית אותו על עץ שמת רק מפני חטא עץ הדעת, וכמו"כ קרא על אביו שהיה נפש נקי וצדיק ומת רק בעטיו של נחש הקדמוני, ולמחרת נטמן בכבוד גדול בלובלין באוהל באהל רבו הגאון ר' יהודה לייב זצ"ל ה"תורת אמת".

מורשתו הרוחנית

לא הניח אחריו בנים אבל ספריו הרבים היא נחלתו, ר"צ ה' מושך בקסת מילדותו בשנתו הי"ב שאז כבר הוציא אגרות הדרכה, כתבים ורשימות, ובהיותו בן י"ג הוציא שנים ספרים אחת "זכרון לראשונים" את שלשלת הדורות מתקופת הנבואה על לחתימת התלמי, והספר השני בשם "שמות בארץ" חכמי

חודש אלול (ג)

לְקַטְצֵהוּ קוֹדֵשׁ מִפְּנֵי צְדִיק וְקוֹדֵשׁ עֲלֵיוֹן בְּגוֹלֵךְ קוֹדֵשׁ תְּחִלָּה וְסוֹכְלָתוֹ

הוא התיקון לכל החדשים ודו"ק והנה ימי השנה המה שס"ה נגד שס"ה גידין כידוע וכמו שהשס"ה גידין תלוין זה בזה כ"כ השס"ה ימים תלויים זה בזה ואם האדם מתקן יום אחד נחשב כמו שתתיקן כל השס"ה ימים כמאה"כ יום לשנה יום לשנה כמספר הימים אשר תרתם וכו' והנה מדה טובה מרובה ויום אחד יוכל לתקן כל השנה.

(חסד לאברהם)

תקעו בחודש שופר וכו' כ' הפוסקים שמרומז בזה לתקוע שופר ל' יום והיינו תקעו בחודש שופר, והטעם ע"ד מה דקיי"ל במי שבא לדין דאומרין לו כל ראי' שיש לך להביא תביא מכאן ועד ל' יום כמבואר בסנהדרין כן מזהירין ומזכירין אותנו לתקן ולהכין כל זכיותנו ל' יום לפני יום הדין הבעל"ט ע"כ אה"כ תקעו בחודש כלומר בחודש אלול שופר כי בכסא ליום חגנו הוא יום הדין הבעל"ט מ"ט כי חוק לישראל הוא שכך הדין להזהיר הבע"ד שלשים יום מקודם להביא זכיותיו וכמו כן במשפט לאלקי יעקב ע"כ תקעו בשופר כל ל' יום, ומה"ט נקרא חודש אלול חודש הרחמים והרצון דהנה אחו"ל מתחילה עלה במחשבה לפניו יתברך לברוא העולם במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים שיתף

מדה"ר והקדימו למדה"ד כמ"ש ביום עשות ה"א ארץ ושמים, וע"פ פשוטו אינו מובן כי לא בן אדם הוא ויתנחם וגם מה ענין שיתוף מדה"ר להקדימו, אמנם ע"פ הנ"ל יל"פ שלפי שראה שאין העולם מתקיים בדין לבד ע"כ הקדים מדה"ר בחודש אלול לפני מדה"ד שהוא ביום הרת עולם אשר הוא ית"ש יושב על כסא דין וע"י שהקדים לנו הזמן לתקן עצמינו והעיר אותנו בתשובה להקדים עצמינו במליצים טובים בזה שיתף מדה"ר למדה"ד דעיי"ז יש זמן לתקן ולעשות הכנה לפעול רחמים לצאת אח"כ זכאי בדין והיינו דאמרו שיתף מדה"ר והקדימו למדה"ד.

(קרו לודוד)

וישאלו איש לרעהו לישלום, על דרך פשוט כי זמן תשובה לכל הוא בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, וכבר אמרו חז"ל עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, ובין אדם לחבירו צריך שירצה את חבירו, וידוע מה שפירש רש"י שבת פרק במה מדליקין ד"ה דעלך וכו' רעיק וגו' אל תעזוב זה הקב"ה, אל תעבור על דבריו, לישנא אחרינא חכרך ממש גולה גניבה וכו', וזה שרימזו בחודש אלול, ר"ת וישאלו איש לרעהו זה הקב"ה גם לרעהו ממש לשלום להתפייס יחד.

(ייטב פנים)

ורמזו זה במשנה נותנין לבתולה שנים עשר חודש פי' שמזל אלול הוא בתולה והם מכפרת על שנים עשר חודש וכן אמרו במדרש והביאו הטור א"ח שהזקנים מקדימים מחודש אלול והקב"ה מכפר שליש עונות בעבור תשובת הזקנים המקדימין, ופירשו בזה מה שכתוב הנביא אז תשמח בתולה במחול בחורים וזקנים יחדיו פירוש שנמחול עונותי בחודש אלול שהיא מול בתולה אפילו לבחורים בזכות הזקנים וז"ש במחול בחורים וזקנים יחדיו והוא חסד השי"ת שמביא ימי אלול כל יום שהוא י"ב שעות שעה אחת ליום והם ימי קודש המכפרים על ימי חול והיינו אספרם מחול ירבון שימי אלול הקדושים ירבון על ימי החול של כל השנה וחו שנתקנו בסליחות לעמוד קודם היום כדי שירבו יותר מימי החול.

(פנים פות)

הרמז על תקיעות בחודש אלול בפי' בהעלותך, עשה לך שתי חצוצרות כסף וכו' מקשה תעשה איתם והיו לך ל'מקרא ר"ת אלול' הנה בחודש אלול הוא התיקון לכל השנה, כמו שיש י"ב ציורפי הוי"ה המשפיעים לכל י"ב חדשי השנה הנה השימות אלו מה שיש בזה יש בזה כידוע, כן חדשי השנה ג"כ מה שיש בזה יש בזה, וממילא התיקון מן חודש אלול

אין לנו במה לבוא לפני המלך

ה"י רגיל רבינו לומר טעם על מה שהצירוף של חודש אלול יוצא מס"ת פסוק וצדקה תהיה לנו כ"י (ההו"י), כי אין לנו במה לבוא לפני המלך ה' רק לבקש חסד וצדקה מבעל הרחמים.

מהזור דברי יואל (ר"ה)

ה'הלל' של מרן רביה"ק זל"ה"ה בר"ח אלול במבריא

סיפר לי הרה"ח ר' מאיר קליערס נ"י, וזכר אני פעם בראש חודש אלול כשהרה"ק מסאטמאר זצ"ל היה בעיר טבריה, והתפלל בבית המדרש סמוך לבית אבי הגאון ר' משה זע"ל, ואבי עמד על הטאראסע תחת חלון בית המדרש, ושמע את הרה"ק אומר הלל, ומשני עיניו של אבי ירדו דמעות.

שיח וקנים (ה"ד עמ' ש"ח)

אמירת תהלים בחודש אלול

נודף שבה מעלתה וסגולתה ומנהגי הצדיקים

כפ"ר לעמך ישראל

נוהגין בכל יום של ימי החל מראש חדש אלול ואילך אחר התפלה אומרים בצבור עשרה מזמורים תהלים, ומתכונים לגמר כל תהלים שני פעמים קדם ראש השנה. והיא עולה כמנין כפ"ר. ומתחילין אחר ראש חדש כדי לומר יהי רצון המסדר אחר אמירת תהלים בשלמות עם התחנונים כו'. ואחר יהיה רצון אומר קדיש יתום וכו', ובימי תשובה שבין ראש השנה ליום הכפורים אומרים יותר מעשרה מזמורים בכל יום בכדי לגמור כל תהלים פעם שלישית קדם יום הכפורים.

מטה אפרים – תקפ"א ס"ח

גורם התלהבות ואהבת הבורא ב"ה

והמעייין בספרי מוסר ובספרי הפוסקים, יראה איך שיש להיזהר מאוד באמירת תהלים בכל יום, ובפרט בחודש אלול, כי בשתיים ייחשב, בעמוד העבודה ובעמוד התורה, וכעוסק בנגעים ואהלות כמובא בגמרא. ומסוגל לכל דבר וגורם התלהבות ואהבת הבורא ב"ה (עיי' בשו"ת נב"י חלק א"י"ח סימן ל"ה) ע"כ.

קצה המטה (על המטה אפרים שם ס"ק כ"ה)

מנהג ישראל תורה

מנהג ישראל תורה לומר תהלים בכל חודש אלול, ועל כן בראשית נטריקון יאמרו תהלים בחודש אלול רצויים שיבחים.

אגרא דכלה פר' בראשית

ויאמרו לאמר אשירה לה, ר"ת אלול

בזה נכון המנהג שכתב המחבר בס"י תקפ"א, נוהגין לקום לומר סליחות ותחנונים מר"ח אלול ואילך, ואם כי כתב הרמ"א שאנו אין נוהגין כן, עם כל זה המנהג לומר זמירות שירות ותשבחות שאמר דוד המלך ע"ה מר"ח אלול ואילך ולרמוז על זה ר"ת אלול – ויאמרו לאמר אשירה לה'.

י"טב פנים

כיבוס הפה לתפילת הימים נוראים

"שעל ידי אמירת תהלים בחודש אלול מכבסים את הפה שנוכל להתפלל התפלות של הימים הנוראים בקדושה וטהרה כדבעי".

י"טב פנים – שירת דודי י"ח

בנוסף על התמדת התורה

הימים הקדושים האלו הגם שצריך ללמוד בהתמדה יותר מכל השנה, כאמרם ז"ל (על דרך התשובה, שהוא) הרגיל לקרות דף אחד ילמוד ב' דפים, ולחזור על הלימודים לשם השי"ת, לקיים מה שנאמר אם שמוע תשמע, אם שמוע בישן תשמע

בחדש, עם כל זה צריך להאציל איזו שעות לומר תהלים בכונה עם פירוש המילות ולשפוך דמעות לפני שמוע תפלות בקול בכיות, כי זו העת והזמן להתפלל לפני השי"ת שיקבל תפלותינו לכל השנה.

אור פני יהושע (גאלאנטא)

תהלים בלילה בחודש אלול

נתתי לו [להרה"ק רבי פנחס מקאריין וללה"ה] פדיון עבור חולה במוצש"ק, וצויה לומר תהלים, ואמר שבחודש אלול מותר לומר תהלים בתחילת הלילה.

אמרי פנחס, אלול אות תכ"ז

יותר מכדי הרגלו

הנה עת לחננה כי בא מועד ימי הסליחות, והמה בכלל ימים נוראים, ועינים להם ל"ז יראו שכל איש מישראל מעם קדוש אפילו קל שבקלים מתעורר בצדק להחזיק לבו בימי הסליחות לילך להתפלל בביהכ"נ ולומר מזמורי תהלים יותר מכדי הרגלו בכל השנה.

יסוד ושורש העבודה שער המים פרק ד'

פוחת שערי תשובה השייך לנשמתו

יש כמה ששער התשובה סגור בפניהם ויש שאינו יודע להגיע אל השער השייך לו שדרך שם דיקא צריך לשוב להשי"ת, וכיו"ב שארי מניעות המונעים את האדם מן התשובה עד שיכול חי' לכלות ימיו ולמות בלא תשובה חי', ועכ"ז מסוגל אמירת תהלים שאפי' אם אין לו שום התעוררות לתשובה, אזי ע"י תהלים יזכה להתעורר לתשובה, כי כל אחד כפי מה שהוא יכול למצוא את עצמו בתוך אמירת תהלים, ועי"ז יזכה להתעורר ולעשות תשובה ולבוא לשער של תשובה השייך לנשמתו, ולפתוח השער עד שיזכה לתשובה שלמה, ועי"ז ישוב השי"ת אליו וירחמנו אשרי לו, ע"כ בימי אלול ועשי"ת עוסקין כל ישראל באמירת תהלים, כי אמירת תהלים מסוגל לתשובה.

ליקוטי עצות – ערך תשובה

אין לך נגד המקטריגים יותר מתהלים

ראיתי בכמה מקומות מאז ומקדם גם אבותי ספרו לי המנהג הזה הנכון והיפה, מר"ח אלול ועד יוה"כ תיכף אחר התפילה לומר ספר תהלים בקול בכי ונעימה, האחד יודע לזמר ולדבר יעמוד לפני התיבה וכל העם עונים אחריו, אמרתי ג"כ לעשות הטוב והישר הזה למנהג בעירנו כי העיקר בחודש הזה להכרית ולהברית המסטינים הנאספים כו' בימי הדין ח"ו, לכן אנו באים בחודש הזה שהוא יוסף להוסיף, ומאן דיוסיף מוסיף ולא יאסף, ואין לך דבר שעומד בפני המקטריגים כמו הספר תהלים הנקראים מזמורים שבהם יוכל לומר ולהכרית כל הקוצים והחוחים הסובבים את השושנה העליונה. ומחמת זה

מנהג רביה"ק זי"ע

הנהיג רבינו הקוה"ט זי"ע אצל תלמידי הישיבה לסיים תהלים בכל ערש"ק מברכין החדש אלול, וכן עוד חרוט על לבנו בבואו ביום י"ג מדות לביהמ"ד וסיים כל ספר תהלים עם הציבור כמנהג אבותיו הקי' זצ"ל, ובביהמ"ד של הייטב לב זצ"ל סיימו ב' פעמים תהלים ביום זה, כי היה רגיל להתחיל באמירת התהלים אחר חצות הלילה, ואח"כ נשא מדברותיו בהתעוררות עצומה ואח"כ אמרו סליחות, ואחר התפלה סיימו תהלים בפעם השניה.

תהלים דברי יואל – הקדמה

מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהלתו

כל חודש אלול עד יוה"כ בכל שבוע ביום ה' היו אומרים אצל הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע כל התהילים, ואין מפסיקין בין ספר לספר לומר יהי"ר ולא קדיש יתום, כמבואר בעטרת צבי פר' ויחי "מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהלתו". לומר ה' ספרים תהילים בלי הפסק בציבור מסוגל להמתקת הדינים.

ילקוט מוהרי"א מזידיטשוב – קנג

התחיל לומר עם הציבור

מיום ב' דר"ח אלול אחר התפלה התחיל הבית אהרן מקארלין זי"ע לומר התהלים עם הציבור.

מנהגי בית אהרן

בזעקתם בעוד ליל

בחודש אלול כשעתיים לפני אור הבוקר היו באים רבים מאנשי העיר לביהמ"ד ואמרו כולם בצותא כל התהילים עד גמירא.

מנהגי קאמארנא – חודש אלול

ח"י מזמורים בכל יום

הרה"ק ר' יצחק מסטיטשין זצ"ל סיפר ששמע מאביו הרה"ק מראזודוב זצ"ל שהיה אצל הרה"ק ר' אשר מראפשין זצ"ל בחודש אלול, ונהג לומר בכל יום י"ח מזמורי תהלים.

נזר הקודש עמי קמט

בקול חוצב להבות אש

ב' דר"ח ובכל ימי אלול דחול, ובעש"ת היו אומרים אחר תפילת שחרית ותקיעת שופר ספר אחד מתהילים, ספר ראשון ביום ראשון בשבת וספר שני ביום ב' וכו', וספר המישי ביום ה', ובהתעוררות אמירת יהי"ר שקודם ואחר תהילים עם הי"ג מדות של רחמים ממש מרפסין איגרא בקולו החוצב להבות אש (של המנחת אלעזר זצ"ל ממנאקאטש), ועפ"י רוב ביום שהתחילו לומר תהילים בראשונה בימי אלול היה בעצמו השי"ן, וכן באמצע החודש כל פעם לפי עניניו ודרכו בקודש עמד בעצמו לפני התיבה בכל ספר תהילים והיה"ר.

דרכי חיים ושולם – אלול עמ' רלג

שאנו צריכים דוקא בזה החודש לבער הקוצים ידרוש על כל קוץ תהלים תהלים כבונה ובכניה לאמר התפילה שאחד כל הספר ושלא יהיו פחות מעשרה שיאמרו הי"ג מדות בסוף יהי רצון, ובאם יש איזה מקום ועיר שלא יודעים מן המנהג הטוב הזה ראוי להודיעם שלא ימוש מן הספר תהלים בכל יום מהחודש הזה, ויהא חשוב כאילו עסקו בנגעים ואהלות, וזכות דוד המלך ע"ה יעמד להם להוציא כאור משפטם לחיים ולשלום.

שער המלך חודש אלול – פרק ב'

הזמן היותר מסוגל בשנה לתהלים

איתא בספרים שבג' זמנים הם מסוגלים ללמוד בספר תהלים, בשבת ור"ח ויו"ט, ולמעלה מהם בימי חודש אלול, והוא היה נותן בהם סימנים כי פתח באשר"י וסיים באשרי כל חוסי בו, ר"ת אשרי – אלול שבת ראש חודש יום טוב, ויש נוהגים ללמוד בחודש אלול ושבת ור"ה ויוה"כ ב' פעמים כו', להשלים למנין כפ"ר, וזהו נמי רמוז במילת אשרי שהוא נוט' של שבת ר"ה יוה"כ שבהם שני' וישירן, ועל השנו"ת אמר אשרי פעמיים בתחילה ובסוף כאמור.

אמת הראש (בהר"ח פלאגי ז"ל)

לומר מזמורים שונים

טוב ג"כ לומר מזמור קמ"ג מתהילים, שתוכנו שלא ידקדק השי"ת במשפט ובקשה לישועה, אחר כל תפילה מר"ח אלול ועד מוצאי יוה"כ גם טוב לומר מזמור נ"א מתהילים, אשר הוא יסוד מוסר לעיקרי התשובה. עוד רחש ליבי דבר טוב אומר אני מזמור ל"ב מתהילים אשר הוא ג"כ בקשת רחמים ותשובה, ואשריו מי שיכול להוסיף פרקים אלו כדי להיטיב עם נשמתו, והעיקר יאמרם במתן ובכוונה ויקובל לרצון לפני השי"י.

יפה ללב – ס' תקפא

אין לתאר היראה בעת שהתחיל ללכת לביהכ"נ

רבינו הקדוש מצאנו זצ"ל היה תמיד מתפלל עם הקהל ביחד בבית המדרש שבביתו שחרית ומנחה ומעריב, רק מחודש אלול היה רבינו הולך בבוקר להתפלל לבית המדרש דהעיר, ואי אפשר לתאר לכם גדול הפחד שהיה בכל העיר כשהתחיל רבינו לילך לבית המדרש דהעיר להתפלל, כל אנשי העיר היו מרגישים שהוא חודש אלול, והיה הקהל אומרים בציבור ח"י קאפיטל תהלים, רק ביום עש"ק לא היו אומרים אחר התפילה אלא לפני אור היום היה הציבור ביחד גומרים כל התהלים, וכל חודש אלול היה רבינו מצוה להתפלל לפני התיבה לבעלי תפילה שהיו מתפללים בהתלהבות כדי לשבר הלבבות בשמחה בחודש אלול היה רגיל לרבינו זצ"ל לומר התורה בניגון מיוחד המעורר לתשובה.

כל הכתוב לחיים, דרכי חיים אות מב, אוצר החיים

דער סעזאן פון תהלים

בחודש אלול מרבנים באמירת תהלים ואדמו"ר מוהרש"ב (מלובראוויטש) זי"ע אמר: "דאס איז דער סעזאן פון תהלים".

מנהגי הרש"ב

שפוך כל איש נפשו בתחינה

נוהגין בחצר בעלזא בחודש הרחמים והסליחות לומר בציבור פרקי תהלים מידי יום ביומו לאחר צלותא דצפרא עם תפילין דר"ת, לפי סדר מיוחד וקבוע, לאפוקי בימים מסוימים אשר לא אמרו בהם תחנון או ג"כ לא אמרו תהלים וכן בערבי שבתות (מפני כבוד השבת). ובשנה האחרונה לפני פטירת הרה"ק מהר"ד מבעלזא זי"ע וכבר הרגיש חולשה גדולה בחודש אלול, והיות שנוהגים בבעלזא שביום א' דסליחות היה אומר לפני התיבה לאחר תפלת שחרית כל ספר תהלים בביהכ"נ, בשנה ההיא מחמת חולשתו לא הניחו הגבאים להיכנס לביהכ"נ לומר תהלים, אבל מרן זצ"ל אמר שברצונו דווקא להיכנס לביהכ"נ ולומר תהלים כמו כל שנה ושנה וכן עשה כרצונו הטוב, ובשובו לביתו לאחר גמר התהלים אמר לאנשי שלומו "האם לא היה כדאי להיכנס לאמירת התהלים לשמוע איך בני ישראל שופכים את ליבם באמירת היה"ר שאחר גמר התהלים".

כתבי חסידים

כל הספר תהלים בכל יום

מר"ח אלול עד אחר יוה"כ אמר האדמו"ר ה"אור מלא" מקאסאן זצ"ל אחר התפלה בתפילין פרשת היראה ופרשת התשובה, וכל ספר תהלים בכל יום, חוץ מסדר התהלים שאמר בבוקר לפני התפלה.

הליכות קודש עמי קעא

תהלים בשבתות חודש אלול

משבת מברכים ר"ח אלול כל שבת ושבת סיים רבינו האדמו"ר רא"ז מקרעטשניף זצ"ל תהלים בציבור בש"ק אחה"צ עד ר"ה.

הוא דעובדא

משבת מברכים אלול ועד שבת שובה מסיימים בחצה"ק נאדבורנא כל ספר התהלים בציבור בשבת אחה"צ קודם מנחה, וטובלים במקוה קודם התהלים.

קול דודי דופק עמי בו

אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו

בכל ימי החודש אמרו במנין שלו (של אדמו"ר מפאפא זצ"ל) אחר התפילה "פרקי תהלים כמובא בספה"ק על מנת שישלימו במשך כל החודש כל ק"נ פרקים ב' פעמים כמנין כפ"ר, והיה מורז לאנשיו שיאמרו התהלים בכונת הלב ולא אתם אמירה משפה ולחוץ בחוסיו רמז אל תסתכל ב"קנקן" – כלומר אל תסתפק במה שנאמר ב' פעמים ק"נ פרקים כמנין כפ"ר,

"אלא במה שיש בו", דהיינו הכונה מפנימיות הנפש ורעותא דליבא.

תולדות בעל ויחי יוסף – עמי קפה

ראשית כל תרופה לכל מקרה ודאגה

נהגו בכל חודש אלול בחצר תולדות אהרן עד לאחר יוה"כ שבכל שבת לפני תפלת המנחה אומרים בביהמ"ד ביחד כל ספר תהלים בציבור, (כמש"כ בספר התקנות פרק נ"ג, ובזידיטשוב היה מנהג כן כל שבוע ביום חמישי מחודש אלול עד עו"כ). ובכל יום אחרי המנחה נהג לומר עשרה מזמורי תהלים לפי הסדר, כדי לגמור כל ספר תהלים פעמיים בחודש זה, ואח"כ אמר היה"ר ואח"כ אמר קדיש יתום, ולבד מסדר זה היה לו סדר מיוחד לאמירת תהלים בהיותו סגור בחדרו בהתבודדו עם קונו, ודיבר אז ממעמקי לבו בשפך דמעות, וברוב השתפכות נפשו פנה עצמו מפנימיות לבו אל אביו שבשמים, שזו היתה אצלו ראשית כל תרופה לכל מקרה ודאגה שהעיקר על לבו והרבה פעמים הרגיש הטבה והמתקה אחר התהלים שהשתפר הכל לטוב.

זכור לאברהם ח"ג עמי נט

לעורר האהבה בין כנסי לאביהם שבשמים

מנהג אמירת תהלים בחודש אלול מובא בפרי מגדים (סי' תקפ"א סק"א), וכתוב במטה אפרים שנוהג לומר עשרה מזמורים בכל יום, וגומרים התהלים פעמיים בזה החודש וסך המזמורים עולה למנין כפ"ר, ומנהגנו לומר ח"י פרקי תהלים מקורו טהור מהגה"ק מצאנו זי"ע, ולפי מנהגנו נמצא שבמשך כל חודש אלול גומרים ספר תהלים ג' פעמים. ואמר אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל שטעם מנהג אמירת תהלים בימים אלו הוא כדי לעורר רחמי שמים ולפתוח שערי קדושה ולעורר את האהבה שבין כנסת ישראל לאביהם שבשמים, על ידי פרקי נעים וזמירות ישראל המלאים ברגשי געועין ואהבה והבא לטהר מסייעין אותו.

זכרנו לחיים – באבוב

שערי שמים פתוחים לקבלת תפילות ותשובות

אלול הוא זמן פתיחת שערי תפלה ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר, הדנה מניעת קיבול התפלה כתיב סכותה בענן לך מעבור תפלה, עננים הם המסכים מהקליפות המכסים פתח שערי שמים על ידי העונות לבל תוכל התפלה לכנס, והנה בחודש אלול זמן פתיחת שערי שמים לקבלת התפלות והתשובות, וזה פעל משה לכל ימות עולם על ידי מלחמת סיוחו ועוג שסילק מזוזת הקליפה מן פתח הקדושה, ונפתחו שערי הקדושה ויבואו קדושים בזה השער לה' בתפלתם ותשובתם, ושערי שמים נפתחים לקבלם ברצון, והנה גם הוא התאמץ אז בתפלה בעת ההוא דייקא, לאמר לדורות שבעת ההוא פותחים שערי שמים לקבל תפלות ישראל ברחמים.

בני יששכר

נלקט מספר "מקראי קודש" - לשבת" אוצר נפלא על עמני שבת

אודה לאל לכב חוקר. ברוך יחד פוככי בקר

צפרא דשבתא (ב)

◇ תהלים בשבת ◇

ואינו הגון, אבל הצדקה הזאת צריך ליתן לעני הגון דוקא, ויתוקן כל הפגמים אמן.

(לקושי תורה, טשערנאביל - הדרכה ג-ה)

מפי אליהו, תיקון ח"נ לגמור ספר תהלים בלי הפסק

שמעתי מפי איש זקן וירא שמים וחסיד, שאמר לי בתורת עדות, ששמע מפי הרב המגיד הקדוש מהר"א מטריסק זצוקל"ה, שאמר בשם אביו הרב המגיד הקדוש מהר"ם מטשערנאביל זצוקל"ה, שהוא שמע מאביו הרב המגיד הקדוש ר' נחום זצוקל"ה בעל המחבר ספר מאור עינים, איך ששמע מפי אליהו הנביא, שהתקון על המאת נעורים הוא, שיעשה כל הדברים הנאמרים מטה, ובטה לא ישאר עוד שום רושם בשמים, אם לא ישוב עוד לכסלה ח"ו, ויתוקן הכל עם תשובתו עד מקום שידו מגעת.

ואלו הן: א) לומר כל ספר תהלים בשבת קודם התפלה בלי הפסק. ב) להתענות בשוכבי"ם ביום ו' ערב שבת קודש, ובשנות העיבור להתענות ג"כ ת"ת בערב שבת קודש. ג) להיות ניעור בליל ו' ערב שבת קודש כל הלילה, ללמוד כל הלילה כל מה שיוכל. ד) לתת צדקה בכל ערב שבת קודש לעני הגון עכ"ל.

(בנין יהושע - סגויות עמי סב)

בשבת קודש יאמר תהלים וטוב לתיקון המא הזה

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, הנה ר"ת מן ש'מות בני ישראל ה'באים, מ'צרימה הוא 'השבים', וסופי תיבות 'תהלים', כי מסוגל להמא ז"ל ר"ל. ובפרט בימי השוכבים לומר תהלים, ואמרו משמו של הרב הק' מוהר"ר מרדכי מטשערנאביל זלה"ה שסגולה להתענות בערש"ק, ובשבת קודש יאמר תהלים וטוב לתיקון המא הזה.

(דברי הוקאל - פרשת שמות בד"ה ואלה)

אם יכול ללמוד כל ספר תהלים פעם אחת בהול ופעם אחת בשבת הנה מזה טוב, כי ב' פעמים הם ש' מזמורים גימ' כפר, ובמטל יצר גימ' ש'.

(יוסף תהלות, להחיד"א - הקדמה אות י)

הנה עיקר תיקון הדיבור הוא בשבת קודש, לכן יאמר כל ספר תהלים, ולא יפסיק בשום דיבור, ואפילו בשום יהי רצון באמצע, רק יאמר ג' פסוקים לכו נרננה מקודם, וג' פסוקים מי יתן מציון לבסוף, והמזמור אשרי האיש יחזור ויאמר בכדי שיהי נעוץ סופו בתחילתו, ויש כוונה גדולה בזה שזוהו תיקון הדיבור.

(מגן אברהם, טריסק - הדרכה ישרה)

ודוד המלך ע"ה הוא ג"כ בסוד מדת המלכות בחינת שבת, ולכן עשה ספר תהלים שירווי כל בני ישראל להבורא ב"ה כביכול בשירות ותשבחות, ולכן צריכים לומר תהלים בכל שבת ולעסוק בתורה ובתפילה, ועי"ז מעלים מדת המלכות עד הכתר, ונעשה יהודי גמור בכל העשר ספירות הקדושים.

(מגן אברהם, טריסק - פרשת אמור בד"ה יום השבת)

תיקון הדיבור באמירת כל ספר תהלים בלי הפסק

והתקונים למה שפגם במחשבה דיבור ומעשה הם אלה, לפגם המעשה בפועל ממש, יתענה ככל ערב ר"ה, ואם אין ביכלתו, אזי יתן פדיון נפשו ח"י גדולים בעד תעניתו. ובעד פגם הדיבור, יהיה נעור כל ליל ו' כל הלילה, וילמוד כל הלילה, ובאם אין ביכלתו להיות נעור כל הלילה אזי יאמר כל הספר תהלים, עד גמירא ביום שבת קודש בלי הפסק. ובעבור פגם המחשבה, אשר פגם בהוצאות ז"ל הנמשך מהמוה, הן בהקיץ הן בחלום ובשוגג ובמוה, אזי יתן בכל ערב שבת צדקה כפי ערכו, לעני הגון היושב על התורה ועל העבודה, ומואם בעניני עולם הזה, ולא כשאר צדקות שצריך ליתן לעני הגון

הענין היותר חשוב בעולם העליון

ידוע שהרה"ק המאור עינים זצוק"ל קיבל מפי אליהו זכור לטוב, לגמור תהלים בשבת קודש לפני התפלה בלי הפסק, והיו מדקדקין על זה עד כדי כך שפעם אמר הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זצוק"ל, שבמקומות אחרים, היינו להפסיק בעניית אמן בשעת התפלה, הוא בבחי' הם אמרו הם אמרו, היינו שנפסקה הלכה בשו"ע, באיזה מקומות מותר להפסיק לעניית אמן וכדומה, אבל להפסיק בשעת אמירת תהלים לא קבלו אם ומתי מותר להפסיק.

(ליקוט מאורי אור - עינים תהלים)

הרה"ק רבי משולם זוסיא מטשערנאביל זי"ע סיפר שנגלה אליו

אביו הק' (הרה"ק רבי חיים יצחק מלאיעו זי"ע) בחלומו, ואמר לו שהתהילים שאומרים בשבת קודש בבוקר, יש בזה טובה גדולה, לאחר מאה ועשרים שנה כאשר האדם עולה לעולם העליון.

(דברי תורה, טשערנאביל - אדר א' תשע"א עמוד לג)

מי דבר גדול הוא

באגרת ששלח הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זצוק"ל לאנשי שלומו אחר הסתלקות אביו הק' המגיד מטשערנאביל, בין הדברים כתב: וכן יחדשו חדשים לבקרים בשבת קודש באמירת תהלים בציבור, כי דבר גדול הוא.

(ספרים ומאמרים יקרים - עמ' נח בשולי הדף)

מעט בכונה ע"י ההרבה שלא בכונה

פעם בא אחד לפני הרה"ק אדמו"ר מהר"י מסקווירא זצוק"ל, ושאל מה מעט למנהג זה לומר כל ספר תהלים בפעם אחת, הלא אמרו (טור סי' א) טוב מעט בכונה מהרבה שלא

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

ש"ש דברים שע"י זוכין למתנת שב"ק הכנה מער"ש, יראת ה', ואהבת ישראל

שום תשים עליך מלך מקרב אחיך תשים עליך מלך, ונ"ל בדרך הרמז דקאי על ש"ק דהנה איתא בתוס' שלשה מעידין הן זע"ז הקב"ה ושבת וישראל, נמצא א"א לקיים ולשמור שבת כראוי אלא אם יש לו אהבת השם ואהבת ישראל, והנה על ש"ק צריך להכין א"ע בששת ימי המעשה דבששת ימי המעשה צריך ללקוט הקדושה על ש"ק, והנה תשי"ם נוטריקון ש'שת י'מים ת'עשה מ'לאכה, ומל"ך הוא שבת מלכתא, ותשי"ם דרשינן בגמרא שתהא אימתו עליך ואפ"י ע"ה אימת שבת עליו, ולמדנו התוה"ק כי לשמירת שבת צריך ג' דברים, הכנה מששת ימי המעשה, וזה מרומז בתיבת תשי"ם כנ"ל ש'שת י'מים ת'עשה מ'לאכה, וגם לשמירת שבת צריכים יראת שמים כנ"ל שתהא אימתו עליך, ועוד צריך לשמירת שבת אהבת ישראל, וזהו מרומז באומר 'מקרב אחיך' היינו מתוך אהבת ישראל והיינו שום תש"ם הכנה כנ"ל 'תשי"ם' שתהא אימתו עליך דהוא יראת השם, 'עליך מלך' דהיא שבת מלכתא מקרב אחיך ג' אהבת ישראל והן המה השלשה מעידין הנ"ל הקב"ה ושבת וישראל והבן.

רביד הזהב

בכוונה, השיב לו על זה הרה"ק, אדרבה מושם ראייה, כי כך פירושו 'טוב מעט בכונה' על ידי שאומר 'הרבה שלא בכונה', כלומר, כשאומר כל ספר תהלים, אי אפשר שלא יאמר מזה מעט בכונה.

(ליקוט מאורי אור - ערך תהלים עמ' רפ"ט)

נשאל וכ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל מדוע לא נהגו אצלנו לומר כל ספר התהלים לפני תפלת שחרית של שבי"ק, כנהוג בכמה חצרות החסידים, והשיב שזהו מטעם המובא בצוואות הריב"ש (הובא בס' ליקוטים יקרים אות כה) וז"ל: לא יאמר קודם התפלה הרבה תהלים בדביקות, שלא יהלש גופו ולא יוכל לומר אח"כ העיקר, ר"ל הובת היום דהיינו זמירות

וק"ש ותפלה בדביקות גדול, מהמת שהחליש כהו קודם התפלה בשאר דברים, רק בתהילה יאמר העיקר בדביקות, ואם יתן לו הש"ת עוד כח יאמר תהלים ושיר השירים בדביקות.

(זכר לאבהם - ח"א עמוד שכה)

נהגו הרבה צדיקים להרבות במזמורי תהלים ביום שבת קודש, והענין הוא, כי ששת ימי המעשה הם נגד ששת המדות הנ"ת נה"י, והשבת הוא נגד מדת מלכות כידוע, לכן צריך להרבות בו באמירת תהלים שהיא בדינת מלכות. כי שורשו של דוד המלך הוא מדת המלכות, דוד 'מלך' ישראל חי וקים, ובכחו ומדתו יסד את ספר תהלים, שעל ידו יוכל האדם להמליך את הבורא ב"ה על עצמו. ועל ידי אמירת תהלים ביום השבת, יש בכח האדם להמליך את הבורא ב"ה על עצמו בכל ששת ימי המעשה. לכן כדי שיכח האדם לקבל על עצמו עול מלכותו יתברך באמת, צריך להזדרז בכל יום שבת קודש בבוקר, לעסוק או באמירת תהלים, כי בכח זה יהא בכחו לעמוד בקשרי המלחמה נגד היצר ככל ימות השבוע, ולהמליך את הבורא ברוך הוא על כל אבריו. ובי"ה כן הנהגנו לגמור כל

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

לתקן הדיבור בשבת ובוה יעשה דירה להקב"ה

שופטים ושומרים וגו' בכל שעריך אשר ה' אלהיך נתן לך לשבטיך וגו'. ויש לדקדק דהו"ל למכתב לשבטיך קודם בכל שעריך, ונקדים לפרש מה דאיתא בתיקוני זוהר (ת"ו דף כב ע"ב) ושמרו בני ישראל את השבת לדרת"ם זכאה מאן דמתקן ליה דירה נאה בליביה וכו', ויש לדקדק מה שייכות דירה לגבי דשבת. הנה איתא בספר יצירה (ד"י) שתי אבנים בונות שני בתים שלשה אבנים וכו', פ' אותיות נקראים אבנים, ותיבות נקראים בתים בחינת דירה, על כן מי שמקדש עצמו ופיו ודבורו להיות בקדושה, ממילא נעשים התיבות היוצאים מפיו בקדושה דירות ובתים נאים לשכינה, והעיקר הוא לקדש עצמו בתחלה בשבת במחשבה דבור ומעשה, כמאמר הכתוב (ישעיה נח יג) ודבר דבר, שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול (שבת קיג ע"ב), ובוה מתקן עולם הדבור, ולוה תקנו אנשי כנסת הגדולה במוסף שבת תקנת שבת על סדר כ"ז אותיות, בכדי לתקן עולם הדבור בשבת תחלה, ואח"כ בימי החול זכרוהו מא' בשבת (על ביצה טז ע"ב וברשי"ד"ה מהד), ר"ל תזכור בחינת אחד, בחינת היחוד, שהיא בחינת תקון הדבור שבשבת תזכור את כל ימי החול שלא לקלקל ח"ו, וזהו ושמרו בני ישראל את השבת לדרת"ם זכאה מאן דמתקן ליה דירה נאה בשבת דוקא (ולשמור כל ימי החול), שאז הזמן גרמא לתקן בחינת הדבור שמרמז על בחינת שבת כמו שמבואר למטה, וזהו שמרמז הכתוב שופטים ושוטרים תתן ל"ך בכל שעריך, ר"ל שופטים נקרא בחי' מצות עשה ע"ש שופט צדק ושוטרים תתן ל"ך בכל שעריך ר"ל שופטים המכה רודה למי שאינו עושה כראוי, ופ' עשה ולא תעשה שלך, תתן בבחינת ל"ך בכל שעריך גימטריא שבת, פירוש שתזוהר מאוד במצות שבת ולתקן הדבור ובוה יעשה דירה ובית חדש לשכינה.

(בת עין)

ספר תהלים ביהד ביום שבת קודש, אף כי ידעתי שישנם כאלו שהדבר קשה עליהם קצת, כאמרם כי יותר טוב לעמוד להתפלל באותה שעה, והושבים כי אם היינו מתפללים בזמן מוקדם יותר, היה להם יותר תועלת, ואם כי כוונתם לטובה בטענה זו, אבל ידעתי גם ידעתי כי זה טעות גדול, כי באמת אין לנו תועלת יותר גדולה מאמירת תהלים בשבת קודש בכוקר, שבזה זוכה האדם להמליך את הבורא ב"ה על עצמו, ובוה נמתקים כל הדינים, ומה אם אוד שאנו עוסקים באמירת תהלים, אנו עומדים במצב שפל כל כך, או לנו היאך היינו נראים, ובאיזה מצב היינו עומדים, אלו היינו מתרשלים חלילה מאמירת התהלים.

(עבודת עבודה, טאהש - דבחות קודש ה"ב דף שיב)

תהלים והשבת המה מאור הגנוז

דיבר מאור הגנוז, ואמר (הרה"ק ר' פנחס מקארין) נ"י שלכן נהגו העולם לומר תהלים בשבת, כי שבת מאור הגנוז, כמו"ש מתנה טובה יש לי בבית גנוז, ותהלים ג"כ מאור הגנוז והוא אוצר מתנת הנם.

(אמרי פנחס - שער ד את כד)

חמשה ספרי תהלים נגד חמשה חומשי תורה

אך בני עליה המה מועטים, ורובא דרובא טרודים בעול הפרנסה, ובעול הגלות, ופוגמים במחשבה, דיבור, ומעשה,

ונפש, רוח, ונשמה, והתיקון לזה אמר אאמור' וזה"ה בשם אביו הק' זללה"ה, ועל תיקון הדיבור, וגם יאמר כל החמישה ספרי תהלים ביום השבת כנגד הה' חומשי תורה תורת אמת, ויאמר כל תהלים בלי הפסק שום דיבור.

(הדיוכה יורה, רבי יעקב לייב מטריסק - מרפס בספרי חס טשערנאביל עמי נוח)

מיסודו של יעקב אבינו

במדרש (כ"ר פני"ד סי"א) מה היה אומר יעקב אבינו בבית לבן, רבי שמואל בר נחמן אמר כל ספר תהלים היה אומר, ואתה קדוש יושב תהלות ישראל (תהלים כג, ג), דא ישראל סבא. ובמגלה עמוקות (פ' ויצא) איתא, קדוש יושב תהלות ישראל סופי תיבות שבת. ולפי זה י"ל הכוונה שיעקב אבינו היה אומר תהלים בבית לבן בשבת קודש, שהרי עיקר עבודת ה' שלו בבית לבן היה ביום השבת, כדאיתא במדרש פליאה (הובא בקדושת יו"ט) כל זמן שהיה יעקב בבית לבן לא שמר אלא שבת. וסגולת אמירת תהלים ביום השבת הוא להנצל מכל רע, ובזכות זה נצול יעקב מעשו ומלבן. ולזה אמר המלאך הנואל אותי מכל רע, הוא המלאך שנברא מאמירת תהלים של יעקב אבינו ביום השבת, שהוא גאל אותו מכל רע, הוא יברך את הנערים, המשכימים ביים השבת לאמירת תהלים.

(לב אהרן)

בולע מזמור המסוגל למלא מבוקשו

מליצה שנהגו רבוה"ק לספר בימי קדם ה' מצוי מכה משולחת בין השוורים, ואם היה נחלה אחד מהם באותו מכה היו חוששים שלא יתדבק בין כולם מה עשו שלהיהו לחוץ מן הרפת ילך למקום שהפיץ ובלבד שלא דבק מידו מאומה לשאר השוורים, והנה אם ה' בר מזל ה' מודמן לו עשב המסוגל לרפאות מכה משולחת הלו וחזר בסוף התקופה בריא וחזק וחזר לרפת בתוך השוורים, כי ידעו שיש ביער עשב הלו אמנם לא ידעו היכן הוא.

הנה כי כן הוא ספר תהלים שזרע בה דוד המלך ע"ה רפואה לכל מחלה ולכל תקלה מנגעי בנ"א אשר ידע איש נגעי לבבו ונגעי הנלוים אליו, אמנם אינו ידוע היכן הוא טמון, לכן עצה טובה קמ"ל לומר כל ספר תהלים מתחלה ועד סוף, אזי ידע בטח כי זכה לבלוע סמי רפואתו וישועתו קרובה לבא.

פיו לא יפסק ולא ילאה

אמר הרה"ק הבעש"ט זי"ע, פה של יהודי לא יעמוד בשום פעם, או יחזור משניות או יאמר תהלים, והרה"ק מו"ה נחמן מברעסלאוו זי"ע ה' רגיל לומר, יהודי צריך לומר תמיד כמה מזמורי תהלים, שאם צריך לו דרי נצרך לה, ואם לאו יהא מונח לזמן שיוצרך לישועה גדולה הצריך להרבה מזמורי תהלים, כבר יהי מונח ומוכן לישועתו שתהי' קרובה לו. הנהגתי דכל יחיד יקרא בכל יום לפחות ספר אחד של תהלים וכו', ובשבת שאסור בשיחה במילה, יקרא כל אחד את

כל החמשה ספרים שבתהלים, שלא ניתנה שבתות וי"ט לישראל רק שיעמקו בתורה. והעושה כן למעט מלדבר שיחה חולין ושיחה במילה בשבת, וקורא כל ספר תהלים בכל שבת, מוכמח לו שהוא בן עולם הבא, ומקרב את גאולת ישראל.

(חנן אליקים, להג"ח אמלעפיא - בסוה"ס תקון ט)

ובגוף הענין מבוקשכם ממני לבא עה"ה בפנקס שלכם שאני מסכים לזה ולחזק הדבר, תמה תמה אקרא, מה שייך ענין חיוק והסכמה לדברים כאלה אשר כל עין רואה וישמח בדברים טובים כאלו, לומר תהלים מדי שבת בשבתו באסיפה, לבלות היום בקדושה ולא בהליכת שוקים ורחובות.

(אנחות רבי עקיבא אינר - מכתב פט)

ידועים אנחנו רק מזה שאחר שאמר והרה"ק מהרי"א מזדיטשוב זי"ע תיקון הצות, היה אומר בכל יום ספר תהלים אחד, וביום ערב שב"ק ושב"ק היה גומר כל ספרי תהלים פעם שנית, ואח"כ היה עוסק בתורה בנגלה ובנסתר.

(פאר יצחק, ודיטשוב - פרק כא אות ט)

תהלים כנגעים ואהלות

ובלילות הארוכים בימות החורף של שבת קודש, יזהר האדם מאוד בלימוד האשמורת אצל הנר הדולק מבעוד יום וכו', וילמוד כל מה שיכול, משניות או תהלים חשוב כלמוד נגעים ואהלות כמובאר בגמרא (עי' שוה"ט א. ח).

(יסוד ושורש העבודה - שער השמיני פ"ו)

☞ טהורים יירשזה ויקדשוה / לעשי צדיקים ☞

רבה מעלתה בציבור

רביה"ק בעל הייטב לב זי"ע ביקר פעם אחת בעיר אוברווישא, וראה באשמורת הבוקר שהעולם אומרים תהלים ושופכים נפשם ביחידות, דרש להם בשבת קודש שיסדרו לומר תהלים בציבור דייקא, בחורף באשמורת במעלי יומא שבתא קדישא, ובקיץ בשבת קודש אחרי הצהרים.

(צדיק כתמר יפרא, סיגעט - עמוד ז)

נפתחו לי שערי רחמים וחסדים

הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זיע"א חיבר פירוש על ספר תהלים בשם שערי הישר, בהקדמתו הוא כותב מדוע הוציא לאור חיבור זה בראשונה, וכה הם דבריו והסיבה זה כי בעת צרה רח"ל הייתי, והתפללתי באמירת ספר תהלים ובעת שסיימתי הפסוק כל הנשמה תהלל נפתחו לי שערי רחמים וחסדים

(שערי הישר)

דבר טוב ביותר בעולם העליון

שמעתי שמספרים בשם הגאון הצדיק ר' יעקב מרדכי ז"ל שהיה לו חבר טוב למדן מופלג וירא שמים גדול, ואחר איזה שנים שנשא בכתר הרבנות, בא הגאון ר' יעקב לעיר מולדתו, ובא בשבת קדש לבית התפילה שגם חבריו מנעוריו היה מתפלל שם, ורצה לשמוח עם חבריו בשמחתה של תורה, אך מצאו שהוא יושב ואומר תהלים בלי הפסק, והמתין לו עד שסיים כל התהלים ואחר כך שאל לו חברי מה נעשה עמך שינוי כזה כעת, הלא מאז לא היה דרכך לומר תהלים כמו פשוטי העם, והשיבו הלה חברי אספר לך כי אחרי נסיעתך מפה למדתי עם חברי המופלג השני אשר בחרתי לי, ואחר כך נחלה ר"ל ולקחתי אצלו תקיעת כף שייבוא אלי אחר פטירתו לגלות לי דבר מהעולם העליון אבל לא בא אלי זמן רב עד שהדבר כמעט נשכח ממני, אחר כך מחמת מעשה שהיה נתגלה אלי ושמחתי בו מאד, אך כשביקשתי ממנו להודיעני מה נשמע שם השיב לי שזאת אסור לגלות כדי שלא תבטל הבחירה, אך זאת אגלה לך מדבר טוב ביותר בעולם העליון, ודבר הרע בעולם העליון, ואמר תדע כי הדבר היותר טוב בעולם העליון לגמור בשבת קודש תהלים בלי הפסק, והדבר הרע ביותר בעולם הוא הלוחק ממון חברו על ידי גניבה או גזלה וכדומה עכ"ל.

(גדולת מרדכי)

הניגון של תהלים

סיפר מה ששמע מוהגה"ק בעל הדברי חיים מצאנז זיע"א, וזה תוכן הסיפור בעת גזירת הקאנטוניסטיין הידועה שגזרה מלכות רוסיה הרשעה לקחת בכח נערים קטנים מבני ישראל ר"ל, והיו תופשים אותם בעל כרחם להיות חיילים בעלי מלחמה, ואבותיהם ואמותיהם היו הולכים וממררים בבכי עד שגירשושם השוטרים, ואת הילדים הובילו למקום רחוק מביתם באחת מתחנות הדרך כאשר היו סגורים במצודה והדלת סגורה ונעולה דיברו ביניהם הילדים ממר גורלם וכי עתידים ר"ל להיות חיילים מנותקים לגמרי מתורה ומצוות ולנגד עיניהם עמד גם כן בכי הוריהם, אמרו זה אל זה, הלא בביתנו כשאירע צער או צרה ח"ו אזי אומרים תהלים ברבים וניצולים, וא"כ נאמר גם אנו תהלים כדי שנושע מצרה זאת, אלא שלא היה בידם ספר תהלים ולא עלה בזיכרונם פרקים מספר תהלים לכן נמנו וגמרו לומר על כל פנים את הניגון של התהלים, וכן עשו ואכן פעלו ישועה לעצמם שבפתע פתאום הוחלט שלא לקחתם הצבא וכולם שולחו לעיירתם ולביתם לחיים ולשלום.

(שעי יששכר)

הרגיל בתהלים דוחה מעליו כל מיני פגעים ר"ל

הסיפור הבא מובא בשם רבי אביגדור קרא מפראג מחכמי אשכנז הקדומים, ויש המיחסים אליו את ספר הפליאה הקדוש בו מופיעים רדים עליונים בקבלה, את הסיפור העתיק רבי יודא ליווא בספרו מנהגי וורמייזא מתוך ספר ישן מאד, וז"ל : שמעתי מפי אבי מורי הקדוש ה' כי בשעת ק"ע שנתיים לאחר הגזירות, נשאר ישוב אחד סמוך לערפורט שלא שלטו בו האויבים, והיה דר שם איש מסכן וחסיד לא היה יודע מכל וכל מלבד פשוט המקרא, וזקן היה ונפטר כי בא יומו, בתוך שלושים יום לפטירתו בא ונגלה בחלום לחכם אחד מופלג וחסיד שהיה דר בערפורט והיה עומד לפניו בתכריכין וספר קטן בזרועו, אמר לו החסיד וכי אינך האיש אשר קברנוהו פה ביום פלוני אמר לו כן אני הוא, שאלו שוב ומה הספר אשר בידך אמר לו הוא ספר תהלים ובאתי להזכירך שתזהיר את בני הישוב שיברחו מהעיר וימלטו על נפשם כי כלתה עליהם הרעה ר"ל, כי כל עוד שהייתי חי השלמתי וגמרתי ספר תהלים בכל יום בזכות זה האריכו בשלום עד עתה, ומעתה אין מי שיגן עליהם, ויהי בבוקר ותפעם רוחו של אותו חסיד ומיד שלח שליח מיוחד עם אגרת בכתב ידו והזהיר את יושבי אותו ישוב כי ימלטו על נפשם אל הקהילות הסמוכות, ומי שירא ונשמע לדבריו של אותו חסיד נמלט וניצול וכו', וכך חותם מחבר הספר "ומהיום ששמע אבי מורי הקדוש ז"ל את הדבר לא היה נמנע מלומר ספר תהלים בכל יום לפי שבעה חלקים כי מי שהוא דש בו בספר תהלים היא דוחה כל מיני פורעניות וכל מיני פגעים רעים מעליו ומעל כל בני ביתו ומשפחתו וכל דורו, ומגלגל וממשך עליהם ועליו כל מיני שפע ברכות והצלחות".

(תהלתו יספור)

משורר לחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא זצ"ל מארה"ב בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום א' פרשת תולדות תשע"ב לפ"ק

רבינו: אבער ער האט אויך געהייסן 'מנחם נחום'?

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: יא, ער איז געווען א אייניקל...

רבינו: מ'איז שוין אמאל געווען אין טשערנאביל?

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: יא, איינמאל, שנת תשנ"ט.

רבינו: כ'יין נאכנישט געווען אין טשערנאביל, איינמאל ווען איך בין געווען אין אוקריינא האט מען מורא געהאט אריינצופארן קיין טשערנאביל (מחמת רעל האטאם שהי' שם).

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: ס'איז דא דארט צוויי אוהלים.

הגרמ"מ: דער מאור עינים האט א קליינעם אוהל, און רבי אהרן טשערנאבלער האט א גרויסן אוהל.

לאחר פטירת אביו בדי' בניסן ה'תרמ"ה, קיבלו עליהם חסידיו את ארבעת בניו – ובתוכם רבי מנחם נחום – לאדמו"רים, כאשר האחים מנהלים את הטישים בשותפות, רבי מנחם נחום המשיך לסבב בעיירות ולקרב את העם לעבודת ה'.

כאשר פרצו הפרעות מצד הבולשביקים בשנת ה'תרע"ט, עבר לעיירת סמילא הסמוכה, שאליה לא לאגיעו הפרעות, ולאחר מספר חודשים עבר לעיר ניקולייבאו למושך מספר שנים.

ביום י"ג בתמוז ה'תרפ"ו עלה לארץ ישראל, והתיישב בשכונת מוסררה בירושלים, בה גר עד סוף ימיו. נפטר בכ"ה בשבט ה'תרצ"ו ונקבר בהר הזיתים באוהל אדמו"ר' ראחמיסטריווקא, ולאחר פטירתו מילאו את מקומו שני בניו, רבי אברהם דוב ורבי דוד, שניהלו את האדמו"רות ביחד.

רבינו שליט"א קידמו בכבוד ושאל בשלומו ובשלום בניו הגה"צ ר' דוד משה שליט"א והגה"צ ר' מנחם נחום שליט"א שנתלוו אליו האדמו"ר מראחמיסטריווקא: ווי אזוי פילט מען.

רבינו: געלויבט השי"ת, וואס מאכט ראחמיסטריווקער רבי?

אדמו"ר מראחמיסטריווקא: ברוך ה', דער אויבערשטער זאל העלפן, מ'דארף סיעתא דשמיא.

רבינו: יא, דאס דארף יעדער איד, מ'זאגט דאך נאך אז די תלמידים פון בעל שם טוב הק' האבן אמאל ביי מלוה דמלכה זיך ארום געקריגט איבער די שערים וואס מ'זאגט ביי די תפילה פון מוצאי שבת ביי מלוה מלכה (בתפלת רבון העולמים) וועלכע ס'איז די וויכטיגסטע, האט דעם בעל שם טוב הקדוש'ס טאכטער, די רביצין אדל, ארויסגעהערט פון שטוב זייער וויכוח, האט זי געזאגט אז 'שערי סיעתא דשמיא' איז די וויכטיגסטע, האט מען געפרעגט פארוואס? האט זי געזאגט, ווייל כדי צוצוקומען צו אלע אנדערע שערים דארף מען האבן סיעתא דשמיא.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: יא, אזוי שטייט (עי' בס' שולחן השטור מכוא השער פרק ו').

רבינו: דער מאור עינים האט געהייסן 'מנחם נחום' אבער מ'האט אים גערופן נאר 'נחום'?

הגרמ"מ: איך הייס שוין נאך א זיידן אינדערמיט, רבי נחום'משע ראחמיסטריווקער.¹

¹ ה"ה האדמו"ר רבי מנחם נחום זצ"ל המכונה 'רבי נחום טשע', נולד בשנת ה'ת"ר כבן השלישי לאביו הרה"ק רבי יחנן מראחמיסטריווקא,

רבינו: ס'איו אינטערסאנט אז רבי מאמעלע ז"ל (הרה"ק המגיד מטשערנאביל בנו של המאר עינים ואביו של הרה"ק רבי אהרן הנ"ל) ליגט אינגאנצן נישט דארט, נאר אין אנאטיווקא.

הארמו"ר מראהמיסטריווקא: דארט האט ער זיך אויסגעוועלט.²

הגרמ"ג: ס'איו דא אויף דעם א מעשה אז ער האט געזאגט אז די גלאק פון די בתי עבודה זרה קלינגען נישט דארט.

רבינו: יא, אז זיי וועלן אים לאזן שלאפן (כמנוחה לאחר פטירתו)...

כ'האב געהערט, דער טאטע ז"ל האט פארציילט, אז דער זיידע רבי מאמעלע הארנאסטיפלער,³ דארט פלעגט מען באקומען א 'מגידות קאנסוס' (כמו שבשאר מקומות קיבלו כתב רבנות), האט ר' מאמעלע אמאל באקומען א 'מגידות קאנסוס' פון א קליינעם ישוב, עס האט געהייסן א פאסמן פון 'מוגד מישרים', און דאס איז געווען ביי איהם א גאנצע עסק, און ער האט געהייסן מאכן א סעודה לכבוד דעם וואס ער האט באקומען א קאנסוס פון דעם ישוב. ס'איו געווען א גרויסער חידוש, ס'איו דאך נאר א קליינער ישוב, איז וואס איז די שמחה דערמיט, הכלל מ'האט אים געפרעגט, וואס איז דאס ביי אים אזא גרויסער יחוס, האט ער געזאגט, 'אויף דעם מקום איז נישטא קיין קלויסטער', ס'איו נאר א אידישער ישוב.

הארמו"ר מראהמיסטריווקא: און דאס איז געווען ביי אים אזא שמחה.

הרה"ק ר' אברהם ווידער הי"ו, ראש העיר קרית יואל: דער טאטע דער ברך משה ז"ל האט געזאגט אויף קרית יואל אויך אזוי, ער האט מיר געזאגט 'דו ביסט א מעיאר אויף א שטאט וואס איז נישטא קיין קלויסטער'.

רבינו: יא, ער האט דעמאלטס דערציילט די מעשה...

דאס אז ס'איו נישטא קיין קלויסטער איז 'סור מרע', און דא איז ברוך ה' אויך דא 'עשה טוב', ס'הייבט זיך אן ביי סור מרע, ס'זייט ווייטער צו ועשה טוב.

2

הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל ז"ל הכין בחייו את מקום מנוחתו בעיר קטנה אנאטיווקא הסמוכה לקיוב, לאחר שאמר כי איוה לשכון בקרבה לאחר הסתלקותו מן העולם, וזמן קצר לפני שנפטר מן העולם נסע לשם, וביום כ' אייר תקצ"ז עלתה נשמתו השמימה ושם מנו"כ.

3

הגה"ק רבי מרדכי דוב מהאראנסטייפל ז"ל היה נכדו, בן בתו, של הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס ז"ל בנו של הרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל ז"ל, ונקרא בשם מרדכי על שמו.

מ'פרעגט דאך די קשיא, די וואך גייט דאך פר' תולדות, רש"י זאגט אויף ויתרצו הכנים אז ווען זי איז אדורך געגאנגען א בית עכ"ס איז עשו געווען מפרסם לצאת, און נעבן א בית המדרש איז יעקב געווען מפרסם לצאת, פרעגט די וועלט די קשיא, מילא עשו איז געווען מפרסם לצאת, ווייל ער האט נישט געהאט ביי זיך במעי אמו קיין עבודה זרה, האט ער געמוזט גיין אהין, אבער יעקב האט דאך געלערנט מיט א מלאך (כמבואר בנמרא מס' נדה ל) פארוואס איז ער געווען מפרסם לצאת, אזוי פרעגט די וועלט די קשיא.

נאר בפשטות קען זיי אזוי, ס'שטייט (שמות יב, יב) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, אני ולא מלאך (הגדה של פסח) ס'שטייט אין ספרים (כ"ב ביה"ק פ' וירא דף ק"ו) פארוואס האט געמוזט זיין אני ולא מלאך, ווייל מצרים איז געווען אזוי טמא אז א מלאך האט נישט געקענט אהין אריינגיין ווייל ער וואלט נתפגם געווארן.

עשו איז שוין במעי אמו זיין טומאה געווען אזוי גרויס (עי' בדברי יואל פ' תולדות עמ' תר"ה ועמ' תר"ב) אז א מלאך האט דארט נישט געקענט זיין, ס'זואלט געשאדט פאר א מלאך, וועגן דעם האט ער נישט געקענט לערנען פון א מלאך, דערפאר איז געווען יעקב מפרסם לצאת.

הארמו"ר מראהמיסטריווקא: יא, ווייל עשו מיט זיין טומאה זענען דארטן.

והמשיך רבינו: לכאורה קומט דאך אויס אז יעקב אבינו האט שאדן געהאט וואס יעדער איד האט. נאר עשו איז דאך קודם געבוירן, איז ווי נאר עשו איז געבוירן, איז דאך שוין עשו דארט נישט געווען, האט דער מלאך געקענט קומען און לערנען מיט יעקב, האט ער געלערנט שנעל וואס א צווייטער לערנט לאנג. (ועי' בדברי יואל פ' תולדות עמ' תר"א ד"ה והנה).⁴

דער רבי ר' אלימלך אין נועם אלימלך (פר' חיי שרה ד"ה אי' ואברהם זקן, ובלקוטי שושנה עה"פ משוך הסדך), מוטשעט זיך מיט דעם, אויב מ'פארגעסט דאס לערנען אזוי ווי הו"ל זאגן בא מלאך סמרו על פיו, וואס האט מען פון דעם וואס דער מלאך

4

ובהודמנות אחרת אמר רבינו שליט"א באופן אחר: אבער לכאורה לפי זה, האט יעקב דאך נישט געהאט קיין מלאך מיט וועמען ער זאל לערנען, האט דאך יעקב שאדן געהאט? נאר מיט יעקב האט הקב"ה אליינס געלערנט, אזוי ווי ביי ועברתי בארץ מצרים, וואס מ'האט נישט געקענט שיקן א מלאך.

רבינו: וויפיל קינדער האט געהאט רבי יוחנן ראהמיסטריווקער?
האדמו"ר מראהמיסטריווקא: פיר זעהן, און א טאכטער אויך.⁷

רבינו: ער האט געהאט א זעהן רבי מאמעלע, און רבי וועלוועלע, און אייער זיידע רבי נחום.

אדמו"ר מראהמיסטריווקא: און רבי דוד זלאטיפאלער, ער איז געווען דער עלטסטער.

רבינו: סיי רבי מאמעלע און סיי רבי וועלוועלע האבן געוואוינט אין ארץ ישראל.

הגרמ"נ: אויך רבי נחום'משע.

רבינו: יא.

הגרמ"נ: מיזאגט דאך אז דער סאטמאר רב ז"ל (רביה"ק בעל דברי יואל) איז געווען אין ארץ ישראל (בעת בקורו הראשון שם בשנת תרצ"ב), איז ער געווען א ווייט ביי רבי נחום'משע, האט ער נאכדעם געזאגט אז ער פאנגט אן צו פארשטיין דעם טשערנאבלער דרך עפעס אזא אויסדרוק.

הגרמ"נ: ער האט געזאגט אז ער האט נישט געהאט קיין געפיהל צו קיין רוסישע רבי'ס, ס'איז אים נישט אזוי אויסגעקומען... און ווען ער האט אים געזעהן, האט ער געזעהן אז ס'איז עפעס, אויך אויף צוריק, ס'איז געווען א חידוש דעמאלטס, ר' נחום'משע ז"ל איז שוין געווען דריי און ניינציג יאר אלט.

רבינו: דאס אוועק פארן פון אוקריינא נאך די ערשטע קריג איז געווען זייער שווער.

לערנט, נאר דאס ענין איז ווייל ווען נישט דאס וואס דער מלאך לערנט מיטן קינד די תורה הקדושה, וואלט מען נישט געקענט נאכדעם לערנען, אז מ'לערנט קודם מיטן מלאך בלייבט א רושם פון דעם, אפילו מ'האט פארגעסן, אבער א רישומא איז געבליבן.

האדמו"ר מראהמיסטריווקא: דורך דעם רושם קען מען נאכדעם לערנען, ס'איז א הויכע בחינה.

רבינו ציזה להביא כיבוד

רבינו: ס'קען זיין דאס ענין פון דעם וואס דער מלאך לערנט און נאכדעם פארגעסט מען (גדה לא), ווייל מ'זוויל אויסלערנען א איד אז תורה וואס מ'פלאגט זיך נישט פארגעסט מען, די תורה וואס דער מלאך האט געלערנט איז אהן א יגיעה, ממילא פארגעסט מען, מ'דארף זיך מייגען זיין אויף תורה.⁵

האדמו"ר מראהמיסטריווקא: יגיעה ומצאת (מגילה ג:), נאר אזוי.

רבינו: ס'איז אינטערסאנט, ס'שטייט אין ספרים (עי מהרש"א בקידושין ובפנים יפות פר' בחקותיו) שכר מצוה איז נישט אויף די מצוה, ווייל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין ל"ט), נאר אויף די יגיעה, אויף וואס מ'פלאגט זיך אויף א מצוה, אויף דעם איז דא שכר (ועיי' בדברי יואל לשמחת תורה עמ' תשי"ב).

האדמו"ר מראהמיסטריווקא: יא, אויף די יגיעה, נאר אויף דעם.

רבינו כיבודו לברך על הפירות

הגרמ"נ: אונז קומען יעצט פון ר' אברהם (הרה"ח ר' אברהם ווידער שליט"א ראש העיר קרית יואל יע"א), ער האט אונז שוין אויפגענומען.⁶

רבינו: ער הייסט דאך אברהם, און אברהם האט דאך אויסגעלערנט אויפצונעמען, גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה (שבת קכ"ז).

חלא המה: האדמו"ר רבי דוד זצ"ל נולד בשנת תקצ"ז ונסתלק ביום י"א בטבת ה'תרע"ה, כיהן בולאטיפאלי.

השני האדמו"ר רבי מרדכי זצ"ל נולד בשנת תקצ"ט ונסתלק ביום י"ז באייר ה'תר"פ, כיהן לצד אחיו ברהאמיסטריווקא, עלה בשנת תרס"ז לארץ ישראל וכיהן בירושלים.

השלישי האדמו"ר רבי מנחם נחום טברסקי נולד בשנת ת"ר ונסתלק ביום כ"ה בשבט ה'תרצ"ו, כיהן לצד אחיו ברהאמיסטריווקא, עלה בשנת תרפ"ו לארץ ישראל וכיהן בירושלים.

הרביעי האדמו"ר רבי זאב זצ"ל נולד בשנת ה' באדר ה'תרי"א ונסתלק ביום כ' בסיון ה'תרצ"ו, כיהן לצד אחיו ברהאמיסטריווקא, עלה בשנת תרצ"ד לארץ ישראל וכיהן בירושלים.

עיי' בס' ניצוצי שמשון מהרה"ק ר"ש מאסטראפאלי זי"ע שיש קליפה הנקראת רי"ב, והיא גורמת שכתה בעולם, וזהו פירוש הפסוק (משלי ל: ג) ומיין אפים יוציא רי"ב, דע"י יגיעה בתורה אז מבטל את קליפת רי"ב, וזוכרים מה שלומדים, ע"ש.

הרה"ח הגדוב ר' אברהם ווידער שליט"א ראש העיר קרית יואל יע"א, הרים סכום נכבד מנדבת לבו בעת שהאדמו"ר מראהמיסטריווקא ז"ל בא עם ב"א האדמו"ר מראהמיסטריווקא מאר"י שליט"א, לטובת ישיבה הקי' ראהמיסטריווקא שבעיה"ק ירושלים ת"ו.

אדמו"ר מראחמיסטריווקא: רבי מאטעלע (מראחמיסטריווקא ז"ל אביו של הנה"ק רבי פיניעלע מאוסטילא ז"ל) איז נאך אוועק געפארן פארדעם, אין די גוטע צייטן.

הגרמ"מ: שנת תרס"ו איז ער שוין געפארן קיין ארץ ישראל.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: רבי נחום'שע איז שפעטער געפארן, נאך די קריג, אין תרפ"ו.

הגרמ"מ: און רבי וועלוועלע איז געפארן נאך שפעטער.

רבינו: רבי מאטעלע איז גע'הרגעט געווארן אין ארץ ישראל?!

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: מ'האט אים געשלאגן, נישט ממש גע'הרגעט, אום חול המועד, ווען ער איז געגאנגען צום כותל.

רבינו: פון די שלעק איז ער אוועק, נישט דעמאלטס אויפן פלאץ נאר שפעטער.⁸

הגרמ"מ: די חלקה אין הר הזיתים האט ער געקויפט, און ער האט געזאגט אז די ברודערס קענען שוין קומען, ער האט צוגעגרייט א פלאץ.⁹

רבינו: און רבי פיניעלע וואס איז געווען א זון פון רבי מאטעלע, אים האט דער מאטע ז"ל געקענט (כי הוא ה"י אביו של ניסו הנה"צ רבי יוחנן ז"ל אב"ד מוזשאי שהיה התנו של אביו מרן העצי היים ז"ל).

הגרמ"מ: ער פלעגט פארציילן מיט התפעלות אז ער האט זיך געטראפן מיט אים.

רבינו: אין מוזשאי איז ער געווען צוויי וואכן ווען מ'האט אים אויפגענומען, ווען רבי יוחנן איז געווארן רב, ער איז געווען א גאנצן טאג מיט טלית און תפילין יעדן טאג ביז

פארנאכט'ס (שה"י יושב ועוסק בתורה כל היום ולא מעים עד עת ערב גם בימות הקיץ שימים הם ארוכים מאוד).¹⁰

דאזי אין בארא פארק איז געווען דער ווינער רב, רבי יוסף ישראל זעגלבוים (מהשובי תלמידי רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל מעיר סאטמאר), און פון אים האב איך געהערט אז ער האט געוועהן אמאל רבי פיניעלע'ן, און ער האט געהערט פון אים א מייטש שווב שברו לנו מעט אוכל (בראשית מג, ב), 'לנו איז בנימטריא 'אלקים, וואס ווייזט אויף דעם מידת הדין, שברו לנו, מוזאל צוברעכן דעם מידת הדין, דורך 'מעט אוכל, מיט אביסל עסן (דהיינו למעט באכילה)...

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: א טייער ווארט.

ונפרד רבינו ממנו בכרכה: זייט געזונט, דער אויבערשטער זאל העלפן בריאות השלימות.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: אמן, מוזאל הערן בשורות טובות.

רבינו קם ללוותו עד רחוב העיר, ובניו שליט"א אמרו שלאחרונה נעשה עליו החליכה קשה מאוד

ואמר רבינו: א איד דארף האבן כח צו גיין, מ'דארף קענען אקעגן גיין דעם מלך המשיח...

ונפרד האדמו"ר מראחמיסטריווקא: א גוטע נאכט, אך בעט, זייט איך נישט מטריח...

רבינו: מצות לוי'ה איז א גרויסע מצוה, אברהם אבינו האט אויסגעלערנט אז מ'דארף גיין באגלייטן, ואברהם הולך עמכם לשלחם (בראשית יח, טז).¹¹

רבינו המשיך ללוותו עד החוצה, ונפרדו לשלום

10

עי' בס' ומשה ה' רועה ה' (ח"א, עמ' שני') מה שסיפר כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא מה ששמע בעצמו מרבינו בעל ברך משה ז"ל שכשהגיע הרה"ק רבי פינחס מאוסטילא לסיגעט לשמחת הנישואין של רבי יוחנן, שמע אז איך שדיברו מגודל עבודת התפילה שלו, ונכספה נפשו לראות את עבודתו הק', אולם מאחר שהרה"ק מאויסטילא התפלל בחדר מיוחד כמנהג אדמו"ר' טשערנאביל לא היו יכולים לראותו בעת התפילה, אך לאחמ"כ נתודע לרבינו שיש שם חלון גבוה שיכולים לטפס עליה ולראות לתוך החדר הנ"ל, והלך רבינו לשם והעמיד עצים וטיפס למעלה עד שהגיע להחלון וכך עלה בידו לראות עבודת צדיק בעת התפילה, ורבינו התבטא ואמר שה' פחד גדול להסתכל בצורתו הק' אשר בער כלפיך אש במשך כל התפילה, ועי"ש עוד באריכות.

11

עי' בספר חסידים (סי' נ"י) שנלמד מזה מצות לוי'ה.

8

כפי המסופר הלך בחוה"מ פסח להתפלל אצל הכותל המערבי, ועל אם הדרך התנפלו עליו ערביים והכווהו מכות אכזריות רח"ל, וממנה נפל למשכב וכבר לא קם ממנו עד שנתסלק ביום ל"ב לעומר תר"פ.

9

שלא רצו לבוא לארץ ישראל כי הם רצו להיקבר באוהל, ובהר הזיתים לא נתנו רשות לבנות אוהל על הקברים, ולאחר שהרה"ק רבי מאטעלע קנה את הטהרה שטיבל' בהר הזיתים לאוהל מקום מנוחתו, כתב לאחיו שבחו"ל שכעת ביכלתם לבוא לאר"י.

ביקור גומלין של כ"ק מרן רבינו שליט"א אצל כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא וצ"ל, מארה"ב

יום ד' פרשת ראה תשע"ב לפ"ק

די אשכנזים האבן געזאגט יעדן ערב ראש חודש.¹⁴
האדמו"ר מראחמיסטריווקא: יא, דער חתם סופר.

עיי"ש שכתב בזה"ל: - כשהייתי בצאנו ער"ה אלול שנת תרס"ב שמעתי מב"ק דודי הה"ק ר' אהרן ז"ל שהיה מדבר מיום כיפור קטן, ובתוך כך בא אליו אברך א' ושאל לו דודי הה"ק הנ"ל, אם אמר יו"ב קטן, והשיב שלא אמר, אמר דודי, שהצדק עמו. וסיפר שכשבא הר' משה דייטש ע"ה לצאנו וקיבל על עצמו לעשות תשובה היה זה בער"ה אלול ובא לבית אא"ז ז"ל וראה לאחר התפלה שהחסידים שותים יי"ש כנהוג, ולא אמרו יו"ב קטן, ושאל ר' משה, אם כ"ק אא"ז מצאנו ג"כ אינו אומר, והשיבו לו שגם כ"ק אינו אומר יו"ב קטן, שאל להם באיזה מקום אומרים, כיון שהוא רוצה לומר, אמרו לו שילך לשהול וגם בביהמ"ד הישן אומרים, הלך לשם וראה עומדים בכותל מזרח הבעלי בתים, ושאל אותם מי הם, אמרו לו שזה הוא הייט וזה הוא תופר מנעלים, והי נשאר כמשתומם שהצדיק שהוא מפורסם בכל קצווי ארץ והחסידים שהמה תלמידי חכמים ויראים לא יאמרו, והעמי ארצים יאמרו, מה זה והי קשה לו מאד דבר זה.

אך עלה במחשבתו שהענין כן, כי יום הכפורים מכפר על העונות, והנה האיש שיש לו עונות הרבה אין ביכולת יום אחד לכד שיכפר על כל העונות המרובים, וצריכים להוסיף עוד יום כיפור קטן שיכפר, אבל למי שאין לו כל כך עונות יש ביכולת יום הכפורים לכד למחול לו, ובוהו נחא מה שהרבי עם החסידים אינם אומרים, כי אין להם עונות, אבל הבעלי בתים ועמי הארצים שיש להם ל"ע עונות מרובים, מוכרחים המה לעשות להם עוד יום כיפור קטן שיכפר כדי שיהי להם סליחה על חטאם ע"כ.

הנהגה מנהג אמירת סליחות בכל ערב ר"ה מובא במגן אברהם הלכות ראש חודש (סי' תי"ז סוף סק"ה) והוא הנקרא אצלנו סדר יום כיפור קטן, שמקור כינויו זה נמצא בדברי הפרי חדש בהלכות ראש חודש שם שכותב דמטו משמיה דמהר"ם קארדוורו ז"ל שהיה קורא לערב ראש חודש יום כיפור קטן, לפי שבו מתכפרים עונות של כל החודש דומיא דשעיר ר"ה עיי"ש.

וה"ל השל"ה הק' מסכת פסחים פרק דרך חיים תוכחת מוסר של ראש חודש מאחר שהוא זמן כפרה יראה האדם שיעשה תשובה גמורה בלב שלם דהיינו בערב ראש חודש יעשה כמו יום כיפור כפי שנוהגין הרבה מהסידוי עליון ויתקן כל המקולקל הן במגוון הן בגוף הן בנפש, ויתודה בבכי רב ובחרטה גמורה ויעווב דרכו הרעה, וכשיכנס החודש יהיה כבירה חדשה, שמכאן ואילך יתלכש בקדושה ובדיקותות בו יתברך... עכ"ל.

רבינו: וואס מאכט מען?

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: מ'דארף זיין בבריאות השלימות.

רבינו: יא. ס'קומט שוין חודש אלול.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: יא. מארגן איז שוין ערב ראש חודש (מוקדם).

רבינו: קיין יום כיפור קטן האט מען נישט געזאגט ביי ענק?

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: מ'האט יא געזאגט, אין ראחמיסטריווקא יא, נאר ערב ראש חודש אלול, אין סקווירא האט מען נישט געזאגט.¹²

רבינו: אין סיגוט איז אויך געווען אזוי, מ'האט געזאגט דעם סדר יום כיפור קטן נאר אום ערב ראש חודש אלול.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: אין סקווירא האט מען נישט געזאגט (אפי' בער"ה אלול).

רבינו: אזוי? סקווירא און ראחמיסטריווקא האבן נישט געהאט אייניג (המנהגים).

אין צאנז האט מען געזאגט, ערב ראש חודש ניסן אויך,¹³ און אין סיגוט האט מען געזאגט נאר ערב ראש חודש אלול.

12

כן מובא שהרה"ק העטרת צבי מוידטשויב והרה"ק מהר"א מוידטשויב זצ"ל לא אמרו יו"ב קטן, וכן מנהג בעלזא וסקווירא שאין אומרים יו"ב קטן, אבל מסיימין כל התהלים ברבים, ועיין בס' נטעי גבריא (על ר"ה עמ' ל"ה) שציינן לספר שארית יעקב שכ' על הא דאמרינן בש"ס שבת (דף ק"ה ע"ב) אר"י יחא הלקי עם גומרי הלל בכל יום, איני וכו' הרי זה מחנה ומגורף, וכתב שם מכאן אני קורא תגר על המנהג שעושין בער"ה יו"ב קטן, ולא נזכר בש"ס ופוסקים ומפרשים, ונ"ל כמו שנוכר בגמ' ופרש"י הנ"ל דהוי כמתלוצץ, לפי שיו"ב הוא יום מיוחד לעשותו רק פעם אחת בשנה, עיי"ש עוד.

13

ויש לציין שבסידורי הארז"ל לא נזכר ענין אמירת יום כיפור קטן, הגם שבסידורי ארז"ל נזכר כענין זה על יום ער"ה.

כמו כן יש לציין מה שמובא בס' המדה גנוזה שמרן הק' מצאנו ז"ע לא היה נוהג באמירת יו"ב קטן ואפילו בער"ה אלול, ורק בהעיר צאנז אמרו,

רבינו: ס'איז דאך געמאכט געווארן צו זאגן יעדן ערב ראש חודש, אינדערהיים אין אונגארין אין די שוהל'ן (בית הכנסת) האבן די אשכנזישע אידן געזאגט.

האדמו"ר מראתהמיטריזוקא: די ירושלים'דיגע אידן, די אשכנזישע אידן זאגן יעדן ערב ראש חודש.

בנו הגה"צ ר' ישכר בער שליט"א: אין בית המדרש שומרי שבת (בבארא פארק) איז דא אידן וואס זאגן יעדן ערב ראש חודש.

בנו הגה"צ ר' יהושע שליט"א: און די ווינער קהילה זאגט מען אויך יעדן ערב ראש חודש.

האדמו"ר מראתהמיטריזוקא: אסאך אידן פלעגן פאסטן ערב ראש חודש אלול.¹⁵

רבינו: יא, ס'איז געווען אסאך אידן וואס האבן געפאסט (וגם היום יש ביבור גדול שמתענים חצי יום עד אהרי יום כיפור קטן).

הגרי"ב: נאכ'ן מולד פלעגט מען נישט פאסטן.¹⁶

15

עיין במג"א (סי' תי"ז סק"ג), מטה אפרים (סי' תקפ"א ס"ג), קשו"ע (שם), ערוה"ש (סי' תי"ז מ"א מ"ב סק"ד), ונהג כצאן יוסף (עמד קמ"ז אות ג), ובא"ד שם כתב דאנשי מעשה מתענין ער"ה, והוא במקום שיעיר ר"ח על מיעוט הירח עכ"ל.

וב"כ בסדר היום: ער"ה אלול ראוי לכל אדם להתענות, ולא גרע מכל ער"ה שרוב אנשי מעשה מתענין. ובספר חסידים (סימן צ"ז) מעשה בחכם אחד שצוה לבנו שלא יעבור עליו שלשים יום בלי תענית, וב"כ בספר בית אהרן (מנהגי קאלין), וראה מה שהעיד הגה"ק רבי אברהם גאלאנטי 'רוב הקהלות מתענים ער"ה אפי' הנשים קרוב לערב, וכתב עוד, ער"ה כל העם מתענים הנשים ונשים ותלמידים ויש מקום שבו מתכנסים אותו היום ויושבים שם כל היום כולו בסליחות ותחנונים ומלקות, ויש מהם שמשוימים אבן גדולה על בטנם דמיון סקילה, ויש שמחזיק בידיו בגרונן וכיוצא עכ"ל. וראה בכה"ח פלאגי (סי' ל"ב ס"ג) שמתרעם למה בחורים גבורי כוח אינם מתענים, למה לא ילפי מהני נשים צדקניות שכמה מהן מתענות בכל ער"ה עיי"ש.

16

כ"כ החיד"א בס' מורה באצבע (סי' קע"ז), וב"כ בבן איש חי (פר וקרא את ד' ו' כן כתב בכף החיים (סק"א), והרמ"ע מפאנו (תשו' סימן ע"ט) כתב שצורך ליהרר שלא יכנס לראש חודש כשהוא מעונה משום כבוד ראש חודש שאסור להתענות בו, אלא ראוי למהר בסעודת הלילה שלא יהיה לאחר צאת הכוכבים, ושמשעם זה טוב וישר להקדים ולהתענות דוקא יום שני או חמישי שלפני ראש חודש, ושיש בזה תיקון השלמת הכוונה מסדרי יום כפור קטן שהוא משום מיעוט הירח, לפי שלפעמים יקדים מולד הלמנה לתענית, ואם יתענה בערב ראש חודש נמצא שמתענה בחידושה, אלא שלא נהגו כן פרושים שבישראל ע"ש.

רבינו: נאכ'ן מולד האט מען שוין נישט געפאסט, ניין. **הגרי"ב:** און יום כיפור קטן האט מען יא געזאגט אפילו נאכ'ן מולד.

רבינו: יא, אבער קיין תחנון זאגט מען שוין נישט ערב ראש חודש [בתפילת מנחה].

הגרי"ב: מאמער מזאגט יום כיפור קטן נישט ערב ראש חודש קען מען יא זאגן תחנון, היי יאר איז ערב ראש חודש פרייטאג, קען מען דאנער שטאג (ערב ר"ח מוקדם) זאגן תחנון.

האדמו"ר מראתהמיטריזוקא: דער מולד איז פרייטאג. **רבינו:** ראש חודש איז שבת און זונטאג.

הגרי"ב: ס'איז דא א מעשה ביים ישמח משה אז ער האט אמאל געגעסן ערב ראש חודש אלול, ער האט געזאגט אז ער האט הוטא געווען דארף ער עסן.¹⁷

רבינו: ער איז זיך מתאונן אז ער האט נישט גוט געפילט.

שופר האט מען אליינס געבלאזן אום ראש השנה?

האדמו"ר מראתהמיטריזוקא: ניין.

רבינו: און בעל מקריא יא?

האדמו"ר מראתהמיטריזוקא: יא.

ובמג"א הוסיף ע"ז ששמע בשם המקובל מהר"י סרוק ז"ל שיש שנהגו להתענות ביום המולד עד שיגיע המולד בלבד, ואפילו שחל המולד בחצי היום, אלא שמכל מקום אין להם לאכול קודם זמן המנחה ע"ש.

ובספר נהג כצאן יוסף (הלכות ר"ח) כ' שיש להתנות כן בשעת קבלת התענית ע"ש, וכבר הובא מנהג זה בסידור הרב יעב"ץ ז"ל שער החדש (אות ד), וב"כ בהדרכות ישירות מהרה"ק המגיד מטשערנאביל זצ"ל.

ולפלא לציין שבס' גדולת מרדכי מהרה"ק רב מרדכי מטריסק זצ"ל (עמ' קי"ז) מובא מכתב מהרה"ק הנ"ל שביקש שבשנת תרס"ו [בשהיה מלחמת רוסיא - יאפאן ורבים מאהב"י נלקחו בכח לעבודת הצבא] יתענו בערב ראש חודש אלול אפילו אחר המולד מחמת העת צרה, ע"ש.

17

עיי' בס' חמדה גווה שפע"א באו כמה אנשים למרן הגה"ק הישמח משה ז"ל בערב ראש חודש אלול, וראו שהוא אוכל, והיה בעיניהם לפליאה על שאינו מתענה מנהגו, וכשראה היש"מ את תמונתם, ענה ואמר להם, אסביר לכם הענין, אתם שלא חטאתם אינכם צריכים לאכול, מש"א"כ אני מפני שחטאתי יקוק אני לאכול, וכשהללו לא הבינו דבריו, בירר להם הענין, דידוע דשולחנו של אדם דומה למזבח, על כן הוא מחויב לאכול מפני שחטא, ואכילתו הוא במקום קרבן, מש"א"כ הם שלא חטאו אינם זקוקים לקרבן.

הגרי"ב: ביי די שטילע שמונה עשרה איז מען דא אויך מקריא.

רבינו: אזוי? כ'האב נישט געהערט אז מ'פירט זיך אזוי למעשה?

הגרי"ב: אין סקווירא האט מען נישט מקריא געווען ביי די שטילע שמונה עשרה, און דא [בראחמיסטרייווקא] יא.

רבינו: די אשכנזים בלאזן אינגאנצן נישט ביי די שטילע שמונה עשרה.¹⁸

תקיעת שופר איז א חכמה ואינה מלאכה (שבת ק"ז, דער תפארת שלמה (לראש השנה) זאגט, אז חז"ל שמעלן צוזאם תקיעת שופר מיט רדיית הפת, זיי זענען חכמה ואינה מלאכה, זעהט אויס אז תקיעת שופר איז משפיע פרנסה.¹⁹

דער ייטב לב (בייטב פנים לריה מאמר אבני זכרון אות ס) זאגט, תקעו בחודש שופר וגו' כי חק לישראל הוא, חק לישנא דמוזני (ביצה טז).²⁰

18

כ"ב המהרש"ם (סי א), ונסת הגדולה (סי תקצ"א) שאין לתקוע בלחש מפני מעשה שהיה המנהג שכאשר מויעים הקהל לשמוע התקיעות היה חש"ץ אומר הברכה בקול רם כדי שיתכוננו הקהל לשמוע התקיעות, ופעם אחת שמע שהחכם השלם רבי איסתרוב בן שאנגי ענה אמר אחר הברכה, לכן הנהיג מזהים שהוא והלאה שלא לתקוע בלחש עיי"ש, וכ"כ המג"א (בסי תקצ"ב סק"א) וש"ע הרב (שם), וכ"כ שו"ת אבני נזר (או"ח סי תמ"ה וסי תמ"ז ותמ"ז) עיי"ש.

19

וה"ל: תקיעת שופר ורדיית הפת חכמה ואין עמה מלאכה (שבת ק"ז, ב), יבואר עפ"י מ"ש (תהלים קמ"ה, טז) פותח את ידך. איתא בתקוני זוהר יוד"ף. יו"ד רומז לעולם החכמה וכאשר מתעורר עולם החכמה ממילא יורד כל השפעות טובות ופרנסה טובה לכלל ישראל. וזה שעולה שניהם בקנה אחד תקיעת שופר ורדיית הפת חכמה כי כאשר מתעורר עולם החכמה ע"י תקיעת שופר יורד ג"כ השפעות טובות רמו לרדיית הפת חכמה ואין עמה מלאכה. שלא תאמר (דברים ה, י) כוחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה אך כולם בחכמה עשית. ע"י עולם החכמה שנתעורר בתקיעת שופר יורדים כל השפעות על השנה הבא. וזה דאי' בגמ' (ראש השנה כג, ב) כדי שיאחזו בידו ויראה לכאן ולכאן יד' אותיות יו"ד רומז לעולם החכמה [והיא היראה] כמ"ש (תהלים קיא) ראשית חכמה יראת ד'. וה"ש ויראה לכאן ולכאן, עפ"י מ"ש (דברים ה, י) וראו כל עמי הארץ וכו' ויראו מנך. כאשר אנו מעוררים היראה עלאה יורד היראה על כל העולם כמ"ש ויראו מנך. וקבלו כולם עול מלכות שמים אמון. עכ"ל"ק.

20

עיי"ש שכתב לפרש הכתוב (תהלים פ"ד) תקעו בחודש שופר בכסה וגו' כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, כי איתא בכוונת שופר (פרי"ח שער השופר פ"א) לכוון שופר בא"ת ב"ש בפו"ג, עולה צ"א מספר הו"ה

האדמו"ר מראחמיסטרייווקא כיבד את רבינו לברך תחילה על תפוחים ורבינו לא רצה לברך תחילה

רבינו: ס'זוערט געברענגט (ביאור הגר"א או"ח סי תקפ"ג) א מעם פארוואס מעסט א עפל אום ראש השנה, ווייל יעקב אבינו האט גענומען די ברכות פון יצחק, איז דא א דעה (זה"ק אמור צ"ט) אז ס'איז געווען ראש השנה, [ואז אמר לו יצחק] ראה ריה בני כריח שדה אשר ברכו ה' (בראשית כג, כו) איז דאך א שדה תפוחים (תענית כ"ט) וועגן דעם עסט מען א תפוח בדבש, אזוי ברענגט מען אראפ.

האדמו"ר מראחמיסטרייווקא: ער האט באקומען די ברכות בדרך ערמה. **רבינו:** ישראל נמשלו לתפוח (שבת פ"ה).

ונפרד רבינו בברכה: דער אויבערשטער זאל העלפן בכריאות השלימות, און א גוט יאר, א שנה טובה ומבורכת. **האדמו"ר מראחמיסטרייווקא:** אמן, א כתיבה וחתומה טובה כספרן של צדיקים.

האדמו"ר מראחמיסטרייווקא הטריח עצמו ללוות את רבינו, ורבינו ביקשו שלא יטריח את עצמו, ואח"כ הלכו בניו הגאון"צ שליט"א בשליחותו ללוות את רבינו

ואמר לו רבינו: דער בעלזער רב פלעגט צו מאכן א שליה אפילו צו שלאפן אין די סוכה.²¹

אדני". ואני מוסיף שעולה שם קדוש פא", ראשי תיבות פותח א'ת יד'ך, שם של פרנסה. ואפשר שזה שאמרו חז"ל (שבת ק"ז) תקיעת שופר ורדיית הפת, היינו לתקיעת שופר ולהוריד על ידי זה שפע פרנסה, חכמה ואינה מלאכה. וזה שאמר תקעו בחדש שופר בכסה וגו', היינו בשביל הנעלם, היינו שם פא"י הטמיר ועלם באותיות של שופר. כי חק לישנא דמוזני (ביצה טז). לישראל הוא וגו', ומשם זה בא פרנסה. וזה סוד (תהלים פ"ט טז) אשרי העם יודעי תרועה, ר"ל הכוונה שבו, ה' באור פניך יהלכון, ר"ל בשביל המכוסה שהוא שם פא", ראשי תיבות אור פניך יהלכון, עכד"ק.

21

בענין זה סיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שאיש חסיד א' מילידי זענטא נסע על הג הסוכות להרה"ק מהר"א מבעלזא ז"ל ולא היה לו היכן לישון בסוכה והי' לו מזה חלישות הדעת, ובליל הג הסוכות כשעבר לברך ולהתברך בברכת שמוה"ש יו"ט קרא לעברו הרה"ק מבעלזא ואמר "איר וועט זיין מיין שליה מיך מוציא צו זיין מיטן שלאפן אין די סוכה", ויהי הדבר לפלא.

א' מבנינו: אויך ביים עסן א מאכל לרפואה.

רבינו: יא, ער פלעגט צו מאכן א שליח צו נעמען די רפואות.²²

הגר"י: ס'איז דא א תשובה אין מור ואהלות (אהל ברכות והודאות ס' נ"ב) וועגן רבי יוחנ'משיע ראחמיסמרייווקער (שנהג כן, וואו ער פארענטפערט אים דאס ענין ושל הקראת התקיעות) אין די שטילע שמונה עשרה, ער ברענגט זיך א ראייה פון א גמרא אין ראש השנה, דער מטה אפרים אונטן (אלף המנן ס' תקצ"ב סק"ד) צייכנט דארט צו דעם מור ואהלות.²³

רבינו: יא, אבער כ'האב עם נישט געהערט אז מ'טוהט ביי ענק אזוי למעשה, וועגן דעם (היה המנהג לפלאו, אבער יעדע זאך וואס איז א צורך פאר די תפילה, וואס איז שייך צו זאגן? אזוי ווי די תקיעות אליינס, פארוואס איז עם נישט קיין

הפסק, נאר אויב ס'איז א צורך פאר'ן דאווענען, פאר די מלכויות וזכרונות שופרות) איינה נחשבת להפסק.²⁴

מוד"ר שמואל הכהן פריעדמאן חי"ו, משב"ק: ביים רבי'ן ז"ל איז דעם לעצטן יאר (ר"ה דשנת תשל"ט) זייער שווער געגאנגען די תקיעות, איז דער רבי ז"ל געווען דער בעל מקריא, און ער האט איבער געגעבן די תקיעות פאר'ן שארמאשער רב.²⁵ אזוי אלע יארן פלעגט דער שארמאשער רב זיין דער בעל מקריא, און דער רבי האט געבלאזן...

רבינו: דער קדושת יו"ט איז געווען נאר בעל מקריא.²⁶

ונפרד רבינו מהם כרב ברכת

24

עיין עוד בשו"ת לבושי מרדכי (ח"ד ס' ל"ו) שגשאל במנהג של הגה"ק מסעליש שהיה ש"ץ והיה מקריא התקיעות, והשיב, דאין בזה חשש הפסק ויוכל לסמוך עליו עיי"ש. וכן נהג הגאון בעל קול אריה שהקריא בשעת תפלת חזרת הש"ץ.

25

כ"ק הגאון הצדיק חו"פ רבי נפתלי הירצקא העניג ז"ל בעמח"ס תפארת נפתלי מתלמידי מרן הגה"ק בעל עצי חיים ז"ל ולאחר פטירת רבו הסתופף במשך יוכל שנים בצל מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל.

26

מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל הי' רגיל לספר מה שסיפר לו דודו מרן רביה"ק זי"ע מגודל שברון רוחו ושפלותו של מרן הגה"ק הקדושת יום טוב זי"ע שאף פעם לא הרהיב בנפשו ביו"ט של ראש השנה להיות הבעל תוקע, שהרי כל זמן שהי' מרן הגה"ק בעל דברי חיים ז"ל בחיים חיותו הסתופף בצלו, ומרן הדברי חיים הי' הבעל תוקע, ולאחר הסתלקותו של הדברי חיים זי"ע משנת תרל"ו עד שנת תרמ"ג הסתופף בצל אביו הק' הייטב לב זי"ע והי' הייטב לב הבעל תוקע והקדיו"ט הי' הבעל מקריא, ולאחר הסתלקותו של מרן הייטב לב זי"ע, ומרן הקדיו"ט עלה למלא את מקומו, לא רצה גם אז לתקוע מגודל ענוותנותו ושפלות רוחו, וכבר את הרה"ח ר' משה ארי' פריינד זצ"ל ראה"ק דקהל סיגעט לתקוע בשופר, והוא בעצמו הי' הבעל המקריא, ואחר שנלב"ר ר' משה ארי' ז"ל בשנת תרס"ב כיבד מרן הקדושת יו"ט ז"ל את בנו מרן העצי חיים ז"ל שהוא יהיה הבעל תוקע, והוא נשאר הבעל מקריא כמקדם, ובעצמו לא הי' תקע אף פעם.

22

והי' רגיל מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל לספר זאת כאשר הי' קשה לו לדרת במדריות הבית ללוות איזה רב חשוב, היה מצוה לא: ממקורביו שילך בשליחותו ללוות, והיה אומר בדרך צחות: 'או דער בעלזער רב האט געקענט מאכן א שליח צו שלאפן אין די סוכה, מעג איך מאכן א שליח צו באגלייטן'.

23

בענין זה יוספר שפע"א הצטדק א' לפני מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל ואמר לו שידוע שהרה"ק המהר"א מבעלזא היה מוציא ידי חובתו ע"י שלוחים בכמה מצות, כגון בשתיית יין בפורים, או בשינה בסוכה, נענה הברך משה: אבל דע לך, שגם את הרפואות שצויהו הרופא ליקח למען בריאותו, היה ממנה שליח שיקחנו, ומי שהוא במדריגה זאת יכול גם למנות שליח למצות, ודפח"ה.

נהג בשו"ת מור ואהלות הביא מנהג הנ"ל, וז"ל: קבלה בידינו מקדושי עליון וגאוני ארץ שנהגו כן, וכן שמעתי מפורש ויצא מפי קדוש מפורסם. ועיי"ש שהאר"י לקיים המנהג שאין בו שום חשש להפסק בתפילה. והשדי חמד (מע ר"ה ס' ב סט"ו) הביא דבריו, וכתב ע"ז: ועם שאיני כדאי להרהר אחר מנהג זה אחרי שכן נהגו קדושים וגאוני ארץ, אבל נראה לדעתי הקצרה שמנהג שלנו (שלא להקרות) נכון וקיים. וגם באלף המנן (שם) אחר שכתב שאין להפסיק להקרות, כתב דיש מקומות שמפסיקן, "וכן נהגו אצל כמה גדולים להקרות ואין לפקפק על זה". וע"ע בשו"ת מנחת אלעזר (חלק ד' ס' ל"ו), ובארהות חיים (ספינקא ס' תקפ"ה סק"א).

מתוך שיחה אצל מסיבת לחיים

בבית הר"ר אהרן משה שווארץ שליט"א במאנטריאל יע"א

לרגל אשר בני משפחתו קנו זכות 'הדר שמעיהו' בבית מדרשינו המפורא
לו"ג אביו/קנים הגה"צ רבי שמעי' שווארץ זצ"ל אבד"ק וועלס יצ"ו ורב דקהלתנו במאנטרעאל יע"א

מוצש"ק פרשת חיי שרה תשפ"ג לפ"ק

געשמעלט דארטן אהן די שיד, און מ'האט שוין געווינקען פאר'ן רבי'ן אז ער זאל אוועק גיין ווייל דאס וואסער האט שוין אהנגעפאנגען צוריק צו קומען, און דער רבי האט עפעס געקוקט אויפן זייגער, און ער האט געווארט ביז ווילאנג עס וועט ווערן צוויי-דריי מינוט צו עפעס א שיעור צי וואס.

*

א' מבני המשפחה: מיין זיידע, פלעגט מקפיד זיין אז מ'זאל אים אויסרופן צו די תורה 'שמעיהו'. ס'איז דא א חילוק צווישן 'שמעיה' מיט 'שמעיהו'?

רבינו: יא, אזוי ווי 'ירמיה' און 'ירמיהו', אזוי איז די אלע נעמען, 'גדליה' און 'גדליהו', 'ישעיה' און 'ישעיהו', ס'איז דא ביידע נעמען, מ'דארף אבער וויסן פונקטליך ווי אזוי ער הייסט, ס'איז דא וואס הייסן 'ירמיה', און ס'איז דא וואס הייסן 'ירמיהו', ס'איז דא וואס זיי הייסן 'ישעיה', און ס'איז דא וואס זיי הייסן 'ישעיהו'.

עס קען זיין א נפקא מינא לגבי גיטין.²⁸

וכשנא להסתופף בצל רביה"ק בכל שנה על ימים האחרונים של חג הסוכות, כיבדו רבינו לעבור לפני התיבה בשמיע' צ' שחרית, ובכל פעם שנכנס אל הקודש פנימה האריך עמו בכל ענינים הנוגעים לבני קהלתו ובהלכה, ולא נטה זיו כלשהו מהוראתו של רביה"ק, נלב"ע בליל יום הקדוש שנת תשמ"ב, ומנ"כ בעיר קרית יואל יצ"ו.

28

ו"ל השו"ת בנין שלמה (ח"ב אהע"ז סי ט): ...ומ"מ אכתוב לו איזה שמות שקבלתי ממר אחי הגאון זצ"ל ומהגאון מו"ה יוסף זצ"ל היאך לכתוב אותם, כגון בשם 'ישעיה', דל"ס קורין אותו ישעיהו ובאמת יש ספק אם קורין אותו ביום מילתו ע"ש ישעיהו הנביא דנכתב ע"פ רוב ישעיהו, או דקורין אותו על שם ישעיה הנמצא בדברי הימים ובעורא דהיו מעולי הגולה, ולכן צריך שני גיטין, בגט הראשון 'ישעיהו דמתקרי ישעיה' דכפי כל נקרא 'ישעיה' ואינו נחשב לקיצור השם, משום דנחסר ב' אותיות מישעיהו, ובגט השני צריך לכתוב 'ישעיה' דמתקרי 'ישעיהו', דהא ל"ס נקרא בשם ישעיהו, אבל על שם ישעיה אי אפשר לכתוב 'דמתקרי', דהא אינו נקרא לעולם ישעיהו, אבל השם 'ישעיה' א"צ לכתוב בגט השני, משום דשם ישעיהו הוא קיצור השם מישעיהו, דאינו חסר רק אות אחת, ע"ש עוד.

הר"ר אהרן משה: די מקוה דא אין מאנטרעאל איז די איינציגסטע מקוה וואס דער רבי ז"ל האט אליינס גע'כשרט'...

רבינו: א מעיין מקוה, יא.

הררא"מ: דאס איז געווען תשי"ז, אזוי מיין איך, איינער האט מיר פארציילט אז דער רבי ז"ל האט אויסגעטוהן די שיד.

רבינו: ער האט זיך אויסגעטוהן די בעקיסשע און די שיד און אזוי אריין אין די מקוה.

הררא"מ: יא, און ער איז אריין געגאנגען צוואמען מיטן טאטן (הגה"צ ר' שמעי' ז"ל) אין די מקוה,²⁷ דער רבי האט זיך

27

ה"ה הגה"צ רבי שמעי' שווארץ ז"ל אבד"ק וועלס יצ"ו ואחר המלחמה נתמנה ע"י רביה"ק ז"ל לפאר בתור רב דקהלתנו במאנטרעאל יע"א רבות בשנים.

רבי שיימא ז"ל נולד בשנת תרס"ז בעיר סעמי האלי לאביו הרה"ה ר' חיים ברוך ז"ל הדב"ג הגאון הגדול רבי יהודה גרינפעלד זצוק"ל אב"ד סעמי האלי, תלמיד מובהק וחביב לדודו הגאון האדיר בעל שו"ת מהרש"ג זצ"ל שהעיד עליו שיש לו שכל הישר בהוראה, ובהגיע לפרק האיש מקדש נשא את בת דודו הגה"צ רבי שלמה גרינפעלד ז"ל רב ומורה דביהמ"ד חסידי בעלזא בעיר מונקאטש, ובהיותו סמוך לשלחן חמיו בעיר מונקאטש שימש אצל הבי"ד דשם, ומאו התחיל להורות הוראה בישראל משך כל ימי חייו למעלה מחמשים שנה, גם היי הבעל קורא בהביהמ"ד במונקאטש בפקודת האדמו"ר מבעלזא ז"ל, והיי מסתופף בצ"ק.

בשנות הזעם שתה מכוס התרעלה כאשר נעדרו ממנו כל משפ' ויו"ח הי"ד, בתום המלחמה איקלע לעיר נירעדעאזא יצ"ו שם נשא ביוו"ש עם הרבנית בתו של הגה"צ ר' אהרן משה לייפער ז"ל אדמו"ר מנדאבורג - גרויסווארדיין בן הגה"צ ר' בערי צ' מסאטמאר ז"ל בנו של הרה"ה ר' מרדכי מנדאבורג ז"ל. ואח"כ נתיישבו הוא ובני קהילתו בעיר וועלס' שבסעטרייך ושימש ברבנות לבני הקהלה שעברו עמו.

בשנת תשי"א הגיע לעיר מאנטריאל יצ"ו וכאשר נקבצו שם פליטי המלחמה יראי ה' חסידים ואנ"ש, ומרן רביה"ק ז"ע בחר בהרב מוועלס לעמוד לשורת לרב ומו"ץ דקהלתנו הק', ובביתו ייסדו תפלת הציבור בימות החול, ושימש ברבנות ובהוראה שלשים שנה עד פטירתו.

ישעיה הנביא האט געהייסן 'ישעיהו', און ירמיה הנביא האט אויך געהייסן 'ירמיהו'.²⁹ גראדע, דער התם סופר אין א תשובה (שו"ת אבה"ע ח"ב סי' כ"ה) שרייבט אז ביי א ספק איז עס 'ישעיהו', ווייל 'ישעיהו' איז נישט קיין סימנא מילתא, ווייל ישעיהו הנביא איז נהרג געווארן.³⁰

א' מבני המשפחה: גערופן מיין זיידן האט מען ר' שיימא. לכאורה איז דאס אזא לשון חיבה, אזוי ווי ר' הערשעלע, ר' מענדעלע און אסאך צדיקים האט מען אזוי גערופן (בכינוי שם לשון חיבה).

רבינו: יא, אזוי האט מען אים גערופן. דאס איז געווען אלס א כינוי, אזוי האט מען גערופן אינדערהיים, אז מ'האט געהייסן ר' שמעיה האט מען גערופן ר' שיימא. נאך וועט ער האט געהייסן האט מען אויך אזוי גערופן,³¹ אזוי איז געווען, ס'איז געווען נעמען וואס האבן געהאט א כינוי.

29

עובדא ידענא בעת שהדומ"ץ הגריח"מ פר"מ ז"ל הכניס את בנו הר"ר ירמיי שליט"א לבריתו של אאע"ה ורביה"ק בעל דברי יואל ז"ל הי' סנדק, בעת קריאת השם כאשר רבינו אמר 'זיקרא שמו בישראל' השיב הדומ"ץ ז"ל 'ירמיהו' בכונה על שמו של חו"י הגה"צ רבי ירמיי קאהן ז"ל דומ"ץ סלאטפינא, בנו של הבית יששכר מסענודזשארזש ז"ל, אשר קרא את בנו על שם רבו ה"ה הגאון ר' ירמיהו לעוז ז"ל אבד"ק איהעל ובעל דברי ירמיהו על הרמב"ם, אשר בוודאי הי' שמו 'ירמיהו' כנראה משם ספרו. אבל רביה"ק ז"ל שאל עוה"פ את השם וכשהשיב עוה"פ 'ירמיהו', אז אמר רבינו 'עה, ירמיי ב"ר ישראל היים מנשה' וכו'.

30

מטעם זה כתב בספרים של שלמה (גיטין פ"ד) ובבית שמואל (הל' גיטין הל' י) שאין ליתן שם על שם מי שהיה בעל מזל רע רח"ל או מי שנהרג ח"ו, וכתב שעל כן אין לקרות לאדם את השם 'ישעיהו' על שם ישעיהו הנביא, כי מזלו היה רע ונהרג ע"י נכדו מנשה המלך, ולכן אין לקרוא אלא 'ישעיה'.

31

גם זקינו הגה"צ ר' שמעי' ז"ל מתלמידי ומקורבי מרן הגה"ק הישמוח משה ז"ל אשר נקרא על שמו עליו, הי' נקרא בפי כל בשם 'רבי שיימא חסיד'.

ויש לציין מזה שכתוב בס' ראשי אבות (עמ' ש"ל) ש'רבי שיימא חסיד' היה בנו של מוה"ר אברהם פעלדמאן ז"ל, ובני רבי אברהם פעלדמאן החליפו את שם משפחתם לבקשת מרן הישמוח משה ז"ל, באומרו 'שעשו הוא איש שדה' - פעלדמאן, ובעקבות זאת חילקו את השם פעלד - מאן, אחד לקח לעצמו את השם 'רייב-מאן', ורבי שיימא חסיד קרא לעצמו 'ארי-פעלד'. וממנו יצא הגאונים הצדיקים המפורסמים

א' הנזכרים: אזוי ווי 'רויזא' מיט 'רוישע'?

רבינו: דאס איז געווען מער אין גאליציע.

אזוי ווי ס'איז געווען מענטשן וואס מ'האט גערופן 'ארוץ', זייער נאמען איז געווען 'אהרן' און מ'האט זיי גערופן 'ארוץ'.³²

איך האב געקענט ר' ארון פרייליך, ר' בעריש פרייליך'ס פאטער.

א' מבני המשפחה: אזוי ווי ביי די פרויען נעמען, ס'איז דא 'שרל' אנשטאט 'שרה'?

רבינו: נין, 'שרל' איז אן אנדערע נאמען, ס'איז דא 'שרה' און ס'איז דא 'שרל'.³³ ס'איז דא פיגא און ס'איז דא 'פיגל', ס'איז אינגאנצן אנדערע נעמען.³⁴

דעם כתב סופר'ס מאמע האט געהייסן שרל,³⁵ דאס איז געווען דער נאמען.

אבער דאס איז נאר געווען אזא כינוי, 'שמעיה' האט מען גערופן 'שיימא'. 'אהרן' האט מען גערופן 'ארוץ'. רבי ארון לייב פון פרעמישלאן (בנו של הרה"ק רבי מאיר הגדול ז"ל מפרעמישלאן) האט נישט אזוי געהייסן, ער האט געהייסן רבי אהרן אריה, אבער גערופן האט מען אים רבי ארון לייב.

ואמר רבינו בצחות: מיך רופט מען נישט 'ארוץ'...

א' הנזכרים: דער רבי זאגט דאך אז נאר אינדערהיים האט מען אזוי גערופן...

למשפחת גרינפעלד ששימשו ברבנות בק"ק סעמיהאלי יצ"ו, ה"ה רבי יהודא ז"ל מח"ס שו"ת קול יהודא, ורבי שמעון ז"ל מח"ס שו"ת וחידישי מהרש"ג ועוד.

32

עיי' בשו"ת הת"ס ליקוטים (סי' נ"ב) שהשם ארון הוא רק כינוי לאהרן, ע"ש, וכן עיי' באריכות בשו"ת דברי חיים (אהע"ז סי' ע"ה) שמאריך לברר השם ארון ע"ש.

33

עיי' בשו"ת מהר"ם סופר (סי' י"ב) שמבאר שהשם 'שרה' והשם 'שרל' הם שני שמות נפרדות, ע"ש. ועיי' בראש הספר שבט סופר (עמ"ס כתובות) נעתקת תשובה ממנו על השם 'שרל' ע"ש באריכות.

34

עיי' בשו"ת עמק שאלה (סי' ק"ז), ובשו"ת דברי מלכיאל (סי' קפ"ז) שמבאר את הב' שמות הג"ל, עיי"ש.

35

מרן הגה"ק החתם סופר ז"ל נשא ביוו"ש את הרבנית שרל ע"ה בתו של הגה"ק רבי עקיבא איגר ז"ל אשר ממנה נולדו לו כל צאצאיו ובתוכם הגה"ק הכתב סופר ז"ל.

רבינו: יא, אין אמעריקע וועסטו עם נישט הערן.

אינדעררהיים איז אזוי געווען ביי אסאך נעמען.

אסאך נעמען איז נאר א כינוי און מ'רופט נאר דעם כינוי.

'ליפא' איז א כינוי צו 'יום טוב' און מ'האט גערופן ליפא, דער תוספות יום טוב האט אויך געהייסן 'יום טוב ליפמאן', דאס איז די זעלבע ווי ליפא, אין בית שמואל שרייבט ער אזוי.³⁶

זלמן איז א כינוי פאר מערערע נעמען, ס'איז א כינוי פאר יקותיאל, פאר שלמה, פאר משולם, און ס'איז א כינוי פאר שניאור, אין בית שמואל (סי' קכ"ט שמות אנשים אות ז) איז אויסגערעכנט אז 'זלמן' איז א כינוי פאר מערערע נעמען.

דער ייטב לב האט געהייסן יקותיאל יהודה און מ'האט אים גערופן נאר מיטן כינוי, זלמן פאר יקותיאל און לייב פאר יהודה (אבל לעלות לתורה קראו רק בשמו בלש"ק).

איינער האט מיך אמאל געפרעגט, אז ווען איין קינד הייסט יהודה, צי מ'קען א נאמען געבן פאר א ברודער 'אריה'.

האב איך אים געזאגט אז ס'איז א בפירושי'ער קצות..... ווייל

דער ברודער האט געהייסן 'יהודה' (ה"ה הגאון רבי יהודה כהנא ז"ל אבד"ק סינעם, בעמח"ס קונטרס הספיקות ותרומת הכרי), און דער קצות האט געהייסן 'אריה' (הגאון רבי אריה לייב כהנא ז"ל)....³⁷

א' הנוכחים: ביי ביידע איז דער כינוי 'לייב'.

רבינו: יא, גור אריה יהודה.³⁸

אינטערעסאנט, דער שינאווער רב (הגה"ק הדברי יחזקאל ז"ל)

האט געהאט א זוהן רבי משה'לע (מ"מ בקודש אבד"ק שינאווא),

און דער רבי משה'לע שינאווער האט געהאט א זוהן רבי

לייבוש מרדכי (שמילא את מקומו אחריו אבד"ק שינאווא). דער ר' ר'

לייבוש מרדכי'ס רביצין איז געווען א אייניקל פונעם ייטב

לב, זי איז געווען א מאכטער פונעם וואלאווער רב רבי יוקל.³⁹

ר' לייבוש מרדכי האט א נאמען געגעבן פאר זיין זון נאכ'ן ייטב לב 'יקותיאל יהודה', ס'איז דאך געווען איר זיידע, אבער מ'האט אים גערופן זלמן יהודה, ער האט נישט געהייסן זלמן לייב, ווייל דער פאטער האט געהייסן רבי לייבוש מרדכי, האט ער וועגן דעם געגעבן דעם נאמען 'יקותיאל יהודה', אהן 'לייב', און אויף אידיש האט מען אים גערופן רבי זלמן וידל...⁴⁰

דאס איז אויך אינטערעסאנט, אין גאליציע אז איינער האט געהייסן 'יחזקאל' האט מען אים גערופן 'חאצקל', מיט א צ'. **א' מבני המשפחה:** דאס איז נאך דא אסאך היינט וועמען מ'רופט 'חאזקל', 'חאצקל'.

רבינו: ביי די גאליציאנער, אפשר אין ליטא אויך, מיט א צ' אדער מיט א ז,⁴¹ דאס וועט מען נישט טרעפן ביי קיין אונגארישע אידן. אין אונגארין האט מען גערופן 'יחזקאל', דער לבושי מרדכי (שו"ת אבה"ע סי' ס"ה) ברענגט אזא הילוק.⁴² דער שואל ומשיב (ה"ג סי' פ"ה) רעדט דערפון.⁴³

39

הגה"ק רבי לייבוש מרדכי ז"ל נשא את הרבנית דבורה ע"ה בת הגה"ק רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים אבד"ק וואלאווע ז"ל בעל היטב איטיב, בן הגה"ק רבי שמואל אבד"ק נארליין, חתן דודו, אחי אביו, מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל.

40

הוא הי' בנו בכורו ומילא את מקום אביו רבי לייבוש מרדכי ז"ל כמדמו"ר שינאווא בעיר צאנז, נשא את בתו של הגה"צ רבי שמואל מרעדים ז"ל נכד הגה"ק הבני יששכר ז"ל.

41

וראו לציין מה שמתאמרא משמוי'ה דהבעש"ט הק' שאמר: א דריטל וועלט שטייט אויפן הויכן איציקל (הרה"ק רבי איציקל האמנותער ז"ל), און א דריטל אויפן שווארצן האוקל (הטוב"י ז"ל).

42

וע"ע בשו"ת מהרש"ם (ה"ו סי' קע"ג) שדן בשאלה זו.

43

עיי"ש שכ' ז"ל: ע"ד מי שקראו אותו 'יחזקאל', והעולם קוראין אותו 'חזקאל' ולא ידע המסדר הגט אם לכתוב 'המכונה' חזקאל, או 'דמתקרי', והתחכם ולא כתב כלל הכינוי, רק כתב 'יחזקאל', השיב השו"מ ז"ל: ולא אוכל להתאפק ע"ד המכשלה הלזה, כי אם אמר יאמר שנכתפך בשם חזקאל אם גזור משם יחזקאל רק שהיו"ד נפלט במבטא והוא קיצור של 'יחזקאל', וצריך לכתוב 'דמתקרי', או 'חזקאל' הוא שם בפ"ע וצריך לכתוב 'המכונה' כאשר אמר מעלתו שזה טעמו, הנה זו

36

כ"כ בבית שמואל (שמות אנשים אות ל) ליפמאן יו"ד אחרי הלמ"ד, והוא כינוי לאורי, אלעזר, וליו"ט (ספר שמות סדר מדר"ם).

37

והגאון בעל קצות החושן ז"ל כותב בתחילת ספרו ברכת תודה לאחיו הגאון ר' 'יהודא' על טרחתו לסדר את הספר לדפוס, והותם עצמו בשם ר' 'ארי לייב', עיי"ש.

38

עיי' בס' יד אפרים על צוואת רבי יהודה החסיד (אות כ"ה) שמבוא שם דברי הס' מילי דהסידותא שהא שכתוב בהצוואה שאיש ששמותיהן שוות לא יזדווגו, וכותב: אליעזר ואלעזר הוי כרובין ומשמעון, וכן יהודה ואריה, אם אין קורין לייב' רק לא מהם, עיי"ש.

הררא"מ: ס'איז דא וועמען מ'רופט 'בערצ'.

רבינו: בערצ' איז א נאמען צו 'בער'. אזוי ווי 'בעריש' איז דא 'בערצ'.

אין סאטמאר האט געוואונט א זין פון רבי ר' מרדכי'לע נאדבורנער ער האט געהייסט רבי בערצ'י, ער האט געהייסן אזוי נאך זיין טאטנ'ס טאמע (הרה"ק רבי ישכר בער לייפער ז"ל בעל סתרי תורה, נסתלק ביום כ"ב באלול תרס"ו לפ"ק), זייער נאמען איז געווען ר' ישכר בער און מ'האט זיי גערופן בערצ'י.

הררא"מ: יא, אזוי זעמיר אייניקלך.⁴⁴

א' מנבני המשפחה: ס'איז א נאדבורנער נאמען, ער האט טאקע געהייסן רבי ישכר בערצ'י.

רבינו: דער נאמען איז בערצ'י, אזוי ווי ס'איז דא דער נאמען 'בעריש'. ביי די נאדבורנער משפחה גייט דער נאמען 'בערצ'י. און ביי די זידיטשויבער משפחה גייט דער נאמען 'בעריש'.⁴⁵

די זידיטשויבער משפחה הייסט נישט 'דוב'. דער נאמען איז 'בעריש'.

דער זידיטשויבער רבי האט אויך געהייסן רבי ישכר בעריש. דאס איז נישט דוב.⁴⁶

דער רמז וואס די מאמע פונעם עמרת צבי האט געזאגט אויף אירע פינג זין, "במסל"ה נעלה" ר"ת בעריש, משה, סענדר,

קשה מראשונה איך מלאו לבו לסדר גיטין, אם נסתפק בדבר פשוט כזה אשר תינקות של בית רבן יודעים כי 'חוקאל' הוא קיצור השם מ'יחוקאל', וא"כ פשיטא שצריך לכתוב 'דמתקרי' בו, ואין זה אלא חוצפה יתירה וכל קבל די רוח יתירה ביה, עיי"ש עוד. וע"ע בס' דברי חיים על שמות גיטין (אתח), ע"ש.

44

כי הגה"צ רבי שיימא ז"ל נשא בזיוו"ש עם הרבנית בתו של הגה"צ ר' אהרן משה לייפער ז"ל אדמו"ר מנדבורנא-גרויסווארדיין בן הגה"צ ר' ישכר בערצ'י מסאטמאר ז"ל בנו של הרה"ק רבי ר' מרדכי'לע מנדבורנא ז"ל.

45

עיי בשו"ת מנחת יחיאל (סי' ל"ה) שמאריך לברר השמות 'בער', 'בעריש', ו'בערצ'י, ע"ש.

46

הרה"ק רבי ישכר בעריש מזידיטשוב ז"ל אהיו של העטרת צבי ז"ל, וכן נכדו בעל מחבר ספר מלבוש לשבת ויו"ט, בן הרה"ק ר' סענדער ליפא ז"ל בנו בכורו של הרב הקדוש מהר"א מזידיטשוב ז"ל.

ליפא, הערש), די פינג ברודער, דער ב' מיינט דאך 'בעריש', איז דער נאמען נישט דוב.⁴⁷

ס'איז אזוי, וואס איז מייטש 'בעריש'? אזוי ווי 'יהודה' איז 'לייב' [כנ"ל ע"ש הכתוב גור אריה יהודה]. אזוי איז 'ישכר' אויך 'בעריש', ווייל ישכר איז געבוירן געווארן ביי די דודאים (שנתנה אמו לאה לרהל).

וואס איז דאס דודאים? דאס איז איבער געמייטשט, אויף ענגליש הייסט דאס בעריס, און אויף דייטש הייסט דאס בערן, און אזוי ווי ביי ישכר איז געווען 'דודאי בני', כמילא קומט ישכר צוזאמען מיט בעריש, אבער ס'איז נישט 'דוב'. מ'קען טרעפן אין שולחן ערוך אין הלכות ברכת הפירות איז דא וואספארא ברכה מ'מאכט אויף 'בערן'. ס'איז דא פארשידענע סארטן בעריס, סטראבעריס, בלובעריס, מיטרעפט אין מגן אברהם שטייט 'בערן', דאס איז בעריס, ווייל אויף ענגליש הייסט עס בעריס.

א' הנוכחים: ס'איז 'ישכר בער' אדער 'ישכר בעריש'?

רבינו: די זעלבע זאך, ס'איז דא וואס הייסן ארניגעל ישכר בער, און ס'איז דא ישכר בעריש. אבער ביידע קען זיין אז זיי זאלן נישט הייסן 'דוב'.⁴⁸

א' הנוכחים: דער ראדאשיצער (הרה"ק רבי ישכר בער מראדאשיץ ז"ל) האט נישט געהייסן ר' ישכר דוב?

רבינו: ניין, דער ראדאשיצער האט געהייסן ישכר בער. דער וואוידסלוב'ער רב האט דאך געהייסן נאך עס,⁴⁹ ער

47

חמשה בנים צדיקים וקדושים הי' לה, אשר ידוע מה שאמרה הרבנית לבעלה הרה"ק רבי יצחק אייזיק ז"ל הרמז בפסוק "במסלה נעלה", דבכה בניהם הקדושים הרמוזים בתיבת במסל"ה יזכו גם הם לעלות מעלה מעלה, והם הרה"ק רבי בעריש מזידיטשוב, הרה"ק רבי משה מסאטמאר, הרה"ק רבי סענדר מוקאמארנא, הרה"ק רבי ליפא, והרה"ק רבי הערש מזידיטשוב זי"ע ועכ"א.

48

עיי בשו"ת האלף לך שלמה (סי' קצ"א) שדן בזה, ובשו"ת מנחת משה ח"ב (קונטרס חוקי השם עמ' קל"ה) שדנו בהשם בער ובעריש ויששכר בער, עיי"ש. וכן מבואר בספרי שמות אנשים ונשים, דשם 'בער' הוא כניו או לשם 'ישכר' או לשם 'דוב'.

49

כ"ק האון הצדיק המפורסם רבי ישכר בער הלוי ראטנבערג ז"ל, אבד"ק וואוידסלוב מח"ס 'ירבה תורה, ומחשובי הרבנים בארה"ב אחר המלחמה שעמד לימין רביה"ק ז"ל במסגרת התאחדות הרבנים להעמיד הדת על תילה, נלג"מ בחודש מרחשון שנת תשמ"ז לפ"ק.

א' מבני המשפחה: ס'איז דא וואס מ'רופט 'דראזל', דער נאמען איז 'דרעזיל' אבער זיי שרייבן עס מיט אן א'.

רבינו: ניין ניין, עס קומט 'דרעזיל'.

א' מבני המשפחה: כ'זוייס דאך אבער, ס'איז דא וואס זיי שרייבן 'דראזל' מיט אן א'?

רבינו: איז עס נישט דער נאמען 'דרעזיל', דעמאלטס איז עס 'דראזל', ס'איז אן אנדערער נאמען.⁵³

א' מבני המשפחה: מ'יין מאמע הייסט ממל, איז דא אלץ א געטועכטץ צי מ'שרייבט יא מיט אן א', צי מ'שרייבט נישט מיט אן א'.

רבינו: ס'איז נישט קיין געטועכטץ מ'שרייבט דאס נישט מיט קיין אלף, אזוי שטייט אין דברי חיים (ח"ב סי' צ"א) אהן א אלף. א אלף איז א קמין, מיט אן אלף ווערט דאס מאמל, א יונגלייטשן נאמען....

א' מבני המשפחה: איך מ'יין אפילו אויף די מציבה האט מען געשריבן מיט אן א'.

רבינו: דאס איז א טעות, עס קומט אהן אן א'.

א' הנזכרים: מענין לענין, איז אינמערעסאנט, אז ס'איז דא א משפחה וואס זיי האבן געהאט א באבע 'העניא' האט מען איר גערופן, און יעדער האט א נאמען געגעבן נאך איר 'העניא', און עפעס א שטיק צייט שפעטער, יארן שפעטער זענען זיי געפארן צו די שטאט וואו זי ליגט, און זיי האבן געזעהן די מציבה, ס'איז גארנישט דער נאמען, ווערן זיי געוואר אז דער זיידע פלעגט איר נישט רופן ביים נאמען (כנהוג בכמה מקומות) נאר ער פלעגט איר רופן 'הער-נאר', האבן זיי געמיינט אז זי הייסט 'העניא', יארן האט מען געגעבן דעם נאמען, עס איז דא פול מיט אייניקלעך וואס זיי הייסן העניא נאך די באבע....

*

א' מבני המשפחה: ר' אשר גבאי איז געווען אונזער פעטער. ס'איז די זעלבע שווארץ משפחה.⁵⁴

האט אויך געהייסן אזוי, ער האט געהייסן 'ישכר בער', ער האט נישט געהייסן 'דוב', נאר ישכר בער. וואס איז דער 'בער', דאס איז בערים.

א' הנזכרים: ווי אזוי האט דער מעזריטשער מגיד געהייסן? **רבינו:** ער האט געהייסן ר' דוב בער.

דער קדושת לוי אין ספר רופט אים אזוי ר' דוב בער.⁵⁰

א' הנזכרים: רבי מאטעלע האראנסמייפלער פלעגט זיך אונטער התמ'ענען 'מרדכי דוב בער'.

רבינו: יא, ער האט געהייסן 'דוב', און מ'האט אים גערופן ר' מרדכי דוב בער.⁵¹

דער בעלזער רב האט אויך געהייסן 'רבי ישכר דוב'.

א' הנזכרים: 'הערש' מיט 'הירש' איז אויך דא א חילוק?

רבינו: ניין, דער נאמען איז 'הערש', און מ'שרייבט 'הירש'. אויף אלט דייטש האט מען געשריבן אזוי.⁵² 'הירש' דאס איז אויף דייטש, אזוי ווי 'הערצקא'.

ופנה רבינו לר' נפתלי הירצקא שטיין הי"ו ושאל: נ, איז אזוי? וויזוי שרייבט מען הירצקא?

רנ"ה: יא, מ'רופט 'הערצקא' אבער מ'שרייבט דעם נאמען מיט א יוד, 'הירצקא'.

50

ע"י בספ"ק קדושת לוי פרשת לך, ד"ה או יאמר כמה אדע, וז"ל ע"ל פי ששעמתי מהצדיק אדוני מורי ורבי דוב בער נשמתו בגני מרומים, ע"ש ובעוד מקומות.

51

ע"י בס' אילה שלוחה (סימן י"ג) מהרה"ק רבי נפתלי משינאווא ז"ל שכתב תשובה להרה"ק מהאראנסטייפל מצאנו וז"ל: דודי ידיד נפשי רעי ואהובי הרב החריף ושגון המפורסם רב תבונות חסיד ועניו מוכתר בנימוסין כקש"ת מ' מרדכי דוב בער שליט"א מעת בוא דבריו הנחמדים אלינו בכל לבי דרשתי מאת כ"ק זקני הגאון הקדוש הוא חותנו להשיבו....

וראו לציון אשר שמו הק' נקרא עליו 'מרדכי' ע"ש ק"ו הרה"ק רבי ר מאטעלע מטשערנאביל ז"ל, ו'דובער' ע"ש ק"ו הרה"ק רבי דובער שניאורסאהן מליובאוויטש ז"ל. ובספרו 'חיבור לטהרה' על הלכות נטילת ידים ומקואות, כתב חרוזים רשום בשמו 'מרדכי דובער'.

52

ע"י בספ"ק 'קו הישר' בהקדמת המחבר, שכתוב בזה"ל: וקראתי שם הספר קב הישר, על שם שני טעמים נמונים והגונים: טעם הראשון שכתבתי והצגתי לפניך ק"ב פרקים, כמנין שמי הקודש שהוא 'צבי', גימטריא כמנין קב, הישר הוא בהפוך אתון כשמי החול 'הירש', אותיות דדין כאותיות דדין.

53

ע"י בס' חוקי דרך (עמ' פ"ה) שמחלק אותם לב' שמות שונות, ע"ש.

54

החסיד המפורסם ר' אשר ישע"י שווארץ ז"ל נודע בין החסידים בשם ר' אשר גבאי, אשר זכה לשמש את רבותיה"ק עצי התמרים זיע"א עוד אצל מרן הגה"ק הייטב לב זי"ע בצעירותו, ולאחמ"כ אצל מרן הגה"ק

רבינו: ער האט געהאט א ברודער ר' מאיר, ער איז אויך געווען גבאי.

א' הנזכרים: נאך ר' אשר?

רבינו: ניין, צוזאמען מיט אים.

דער ר' מאיר איז געווען ביים קדושת יו"מ.

א' הנזכרים: ר' אשר איז געווען ביי דריי רבי'ס.

רבינו: יא, ער איז געווען ביים ייטב לב, ביים קדושת יו"מ, און ביים עצי חיים.

ביים רב ר' זלמן לייב איז ער נאך אויך געווען,⁵⁵ איין יאר,

ער איז אוועק תרפ"ז.

ווען דער זיידע (מרן העצי חיים) ז"ל איז געווען א בחור, איז ער זיך געגאנגען פארהערן ביים בית יצחק ער איז געווען רב אין לעמבערג. (לבל ממנו הורמנא), איז ער נישט אליין געפארן, נאר דער קדושת יו"מ האט מיטגעשיקט רבי אשר גבאי, דער עצי חיים האט אים געהייסן ווארטן אינדרויסן, און ער איז אליינס אריינגעגאנגען. ביים פארהער האט ער נישט אויסגעזאגט ווער ער איז, און וועמענס זין ער איז, נאר ער האט געזאגט אז ער הייסט 'היים הערש מ"ב', נאכ'ן פארהערן האט ער אים געזאגט ער זאל קומען דעם אנדערן טאג. און ער וועט אים געבן א שיינעם כתב הורמנא (לדון ולהרות).

ווען ער איז צוריק געקומען, איז ער אריינגעקומען מיט ר' אשר גבאי, האט דער בית יצחק געמיינט אז ער, וואס איז שוין געווען א עלטערער איד, איז זיין טאמע, און דער בחור איז זיין זוהן, האט דער בית יצחק אים געזאגט 'איער זוהן איז געווען דא...'. רופט זיך אן ר' אשר גבאי, 'ער איז נישט מיין זוהן, נאר דעם סיגוט'ער רב'ס זוהן...'. דער בית יצחק איז געבליבן איבערראשט און האט אים געזאגט 'פארוואס האסטו מיר נישט געזאגט, מ'דארף דאך אנדערש שרייבן אז ס'איז א רבניש קינד?',⁵⁶ האט דער עצי חיים

הקדושת יו"מ ז"ל, ומרן הגה"ק העצי חיים ז"ל, וגם הי' עוד יותר משנה משב"ק אצל הגה"צ רבי יקותיאל יהודה ז"ל הי"ד.

55

בנו בכורו ומ"מ של מרן הגה"ק העצי חיים ז"ל (נדפס ממנו ספר יד יקותיאל) נהעקה"ש בימי המלחמה ע"י הרשעים הי"ד.

56

הבית יצחק העריץ מאוד את אבוח"ק של מרן העצי חיים ז"ל. ועי' בשו"ת בית יצחק (הלק ג בקונטרס הדרשות) דברי הספד שנשא הבית יצחק על פטירת מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל.

געענטפערט 'איך בין נישט געקומען נעמען הורמנא פאר מיין טאטן, איך בין געקומען נעמען הורמנא פאר מיר...!'

א' מבני המשפחה: דער רבי האט פארציילט פרייטאג צונאכט'ס ביים טיש אז ביים רבי'ן ר' הערש בשעת ער איז נאך געווען משמש ביים רבי ר' מענדעלע (מרימנוב) האט מען געקענט פועל'ן א ישועה...⁵⁷ ביי ר' אשר גבאי האט מען אויך געקענט פועל'ן א ישועה?

57

ונעתיק מתוך סיפורי קודש שסיפור מרן שליט"א בליל שב"ק: "דער רבי ר' מענדל'ע האט געזאגט אז נאך זיין הסתלקות זאל דער רבי ר' הערש איבער נעמען, אפילו ער האט געהאט הייליגע קינדער דאך האט ער געזאגט אז דער רבי ר' הערש זאל איבער נעמען. ווען רבי ר' מענדל'ע איז נסתלק געווארן (ביים י"א אייר תקפ"ה) האט דער רבי ר' הערש נישט געוואלט איבער נעמען, און די קינדער האבן אויך נישט געוואלט איבער נעמען ווייל זיי האבן געהערט פונעם טאטן אז רבי ר' הערש זאל איבער נעמען, איז ער געפארן קיין ראפשיץ צום ראפשיצער רב.

צוועלעה יאר איז ער געווען אין ראפשיץ, ביז תקפ"ז (י"א אייר תקפ"ז) האט ער נישט געפירט קיין עדה אין רימנוב, נאר ער איז געווען א נחבא אל הכלים אין ראפשיץ, ערשט נאכ'ן ראפשיצער רב'ס הסתלקות איז ער נתגלה געווארן, און איז צוריק געפארן קיין רימנוב, און דעמאלטס (כשנסתלק היה"ק ראפשיץ) איז ער געווארן ממלא מקום.

אין די צוועלעה יאר איז ער געווען בהסתר, ער איז נישט געווען קיין רבי פאר'ן ציבור, און א גבאי איז ער שוין אויך נישט געווען, איז ער ארום געפארן, און בעיקר איז ער געווען אין ראפשיץ.

ווען דער ראפשיצער רב איז נסתלק געווארן איז דער רבי ר' הערש צוריק געקומען קיין רימנוב און האט אנגעהויבן פירן, און א גרויסער עולם איז געקומען צו פארן, אסאך צדיקים זענען געפארן צו אים.

ווען ער איז נאך געווען אין ראפשיץ איז ער אמאל געווען אין די פאדער-צימער ביים ראפשיצער רב, און א איד איז געקומען זיך געזעגענען מיט א קוויטל ביים ראפשיצער רב - דער גבאי איז פונקט נישט געווען - האט ער געבעטן פונעם רבי ר' הערש וואס איז געווען אינדרויסן ער זאל אים שרייבן דאס קוויטל, און ער האט אים געשריבן א קוויטל.

האט דער רבי ר' הערש אים געזאגט, אז דו וועסט מיר געבן כך וכך רייניש - א גרויסע סומע - וועט איר האבן א ישועה. ער קוקט אים אוי אן... ווי אוי א שטוב מענטש בעט אזא גרויסע סומע געלט.

דער איד איז שפעטער אריין צום ראפשיצער רב און זיך געזעגנט, און ער האט זיך געהאלטן פאר א איש נכבד, און א אדם חשוב, זאגט ער, 'איך וויל זאגן פאר'ן רבי'ן אז אין גבאי שטוב זאגט מיר איינער, אז אויב איך וויל האבן א ישועה, זאל איך אים געבן א גרויסע סומע געלט, פרעגט אים דער ראפשיצער רב, ווער איז דער וואס האט דאס געבעטן פון דיר?, דער איד האט נישט געוואוסט די גדלות פונעם רבי ר' הערש, האט ער אים אנגערופן ביים נאמען 'הערש משרת...', האט דער ראפשיצער רב אים געזאגט 'אוי? ער האט דיר אזוי געזאגט? זאלסט וויסן אז דו ווילסט

רבינו: ער האט אים אמאל גערופן, ער האט אים געזאגט 'שמי דא, אז מ'וועט דיך זעהן וועט מען וויסן אז איך בין אויך דא...'

דער זיידע דער ייטב לב האט אלע יארן נישט געוואלט האבן קיין גבאי, ער האט געהאט א הויז בחור וואס האט אים משמש געווען, און די בחורים האבן זיך כסדר געטוישט, נישט קיין קביעות'דיגער גבאי, אזוי איז דאס געגאנגען.

א' הנזכרים: מ'האט געטוישט יעדע וואך?

רבינו: פונקטליך ווען מ'האט געטוישט דאס קען איך דיר נישט זאגן.

דאס טוישן יעדע וואך, איז געווען אזוי דער סדר אנהויב ביים פעטער ז"ל, אין די תש"י יארן.

בקיזור אזוי איז געווען מ'האט כסדר געטוישט. פארוואס האט ער נישט געוואלט האבן א גבאי? ער האט געזאגט, ווייל דער גבאי וויל פארן אויף א שטאט, דרייט ער אהן אין יענע שטאט אז מ'זאל מיך רופן, און אזוי דארף איך פארן אויף שבת...

ר' אשר איז געווען הויז בחור א שטיקל צייט, און נאכדעם האט ער חתונה געהאט, פאר ער האט חתונה געהאט איז ער אריין געקומען צום ייטב לב און האט געבעטן אז ער וויל בלייבן דא נאך די חתונה אויך, האט אים דער ייטב לב געזאגט, אויף דיר ווייס איך אז דו וועסט מיך נישט שלעפן אויף שבתים..., און ער האט מסכים געווען.

ער האט געזאגט א ווערטל אויף א גבאי. אינדערהיים ובארצות איראפע בימים החם איז געווען א ציגיינער וואס האט געהאט א בער, ער פלעגט ארומגיין מיטן בער, דער בער איז געווען געלערנט צו טאנצן, און ער האט געברענגט דעם בער אין שטאט, מענטשן האבן געצאלט געלט פארן ציגיינער דער בערן טרייבער, און דער בער האט געטאנצט און מ'האט האט הנאה געהאט, און דאס איז געווען זיין פרנסה, האט ער געזאגט אויף די גבאים אז זיי זענען ווי די בערן טרייבער, זיי ווילן מאכן געלט נעמען זיי דעם רבי'ן אז דער רבי זאל טאנצן, און זיי וועלן האבן פרנסה, האט דער

רבינו: דאס איז נישט קיין ווערטל, דער ייטב לב האט געזאגט אז ווען רבי אשר גבאי שרייבט א קוויטל האט מען שוין א האלבע ישועה...⁵⁸

דער ייטב לב האט אים זייער געגליכן, ער האט אים גערופן 'מיין אשר', ער האט אמאל געזאגט פאר א איד 'איך וויל מיך משדך זיין מיט דיר', יענער איז געבליבן שטיין 'דער רבי וויל זיך מיט מיר משדך זיין?' האט ער געזאגט 'איך מיין צו זאגן מיט מיינ אשר'.

א' הנזכרים: ער ליגט דאך נעבן אהל...

א' מבני המשפחה: ער האט אזוי פארלאנגט ער וויל ליגן ביים מיהר פון אהל.⁵⁹

האבן א ישועה, זאלסטו שוין זאפארט גיין און אים געבן, האט דער איד געמוזט ארויס גיין און געבן פאר רבי ר' הערש וויפיל ער האט געבעטן.

58

כן מסופר על הגה"ק מבוקסאד ז"ל בעל שם אליעזר, כשבא להשתטח על קברות רבותיה"ק נ"ע בעיר סיועט, נישט מקודם אל קברו של ר' אשר גבאי.

גם על הגה"ק מנאסוד ז"ל בעל שו"ת מאור יהושע מסופר בפי החסידים, כאשר בא לפקוד את הציון הק' בעיר סיוגט ביום ו' אלול לקראת ההילולא קדישא של מרן הייטב לב זיע"א והדחיקות מריבוי העם היתה עד מאוד, אמר למקורביו שדי לו להניח את הפתקאות על קברו של ר' אשר גבאי ז"ל אשר בודאי עומד על משמרתו כבחיים חיותם של הצדיקים להיות מוליך ומביא את פתקאות לפני הקודש, להיפקד בדבר ישועה ורחמים.

ומן הראוי להעתיק כאן מה שסיפר הגה"צ רב דקהלתינו בומסב"ג שליט"א בשליווה את כ"ק רבינו שליט"א לניחום אבלים בבית כ"ק האדמו"ר מדינוב שליט"א: "דער זיידע דער ברך משה האט אונז אמאל געשיקט ווען מיינ שוויגער (הרבנית הי"ד) איז נישט געזונט געווען, זענען מיר - די שוויגערס קינדער - געפארן א קבוצה, און ער האט אויך געשיקט א קבוצה פון ווינע, רבי אשר מרגליות (רב וויז'ניץ קהל אהל משה כ"ק ויינע) איז געקומען פון ווינע, אזוי איז געווען א מנין, ווען מ'איז אנגעקומען קיין סיוגט האט רבי אשר מרגליות געטראכט פון די מעשה, אז מ'זאל גיין קודם אינדרויסן פון אהל צו רבי אשר גבאי, און ס'איז פונקט געווען אין טאג פון זיין יארצייט, האט ער אנגערופן דעם זיידן עס דערציילן, און ער האט זייער הנאה געהאט, דעמאלטס איז געווען זייער הויך די פיכער, און ס'איז אראפ געגאנגען, און דער זיידע ז"ל האט עס תולה געווען אין דעם".

59

מנוח"כ הוא אצל פתח האוהל של רבותינו כסיועט ע"פ בקשתו, כי אמר כשם שעמד אצל הפתח אצל הצדיקים בחיים חיותו, כך רוצה לעמוד אצל הפתח לאחר פטירתו, גם על מצבתו ציוה לחרוט אך ורק את השבן השנים אשר שימש בקודש אצל כל אחד ואחד מרבותינו, בזה"ל: פ"ג, איש מפורסם גודע בשערים בכל דרכיו, שלא לתוארו בתוארים צוה לבניו אחריו, רק בזאת יתהללו המתהללים נאמן מעשי גדול

שמושו יותר מלמודו, שימש הגה"ק ייטב לב ט"ז שנים, והגה"ק קדושת יו"ט כ"א שנים, והגה"ק עצי חיים כ"ב שנים, מו"ה אשר ישעי' ע"ה בן מו"ה אפרים יצחק ז"ל שווארץ, מילא שנותיו בחסד ועלה השמימה בשב"ק דאה כ"ט מנחה אב תרפ"ז לפ"ק.

ייתב לב געזאגט אז פאר דעם וויל ער נישט האבן קיין גבאיין.

אבער אויף ר' אשר האט ער געזאגט 'איך קען אים, אשר וועט נישט מאכן אז ער זאל זיין דער ציגניינער און איך דער בער'... האט ער אים געלאזט זיין גבאי. ער האט זיך אזוי איינגעבעטן האט ער מסכים געווען.

אבער מ'האט אים גערופן 'דער בחור'. מ'האט נישט געזאגט 'הויז בחור'. ער האט התונה געהאט און מ'האט אים ווייטער גערופן 'דער בחור', מ'האט אים אזוי גערופן בעפאר, און אזוי איז עס געבליבן. און נאכדעם האט שוין 'דער בחור' געהאט קינדער...

א' הנוכחים: דער ברוך משה האט אויך אזוי גערופן דעם הויז בחור, 'דער בחור'...

רבינו: דער פעטער ז"ל אויך, ער פלעגט אזוי זאגן 'מיזאל רופן 'דעם בחור'.

א' מבני המשפחה: ווי אלט איז ער געווען דער ר' אשר גבאי ווען ער איז אוועק?

רבינו: ער איז שוין געווען אן עלטערער איד.

א' הנוכחים: מ'האט אים גערופן 'דער בחור' אלץ אלטער איד אויך?

רבינו: ניין, נאר ביים ייטב לב'ס צייטן. שפעטער איז ער שוין געווען באקאנט אלס ר' אשר גבאי.

אין סיגוט איז געווען אזוי, ס'איז נישט געווען אזא וועלט ווי היינט, מ'זייט צו צום סינק און ס'איז דא וואסער, מ'האט סמים און ס'געט הייצונג, ס'איז נישט געווען אזוי, מ'האט געדארפט גיין צו די קוה און מ'האט געדארפט מעלקן מילך כדי צו האבן מילך.

דאס הייסט אזוי מ'האט געהאט א קוה אין הויף, און די קוה האט יעדן טאג געגעבן מילעך, מ'האט געדארפט ארויסגיין מעלקן די קוה כדי צו האבן מילך אין שטוב.

אזוי איז געווען אויך, יעדן טאג האט מען געדארפט אריין ברענגען האלץ און אריין לייגן אין אויוון צו ווארעמען די שטוב, מ'האט קודם געדארפט אויסקערן און ארויס געמען די אש, אריין לייגן פרישע האלץ, און אנהייבן די אויוון.

מ'האט געדארפט יעדן טאג גיין צו די ברינען און שעפען וואסער מיט אן אמפער, און ברענגען וואסער אין שטוב.

דאס איז געווען א ארבייט און דאס האט נישט געמוהן 'דער בחור'. נאר ס'איז אלץ געווען 'א בחור' מיט 'א יונג', אזוי

האט ער געהייסן, דער יונג איז געווען איינער וואס האט נישט געלערנט, ער איז געווען אן עם הארץ, אים האט מען גערופן 'דער יונג', און דער יונג האט געמוהן אלע פראסטע ארבייט, ס'איז געווען אסאך אזעלכע ארבעט, מ'האט געדארפט גיין אין שטאל, זיך אפגעבן מיט די פערד, ס'איז געווען אסאך אזעלכע ארבעט. 'דער בחור' האט געטראגן די מלית ותפילין, דער בחור האט אריין געברענגט וואסער זיך צו וואשן ער האט משמש געווען.

א' הנוכחים: דער בחור האט אויך געהאט משרתים...

רבינו: יא, בקיצור ווייל די אלע מלאכות בזויות האט געמוהן 'דער יונג'.⁶⁰

אין סיגוט איז געווען אמאל א מעשה מיט דעם יונג. מ'פארשטייט ער איז דאך נישט געווען קיין גרויסער חכם, איז אינדערהיים יענע צייטן אז מ'האט געדארפט א מעדעצין האט מען געדארפט גיין אין אפעטייק, ס'איז נישט געווען פארטיג, מ'האט געמאכט די מעדעצין, מ'האט עס אויסגעמישט דארט, און מ'האט געדארפט ווארטן, האט מען געשיקט אמאל דעם יונג אין אפעטייק, מ'האט אים געשיקט מיט די רעצעפט, איז ער נישט געגאנגען, פרעגט מען אים, פארוואס ביזסטו נישט געגאנגען? זאגט ער, אלעמאל הייסט ער מיך ווארטן, איז פארוואס זאל איך ווארטן דעמאלס, ווארט איך שוין יעצט...

ויש לציין מה שסיפר מרן רבינו בעל ברוך משה ז"ל כי בבית זקנו מרן

וברב ברכות

60

הייטב לב ז"ל היו שלשה משמשים, הגבאי רבי אשר ז"ל, והיוז בחור שקראוהו 'דער בחור', ועוד בחור פשוט שקראוהו "דער יונג", והוא היה עושה מלאכות הבזויות שבבית, והטעם שלקח לביתו משמש פשוט הזה, מפני שהחמיר על עצמו שלא ליטול ידיו במים ששאבו עכו"ם, ושם היה נהוג שגוים היו שואבים המים בעד בתי ישראל, ולא רצה להטריח את הגבאי או את הבחור המשמש לשאוב מים בעדו בכל פעם, כדי שלא לבטלו מתורה ותפילה בציבור וכדו', [כן סיפר רבינו הבד"ץ משה ז"ל כמה פעמים שיחור לקחו תמיד דוקא בחור נעלה ומופלג בתו"ש] ועל כן לקח משמש פשוט לתוך ביתו שהיה גם שואב בעדו מים בכל פעם שהוצרך לכך בתוך שאר המלאכת הנצרכות בבית.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

סעודת הילולא רבתי

של כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זיע"א

יום א' פרשת שופטים - כ"ו מנחם אב - תשפ"ג לפ"ק
במעמד אלופי אלפי ישראל תלמידים וחסידים, בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יע"א

מייט דעם קען מען פארשטיין, די גמרא זאגט אין בבא בתרא דף קט"ז, אז ר' פנחס בר חמא האט געזאגט 'כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו, או איינער ל"ע האט א חולה אין שטוב, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים'. זאגט דער נימוקי יוסף, אזוי איז געווען א מנהג אין צרפת אין פראנקרייך בימיו - די ראשונים האבן געוואוינט אין פראנקרייך - ווער ס'האט געהאט א חולה אין שטוב, איז געגאנגען צו א רב א תופס ישיבה, ער זאל אים בענטשן און אנוואונטשן א רפואה שלימה. וואס איז דער מקור דערפון? אז מ'האט ביי זיך א חולה דאס איז דאך 'וי', און דער חכם וואס ער איז מרביץ תורה לרבים, האט ער א כח מייט די חמשה חומשי תורה איבער צו דרייען פון 'וי' און מאכן פון דעם 'טוב'.

מייט דעם קען מען פארשטיין, ביי אברהם אבינו שטייט 'ואעשך לגוי גדול ואגדלה שמך והיה ברכה'. רש"י טייטשט 'ואגדלה שמך', ער איז מוסיף דעם אות ה', עד עכשיו איז געווען שמו אברם, ומכאן ואילך וועט זיין נאמען 'אברהם', האט מען צוגעלייגט דעם אות ה' פאר אברהם, אז אברהם האט באקומען דעם אות ה' ער זאל קענען מהפך זיין די ה' פעמים 'וי' אויף ה' פעמים 'טוב'. אויף דעם זאגט רש"י והיה ברכה, הברכות נתונות בידך, די ברכות זאל זיין מסורות בידו, אז ער זאל קענען מהפך זיין פון 'וי' אויף 'טוב'.

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, שופטים ושופטים ונתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטך. שטייט שפעטער אין פסוק, צדק צדק תדרוף לכוּען תחיה וירשת את הארץ. זאגט רש"י, 'כדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים', ס'איז כדאי אז מ'שטעלט אויף דיינים הכשרים, 'להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתו', עס איז כדאי און ס'האט א כח להחיות את ישראל, צו מאכן לעבן די אידן, ולהושיבן על אדמתו, צוריק גיין קיין ארץ ישראל.

קען זיין אזוי, כהאב שוין נאכגעזאגט דעם זרע קודש אין פרשת בהר, וואס ער זאגט אויף וואס מ'זאגט ביי קידוש פרייטאג צונאכט'ס, אין די פרשה פון 'ויכולו השמים והארץ' איז דא פינעף מאל דאס ווארט 'וי', 'ויכלו וישבות ויברך און ויקדש', איז דא פינעף מאל דאס ווארט 'וי', זאגט דער זרע קודש מ'דארף מהפך זיין די פינעף מאל 'וי' און מאכן פון דעם פינעף מאל 'טוב', 'וי' באטרעפט זעכצן, און 'טוב' באטרעפט זיבעצן, דארף מען מאכן פון 'וי' זאל ווערן 'טוב'. אבער דער זרע קודש זאגט נישט ווי אזוי איז מען מהפך פון 'וי' אויף 'טוב'. בפשטות פארשטייט יעדער איינער, אז מ'לערנט תורה אין די תורה איז דא חמשה חומשי תורה, 'אין טוב אלא תורה', עס איז נישט מעגליך צו מאכן אויף 'טוב' נאר דורך תורה, במילא איז דורך תורה קען מען מאכן פון 'וי' אויף 'טוב', דורך די תורה הקדושה.

קען זיין אזוי, עס שטייט אין מדרש ילקוט, ווען די אידן זענען געווען אין מדבר איז דאך געווען די גגלים, אויף די דגלי ישראל אין מדבר איז געווען אויפגעשריבן די נעמען פון די אבות הקדושים, אברהם יצחק יעקב, זאגט ער, אויפן ערשטן דגל איז געשטאנען די א' פון אברהם, די י' פון יצחק, און די י' פון יעקב, דאס איז געווען אויפן ערשטן דגל, דער ערשטער אות פון אברהם יצחק יעקב. אויפן צווייטן דגל איז געווען די ב' פון אברהם, די צ' פון יצחק, און די ע' פון יעקב. אויפן דריטן דגל איז געווען די ר' פון אברהם, די ח' פון יצחק, און די ק' פון יעקב. אויפן פערטן דגל איז געווען די מ' פון אברהם, די ק' פון יצחק, און די ב' פון יעקב. און די ה' פון אברהם - אברהם האט דאך פינעף אותיות - איז געווען אין די הייער, די ה' פון אברהם איז געשטאנען פון אויבן. פארוואס איז די ה' געווען אין די הייער? עס האט חופף געווען אויף זיי עס זאל נישט שורה זיין קיין שום דבר רע. אזוי שטייט אין מדרש.

דער אוהב ישראל שטעלט זיך אויף דעם מדרש, לויטן סדר וואלט ווען געדארפט זיין, דער פערטער אות פון אברהם איז דאך דער ה', וואלט די ה' געדארפט צו זיין אויפן פערטן דגל, און דער מ' וואס איז דער פינעפטער אות, דאס וואלט געדארפט חופף זיין אין די הייער, דערווייל האט מען געלייגט דער מ' איז געווען אויפן פערטן דגל, און דער ה' איז חופף פון אויבן, אזוי שטעלט זיך דער אוהב ישראל אויף דעם. ער זאגט א טעם לשבח, ער זאגט זייער א זיסן טעם, מה אקוב לא קב"ה קל, אז קב"ה וואלט נישט געקענט אויסקומען ביים פערטן דגל. דער טאטע ז"ל אין פרשת במדבר זאגט אויך א טעם, פארוואס איז דער מ' געווען אויפן דגל און די ה' איז געווען אין די הייער.

לענינינו קען מען פארשטיין, דוקא די ה' האט מען געלייגט ס'זאל זיין חופפת עליהם, ווייל די ה' דאס איז די פינעף מאל זיי וואס מ'דארף מהפך זיין אויף 'טוב', איז דאס א שמירה מעולה שלא ישרה עליהם שום דבר רע, אזוי זאגט ער דאס לשון, ס'זאל נישט שורה זיין קיין שום רע, עס זאל נישט זיין קיין רע נאר ס'זאל זיין טוב, דאס איז די סגולה פון די ה'.

בלעם הרשע האט געוואלט שעלטן כלל ישראל, עס פארשטייט יעדער איינער ווען חלילה ס'געלונגט אים וואלט געווען זיי, ווען דעם האט ער געזאגט 'מה אקוב לא קבה קל', אז מ'לאזט אים נישט שעלטן, זאגט ער, 'כי מראש

צורים אראנו ומגבעות אשורנו, מראש צורים אראנו מיינט מען די אבות, ומגבעות מיינט מען די אמהות, אברהם האט געהאט באקומען א ה' אין זיין נאמען, און שרה אמינו האט אויך באקומען א ה', די ה' דאס איז חופפת עליהם, דאס שוועבט העכער זיי, און דאס איז א שיצער זיי מציל צו זיין מכל רע פון יעדע שלעכטם.

מיט דעם קען מען פארשטיין, די גמרא זאגט אין מסכת חגיגה דף י"א, ווען א צדיק ווערט נפטר פון די וועלט, ער קומט אהן בעולם העליון זאגט מען פאר אברהם אבינו, אשריך אברהם שצדיק זה יצא מחלצריך, מזאגט פאר אברהם, וואויל איז דיר אברהם אבינו אז דער צדיק שטאמט פון דיר. ווען עס גייט אוועק א צדיק וואס איז געווען א פועל ישועות בקרב הארץ בחיים חיותו. וואס איז געווען זיין כח צו פועלן ישועות פאר אידישע קינדער, דורך דעם כח התורה וואס ער פארמאגט, ער האט זוכה געווען צו די בחינה פון והיה ברכה, ער האט באקומען א ה' מהפך צו זיין דעם זיי אויף 'טוב'. זאגט מען פאר אברהם אבינו, אשריך, וואויל איז דיר אברהם אבינו, ווייל דער צדיק גייט אין די דרכים פון אברהם אבינו, ביי אברהם אבינו זעהט מען אויך זאעשך לגוי גדול, זאגט דער מדרש, וואס הייסט ואעשך לגוי גדול? אותו גוי גדול שנאמר בו מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים, זיי האבן א כח התורה, און אז מ'האט א כח התורה, דורך דעם כח התורה איז והיה ברכה וואס הברכות נתונות בידו, און דער צדיק איז געגאנגען אין די דרכים פון אברהם, און אין דעם זעלבן כח וואס ער האט געהאט בכח התורה איז די ברכות טאקע נתונות בידו צו קענען פועלן ישועות פאר אידישע קינדער.

כ'האב געטראכט מיט דעם קען זיין, די גמרא אין ברכות דף ל"ח, זאגט די גמרא ווי אזוי מ'מאכט א ברכה, צי 'מוציא לחם מן הארץ', צי 'מוציא לחם מן הארץ', און די גמרא זאגט 'מוציא' לחם מן הארץ איז כולי עלמא מודי אז ס'איז גוט, 'מוציא' איז א פלוגתא. איז פארוואס האט מען טאקע בוחר געווען צו זאגן 'מוציא' און נישט 'מוציא'. נאר ביי 'מוציא' איז דא דער ה', די ה' איז מהפך אויף ברכות, פון זיי און 'טוב'. האב איך אינזין געהאט אזוי, ווער ס'געדענקט דער פעטער ז"ל פרייטאג צונאכטס ביים טיש ווען ער האט זיך געוואשן צו די סעודה ליל שבת קודש, ווען ער האט געמאכט די ברכה האט ער אויסגעצויגן דעם ה' פון 'מוציא' לחם מן הארץ, ער האט מדגיש געווען דעם ה'. דאס איז

געווען נאכדעם וואס ער האט געזאגט די פרשה פון 'ויסלול השמים והארץ', נאך וואס מ'האט געזאגט פינעף מאל 'זי', האט מען געדארפט מהפך זיין מ'האט געדארפט האבן א ה' 'המוציא' לחם מן הארץ, האט ער אויסגעצויגן 'המוציא' לחם מן הארץ, מיט דעם ה' האט ער מהפך געווען פון 'זי' אויף 'טוב'.

מיט דעם קען מען פארשטיין, די גמרא זאגט אין שבת דף ק"ה, כל המקיים ג' סעודות בשבת ניצול מג' פורעניות, ווען איינער איז מקיים די דריי שבת'דיגע סעודות ווערט ער ניצול מג' פורעניות. וואספארא שייכות האט דאס וואס מ'עסט די שבת'דיגע סעודות ניצול צו ווערן פון ג' פורעניות? נאר אז מ'עסט א שבת'דיגע סעודה, און מ'מאכט די ברכה פון 'המוציא' לחם מן הארץ ביי די סעודות שבת קודש, די ה' דאס איז מהפך פון 'זי' אויף 'טוב', איז דאס מציל פון אלע פורעניות.

דאס קען זיין וואס רש"י זאגט, כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל, מהפך צו זיין פון 'זי' אויף 'טוב', דאס איז להחיות את ישראל, ס'זאל זיין לעבעדיג וואויל און לעכטיג אין אידישע הייזער.

קען זיין דער נביא זאגט פאר כלל ישראל, מ'ליינט יעצט די ז' דנחמתא, אין די הפטרה פון פרשת עקב, זאגט ישעי הנביא 'הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם' (ישעי נא, ב), מ'זאל א קוק טוהן צו אברהם אבינו און שרה אמינו, ביידע האבן באקומען א ה', אברהם האט באקומען א ה' ביי זיין נאמען, און שרה אמינו האט באקומען א ה', מהפך צו זיין פון 'זי' אויף 'טוב'. אין זייער זכות פון אברהם אבינו און שרה אמינו קען מען זוכה זיין צו גאולת ישראל ושמחתן ונחמתן, מהפך צו זיין דעם גלות וואס דאס איז דער 'זי', אויף די גאולה און די נחמה וואס דאס איז דער 'טוב', דער טוב האמיני, כי נחם ה' ציון. און דאס זאגט רש"י, כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן, ווייל דורך דעם וועט מען זוכה זיין כי נחם ה' ציון, מ'זעט זוכה זיין צו די ריכטיגע גאולה, צו די ריכטיגע נחמה.

די פעולות פון רבין ז"ל דא אין אמעריקא

אונז לעב מיר דא אין אמעריקע, אין די פריערדיגע יארן זענען געקומען אהער דא אין די מדינה און ס'האבן זיך באזעצט דא גרויסע רבנים תלמידי חכמים ריא ה', ווען זיי האבן געזעהן די מצב פון אידישקייט אין אמעריקא אין די

מדינה, ווי אזוי ס'האט אויסגעזעהן דאס רוחניות, זענען זיי אריינגעפאלן אין יאוש, יעדער איינער עקסטער איז אריינגעפאלן אין יאוש, און יעדער האט געזאגט 'זויי', דאס איז אמעריקע, יעדער האט אונטער געקרעכנט 'זויי', דאס זאגן 'זויי', די יאוש, דאס אליינס האט צוגעברענגט דאס ירדת הדת נאך מער, די יאוש נעבעך האט גורם געווען נאך א גרעסערן חורבן.

ווען דער פעטער ז"ל איז אנגעקומען אין די מדינה, האט ער זיך אונטערגעגארטלט און ער האט געזאגט מיר גייען מהפך זיין פון וויי צו טוב, מ'טאר זיך נישט מייאש זיין, אין די מדינה דא דארף מען אויך אויפשטעלן אידישקייט, מהפך זיין וויי לטוב, אין טוב אלא תורה, אונז גייען מיר אויפשטעלן א עולם התורה טאקע דא אין די מדינה, ער האט אויסגעשריגן מי לה אלי.

ער האט אנגעהויבן און אויפגעשטעלט א קהלה קדושה, אויפגעשטעלט בתי חינוך לבנים ולבנות, ער האט אנגעהויבן במתי מעט, מיט איין כיתה פאר אינגלעך און איין כיתה פאר מיידלעך, ס'איז זייער שווער אנגעקומען, ס'איז געווען אן עבודה קשה שבמקדש, מרים צו זיין די קרן התורה והיראה, אבער צוביסלעכווייז איז נתרחב געווארן די גבולי הקדושה, ס'איז געווארן א תל תלפיות פאר טויזנטער תלמידים ותלמידות, בחורי חמד, טייערע יונגעלייט, מוכבד'דיגע בעלי בתים, עושה צדקה וחסד, א הייליגע קהילה וואס איז מיוסד אויף תורה עבודה און גמילות חסדים, דאס איז די היפך פון וויי, דאס איז די טוב, די ריכטיגע טוב.

דער פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל איז געווען א גדול בתורה ובמעשים טובים, און ער האט פארמאגט דעם כח התורה, מיטן כח התורה האט ער מהפך געווען וי לטוב, צו פועל'ן ישועות פאר אידישע קינדער.

זיין עבודת ה', עבודת הקודש, עבודה שבלב זו תפלה, די הייליגע תפלות וואס האט זיך געווען להדרי בטן און ס'האט בוקע רקייעים געווען.

די געוואלדיגע כח התורה מחדש צו זיין חידושים, צו ענטפערן תשובות להלכה, די פלאם פ'יער'דיגע דרשות, די הייליגע דברי כיבושין שבת און יו"ט, און סתם דברי דרוש ואגדה בכל עת וזמן, א געוואלדיגע כח התורה, און א געוואלדיגע כח הצדקה וואס איז געווען להפליא.

מעלבונה של תורה, דער זוה"ק זאגט אויך אז ס'גייט ארויס א בת קול, דער זוה"ק זאגט אז די בת קול זאגט שווב בנים שובבים.

פרעגט דער בעל שם הקדוש ווער הערט די בת קול?, הערט קיינער נישט די בת קול צו וואס גייט ארויס א בת קול, אויב הערט מען דאס יא, נו ווער הערט דאס?, האט דער בעל שם הקדוש געזאגט אמת יעדער איד הערט די בת קול, ווייל יעדער איד האט יעדן טאג א הרהור תשובה, יעדן טאג, איינער א שעה פריער און איינער א שעה שפעטער, אבער יעדער איינציגער איד וואס עמדו רגליו על הר סיני האט יעדן טאג א הרהור תשובה, און דאס איז די בת קול, נאר אז מ'האט שכל נעמט מען דעם הרהור און מ'איז דאס מוציא מכח אל הפועל, און אז נישט פאריאגט מען עס, מען פאריאגט די מחשבה, אזוי האט געזאגט דער בעל שם הקדוש.

דער הייליגער ראפשיצער רב ז"ל אין זרע קודש (פ' וארא) זאגט, אז נאר צדיקים הערן דעם בת קול, נאר די קרובים אל ה' זענען זוכה צו הערן די בת קול, ווער ס'איז נישט קרוב אל ה' איז ליידער נישט זוכה צו הערן די בת קול, נו אויב אזוי כאפט אן א פחד, מי יאמר זכיתי לבי איך זאל זוכה זיין צו הערן דעם בת קול. נאר ס'שטייט אין חדרים (פרק עג) ווער ס'הערט צו צום קול פון א מוכיח, איינער וואס זאגט דברי מוסר אז מ'הערט צו דעם וואס ס'זאגט מוסר פאר אידישע קינדער, איז מען זוכה צו הערן דעם בת קול, אזוי זאגט דער חרדים. און דער חרדים טייטשט, והיה אם שמוע, אז דו וועסט הערן דעם קול המוכיח, איז תשמע לקול ה' אלקיך, וועסטו קענען הערן דעם קול ה' אלקיך, וועסט קענען הערן דעם בת קול.

קומט אויס אזוי, מ'בלאזט שופר ראש השנה, תקיעת שופר איז מעורר צו תשובה, אזוי זאגט דאך דער רמב"ם עורו ישנים משניתכם, אז מ'בלאזט שופר און מ'ווערט נתעורר צו תשובה, איז מען זוכה נאכדעם צו הערן דעם בת קול, און דעמאלטס באקומט מען אן התעוררות תשובה באופן גבוה ונעלה, אויף א העכערע בחינה.

דערפאר זאגט ער, ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה, דאס איז בנימטריא תקעו בחודש שופר, דער אייבערשטער געט א ברכה, וואס איז די ברכה, תקעו בחודש שופר אז מ'בלאזט שופר ראש השנה, את הברכה וואס איז די ברכה,

הרבצת התורה, צענדליגער צענדליגער יארן האט ער מרביץ תורה געווען פאר אידישע קינדער, ער האט אויפגעשטעלט בתי מדרשות וואו אידן זאלן דאווענען און לערנען, א תלמוד תורה א בית חינוך לבנים און א בית חינוך לבנות, ישיבות, כוללים, די קעמפ'ס, מקואות, באקן מצות, עינא פקחה אויף כשרות און אויף יעדע דבר שבקדושה.

זכה וזיכה את הרבים

נעכטן שבת קודש, האמיר פארגעלערנט פרק אין ביהמ"ד, האמיר געלערנט די משנה אין פרק ה' משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, דא קען מען ממליץ זיין די משנה אויף אים, אתפשטותא דמשה איז דאך בכל דרא ודרא, אין דעם דור איז ער געווען די בחינה פון משה רבינו, וואס ער איז געווען א זכה וזיכה את הרבים, מיט אלע זיינע הייליגע פעולות זכות הרבים תלוי בו.

די זכות הרבים נישט נאר אין זיין דור, נאר דער זכות הרבים אין די שפעטערדיגע דורות עד ביאת הגואל איז תלוי בו, די זכות הרבים נישט נאר פון די אייגענע קהילה און פון די אייגענע מוסדות, נאר אויך וואס ער האט געברענגט א רוח טהרה אז אנדערע קהילות האבן זיך אויך געגרינדערט חסידישע קהילות מיט חסידישע מוסדות, דאס איז אלעס זכות הרבים וואס ער האט מוכה געווען די רבים איז אלעס תלוי בו.

די פייערדיגע דברי נבושין פון רבין ז"ל וואס טוט פעולות עד היום הזה

נעכטן איז אויך אויסגעקומען צו רעדן ביי שלש סעודות אויף דעם פסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה, האמיר נאכגעזאגט א רמז פון צבי לצדיק דער בלאזשוב'ער רב, וואס ער זאגט די פסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה, וואס ער זאגט די פסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה, זייער א שיינע גימטריא, נאר מ'דארף צו פארשטיין דעם רמז פון דעם פסוק 'תקעו בחודש שופר' צו 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה'.

כ'האב נאכגעזאגט ס'איז באקאנט פון בעל שם הקדוש אז ער האט אויסגעטייטשט די משנה אין אבות בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב, יעדער טאג גייט ארויס א בת קול פון הר חורב, פון בארג סיני, און ס'זאגט אוי להם לבריות

ליגט א פליכט אויף אונז, אז אונז זאלן זעהן ממשיך צו זיין די אלע ענינים, און טון אלעס בידינו להגדיל כח התורה, און די לומדי תורה, הן וואס איז נוגע חינוך הבנים, און הן וואס איז נוגע חינוך הבנות, וואס איז שייך מיט ישיבות פאר בחורים, כוללים פאר יונגעלייט, און בתי מדרשות בכל מקום ומקום פאר אנשי שלומינו צו קענען לערנען און דאווענען כראוי וכנכון.

אונז דארפן מיר צו זעהן ממשיך צו זיין מיט די מלחמה קעגן טומאת הציונית בכל לבושיה, האן א שום שינוי וואס אונז האב מיר מקבל געווען פון פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, וואס ער איז געווען א יחיד מומחה אין די ענינים.

מען דארף אויך זעהן צו שטיצן די הייליגע מוסדות וואס ער האט אויפגעשטעלט איבעראל מיט א תמיכה הגונה, אזוי אויך צו שטיצן די מוסדות אין ארצינו הקדושה וואס שטייען ערליך ובנאמנות און זענען נישט נהגה משולחן אייבל. אנשי שלומינו בכל אתר ואתר פארשטייען דאס חשיבות, און שטיצן די אלע מוסדות כראוי, מען קען ארויסברענגען א פרט, אברכי תושבי קרית יואל האבן דאס יאר צוזאמגעשטעלט א מיליאן דאלער פאר החזקת ארץ ישראל'דיגע מוסדות, די ערליכע אפגעהיטענע מוסדות וואס זענען זיך מתנזר פון די רעגירונג שטיצע, און מיטן אייבערשטענס הילף וועלן זיי אין עתיד ווייטער ממשיך זיין, דאס איז קרית יואל אליינס, אויסער נדבת בני ישראל אנ"ש פון אנדערע מקומות וואס קומט אויך צו געוואלדיגע גרויסע סכומים.

דער פעטער ז"ל האט אסאך געטון פעולות צו שטיצן די עדה החרדית אין ירושלים עיה"ק, און דאס בית דין צדק פון ירושלים עיה"ק, דער טאטע ז"ל בשעתו איז ארויסגעגאנגען מיט א שווערע מלחמה, ווייל ער האט געזעהן אז די עדה החרדית איז אין א סכנה און ער האט געוואלט מציל זיין די עדה החרדית. ס'טוט זייער וויי דאס הארץ פון די שמועות שונות אז ס'איז דא מענטשן מבפנים אין די עדה החרדית, וואס זיי צוברעכן, זיי זענען מהרס די עדה החרדית מיט פארשידענע פעולות שאין רוח חכמים נוחה הימנו, ס'איז נאך דא א פחד פון טעראר אז אנדערע זאלן שווייגן, אונז דא פון דערווייטענס וואס קען מרי אונז טוהן, מיר זענען מתפלל מהפך צו זיין דעם וי לטוב.

אשר תשמעו או מ'וועט זוכה זיין צו הערן דעם בת קול וואס גייט ארויס פון הר חורב, און דאס וועט מערער זיין אידישע קינדער.

איך האב מיך אזוי מתבונן געווען, ווער ס'האט זוכה געווען צו הערן דעם פעטער ז"ל זיינע דברי כיבושין, צי ס'איז געווען די דרשות פאר תקיעת שופר, צי די דרשה פון כל נדרי, צי די פייערדיגע שלש סעודות תורות בימי השובבי"ם און אין אנדערע וואכן, דברים היוצאים מלב טהור, קול ה' חוצב להבות אש, ס'איז געווען להבות אש, פלאם פייער'דיגע דרשות, אידן האבן מוריד דמעות געווען, אידן האבן תשובה געטון, ס'איז געווען א געוואלדיגע התעוררות תשובה, ווער ס'האט זוכה געווען צו הערן די דרשות, דער האט זוכה געווען צו הערן דעם קול ה', דער בת קול וואס זאגט אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, און האט זוכה געווען דורכדעם צו א געוואלדיגע הויכע מדריגה פון תשובה, אידן האבן זוכה געווען און תשובה געטון מעומקא דלבא.

ס'איז געווען א געוואלדיגע התחזקות פאר אידישע קינדער, ס'האט געהאלטן, אידן געדענקן דאס נאך היינט - די וואס האבן זוכה געווען - כל ימי חייהם הערט מען דאס, ס'קלינגט אין די אויערן, ס'איז איינגעבאקן די פלאם פייער'דיגע דרשות, און ס'טוט נאך פעולות עד היום הזה.

מלחמה לה' בעמלק קעגן טומאת הציונות

די געוואלדיגע גרויסע מלחמה וואס ער האט זיך געשלאגן בכל נימי נפשו אין טומאת הציונות אין אלע אירע מלבושים, ער האט נישט קיינעם אפגעשווינט, ס'איז געווען א מלחמה כולו לשם שמים, אינגאנצן אלעס איז געווען לשם שמים, ס'האט אים ווי געטון דער עלבון התורה, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, אוי להם לבריות ס'דארף וויי טון פאר די בריות עלבונה של תורה, דאס האט מען געזעהן דער אוי להם לבריות, ס'האט אים ווי געטון עד דכדוכה של נפש עלבונה של תורה.

ער האט געטון פעולות אין א בחינה פון סור מרע ועשה טוב, אויפגעשטעלט די קרן הצלה פאר מוסדות וואס זענען נישט נהגה משולחן הטמאה, און דאס איז אלעס פעולות מהפך צו זיין פון וי לטוב, טבא הוא וטבא ליהוי עד ביאת הגואל.

גדרת גיוס בני השיבות

די זעלבע זאך אין ארץ ישראל הערשט א סכנה פון גיוס בני השיבות צום טמאנע צה"ל, מ'דארף זעהן, אונז זענען פון דערווייטענס, אבער זיך זארגן פאר אחינו בני ישראל ביתר שאת, אונז דארף מיר געדענקן אז ס'האנדלט זיך פון צענדליגער טויזנטער תלמידי ישיבות וואס זיי לערנען אין ישיבות, צו יונגעלייט וואס לערנען אין די כוללים, קיינער ווייסט נישט מי יודע מה יולד יום, מיר זענען מתפלל אז די רשעים זאלן נישט קענען לייגן קיין האנט, און נישט טוהן קיין שום פעולה וואס זאל גורע זיין די לימוד התורה בארצינו הקדושה הן פון בחורים און הן פון יונגעלייט.

שם קודש פאר די נייע שכונות אין קרית יואל

איינס פון די פעולות פון פעטער ז"ל, איז די הייליגע פעולה וואס ער האט מיסד געווען און אויפגעשטעלט די שטאט קרית יואל, ער האט עס א נאמען געגעבן על שמו.

קודם צו זאגן צוויי דריי ווערטער איבער די שטאט קרית יואל בכמות, עס וואוינען היינט אין קרית יואל והגלילות קרוב צו אכט טויזנט משפחות, ס'וואוינען פיר און פערציג טויזנט נפשות אין קרית יואל, קיעה"ר כן רבו, און אלעס ערליכע אידן, אלע מיט בארד און פיאות, שטריימל און בעקטישע.

ס'הייסט קרית יואל, אבער ס'איז נישט בלויז א נאמען, סתם א נאמען, ס'ליגט אינעם נאמען א קשר עליון, מאיז זיך מקשר נאך וועם מען האט געגעבן דעם נאמען, ס'איז א קשר עליון דאורייתא, כ'האב שוין נאכגעזאגט אז מ'זעהט אין די גמרא אין יומא (דף כח.) אינעם הייליגן טאג האט מען דערמאנט האיר פני כל המזרח שבחברון, צו דערמאנען חברון איז אן ענין, מ'איז מעורר די זכות ישני חברון. אז מ'דערמאנט קרית יואל דערמאנט מען זיין נאמען, מאיז מעורר זיין זכות, האבן די תושבי המקום מיט אים א קשר אמיינ בעולם העליון, ממילא קומט אויס, קענען זיי משפיע זיין מהפך זיין וי לטוב במדה גדולה, סיי ברוחניות און סיי בגשמיות.

ס'איז שוין אויסגעקומען צו רעדן פון הרחבת גבול הקדושה, אז די אלע געגענטער ארום און ארום קרית יואל וואו ס'וואוינען דארט אנשי שלומינו תלמידי וחסידיו פון

פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו, החופים בצלו הקדוש, און זענען הולכים לאורו, אלעס איז קרית יואל!

די גרעניצן פון א ווילדזש, דאס איז נאר לגבי דינא דמלכותא, וואו מ'צאלט שטייערן, אדער אויב מ'דארף ארויסנעמען א רשיון צו בויען, אבער נישט לגבי רוחניות, קדושה איז זיך מתפשט אין אלע זייטן, אזוי ווי ס'איז דא א ברכה פאר יעקב אבינו ופרצת ימה קדמה צפונה ונגבה, אין אלע זייטן, אלע געגענטן און שכונות וואס זענען נאנט צום שטאט דא, אלעס איז קרית יואל! און אלע תושבים, אלע וואס זיי וואוינען אין דעם פארברייטערטן קרית יואל, די אלע דארפן פילן א פליכט זיך צו פירן אין אלע ענינים וואס דער פעטער ז"ל האט געלערנט און געמאנט און געפאדערט, און מ'טאר זיך נישט אוועקריקן א זיז כל שהוא, און חלילה מיקל צו זיין אין איינע פון די ענינים, ווער ס'קומט אהער וואוינען, ער ציהט זיך ארויס פון די פרעמד אין איינע פון די מקומות, זאל ער וויסן אז ער וואוינט אין קרית יואל, און ער זאל נישט האבן קיין ספק אין דעם, ס'ליגט אויף אים א פליכט מקבל זיין חומרת המקום שהלך לשם בכל פרטיה אן קיין שום שינוי.

וויל איך יעצט זיין א מוסיף והולך, און אנרופן א שם קודש פאר די אלע שכונות ארום און ארום קרית יואל, און דאס זאל זיין פאר א זכרון אז מ'וואוינט טאקע אין קרית יואל.

איך וויל אנרופן די שכונה וואס הייסט אויף ענגליש 'בלומינגראוו', און דאס איז צוטיילט אין דריי געגענטן. אויף די רעכטע זייט פון קרית יואל דארט אליינס איז דא צוויי געגענטן, איינס מער צו די רעכטע זייט און איינס מער צו די לינקע זייט, איז די געגענט וואס איז מער צו די רעכטע זייט דאס הייסט 'שכונת רזע קודש', און די געגענט צו די לינקע זייט הייסט 'שכונת דברי חיים', דאס זאל זיין א זכיה פאר א איד ער זאל זאגן איך וואוין אין 'שכונת דברי חיים', גערופן נאכן הייליגן צאנזער רב. און די צווייטע געגענט נאכן הייליגן ראפשיצער רב.

די געגענט אקעגן איבער וואס מ'רופט 'לעיק שאור', וועל איך אנרופן נאך א גרויסן גדול, דער 'שאגת אריה', די געגענט הייסט 'שכונת שאגת אריה', נאכן גרויסן שאגת אריה.

די געגענט וואס הייסט 'וואדבורי ווילאס' - א גוי'אישע נאמען - דאס וועט הייסן 'שכונת התם סופר', נאכן הייליגן

געלויבט דעם הייליגן באשעפער אין אלע פלעצער איז עס א בחינה פון מוסיף והולך סיי בכמות און סיי באיכות, איבעראל איז דא חשוב'ע עסקנים פעיאגע וואס זענען עוסק מיט איבערגעגעבנקייט ובנאמנות בלב ובנפש. מ'בויעט נייע בנינים, הערליכע בנינים, מ'בויעט נייע בתי מדרשות, מ'בויעט נייע בתי חינוך, סיי פאר חינוך הבנים און סיי פאר חינוך הבנות, מ'בויעט מקואות, און אלעס וואס א איד דארף צו האבן, דאס איז בכמות.

אבער אויך באיכות איז דא אן עליה, ס'שטייגט, איבעראל דערקענט זיך א בעסערונג א העכערונג לעילא ולעילא, די זעלבע אין די ישיבות, סיי די גרויסע ישיבה דא אין קרית יואל, און סיי די אנדערע ישיבות אין אנדערע מקומות, מ'לערנט בהתמדה מיט א שטארקע הבנה, צום באוואונדערן.

מ'פארהערט זיך פרקים, מסכתות, גאנצע הלכתא'ס, די יונגעלייט וואס זיצן אין כולל, זיצן און לערנען, טייערע יונגעלייט, גדיים נעשו תשיים, שטייגן אויס תלמידי חכמים מופלגים, געלויבט דעם הייליגן באשעפער, מ'דארף מאכן א ברכה הטוב והמטיב אויף די אלע שמועות טובות, הצד השווה שבהם ס'איז מעלין בקודש ולא מורידין.

די שרעקליכע ירידה און די מצב אין צניעות

אבער איין זאך מוז איך יא ארויסברענגען וואו ס'איז יא דא א ירידה, און דאס איז די צניעות במחנינו, הגם אין דעם ענין איז אויך דא אן עליה א פארבעסערונג, הונדערטער נשים כשרות וצנועות גייען בצניעות גמור, אן א פאה נכרית, און אויף דעם דארף מען זאגן אשרי להם ואשרי חלקם. ס'איז דא אסאך וואס זייער לבוש איז שענער און בעסער פון זייערע עלטערן, אין די בחינה פון מעלין בקודש, און דאס איז די שיינקייט פון אונזער קהילה, און פון יעדער וואס האט א שייכות מיט די מהנה אלקים.

אבער ס'טוט וויי דאס הארץ אז ס'איז דא פארקערט אויך, די היינטיגע שייטל איז אסאך ערגער ווי די שייטל פון אמאל, פונעם עבר. די היינטיגע שייטל זעהט אויס פונקט ווי האר ממש, עד כדי כך אז מ'קען נישט דערקענען צווישן א בתולה און א נשואה, מ'קען נישט דערקענען צווישן א אומפארהייראטע פרוי צי א פארהייראטע פרוי, און דאס איז א איסור גמור לכל הדיעות.

חתם סופר וואס די גאנצע וועלט זאגט נאך זיינע פסקים הלכות און דרשות.

די געגענט וואס הייסט 'סמיט-פארם', וועט הייסן 'שכונת ברוך טעם', נאכן גרויסן ברוך טעם, וואס דער דברי חיים שרייבט אין די הקדמה ער האט געגעסן קעסט ביים ברוך טעם, און במשך פון א יאר האט ער דורכגעלערנט מיטן שווער רוב סוגיות הש"ס, דאס דארף זיין א זכיה פאר א איד צו זאגן איך וואוין אין די שכונה פון 'ברוך טעם'.

ס'איז דא א געגענט וואס מ'רופט 'קאנטרי האלאו' און ארום ארום, דאס וועט מען אנרופן 'שכונת חכם צבי', דער דברי חיים האט געהייסן אויפשרייבן אויף די מצבה אז ער איז אן אייניקל פון חכם צבי, ווייל ווען די חיצונים הערן דעם נאמען פונעם חכם צבי אנטלויפן זיי ווייט אוועק, און דא וועט אויך אזוי זיין.

ס'איז דא א געגענט וואס הייסט 'היילענד לעיק עסטעיטס' וואס אידן וואוינען דארט, וועלן מיר א נאמען די געגענט 'שכונת בית יוסף', נאכן הייליגן גרויסן בית יוסף, דער מחבר פון שולחן ערוך, דער גרויסער הייליגער בית יוסף וואס כל בית ישראל נשען עליו, יעדער איד עפנט אויף שולחן ערוך צו וויסן אז מ'איז א איד.

ס'איז דא נאך געגענטער וואס איז נאך ווייניג באוואוינט, אבער מיטן אייבערשטענס הילף ווען ס'וועט צוקומען נאך אידישע געגנטער וועט זיין אידישע נעמען פאר די אלע געגענטן.

מ'זאל וויסן ס'זאל נישט זיין גרינג די זאך, מ'זוואוינט אין גלות אמעריקע, אין א מגושמדיגע מדינה, און מ'דארף מוסיף זיין א הותם בתוך הותם כדאי מיר זאלן געדענקן אז מיר וואוינען נישט אין אמעריקע, מיר זענען נאר אין אמעריקע, און אז מ'האט א שייכות מיט דעם צדיק מיט יענעם צדיק, וועלן די שוכני עפר ממליצן טוב זיין, אור קדושתם וועט חופף זיין אויף די שכונה וואס איז אנגערופן אויף זייער נאמען, און אביסל אוועק נעמען די זומא פון אמעריקע, דורך פשוט אנרופן די געגענט אויף א נאמען פון א צדיק.

די ירושה פון רבין ז"ל איז מעלין בקודש

דער פעטער ז"ל האט אונז איבערגעלאזט א ירושה בתי מדרשות בתי חינוך, סיי פאר אינגלעך און סיי פאר מיידלעך,

שיינעם הסבר, און מיט שיינע ווערטער, ביז זי וועט פארשטיין, און ס'וועט טוהן פעולות לטובה.

און אויף דעם דארף מען אויך וויסן מיטאר זיך נישט מייאש זיין אז מ'זעהט די מצב, נאר מ'דארף צו טון, און אז מ'וועט טון וועט מען אויפטון.

היינט א יאר האבן מיר געהאט דא אין שטאט קרית יואל א גרויסע אסיפה וואו מ'האט גערעדט צו די נשים צדקניות, די גרויסקייט און וויכטיגקייט פון שמירת הצניעות, מ'קען זאגן געלויבט דער הייליגער באשעפער מ'האט אסאך אויפגעטון. אבער דער יצר הרע שלאפט נישט, מ'קען גוט מסביר זיין, אבער דער יצר הרע האט א בעסערע כח הסברה, דער יצר הרע איז בעסער מסביר, נשים דעתן קלות, און ווערן איבערגערעדט פון א צווייטע אשה, און פון די שייטל מאכער.

פאריגע וואך האמיר צאמגערופן אן אסיפה - צוזאמען מיטן דיין - די שייטל מאכערס דא אין די שטאט קרית יואל, און איך האב גערעדט צו די שייטל מאכערס זיי זאלן וויסן די אחריות וואס ליגט אויף זיי, ווייל געווענליך איז עס אזוי, זיי זענען די מבנים, זיי זענען די פוסקים, זיי זאגן וואס איז יא גוט און וואס איז נישט גוט, און זיי זאגן 'מעגסט גיין! יעדער גייט אזוי!', זיי רעדן צו.

האט מען זיי געבעטן, און מ'האט זיי אויפגעפאדערט, אז זיי זאלן צוריק האלטן די גרויסע ירידה, איך האף צום אייבערשטען אז מ'וועט אויפטוהן מיט די מלחמה, און וואויל איז פאר דעם איד וואס וועט צולייגן א האנט צו דעם, און ער וועט ווערן געבענטשט בכל מילי דמיטב.

פעולות לטובה פאר ביליגע דירות

מיט אפאר וואכן צוריק איז מיר אויסגעקומען צו רעדן וועגן די דירות אין קרית יואל, מיר האבן אנגעהויבן צו טוהן פעולות שונות, ווייל איך זאגן פארן ציבור, אני על משמרת אעמודה, די הנהלת הקריה טוען וויכטיגע פעולות דאס מוציא צו זיין מכח אל הפועל, איך האף צום אייבערשטען אז מ'וועט מצליח זיין מיט דעם, אויסער דעם טוען מיר נאך פעולות אויף אנדערע מקומות, און דארט האף איך אז ס'וועט זיין נאך ביליגער, נאר פון אנדערע מקומות פארשטייט זיך אז מען קען נאכנישט רעדן, ודי למבין, אבער איך האף מ'וועט מצליח זיין.

היעלה על הדעת אנצוטון אויפן קערפער - אויף א פלאץ וואס דארף זיין פארדעקט - א מלבוש וואס האט די זעלבע קאליר ווי דעם קערפער, און ס'זעהט אויס ממש אזוי ווי די קערפער? יעדער פארשטייט אז דאס איז א פריצות אפילו ס'איז נישט די קערפער ממש, און פארוואס ביי האר איז אנדערש? אז ס'זעהט אויס אזוי ווי האר, האט עס א דין אזוי ווי האר.

מיטן יארן צוריק איז געווען, אז אפילו ווער ס'איז געגאנגען מיט א שייטל, איז געווען אזא מין זאך ווי א צוגעדעקטע שייטל, ס'איז געווען כשמו כן הוא, אז די דעק האט צוגעדעקט רוב פון דעם שייטל, אדער א גרויס חלק פון די שייטל, מ'האט דערקענט אז מ'גייט מיט א צודעק אפילו פון פארנט אויך, און פון די זייט, און ס'איז געווען אביסל א גדר אין צניעות אין דעם שייטל אליינס אויך.

היינטיגע צייטן איז געווארן אזא מאדע, מ'גייט מיט א צוגעדעקט שייטל, אבער די צודעק ווערט קלענער און קלענער, און די שייטל ווערט לענגער און גרעסער, ס'קומט שוין אן ביז צו די פלייצע, און די דעק ווערט געלייגט מאחורי הראש, אזוי ווי א קאפעלע, אדער א בענדל וואס איז ברייט צוויי אינטשעס, און דאס טוט מען אהן אלס צוגעדעקט שייטל.

וואס איז דא צוגעדעקט? וועם פאפט מען? דעם בורא כל עולמים פאפט מען?

ס'איז דא א תירוץ אז יעדער גייט אזוי, וואס הייסט יעדער? דאס איז א תירוץ? ביי א מכשול של רבים איז נישטא קיין היתר, ווייל יעדער גייט אזוי, דאס מיינט נישט אז ס'האט א היתר.

די עלטערע נשים וואס זיי האבן א פונק פון ערליכקייט און פון הייליגקייט אויף צניעות, באוויינען דעם מצב פון די אייגענע קינדער, פון די אייגענע טעכטער און פון די אייניקלעך, זיי זעהן אין דעם א ירידה נוראה, און אויף דעם דארף מען צו שרייען געוואלד.

איך בעט פון די עלטערן מען זאל רעדן צו די קינדער, צו די טעכטער און צו די אייניקלעך, מסביר צו זיין די גרויסקייט און דאס חשוב'קייט פון צניעות. דער סמ"ק - א ראשון - זאגט, צניעות איז א מצות עשה מן התורה והיה מחניך קדוש. דאס זעלבע יעדער בן תורה וואס האט אין זיך יראת שמים, זאל מסביר זיין אין שטוב פאר זיין ווייב מיט א

גזירת החינוך אין ניו יארק

די גזירת החינוך דא אין ניו יארק, ס'טוט ווי דאס הארץ דער מצב, דער מצב ווערט ארגער, פון חודש צו חודש ווערט די רעגירונג מער שטרענגער און טוהט מער פעולות, און ס'טוט מיר וויי צו זאגן, אבער איך מוז עס זאגן, די וואס זענען עוסק אין דעם ענין זאגן נישט אויס דעם אמת, און די שווערע מצב ווי אזוי ס'איז, דער איבערשטער זאל זיך מרחם אויף כלל ישראל, אז מ'זאל נישט פארשטערן אדער עפעס טוהן אין דעם ערליכן אידישן חינוך דא אין ניו יארק, די חינוך הקדוש פון חינוך הבנים און חינוך הבנות.

משה רבינו האט געלערנט תורה מיט גאנץ כלל ישראל - נישט נאר מיט די מצוינים

מיר האבן נאכגעזאגט פריער די משנה זכה וזיכה את הרבים וכות הרבים תלוי בו, ביי משה רבינו געפינען מיר, אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל - אזוי הייבט זיך אן משנה תורה - משה רבינו האט צוזאמגענומען גאנץ כלל ישראל, און דארט שטייט אין פסוק ווייטער הואיל משה באר את התורה הזאת, ער האט געלערנט די תורה מיט גאנץ כלל ישראל.

משה רבינו האט צוזאמגענומען גאנץ כלל ישראל און געלערנט מיט זיי תורה, משה רבינו האט נישט אויסגעקליבן די מצוינים און מיט זיי געלערנט ווייל זיי זענען מצוינים, ער האט געלערנט תורה פאר 'גאנץ' כלל ישראל, יעדער איינער לויט זיין מדרגה.

ווער ס'גייט און פירט זיך אין די דרך פון משה רבינו, מ'האט א ישיבה, אלה הדברים אשר דבר משה אל 'כל' ישראל, האט די סיעתא דשמיא פון משה רבינו, און ממילא וועט ער מצליח זיין.

און אזוי איז געווען די דרך פון אלע מרביצי תורה פון משה רבינו עד היום הזה, אלה הדברים אשר דבר משה אל 'כל' ישראל, און אזוי טוען מיר אויך.

און באמת איז דא א געוואלדיגע הצלחה אין אונזערע ישיבות, איך רעד פון אלע ישיבות איבעראל, סיי פאר די יונגערע בחורים און סיי פאר די עלטערע בחורים וואס מ'רופט ישיבה גדולה, מ'זארגט זיך פאר יעדן איינציגן בחור וואס נפשו חשקה בתורה, אלע יארן, ביז ער האט חתונה מיטן אייבערשטענס הילף.

און דאס איז משה זכה וזיכה את הרבים, צו לערנען פאר גאנץ כלל ישראל תורה, וכות הרבים וואס זיי לערנען איז תלוי בו, ווייל די כח הקדושה פון משה רבינו באגלייט די אלע מרביצי תורה.

דאס שעדליכקייט פון שיקן בחורים קיין ארץ ישראל לערנען

ס'טוט אביסל וויי, ס'איז דא מענטשן וואס האלטן זיך פאר חכמים, זיין קינד דארף ער שיקן אין ישיבה פלוני, ווייל ער וויל זיך איינרעדן אז אזוי בין איך א בעל בתישער מענטש - דאס איז בעל בתיש? - אדער א אנדערע סיבה, ער איז נישט משים אל הלב אז ער נעמט א בחור וואס איז אלט פערצן יאר, אבער ווען ער וועט אלט זיין ניינצן יאר וועט ער שוין נישט האבן קיין פלאץ אין יענע ישיבה, ער ענדיגט און גיי, און וואס געשעהט נאכדעם, מען פארט קיין ארץ ישראל, דאס איז די מציאות.

ווער ס'ווייסט דער מצב פון בחורים אין ארץ ישראל דעם אמת, ס'איז דא דארט א שרעקליכע הפקרות, בלי יוצא מן הכלל, די בחורים, ווער ס'קוקט זיי אהן, פארלירן יעדן זיך יראת שמים וואס ער האט געהאט די אלע יארן, יעדע ברעקעלע תמימות אין אלעס וואס האט צוטוהן מיט די ערליכע השקפה, איז מען מבטל א ביטול גמור, אלעס ווערט אויסגעמעקט, ער גייט איבעראל, ער פארט איבעראל, וואו ס'גליסט זיך, אהן קיין שום השגחה, מי יאמר לו מה תעשה. יעדער ערליכער איד אין ארץ ישראל זעהט און ווייסט אלעס וואס טוט זיך, און ס'טוט זיי וויי ווען זיי קוקן צו ווי מקומט קיין ארץ ישראל.

ווער איז שולדיג אין דעם?, דער אייגענער טאטע! ווייל ווען זיין זין איז אלט געווען פערצן אדער פופצן יאר האט ער פארשטאנען אז ער דארף שיקן אין ישיבה פלוני ופלוני, די ישיבה וואס האט נישט קיין דאגת מחר, זיי זארגן זיך נישט וואס וועט זיין מארגן און איבערמארגן מיטן בחור.

וועגן דעם וויל איך דא זאגן פאר ווער ס'ווייל הערן, ווען דער זין איז אלט ניינצן יאר איז שוין שפעט, ער איז שוין א מענטש, ער ווייסט שוין וואס ער וויל, ער פארט ווייל זיינע חברים פארן, דער טאטע קען אים נישט צוריק האלטן, איז החכם עיניו בראשו, ווען ער איז אלט פערצן יאר דעמאלטס זאל ער זעהן אויסצוקלויבן א ישיבה וואו ער וועט קענען זיצן

ביז צו די חתונה, דאס איז וואס איך פיל א פליכט צו רעדן צום היימישן ציבור.

כ'וועל מסיים זיין מיינע ווערטער, היינט איז די יארצייט די יומא דהילולא פון פעטער ז"ל, אלפי אלפים זענען געקומען היינט מתפלל זיין אויפן ציון הקדוש, אידן זענען געקומען איינער פאר אזא בקשה, איינער פאר א צווייטע בקשה, ס'איז דא אסאך לבבות נשברות ה' ירחם עליהם, מיר זענען בטוח דער פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל שטייט און איז מתפלל פאר די אלע, ער שטייט פאר כסא הכבוד און איז מעורר רחמי שמים, ימלא

ה' כל משאלות לבם פון די אלע אידן לטובה, זיי זאלן געבענטשט ווערן מיט אלע מיני ברכות, ישועות וואס מ'דארף צו האבן, יעדער יחיד ויחיד סיי בגשמיות און סיי ברוחניות, זיי זאלן אלע געבענטשט ווערן מיט געבענטשטע קינדער, בני ברוכי מזוני רויחי חיי אריכי און גוטע שידוכים פאר אלע קינדער, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, און זעהן תענוג ונחת פון אלע קינדער און אייניקלעך כל הימים, ביז דער אייבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין צו זעהן ישועת כל ישראל ושמחתן בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

במסיבת לחיים לפני עליה לציון הק' של כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

יום א' פרשת שופטים כ"ו מנחם אב תשפ"ג לפ"ק | בהיכל ישיבתינו הק' בקריית יואל יע"א

קומט אויס ווען א צדיק איז אויף דער וועלט טוט ער דריי פעולות, דריי זאכן וואס ער דארף צו טוהן פאר כלל ישראל, ער דארף פארלערנען תורה, משפיע צו זיין, און פסק'ענען ווען עס מאכט זיך סכסוכים. דאס איז נאר ווען ער איז אויף דעם עולם, ווען א צדיק ווערט נפטר פון דעם עולם איז דאך נישט שייך ער זאל פארלערנען, יעדער פארשטייט, און קיין דין תורות איז דאך אוודאי נישט שייך ער זאל פסק'ענען, אבער משפיע זיין דאס קען ער, און נאך אדרבה גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, דאס איז נאך א גרעסערע כח וואס א צדיק האט בעולם העליון.

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, די שופטים ושוטרים האבן געדארפט צו טוהן די דריי זאכן, ושפטו את העם משפט צדק, זיי האבן געדארפט צו לערנען מיט כלל ישראל, און זיי האבן געדארפט משפיע צו זיין השפעות טובות, און זיי האבן געדארפט פסק'ענען דין תורות, ושפטו את העם משפט צדק איז דאך דין תורות. דאס איז נאר ווען זיי זענען אויף דעם עולם, אבער ווען זיי זענען אויפן אנדערן עולם, אין עולם העליון, איז כדאי הוא מינוי הדיינין להחיות

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך. רש"י זאגט צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת, זאגט רש"י, כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן, אזוי זאגט רש"י.

כ'האב געקלערט אזוי, ס'איז דא א רמב"ן אויפן פסוק וואס משה רבינו האט געזאגט 'איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם', זאגט ער, א מנהיג דארף צו טוהן דריי זאכן וואס ער דארף זיך משתדל זיין פאר כלל ישראל. איינס, צו לערנען מיט זיי תורה. צווייטנס, משפיע צו זיין כל טוב. און דריטנס, צו פסק'ענען דין תורות סכסוכים וואס ס'איז דא בין אדם לחבירו. זאגט ער, איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם, 'טרחכם' מיינט מען לימוד התורה וואס דאס קומט מיט א יגיעה און מיט א טורח. 'משאכם' איז א לשון תפילה, און ער ברענגט אראפ א פסוק אין מלכים [ונשאת תפלה (מ"ב יט. ד)] אז משאכם איז א לשון פון תפילה. 'וריבכם' איז פשוט א ריב א סכסוך בין אדם לחבירו.

אין דברי יואל ביי די תורות פון שמחת תורה (עמ' תרנ"ב), זאגט דער פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, האט ער נאכגעזאגט פונעם זיידן ז"ל דער ייטב לב, ער האט אמאל געזאגט שמחת תורה, אידן טאנצן און מ'פריידט זיך, פארוואס פריידט מען זיך? וואס ווייסטו וואס אין הימל טוט זיך אפ, עס איז אדורך געגאנגען די הייליגע טעג, בראש השנה יכתבון ובוים צום כיפור יחתמו, און עס ענדיגט זיך שמיני עצרת וואס עס האט זיך אפגעשפילט אין הימל, ואנחנו לא נדע, אונז ווייסן מיר נישט וואס איז געווען דער גמור חתימה, לכאן או לכאן, צי ס'איז געווען א חתימה אויף זכאי צי חלילה אויף חייב. וואס ווייס מיר אונז, מ'ווייסט דאך נישט וואס אין הימל האט זיך אפגעשפילט, נו אויב אזוי פון וואו נעמט מען דעם כח אויף שמחה זיך צו פרייען, ווען ס'איז א גרויסער ספק און מ'ווייסט נישט וואס מ'האט אין הימל גע'פסק'נט, אזוי האט דער ייטב לב געפרעגט.

האט ער געזאגט אזוי, מ'איז מתפלל אין די הייליגע טעג 'אבינו מלכינו קר"ע רוע גזר דינינו, וואס הייסט דאס 'קרע'; מ'זאל צורייסן, מ'וואלט ווען געדארפט זאגן 'בטל' רוע גזר דינינו. מ'דארף נישט צורייסן, מ'דארף דאס מבטל זיין די רוע גזר דינינו. וואס הייסט צורייסן? נאר זאגט ער, צורייסן איז דער פשט חלילה אויב ס'איז ארייס געגאנגען א גזר דין חייב רח"ל, דארף מען צורייסן דעם חייב, חייב איז חייב; מ'צורייסט די פיר אותיות, און מ'מאכט דערפון אן אנדערן צירוף, דער צירוף איז י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, מיטן כח פון שמחה של מצוה צורייסט מען דעם חייב און עס ווערט י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, במילא קומט אויס קען מען זיך פרייען, ווייל מיט שמחה של מצוה האט מען דעם כח, אזוי האט דער פעטער ז"ל נאכגעזאגט פונעם ייטב לב.

נאכדעם האט ער מוסיף געווען, די גמרא זאגט אין סנהדרין (דף צח.) אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב, א דור וואס איז כולו חייב? מילא בדור שכולו זכאי פארשטייט מען אז מ'וועט זוכה זיין צו ביאת הגואל, אבער דור שכולו חייב פארשטייט מען נישט. זאגט ער, ביי דור שכולו חייב איז עבודת הצדיקים אין אזא מצב צו נעמען דעם חייב און צושניידן און מאכן דערפון י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, דאס האט ער געזאגט שמחת תורה, דאס איז דער כח הצדיקים, צו נעמען דעם חייב אפילו ס'איז א דור שכולו חייב, נעמען דעם חייב און צושניידן און צוברעכן אויף

את ישראל, דאס איז איין אויפגאבע וואס איז געבליבן פאר צדיקים וואס זיי זענען בעולם העליון, דאס איז זייער אחריות, דאס איז זייער תפקיד אינעם עולם העליון, להחיות את ישראל, משפיע צו זיין השפעות טובות פאר כלל ישראל בגשמיים וברוחניות.

*

און עס קען נאך זיין אזוי, צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ. רש"י זאגט כדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן.

שטייט אין נועם אלימלך פרשת נח, ער שטייט 'צהר תעשה לתיבה, צה"ר איז דריי אותיות צ'ה'ר, דאס איז די זעלבע דריי אותיות פון צ'רה, ווען ס'איז חלילה דא א צרה דארף דער צדיק מהפך זיין פון צר"ה מאכן צה"ר, און דער רבי ר' אלימלך זאגט, וואס זענען די כלים, ווי אזוי דרייט מען עס איבער? ער זאגט צהר תעשה לתיבה, מיט די תיבות התורה, מיטן כח התורה וואס מ'איז עוסק בתורה, מיט דעם איז מען מהפך און עס ווערט פון 'צרה' אויף 'צהר'.

און מ'ברענגט שוין אזוי פון פריערדיגע אויפן פסוק 'והנה הנגע לא הפך את עינו, נג"ע איז נ'גע', און נג"ע דארף מען מהפך זיין און מאכן אויף ענ"ג, דער ע' זאל זיין פון פארנט, והנה הנגע לא הפך את עינו, דער ע' זאל ווערן איבערגעדרייט אויף פארנט. כ'האב מיט דעם געקלערט וואס ס'שטייט אין פסוק 'וישא את אברהם עינו, דאס איז געווען דער כח פון אברהם אבינו אז ער האט אויפגעהויבן דעם ע'. ביי משה רבינו שטייט אויך אזוי 'ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית, ער האט געמאכט דעם ע' זאל זיין בראשית, ס'זאל נישט זיין נגע' נאר ס'זאל זיין 'ענג'.

דער טאטע ז"ל אין ברך משה (פרשת בשלה) ברענגט ער אויך אראפ, אז פון 'מחלה' איז מען מהפך אויף 'הלחם', עס זאל זיין השפעות טובות, הלחם, פרנסה בהרחבה גדולה.

כדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים, דאס איז כדאי להחיות את ישראל, זיי האבן א כח צו מאכן פון 'מחלה' זאל זיין 'הלחם' מיינט דאס פרנסה. להחיות את ישראל, פון 'נגע' צו מאכן 'ענג', און פון 'צרה' צו מאכן 'צהר', עס זאל ווערן לעכטיג אין אידישע הייזער.

שטיקלעך, מאכן דערפון אן אנדערן צירוף, א נייעם צירוף, י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, אז מיט שמחה זאל מען קענען צורייסן דעם 'חייב'.

דאס איז כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל, אפילו ס'איז א דור שכולו חייב, ולהושיבן על אדמתן, אז פון 'צרה' זאל ווערן 'צהר', ס'זאל ווערן לעכטיג, אור חדש על ציון תאיר, דאס איז די ליכטיגקייט, פון 'צרה' מאכט מען 'צהר', דער אור חדש על ציון תאיר, וועט דאך זיין תאיר כאור יום חשכת לילה, די עכטע לעכטיגקייט וואס דאס זיין. במילא דאס איז כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן, עס איז בכח פון די דינים הכשרים להחיות את ישראל, מהפך צו זיין פון 'צרה' צו מאכן 'צהר', פון 'נגע' צו מאכן 'ענג', פון 'מחלה' צו מאכן 'הלחם', און א דור שכולו חייב צוברעכן דעם 'חייב' און מאכן אויף שמחה צו זיין פרייליך י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו.

און ס'איז אינטערסאנט דער פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו האט געזאגט אויף זיך אמאל, אז זיין נאמען שמו הקדוש איז י'ואל ב'ין ח'נינה י'ום טוב, דאס איז די ראשי תיבות י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, דאס מיינט צו זאגן כדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן, אז ער וועט איבער דרייען, דאס איז דאך די אותיות פון חייב, כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים צו מאכן פון 'חייב' זאל זיין י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, עס זאל זיין פרייליך אין אידישע הייזער, עס זאל זיין ענ"ג צה"ר לעכטיג אין אידישע הייזער.

ליידער איז דא אסאך לבבות נשברות, מזרעדט פון 'צרה' ס'איז ליידער דא זייער אסאך פון דעם, זייער אסאך אידישע קינדער זענען בצרה, עס איז ענג אין ווייעדיג, און 'מחלה' פארשטייט יעדער איינער אויך אז ס'איז דא זייער אסאך אין אידישע הייזער, ס'איז דא מחלות בגשמיות וברוחניות, אידן מאכן מיט, ס'איז דא צובראכענע און פארקלעמטע הערצער, מ'דארף ישועות מ'דארף האבן דעם כח אז ס'זאל ווערן פון 'צרה' אויף 'צהר'.

און דאס איז דער ענין וואס מ'גייט ארויס אויפן ציון פון אז צדיק מתפלל זיין, און ווי כ'האב פריער נאכגעזאגט אז דער נאמען איז די ראשי תיבות י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, אז דאס איז וואס מ'איז מתפלל און מ'בעהט ס'זאל זיין שמחה אין אידישע הייזער, ס'זאל זיין י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו,

חלילה נישט פארקערט. ביז דערווייל איז דא אסאך אידן וואס באנעצן א קישן ביי די נאכט, קיינער זעהט נישט, מ'קען נישט שלאפן, און זיי מאכן נאם די קישן מיט אידישע טרערן, אין אזא טאג וואס מ'גייט ארויס מתפלל זיין ס'זאל ווערן פרייליך, אידישע קינדער זאלן אויפגעראכטן ווערן, מכל צרה הצילנו, פון אלע צרות זאל מען ניצול ווערן.

זה בכח וזה בכח, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט קינדער, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט געזונטע קינדער, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט ערליכע קינדער, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט פרנסה, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט רפואות, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט שידוכים, און אזוי איז נאך דא בקשות רבות, דער האט אזא ענין, דעם קוועטשט אזא ענין, ווען מ'גייט ארויס דארף מען זעהן מתפלל זיין צום הייליגן באשעפער, דער זכות פון צדיקים וואס זיי האבן בעולם הזה משפיע געווען, ווי מ'האט פריער נאכגעזאגט, דער רמב"ן זאגט אז צדיקים איינס פון די תפקידים פון א מנהג ישראל איז מתפלל צו זיין, און דער תפקיד איז געבליבן אויך שפעטער ווען מ'איז בעולם העליון, איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם, די משאכ"ם איז געבליבן, זיי האבן דעם כח, און נאך א שטערקערן כח, דארף מען זעהן מתפלל צו זיין, און דער אויבערשטער זאל העלפן די תפילות זאלן נתקבל ווערן לרחמים ולרצון.

*

כ'רעד דא צו די בחורים, דער פעטער ז"ל האט געהאט א קשר אמיץ וחזק מיט די ישיבה, ער האט געהאט א שטארקן קשר, אלע טירדות האט ער געלייגט אין די זייט ווען עס איז געקומען צו הרבצת תורה פאר די ישיבה, צי פארלערנען צי פארהערן, צי זיך אינטערסירן צו וויסן וואס די בחורים טוען, טאמער איז עפעס געווען אין די ישיבה שלא כהוגן, האט עס אים זייער וויי געטוהן, און טאמער איז געווען אין ישיבה גוטע זאכן האט ער הנאה געהאט, עס איז געווען בחורים תלמידי חכמים וועמען ער האט געקענט, ער האט זיי ארויס געוויזן א קירבה יתירה, א חיבה יתירה, ער האט ארויס געוויזן פאר די בחורים ווען ער האט געזעהן תלמידי חכמים יראי ה'.

דארף מען זעהן די בחורים זיצן דא און די ישיבה און מ'לערנט, די ישיבה איז סמוך ונראה צום ציון א גאנץ יאר,

האט ער געזאגט, זייער א שארף ווארט, אויב נישט איז מען פון די פסולי עדות, זייער א טיף ווארט. און יעדער בחור דארף דאס צו וויסן, ס'איז א גאנץ יאר, און אלע בחורים תלמידי הישיבה ווער עס לערנט דא אין די ישיבה דארפן צו וויסן אז אים מיינט מען.

דער אויבערשטער זאל העלפן, זכותו יגן עלינו עטין זאלטס אויסוואקסן אויף דעם אופן וואס איז געווען זיין רצון, עטין זאלטס אויסוואקסן אזוי אז ער זאל זיך נישט שעמען מיט ענק בעולם העליון וואס דאס איז דער עולם האמת, דארט זעהט מען דעם אמת לאמתו, בעולם העליון זאל ער זיך נישט שעמען מיט די תלמידי הישיבה, עס זאל אים זיין א נחת רוח, א קורת רוח בגן עדן העליון אז ער זעהט אז ס'איז דא אן המשכה, די תלמידי הישיבה זענען ממשיך אזוי ווי ער האט געוואלט אז די בחורים פון די ישיבה זאלן אויסזעהן, ווי אזוי זיי זאלן זיך פירן, ערליך און אפגעהיטן, מזיצט און מ'לערנט און מ'דאווענט ערליך, מדינת דעם באשעפער.

ער האט אמאל געזאגט עס זענען געקומען צו אים אהיים בחורים דאווענען, האט ער געזאגט אז ער האט הנאה ווען די בחורים קומען דאווענען, ווייל זיי דאווענען אויפן קול, זיי דאווענען ערליך, אזוי האט ער געזאגט, ער האט הנאה צו דאווענען מיט א מנין פון די בחורים פון ישיבה, ער האט הנאה ווייל זיי דאווענען אויפן קול.

מ'דארף צו זיצן עוסק זיין בתורה און עבודת ה', תורה עבודה און גמילות חסדים, וואס אויף דעם האט ער געלייגט א געוואלדיגן געוויכט אז די בחורים זאלן עוסק זיין אין גמילות חסד, און ער האט געפאדערט אז די בחורים זאלן גיין נאך געלט, מ'זאל איינגעוואוינען פון די יוגנט עוסק צו זיין אין גמילות חסדים, ער האט געזאגט אז נישט קען מען זיין א איד פון זיבעציג יאר און נישט וויסן ווי אזוי מ'טוט א טובה פאר א צווייטן איד, מ'זעט נישט וויסן ווי אזוי מ'העלפט ארויס א צווייטן איד, מ'דארף זיך איינגעוואוינען עוסק צו זיין אין תורה אין עבודה און גמילות חסדים.

זאל דער אויבערשטער העלפן זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, מ'זאל אויספועל'ן כל מילי דמיטב פאר זיך פאר די משפחה און פאר גאנץ כלל ישראל, מ'זאל זוכה זיין צו צהר תעשה לתיבה, עס זאל שוין זיין 'צהר', עס זאל זיין אור חדש על ציון תאיר, מ'זאל שוין זוכה זיין צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

דאס מיינט צו זאגן אז ער איז משגיח אויף די ישיבה א גאנץ יאר, ער קוקט זיך אום און ער געבט אכטונג אויף די תלמידי הישיבה, אויף אלעמען, אז זיי זאלן האבן הצלחה, זיי זאלן מצליח זיין אין לימוד התורה, אין יראת שמים, אין מידות טובות, בחורים דארפן זעהן צו הארעווען, הארעווען אויף תורה, הארעווען אז מ'זאל צוקומען צו אמת'דיגע יראת שמים, עס איז נישט קיין זאך וואס מ'קען דאס אזוי באקומען איינס צוויי, מ'דארף אסאך הארעווען אויף דעם זוכה זיין צו כתר של תורה, זוכה זיין צו אמת'דיגע יראת שמים, יראת החטא, מורא צו האבן פאר'ן הייליגן באשעפער, עס זאל זיין יראת ה' חופפת על פניהם, מיט א פנימיות, נישט נאר חיצוניות, נאר אמת'דיגע יראת שמים ס'זאל טאקע זיין בפנימיות הלב זאל זיין יראת שמים, דארף מען אויף דעם אסאך הארעווען, זיך קונה שלימות זיין אין מידות, צו באזיצן גוטע מידות דארף מען הארעווען, זיך אויסצואיידלען די מידות, נישט יעדער ווערט געבוירן מיט מידות טובות, אבער יעדער קען זיך איינשאפן מידות טובות, מ'קען דאס מיט א עבודה מיט א יגיעה מ'הארעוועט אויף זיך צו האבן מידות טובות.

דער פעטער ז"ל איז געווען זיין השתוקקות ארויס צו ברענגען די ישיבה מחוץ לעיר, עס איז אים ממש געגאנגען אין לעבן אריין ארויס צו טראגן די ישיבה פון שטאט, נישט נאר אז ער האט זיך געזארגט אויף יראת שמים, צו זיין ערליך און אפגעהיטן, בימים ההם איז נאכנישט געווען א וועלט אזוי פארדארבן ווי היינט, ס'איז אויך גענוג געווען פארדארבן, אבער ס'איז נישט געווען אזוי ווי היינט, דעמאלטס האט שוין נישט געטויגט די גאסן, און עס האט שוין נישט געטויגט פארשידענע אנדערע זאכן, האט ער געפילט אז צו האבן ערליכע בחורים, חסידישע בחורים, איז נאר אז מ'גיט ארויס פון שטאט, בחורים עטין האטס די זכיה צו לערנען דא אין די ישיבה אזוי ווי ס'איז געווען רצונו הקדוש, דארף מען זעהן דאס אויסצונוצן און דאס פארשטיין.

דער פעטער ז"ל האט געמאכט א תקנה אין די ישיבה בימיו, אז בחורים זאלן נישט גיין צו קיין חתונות פון חברים, נאר פון קרובים, האט ער געזאגט אמאל א שארף ווארט, מ'האט אים געפרעגט וואס הייסט קרובים, ווי נאנט איז דאס קרובים, האט ער געזאגט קרובים איז פסולי עדות. און ער האט געזאגט, אויב נישט איז מען פון די פסולי עדות, אזוי